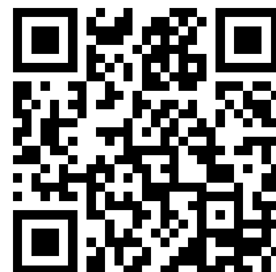

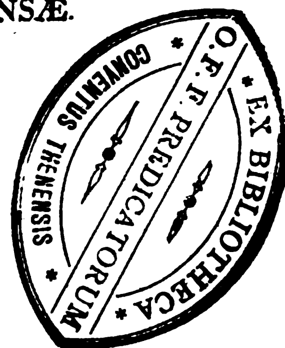

CHRONICA
GISLEBERTI.

GISLEBERTI
BALDUINI QUINTI
HANNONIÆ COMITIS
CANCELLARII
CHRONICA HANNONIÆ
NUNC PRIMÙM EDITA
CURÂ ET STUDIO
MARCHIONIS DU CHASTELER,
BRUXELLENSIS ACADEMIÆ SOCII.

ACCEDUNT NOTÆ ALTERO VOLUMINE COMPREHENSÆ.

BRUXELLIS,

TYPIS EMMAMUELIS FLON.

M. DCC. LXXXIV.

A MESDAMES
MESDAMES LES CHANOINESSES
DU TRÈS-ILLUSTRE CHAPITRE
DE
SAINTE WAUDRU.

MESDAMES,

Au temps de Gilbert, c'étoient les Dames qui diſtribuoient aux Chevaliers vainqueurs les lauriers qu'ils avoient mérités dans les Tournois; combien la main qui les donnoit n'en réhauſſoit-elle pas le prix? Ces jeux célèbres ont ceſſé; mais leur ſouvenir, conſervé par nos anciens Chroniqueurs, excite encore aujourd'hui notre émulation & nos regrets. On aime à ſe rappeler les hauts faits de ces Guerriers galans & valeureux; perſonne ne les a tranſmis plus fidèllement à la poſtérité que Gilbert: mais ſon Ouvrage étoit perdu pour le monde ſavant, ſi vous n'aviez pas daigné en permettre la publicité.

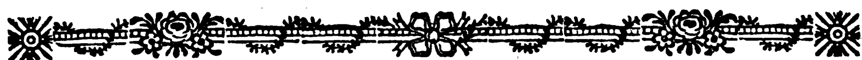
ÉPITRE.

Reçu de vos mains, & paroissant sous vos auspices, ce Tableau si naïf de nos mœurs antiques acquiert une valeur nouvelle ; & si j'ai le foible mérite de le faire connoître à ma patrie, ce n'est pas moins à vos bontés, MESDAMES, *qu'elle en est uniquement redevable.*

Après avoir choisi parmi vous l'objet de mes premiers hommages, celui que je vous rends aujourd'hui, n'en est que plus cher à mon cœur, & je suis infiniment flatté de pouvoir vous donner ce témoignage public du respect avec lequel j'ai l'honneur d'être,

MESDAMES,

Votre très-humble &
très-obéissant serviteur
DU CHASTELER.

PRÉFACE.

GILBERT, Chancelier de Baudouin V, dit le Courageux, Comte de Hainaut, fut Abbé de Notre-Dame & Prévôt de S. Aubin à Namur; Prévôt de Ste Waudru & de S. Germain à Mons : il eut des Prébendes dans les Chapitres de Soignies, de Maubeuge, de Condé & de S. Pierre à Namur. (1)

Ses parens ſont inconnus, & ſes actions le ſeroient auſſi s'il n'avoit pas écrit la Chronique de Hainaut; on y voit dans combien d'occaſions importantes ſon maître l'emploia, & par quelle conduite il ſe rendit digne de ſa confiance. (2)

La date de ſa mort eſt incertaine, mais il vivoit encore en 1221, ayant ſouſcrit cette année une charte de Philippe, Comte de Namur, en faveur de l'égliſe de S. Aubin. (3) Il a composé la Chronique que je donne aujourd'hui au Public : cet Ouvrage eſt d'autant plus précieux que l'Auteur a non-ſeulement été témoin de la plus grande partie des faits qu'il décrit, mais qu'il a ſouvent été l'agent des négociations qu'il tranſmet à la poſtérité : ſa manière d'écrire, ſans être élégante, mérite néanmoins des éloges; elle n'eſt ni auſſi diffuſe ni auſſi

(1) Voyez ci-après p. 286, 287.

(2) Voyez ci-après p. 127, 159, 165, 179, 188, 190, 192, 193, 204, 210, 217, 226.

(3) Voyez Miræus, T. I, éd. in-fol. p. 300.

affectée que celle de la plûpart de ſes contemporains.

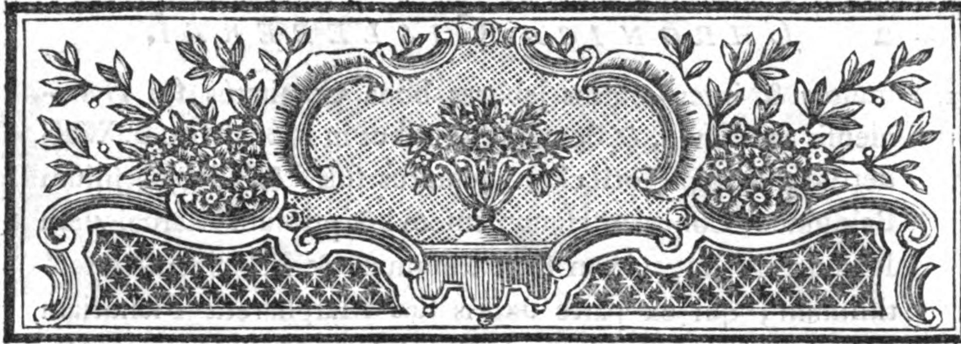
Cette Chronique contient l'Hiſtoire du Hainaut depuis le Comte Herman & la Comteſſe Richilde, morte le 15 de Mars 1086, juſqu'à la mort du Comte Baudouin V, arrivée le 17 de Décembre 1195 : elle devient ſur-tout intéreſſante à la page 69 ; depuis lors (*) elle eſt diviſée par année, de ſorte que ce qui précède pourroit être regardé comme une introduction ; étant évident que le but de Gilbert a été d'écrire la vie de Baudouin V qui ſuccéda à Baudouin IV ſon pere en 1171 : il n'eſt pas exempt d'erreurs lorſqu'il parle des tems antérieurs à la Comteſſe Richilde ; je releverai dans les Notes celles où il me paroît être tombé.

Le manuſcrit ſur lequel je donne cette Édition appartient aux Dames Chanoineſſes de Ste. Waudru, qui ont bien voulu me le prêter ; il eſt le ſeul connu, quoiqu'il ne ſoit pas original, n'étant que du commencement du quinzième ſiècle : c'eſt un petit in-folio, écrit ſur papier ; il fourmille d'abréviations, que j'ai cru devoir ſupprimer.

J'eſpérois de pouvoir publier les Notes peu de tems après le texte, mais n'ayant pu juſqu'à préſent me procurer pluſieurs éclairciſſemens qui m'ont paru eſſentiels, j'ai préféré de différer la publication de de ce ſecond Volume, perſuadé qu'il vaut mieux ne pas donner de Notes, que d'en donner de peu intéreſſantes.

(*) 1168.

CHRONICA

CHRONICA
GISLEBERTI.

Cum de geſtis & genealogiâ dominorum Comitum Hanonienſium, Imperatorumque quorumdam Romanorum & Conſtantinopolitanorum & Regum Francorum, Hieroſolymitanorum & Siciliæ & Anglorum, multorum quoque Principum, & aliorum Nobilium cum ipſis Comitibus ſub brevitate dicere propoſuerimus, ab Hermanno Comite qui (Note I.) poſt quamplures Comites Comitatum Hanonienſem jure hæreditario poſſedit, & cum ejus uxore Richelde Comitiſſâ, muliere prudentiſſimâ ac potentiſſimâ, initium habere volumus, ut inde ad Balduinum Comitem, virum illuſtrem, animoſum & prudentem, Balduini Comitis & Yolendis Comitiſſæ filium, qui uxorem habuit Ælidem Comitiſſam, Montibus in Monaſterio B. Waldetrudis, in ſuperiori cryptâ S. Johannis Baptiſtæ ſepultam, (quiquidem Comes poſt

(N. 2.) multos & inter multos labores bona Comitatûs ſui Hanonienſis ampliavit, & demùm Montibus in Monaſterio B. Waldetrudis in ſuperiori choro ſepultus fuit) & ad ejus filium Balduinum Comitem Hanonienſem, & primum Marchionem Namurcenſem, virum ſapientiſſimum & Principem potentiſſimum, qui ex parte uxoris ſuæ Margharetæ Flandriam per aliquot annos poſſedit, defunctuſque Montibus in medio Monaſterio B. Waldetrudis ante altare B. Jacobi Apoſtoli ſepultus fuit, & ad ejus ſucceſſores lucidiùs tranſire poſſimus.

(N. 3.) Sciendum igitur quòd Hermannus Comes, qui Comes Montenſis dicebatur, quia ipſe mons caput erat & eſt, ſemperque erit totius Hanoniæ, uxorem habuit Richeldem
(N. 4.) Comitiſſam, prudentem & viribus pollentem, qui defuncto Comite Valencenenſi abſque proprii corporis hærede, tam jure hæreditario quàm coemptione factâ cum quibuſdam nobilibus qui in hæreditate illâ reclamabant, ſibi in proprietatem Comitatum illum vindicaverunt, & ipſum Comitatum Valencenenſem Comitatûs Hanonienſis & Caſtri Mon-
(N. 5.) tenſis honori addiderunt, filiumque habuerunt & filiam, qui quidem filius claudus fuiſſe dicitur. Quibus pueris in ſuâ parvitate manentibus eorum pater Hermannus Comes deceſſit: Richeldis verò Comitiſſa vidua ſupervixit & totam
(N. 6.) terram Hanonienſis Comitatûs, tam de jure dotalicii quàm de procuratione puerorum ſuorum tenuit; quæ nupſit illuſtri Principi Balduino Comiti Flandriæ, Balduini Comitis & Ælidæ Comitiſſæ, filiæ Roberti Regis Francorum, filio; qui demùm in Monaſterio Haynoienſis cœnobii, quod reædificaverat, ſepultus fuit.

Hic equidem Balduinus Comes potenter & viriliter Flandriam & Hanoniam possedit, & pro nimiâ avunculi sui Henrici (*) Regis Francorum juventute, Franciam procuravit, & ex uxore suâ Richelde duos suscepit filios, Arnulphum scilicet primum & Balduinum secundum, qui post nimios labores inimicâ iniquitate à Flandriâ exhæreditati fuerunt, & Comitatum Hanoniensem sibi in proprietatem retinuerunt. Dum verò Balduinus Comes cum uxore suâ Richelde & Flandriam & Hanoniam possideret, ipsa Richeldis, mulier astuta, videns primorum puerorum suorum quos à Comite Hermanno susceperat in corpore debilitatem, ultimosque pueros quos à Comite Balduino susceperat, majori amplectens dilectione, primorum puerorum filium in Clericum, filiamque in sanctimonialem ordinari fecit, effecitque quod ipse filius Clericus Episcopatum Catalaunensem adeptus est. Perfecitque ipsa Richeldis Comitissa cum viro suo Balduino, mediante coemptione & viribus prævalentibus apud primos pueros, quòd totum Comitatum Hanoniensem tam in allodiis quàm in feodis & justiciis sibi in proprietatem acquisierunt. Terram enim in Comitatu Hanoniensi & Valencenensi sitam, quæ tunc temporis allodium erat, sub Principum & nobilium testimoniis adepti sunt: feoda verò quæ ab Imperatore Romanorum tenebantur, scilicet Abbatiam & advocatiam Montensis Ecclesiæ, & justiciam Comitatûs per Dominum Imperatorem Romanorum susceperunt.

(N. 7.) (N. 8.) (N. 9.)

(*) Baudouin, Comte de Flandre, a été tuteur de Philippe, Roi de France, son neveu, & non Henri son beau-frere.

Sicque Balduinus Comes Flandriæ cum Richelde uxore suâ Comitatum Hanoniensem propriè & hæreditariè possedit.

Balduinus equidem sæpèdictus dum Flandriam & Hanoniam possidebat, atthmonitu divino animatus, cœnobium Hanoniense reædificavit, suisque bonis propriis tam in Flan-
(N. 10.) driâ quàm in Hanoniâ ditavit; cùm olim ab Hunis destructum fuisset, & ejus bona in manus alienas ita devenissent quòd omninò ab illâ Ecclesiâ alienata essent, quæ quidem bona post ejus decessum Richeldis Comitissa & ejus filius Balduinus conferendo eidem Ecclesiæ allodium suum Montinium in Brabantiâ ampliaverunt.

(N. 11.) Balduinus sæpè nominatus, Princeps illustris & potens, Comes Flandriæ & Hanoniæ, fratrem habebat, sed non Germanum, Robertum nomine, agnomine verò Frisonem,
(N. 12.) quia in Frisiâ adultus fuit. Hic quidem nulla patrimoniorum participatione de jure gaudere debebat. Attamen per ejus injustam reclamationem & versutiam, nimia Flandriæ & Hanoniæ evenerunt excidia. Contigit enim ipsum Balduinum Comitem apud Aldenardam usque ad mortem ægrotare, qui infirmitate oppressus, omnium Ecclesiarum Flandriæ omnia Sanctorum corpora, omnesque Sanctorum reliquias ad se apportari jussit, omnesque fideles suos ad se invitavit. Quibus congregatis, de eorum Consilio Flandriam Arnulfo primo filio, Hanoniam Balduino secundo filio suo assignavit: ita quod si alterutrum eorum decedere contingeret, alter in utroque Comitatu succederet. Unde ipsis filiis, tamquam justis hæredibus, ab universis patris fidelibus fidelitates & hominiorum securitates, tactis prædictorum Sanctorum cor-

poribus & reliquiis præstitæ fuerunt: sed malè à quam pluribus observatæ. Verùm quia prædicti filii pro corporum suorum parvitate & nimiâ juventute ad terras suas regendas non sufficiebant, pater eorum sæpèdictus Balduinus Arnulphi primogeniti & totius Flandriæ procurationem fratri suo Roberto Frisioni sub intentione bonâ commisit: cùm idem Robertus & Arnulpho & Balduino hominium & juramentum fidelitatis exhibuisset, quæ posteà ipse Robertus Dei sui oblitus penitùs infregit. Balduini equidem sæpèdicti Principis Comitis Flandriæ & Hanoniæ corpus defuncti in Monasterio Hanoniensi, quod reædificaverat, sepultum fuit.

Robertus autem, miles animosus & in armis potens, sed (N. 13.) in malitiâ & perfidiâ obstinatus, cùm suum dominum, suumque nepotem Arnulphum Comitem juvenem & Flandriam haberet procurare, omnes ferè nobiles Flandriæ & Burgorum viros suæ attraxit voluntati, acceptisque ab eis dolosè securitatibus, & dominium Flandriæ sibi penitùs usurpare, & dominum suum Arnulphum ab hæreditate propriâ expellere non abhorruit. Arnulphus verò ad matris suæ Richeldis Comitissæ, & Balduini fratris sui, & nobilium Hanoniensium confugit auxilium: de quorum consilio ad dominum suum & avunculum Henricum (*) Regem Francorum transivit, (N. 14.) qui eum in militem licet satis juvenem, ordinavit. Ad hæc ipse Rex Francorum, juxta quærimoniam Arnulphi Robertum sæpèdictum ad justitiam prosequendam invitavit. (N. 15.) Robertus verò de jure diffidens venire contempsit; & in

(*) Il faut lire Philippe, qui étoit, non son oncle maternel, mais cousin-germain de son pere.

ſuâ perdurans iniquitate, Flandriam contra continuam Richeldis Comitiſſæ & Hanonienſium guerram, & Regis Francorum minas ſibi retinere non dubitavit.

Rex equidem Francorum Arnulphi graviter ferens exhæredationem, commoto exercitu, in Flandriam cum Arnulpho & Richelde matre ejus & eorum viribus venit. Robertus
(N. 16.) autem cum Flandrenſibus & Friſonibus ac Hollandenſibus, Francis & Hanonienſibus, multiſque aliarum regionum hominibus occurrere non timuit. Exercitus itaque utrimque armati convenerunt in loco qui Caſſellum dicitur, & cùm gravi conflictu bellarent, Flandrenſibus citiùs retrocedentibus, Robertus captus ab Hanonienſibus fuit. Contigit equidem Richeldem Comitiſſam, quæ ad ſuos animandos ad bellum acceſſerat, à Flandrenſibus captam fuiſſe. Hanonienſes autem nimiâ & ultrà quam oporteret pro ſuæ dominæ captione moti pietate, Robertum liberum quàm citò reddiderunt, ut ſuam dominam liberam reciperent. Liberatis itaque & Roberto & Richelde, Flandrenſes ad bellum reverſi ſunt, in quo quamplures Franci & Hanonienſes ceciderunt.
(N. 17.) Cecidit etiam Arnulphus, juſtus Flandriæ hæres, & à quodam homine ſuo ligio, Gerbodone nomine, interfectus fuit. Prævaluit igitur in bello Robertus, & qui anteà fortis ſatis extiterat, poſteà fortior effectus eſt. Richeldis verò Comitiſſa, dolens de filii ſui morte, in Hanoniam cum ſuis rediit, & cum Balduino filio ſuo juniore exhæredationem Flandriæ graviter ferens, contra Robertum inimicitias & inſultus quos potuit commovit.

(N. 18.) De Gerbodone, qui dominum ſuum Arnulphum manibus

propriis interfecit, prætermittendum non est quòd ille pœnitentiâ ductus, Romam adiens pedibus summi Pontificis se prostravit confitens tanti sceleris peccatum. Ad hæc Dominus Papa cuidam coquo suo manifestè indixit ut eum foras induceret, eique manus quibus Dominum suum interfecerat, abscinderet. Injunxit etiam ei secretiùs ut si ad extensionem ictûs manus illius trepidarent, illas ei abscinderet continuò; si non trepidarent, illum ad se sanum reduceret. Ductus verò Gerbodo ad supplicium, stetit manibus immotis & nequaquam trepidantibus. Quod videns coquus illum ad Dominum Papam reduxit. Dominus Papa illi injunxit titulo pœnitentiæ ut ad Abbatem Cluniacensem reverteretur, & ejus præceptis obediret: cujus intentionem bonam ipse Abbas percipiens, illum in Monachum ordinavit; qui posteà operibus bonis & religione in Cluniacensi Ecclesiâ claruit.

In diebus illis defuncto Goscelone Duce Lotharingiæ, (N. 19.) qui Dux dicebatur Bullionis Castri, quod quidem Castrum proprium erat Allodium; illo, inquam, Goscelone qui Odonem Campaniensem cum magno exercitu suo in bello vicerat & ipsum Odonem interfecerat, filius ejus unicus (N. 20.) Godefridus, miles juvenis, ei in omnibus bonis ejus successit. Filias quoque habuerat ipse Goscelo Dux, Raelendem scilicet primam Namurcensem Comitissam Alberto Comiti desponsatam, & Ydam secundam Comiti Boloniensi in matrimonio traditam; quæ Yda filios habuit tres, Balduinum scilicet qui posteà regnum obtinuit viriliter Yerosolymitanum, Godefridum Ducem Bullionis, qui idem regnum antequam Balduinus possedit, sed numquam coronam

regiam gestare voluit in regno Jesu Christi, ubi ipse Christus suam gestaverat coronam, & Eustacium Boloniensem Comitem, militem probissimum. Godefridus autem prædictus, Goscelonis filius, absque proprii corporis hærede decessit. Quo defuncto, mota est contentio inter sorores, scilicet Raelendem Comitissam Namurcensem, & Ydam Comitissam Boloniensem super allodiis & feodis. Et cum Raelendis Comitissa soror prima super Castro Bullione & majori parte bonorum reclamaret; Dominus Episcopus Leodiensis qui tunc temporis sedi Leodiensi præerat, timens ne Comes Namurcensis, qui & vicinio & hominio ei satis contiguus erat, contra ipsum fortior fieri posset, pecuniæ etiam donis & promissis corruptus, Comiti Namurcensi Alberto & ejus uxori in jure suo contrarius fuit, auxiliumque suum Ydæ Comitissæ Boloniensi omnimodis præbuit, tam super allodiis quàm super feodis. Et cùm difficiles à Namurco usque ad Bullionem essent transitus, tamen ipse Episcopus, ad impediendum Comitis Namurcensis transitum, in medio Castrum, quod Mirwaldum vocatum est, construxit. Comite itaque Namurcense in jure suo non prævalente, Godefridus Ydæ Boloniensis filius, honorem Ducatûs & Castrum Bullionem adeptus fuit.

(N. 21.) Post disgressionem, redeundum est ad Comitissam Richeldem, quæ Castrum Belli-Montis scilicet turri & aliis munitionibus construxit, & capellam ibidem in honore S. Venantii instituit, quam bonis satis competentibus ditavit. Hæc etiam Comitissa cum Balduino filio suo in curiâ suâ officia hære-
(N. 22.) ditaria instituit, Dapiferorum scilicet & Pincernarum, Panitariorum

riorum & Coquorum, Camerariorum & Hostiariorum; & cum in illis officiis Hanonienses institueret, cum iis quosdam Flandrenses, qui relictis bonis in Flandriâ cum dominâ suâ Richelde, & Balduino filio ejus quasi exules in Hanoniam venerant, instituit. Alii quoque quam plures nobiles & servilis (N. 23.) conditionis, relictâ Flandriâ, dolentes super domini sui exhæredatione cum sæpè dicta Comitissa & filio ejus Balduino Hanoniam inhabitaverunt, quos ipsa Comitissa & filius ejus honestis ditaverunt beneficiis.

Richeldis equidem Comitissa super morte filii sui Arnulphi plurimùm dolens, exhæredationemque filii superstitis graviter ferens, allodia sua omnia in Hanoniâ sita Episcopo Leodiensi Theoduino, Principi potenti sibique satis vicino, danda obtulit, ut ab eo in vindictam contra sæpedictum Robertum auxilium haberet, & acceptâ ab eo pecuniâ, stipendiarios proindè contra eumdem Robertum conduceret. Theoduinus autem Episcopus, habito Leodiensis Ecclesiæ suorumque fidelium nobilium & ministerialium concilio, tanta allodia tanto honore insignita gratanter suscepit: quæ (N. 24.) quidem ipsi Richeldi & ejus filio Balduino in feodo ligio tenenda concessit, maximamque pecuniam proindè eis tribuit; quæ quidem coemptio conventuales Ecclesias omnes Leodiensis Episcopatus in thesauris suis auri & argenti graviter afflixit. Hæc quidem omnia Fossis sub testimonio Godefridi Ducis Bullionis, & Alberti Comitis Namurcensis, & Comitis Lovaniensis, & Comitis Cyniacensis, & Comitis Montis acuti in Ardennâ, & aliorum Leodiensis Ecclesiæ quam plurium fidelium, nobilium & servilis conditionis virorum

ordinata fuerunt. Ad hæc ipse Dominus Theoduinus Leodiensis Episcopus, vir prudens & potens, qui apud Dominum Romanorum Imperatorem tempore illo gratiâ & familiaritate poterat plurimùm, apud ipsum Imperatorem, servitio & donis mediantibus effecit quod ipse Imperator Leodiensi Ecclesiæ contulit, de consensu & laudamento prædictorum, scilicet Richeldis & Balduini filii ejus, omnia feoda quæ Comes Hanoniensis eò tenebat, videlicet Abbatiam & advocatiam Montensis Ecclesiæ & justiciam Comitatûs Hanoniensis, ita quod sæpè dicta Richeldis, & ejus filius Balduinus sub unâ manu & uno hominio ligio universa allodia sua & familias & feoda ab Episcopo Leodiensi receperunt, quæ etiam eorum successores eodem modo prosecuti sunt, salvis tamen in omnibus B. Waldetrudis allodiis propriis, scilicet in Montibus tam in castro quam in villâ, & in villis
(N. 25.) Quaringnon & Gamapiâ, Fremeriis & Kevi, Braina-Wilhoticâ & Braina-Castello, Hal, Castris, Herinis, quæ omnia
(N. 26.) B. Waldetrudis diebus suis, præter Ducatum suum Lotharingiæ, in proprietatem sibi retinuit, & ea Ecclesiæ suæ, quam in monte, qui Castri-locus dicitur, perpetuo tenenda attribuit;
(N. 27.) & præter Comas (*) & Nimi, & villam supra Hainam, & alia quamplura bona, quæ posteà ipsi Ecclesiæ attributa fuerunt.

In tot & tantorum allodiorum & feodorum prædictorum assignatione Leodiensi Ecclesiæ factâ, & tanti viri, scilicet Comitis Hanoniensis hominio ligio, constitutum fuit quod Comes Hanoniensis Domino suo Episcopo Leodiensi servi-

(*) Cuesmes.

tium & auxilium ad omnia & contrà universos homines cum omnibus viribus hominum suorum tam equitum quam peditum, debet, & hoc in propriis expensis Episcopi, postquam ipse Comes à Comitatu Hanoniensi exierit. Si Dominus Comes ad Dominum Episcopum pro terrâ suâ recipiendâ accesserit, Dominus Episcopus ei debet expensas, postquam à Comitatu Hanoniensi exierit. Si Dominus Episcopus Comitem Hanoniensem ad curiam invitaverit vel ad colloquium aliquod, similiter debet ei expensas. Si Dominus Imperator Romanorum Comitem Hanoniensem ad curiam suam invitaverit ob aliquam causam, Episcopus Leodiensis eum in propriis expensis ad curiam illam salvum ducere debet & reducere, & pro eo in curiâ juri stare (*) & respondere. Prætereà si quis terram Hanoniensem ad malè faciendum aggressus fuerit, Episcopus Leodiensis Comiti Hanoniensi debet exercitum contra exercitum in propriis expensis Episcopi. Si Comes Hanoniensis castrum aliquod, quod ad honorem suum pertineat obsederit, vel contra eum obsessum fuerit, Episcopus ei debet subvenire in propriis expensis cum quingentis militibus, & Comes ei facere debet haberi forum victualium justum, si in campis herba pateat, vel alia victualia pateant equis necessaria, Episcopus cum suis eam ad voluntatem suam accipere potest. Hoc quidem auxilium Episcopus Leodiensis ter in anno quâquâ vice videlicet quadraginta diebus debet Comiti Hanoniensi. Cum

(*) Du Cange, au mot *juristare*, avoit soupçonné qu'il falloit lire *juri stare* : ce passage de Gilbert prouve son sentiment. *Du Cange*, *Glos.* *t. 3*, *p. 1636.*

(N. 28.) Comite Hanonienſi tres Hanoniæ Caſtellani, ſcilicet Caſtellanus Montenſis, & Caſtellanus Bellimontis, & Caſtellanus Valencenenſis hominium faciunt Epiſcopo Leodienſi: Epiſcopus Leodienſis in natali Domini debet Comiti Hanonienſi tria paria veſtium, quarum ſingulæ veſtes valere debent ſex marchas argenti pondo Leodienſis, & unicuique Caſtellano nominato veſtes quæ etiam ſingulæ ſex marchas valere debent. Si quod allodium in toto Comitatu Hanonienſi Comiti datum fuerit, & poſteà ab ipſo in feodo accipiatur, vel ſi aliquod allodium intra terminos ſui Comitatûs, vel ſervos vel ancillas ſibi in proprietatem acquiſierit, ipſe ſtatim ea ab Epiſcopo Leodienſi cum alio feodo ſuo tenet: & cum quamplures Principes, Duces & Barones, ſcilicet & Comites, & alii nobiles & eorum homines pacis Leo-
(N. 29.) dienſi juſticiæ habeant reſpondere & ſatisfacere, Comites Hanonienſes vel homines ejus pacis eidem juſticiæ nequaquam tenentur reſpondere.

Richeldis Comitiſſa & Balduinus ejus filius de acceptâ ab Epiſcopo Leodienſi pecuniâ coadjutores & ſtipendiarios multarum regionum contra Robertum ſupradictum, qui violenter Flandriam tenebat, quoſcumque potuit conduxit, ſcilicet Ducem Bullionis, Comitem Namurcenſem, Comitem Lovanienſem, Comitem Montis-acuti, Comitem Cyniachi, Comitem Alti-montis, multoſque alios, & Roberto quos potuit inſultus fecit; attamen nichil eis profuit. Deinde Robertus qui ab Hanonienſibus continuos ſuſtinebat aſſultus, eorum vires parvipendens, commoto exercitu in Comitatum Hanonienſem venit: cui Hanonienſes in Brabantiâ, in

territorio qui dicitur Brokeroia, prope montes, occurrerunt & cum gravi bello dimicarent, Hanonienses numero pauci ad defensionem ceciderunt quamplures : unde locus ille appellatus est mortalis Haya. Robertus equidem iniquitate & superbiâ accensus prope montes, in loco qui dicitur Dura, Hainam fluvium transivit; sicque per Hanoniam transeundo in suis viribus, & prætermittens Valencenas, manere proposuit in loco qui dicitur Wauercins super Scaldum (*) fluvium; ibique munitione factâ fossatis & lignis, secessit in Flandriam relictis ibi trecentis militibus, qui Hanoniam in viribus suis assiduè infestabant. Balduinus autem juvenis, Hanoniensis Comes, super tantâ clade contra inimicos suos quærens subsidium, ad partes transivit Aduallenses, & cum auxilio Domini sui Leodiensis Episcopi & suorum quorumdam in multitudine militum ex improviso prædictis hostibus suis, qui apud Wauercin manebant, incautis supervenit, quosdam quidem interfecit, quosdam captos detinuit; ita quod ferè nullus evasit, eorumque munitio prostrata fuit. (N. 30.) (N. 31.) (N. 32.)

Sæpè dicta Richeldis & ejus filius Balduinus sic à Flandriâ injustè promùs expulsi manserunt; qui operibus bonis & eleemosynis intendentes, in allodio suo proprio Ecclesiam S. Dionysii in Brokeroiâ construxerunt, in quo Monachos ad serviendum Deo instituerunt, & ipsam villam, multisque in locis terras cultas & incultas, silvas, prata, aquas, servos & ancillas, eidem Ecclesiæ contulerunt, & quâ potuerunt libertate eam honoraverunt. In diebus illis Montibus in Ecclesiâ (N. 33.)

(*) Scaldim.

(N. 34.) sancti Petri XIII[cim] erant Canonici, quorum præbendæ ad donationem Capituli B. Germani pertinebant : unde sæpedicta Richeldis Comitissa & Balduinus filius ejus effecerunt quòd præbendas illas in usus Monachorum S. Dionysii converterunt. Et cùm omnes oblationes altarium Montensium Monasteriorum & Capellarum ad Capellanos B. Waldetrudis, scilicet ad Canonicos S. Germani pertinerent, excepto Monasterio S. Petri, compositum fuit posteà & firmatum quòd Ecclesia S. Germani Monasterium S. Petri ab Ecclesiâ S. Dionysii sub annuo censu sex denariorum, in ipsius S. Dionysii festo solvendorum in ipsâ Ecclesiâ S. Dionysii, suscepit perpetuò tenendum.

De Ecclesiâ B. Waldetrudis quæ caput est totius Hanoniæ inter cætera dicendum est. Satis enim constat quod S. Walber-
(N. 35.) tus Dux fuit Lotharingiæ cujus Ducatus per Cameracesium & Hanoniam & Brabantiam, & Hasbaniam & Ardennam usque Renum protendebatur, cujus uxor fuit S. Bertilia. Inter cætera autem bona multa quæ habuit, allodiis multis propriis tam in Hanoniâ quàm in Brabantiâ ditatus fuit : qui de prædictâ uxore suâ Bertiliâ sanctâ filias habuit duas sanctis-
(N. 36.) simas, B. scilicet Waldetrudem & B. Aldegundem. Defuncto autem S. Walberto, cum filios non haberet, filia ejus primogenita, B. scilicet Waldetrudis, in Ducatûs honore ei successit, pluribusque allodiis pro suâ parte gaudebat. Beata equidem Waldetrudis nupsit viro illustri Magdelgario scilicet, qui posteà S. Vincentius appellatus est ; de quo filios habuit duos,
(N. 37.) Landricum & Deslinum, qui meritis suis exigentibus sancti dicti sunt, & filias duas sanctam scilicet Aldetrudem & sanctam

Madelbertam virgines. Beata Aldegundis tam regum quam Principum ſpernens nuptias ſoli Deo adhæſit; quæ in proprio allodio ſuo, Melbodio ſcilicet, Eccleſiam ſuam conſtruxit, & eam ſuâ parte allodiorum ditavit, & in eâ ſanctimoniales ad ſerviendum Deo inſtituit, cum quibus ipſa religionis habitum ſibi aſſumpſit. Beatus Vincentius ſpretis mundanis in Alti-montis Eccleſiâ Monachus effectus eſt, qui Eccleſiam ſuam in Sonegiis inſtituit, & in eâ Monachos inſtituit. Ipſa (N. 38.)
autem Eccleſia ab Hunnis deſtructa fuit, deinde à quibuſdam benefactoribus reſtructa, in quâ Canonici tunc inſtituti fuerunt: B. Waldetrudis Deo prorsùs placere deſiderans, multa per loca Eccleſiis poſſeſſionum ſuarum largitione intendens benefacere, elegit ſibi locum in proprio allodio ſuo, qui Caſtri-locus dicitur, ad habitandum, qui locus vaſtus erat penitùs, in quo mons ab antiquo firmatus imminebat, (N. 39.)
ibique Eccleſiam ſuam conſtruxit, quam allodiis ſuis tam in Hanoniâ quam in Brabantiâ honoravit, & in eâ Canonicas & Canonicos inſtituit, Canonicas quidem ut Eccleſiæ deſervirent, Canonicos verò ut Eccleſiæ in bonis temporalibus providerent, & ad neceſſitates omnes, & ad omnia negotia Eccleſiæ perquirenda parati eſſent. Allodia autem quæ ſibi B. Waldetrudis in proprietate demùm retinuit, etiam ſuæ Eccleſiæ in perpetuum cum omni libertate contulit, ſcilicet illam villam quæ Montes dicitur & ab antiquis Caſtri-locus nominabatur, & villas in Hanoniâ Quarignon ſcilicet & (N. 40.)
Gamapia, Frameries & Kevi, & in Brabantiâ villas Herinis, Caſtris, Hal & Brainam-caſtellum. Videns autem filios & filias omninò terrena ſpernere & cœleſtibus inhiare, Prin-

cipatum Ducatûs qui ad ipſam jure divino devenerat, con-
(N. 41.) ſanguineæ ſuæ ſcilicet Ayæ reliquit; quæ Aya viro nobili, militi ſtrenuo nupſit Hyldulfo, cujus ſcilicet ſancti corpus in Lobienſi Eccleſiâ requieſcit. Quæ quidem Aya ſancta, allodia ſua propria, ſcilicet Comas & Nimi & Braniam-Wilhoticam, Eccleſiæ B. Waldetrudis libera dedit, undè miraculum glorioſum, quod poſteà eveniſſe refertur, non eſt cum ſilentio prætereundum.

(N. 42.) Defunctâ S. Ayâ, cujus corpus in Montenſi Eccleſiâ requieſcit honorificè, poſt ejus deceſſum multis præteritis annis, malefactores quidam allodia quæ S. Aya Eccleſiæ B. Waldetrudis contulerat, ſibi uſurpare præſumpſerunt, dicentes ea de jure ad ſe pertinere. Poſt longam verò inter Eccleſiam & illos malefactores litem, & ipſius Eccleſiæ conventus non diffidens de jure, qui in Domino ſpem ſuam totam poſuerat, teſtimonio S. Ayæ quæ per multos annos tumulata jacuerat, ſuper his ſe commiſit: quæ à ſepulchro ſuo, utrâque parte audiente, teſtata eſt allodia illa eſſe B. Waldetrudis propria & libera de jure; ſicque omnia allodia illa ad Eccleſiam B. Waldetrudis remanſerunt, quò uſque de Brainâ-Wilhoticâ major pars poſteà ad Comitem Hanonienſem per concambium devenit.

Satis igitur patet quia Mons qui & Caſtri-locus dicitur, de jure caput totius Hanoniæ eſſe debeat, cum B. Waldetrudis totius Lotharingiæ Duciſſa in ipſo loco tam vivens quam mortua ſæculo habitare elegerit: & cum Comes Ha-
(N. 43.) nonienſis ad ipſius Eccleſiæ Abbatiam & advocatiam ab antiquo ſublimatus fuerit, & cum bonis multis ipſe & ejus feodati

feodati tam in Hanoniâ quam in Brabantiâ ditati sunt; verùm cùm & in primâ ipsius Ecclesiæ institutione, Abbatissa fuerit ad Ecclesiam regendam ordinata, cujus electio ad capitulum ipsius loci propriè pertinebat, incerti sumus quomodò Abbatia ipsius Ecclesiæ ad Advocatos suos Comites Hanonienses in proprietatem devenerit & hæreditatem: statutum fuit equidem ut ad Abbatiam propriè pertineret tertia pars prædictorum allodiorum S. Waldetrudis, ut per illam partitionem duæ partes in meliorem Ecclesiæ provenirent commoditatem, meliùsque ad ejus usus salvarentur, scilicet in Quarignon, Gamapiâ, Frameries & Kevi & in Herinis. Verùm cùm in primâ ipsius Ecclesiæ institutione Abbatissa ad regendam Ecclesiam ordinata fuisset, multæ & per multos annos in dignitate illâ successerunt Abbatissæ: cujus Abbatissæ elec- (N. 44.) tio ad Capitulum pertinebat, electaque Domino Imperatori Romanorum præsentabatur, à quo ipsa ad regendam Ecclesiam regalia suscipiebat.

Contigit autem quòd cùm quædam Abbatissa super quibusdam Ecclesiæ negotiis ad Dominum Imperatorem Romanorum sæpiùs recurreret, quidam Comes Montensis ad Abbatiæ illius dignitatem anhelans, cùm ipse & gratiâ & consanguinitate apud quemdam Dominum Imperatorem satis posset, petiit ab ipso Imperatore, ut Abbatiæ illius donationem ei concederet, ita quod post electionem ipsa Abbatissa de manu ipsius Comitis & suorum successorum dignitatis hujus bona susciperet. Asserebat enim ipse Dominus Comes, & suggerebat Domino Imperatori bona Abbatiæ minimæ esse commoditatis: cui quidem Comiti

Dominus Imperator dominium Abbatiæ contulit, sed non de consensu Ecclesiæ. Contigit itaque paulò pòst Abbatissam Montensem decedere: quâ defunctâ Comes ille Abbatiam ipsam occupavit, dicens illam suam esse propriam, Capituli contradicens electioni. At Capitulum volens in solitâ libertate manere, ad Dominum Imperatorem quosdam Canonicos & Canonicas de saniore parte Capituli transmisit, propalando ei injuriam super electione sibi illatam, ibique de gratiâ & consensu Domini Imperatoris, in ejus præsentiâ quamdam Dominam Odam nomine in Abbatissam elegerunt, quæ ad Ecclesiam reversa nullam apud sæpèdictum Comitem pacem habere potuit. Ecclesia autem offensam Comitis nolens sustinere, Dominumque Imperatorem per multos labores magnasque expensas in longinquis regionibus non valens prosequi, voluntati Domini Comitis suique Advocati acquievit. Abbatissâ autem illâ cedente, Dominus Comes Hanoniensis & Abbas & Advocatus mansit: sicque Abbatia in Comitum hæreditatem devenit, qui de bonis quæ ad partem Abbatiæ pertinebant multa per loca, salvâ tamen donatione Capituli, homines quosdam feodavit.

Statutum equidem fuerat ut ad Abbatiam propriè pertineret tertia pars allodiorum S. Waldetrudis, ut per illam partem duæ partes in meliorem provenirent præbendarum commoditatem, meliùsque ad usus Ecclesiæ salvarentur, & per illam Abbatiæ partem Ecclesia ab his quæ à Domino Papâ in capite & ejus legatis, & Domino Remensi, & Domino Cameracensi & eorum officialibus quandòque re-
(N. 45.) quiruntur, quæ quidem gistæ vel personia (*) vulgariter dicun-

(*) Ce passage est traduit de la manière suivante dans un manuscrit du seizième siècle.

tur, ab Abbate prorsus liberentur. Bona autem cum quibus cum capitulo Abbas participat sunt in villis Quarignon, Gamapiâ, Frameries & Kevi & Herinis & Castris & Hal, & Brainâ-Castello. Villam autem Montes sibi Montensis (N. 46.) Ecclesia B. Waldetrudis in proprietatem retinuit, ita quod de decimis vel censibus villæ nichil ad Abbatiam statutum fuit. Teloneum & Foragia ipsius villæ ad Abbatiam perti- (N. 47.) nent; omnes mansuræ ipsius villæ debent censum B. Waldetrudi; unde Canonici S. Germani, qui Capellani sunt B. Waldetrudis, tertiam partem habent in illis scilicet censibus, qui in Cœnâ Domini solvuntur. Habent etiam Canonici prædicti ab Ecclesiâ B. Waldetrudis in totâ parochiâ Montensi decimas segetum & pratorum, omnes etiam minutas decimas & oblationes altarium. Comes Hanoniensis tenet ab Ecclesiâ Montensi situm castri sui sub annuo censu quinque (N. 48.) solidorum in Cœnâ Domini solvendorum, exceptis aliis mansuris quas Dominus Comes in eâdem villâ habet: unde ipsi Ecclesiæ censum debet in Cœnâ Domini, & in natali Domini. Comes in illâ villâ nullam potest habere mansuram vel ædificium aliquod construere, nisi de consensu Ecclesiæ, & unde Ecclesia censum habeat. Licet Ecclesiæ pro censibus suis, si die justo & determinato soluti non fuerint, supra ipsas mansuras absque villico & scabinis panna accipere pro

» Mgr. le Comte de Haïnault pour les biens qu'il tenoit de l'Abbaïe
» Madame Ste. Waudrus doit païer, & acquiter ladite Eglise de Ste. Wau-
» drus de toutes *visitations*, *tailles*, *ou maltotes* faictes par lui, par notre
» St. Pere le Pape ou ses Cardinaulx, ou Legaulx; par Mgr. de Reims,
» Mgr. de Cambraï, ou par leurs Officiers «.

censu & pro pœnâ duorum solidorum. Licet cuilibet homini mansuram suam in Montibus dare B. Waldetrudi in eleemosynam, absque villici laudamento & scabinorum testimonio, ita quod S. Germanus in illâ non participat.

Similiter habet S. Germanus à B. Waldetrude ut cuilibet homini liceat mansuram suam S. Germano in eleemosynam dare, absque villici laudamento & scabinorum testimonio, ita quod B. Waldetrudis in illâ non participat. Quatuor in Montibus sunt mansuræ liberæ, quæ Comiti talliam vel exactionem seu angariam aut exercitum non debent, nec in eis manentes per villicum vel scabinos justiciantur, scilicet situs Cambæ B. Waldetrudis, & situs Cambæ B. Germani, & duæ mansuræ advocatorum. Ecclesia B. Waldetrudis potest habere semper in Montibus quatuor servientes liberos, qui Comiti talliam vel exactionem vel exercitum non debent nec aliquam angariam, nec per villicum & scabinos, sed per Capitulum B. Waldetrudis sunt justiciandi. Omnium villarum suarum prædictarum, tam illarum quæ fuerunt de proprio allodio B. Waldetrudis, quam aliarum quæ ex eleemosynâ ad Ecclesiam devenerunt, ipsa Ecclesia habet villicos & scabinos, & præ Comite ipsius Abbate & Advocato, aliisque Domini Comitis feodatis, Ecclesia omnem habet dominationem & jura & totam justitiam. E contrà Dominus Comes habet villicum Montensem & scabinos de jure Abbatiæ, in quibus etiam Montensis Ecclesia sibi retinuit propriè quod villicus Montensis cum aliis villicis Ecclesiæ habet & testimonia & judicia proferre; scabini autem Montenses cum scabinis aliis Ecclesiæ habent & testificare &

judicare. Quorumdam autem villicorum Dominus Comes tamquam Abbas habet hominia, & quosdam redditus in Natali Domini, scilicet de Quarignon, & Gamapiâ & Frameries & Kevi, Comis & Nimi, & unius villici de villâ supra Hainam & de Herinis & Castris, Hal & Brainâ-Castello & Brainâ-Wilhoticâ, & Dominus Comes illos villicos in causam trahere non potest, nisi in Ecclesiâ Montensi qui quidem ibi per capitulum & per pares suos tractandi sunt. Si quis illorum villicorum per successionem hæreditariam ad villicationem pervenire voluerit, si ejus villicatio in villis Haloniæ fuerit, debet Ecclesiæ B. Waldetrudis pro relevio ipsius villicationis XL. fl. Hanoniensis monetæ; de villis autem in (N. 49.) Brabantiâ quisque villicus qui Comiti hominium facit tamquam Abbati, debet Ecclesiæ pro relevio LX. fl. Nivellensis monetæ: qui cum requisierit ab Ecclesiâ villicationem & relevium persolverit & Ecclesiæ fidelitatem fide interpositâ tactisque sacrosanctis reliquiis fecerit, Dominus Comes tanquam Abbas illius hominium ad præsentationem Ecclesiæ debet sine contradictione accipere. De aliis autem villicationibus quæ Comiti hominia non debent, requisitiones ad misericordiam Ecclesiæ sunt, scilicet de Maslis & Bouinis & Ham & Hobestadâ & Rismiis & Bossut, & unâ villicatione de villâ super Hainam. Omnium villarum B. Waldetrudis si villicationem aliquam vendi vel invadiari contigerit, hoc quidem per Capitulum fieri oportet.

In primâ Ecclesiæ institutione Præposita pro temporalibus, & Decana pro spiritualibus regendis, & Custodissa pro custodiâ sanctorum & thesauri & cæterorum Ecclesiæ orna-

mentorum, & protectione servorum & ancillarum, & complemento luminarium & sonitu campanarum & aliorum multorum quae ex ipsâ custodiâ debentur Ecclesiae, sub Abbatissâ fuerunt constitutae. Verùm quidam Domini Comites ad quos de jure Abbatiae pertinet praepositurae & custodiae & praebendarum donatio, personatus illos, scilicet praeposituram & custodiam contulerunt, quia ad circumeundum & discurrendum pro negotiis tantae Ecclesiae videntur meliùs posse laborare. Praebendae ad titulum S. Germani ab Ecclesiâ B. Waldetrudis institutae fuerunt, ad hoc ut Canonici permaneant S. Waldetrudis Capellani, & Monasterio ejus in divinis deserviant. Unde quâque die ipsi Canonici in Monasterio illo tenentur majorem Missam per Sacerdotem Canonicum & per Diaconum & Subdiaconum exsolvere, & quâquâ die Dominicâ, & in Rogationibus, & in Ascensione Domini processionibus debent interesse. In quatuor Natalis Domini diebus, & in Circumcisione & in Epiphaniâ Domini, & in Purificatione B. Mariae, & in Paschâ Domini quatuor diebus, & in Ascensione Domini, & in Pentecostes quatuor diebus, & in Assumptione & Nativitate B. Mariae, & in festo omnium Sanctorum, & in diebus festivis B. Waldetrudis, & dedicationis Ecclesiae B. Waldetrudis in divinis Officiis, scilicet in vesperis, matutinis & magnâ missâ, ipsi Canonici S. Germani cum Canonicabus tenentur deservire; in Coenâ Domini & Parasceve & vigiliâ Paschae & vigiliâ Pentecostes, Missis debent interesse.

Sciendum autem quod Canonici S. Germani habent quoquo anno à majori Ecclesiâ decem modios avenae & quatuor modios

Yvernagii pro Missâ quæ quâquâ die in altari S. Waldetrudis celebratur, scilicet in posteriori altari quod quidem ad caput dicitur. Omnium rerum quæ B. Waldetrudi offe- (N. 50.)
runtur vel dantur, S. Germanus tertiam habet partem, exceptis in mappis, in terrâ & auro & panno serico. E contra (N. 51.)
omnium rerum quæ S. Germano in eleemosynam dantur, habet B. Waldetrudis duas partes, exceptis similiter terrà, auro & panno serico. Omnia quæ in altaribus majoris Monasterii offerentur, si ad manum Sacerdotis sub stolâ non venerint, hoc quidem ad præpositum S. Germani pertinet, si non fuerit terra vel aurum vel pannus sericus. In omnibus aliis Monasteriis villæ Montensis & capellis, si quid in altaribus oblatum fuerit, & ad manum Sacerdotis sub stolâ non venerit, hoc quidem ad præpositum S. Germani pertinet, si etiam fuerit terra, vel aurum vel pannus sericus. Omnes candelæ die Purificationis B. Mariæ omnium Monasteriorum & Capellarum, quomodocumque ad eos devenerint, pertinent propriè ad custodem B. Waldetrudis. Omnia etiam eorumdem Monasteriorum & Capellarum offertoria ad eumdem custodem propriè in Parasceve pertinent. Omnium Clericorum in villâ Montensi residentium & Canonicorum S. Germani & eorum Capellanorum & Canonicorum familiarium & Clericorum Scholarium, & quatuor servientium B. Waldetrudis, & Cambarii S. Germani, & servientium Domini Comitis hæreditariorum, & etiam Domini Comitis & Comitissæ dùm in Montibus fuerint, cura spiritualis ad Canonicos S. Germani pertinet omninò, & illis omnibus jura Ecclesiastica à Canonicis Sacerdotibus S. Germani in Monasterio

(N. 52.) B. Waldetrudis exhibentur tam in vitâ quam in morte. Canonici S. Germani Ecclesiæ B. Waldetrudis in magnâ Missâ per Sacerdotem & Diaconum & Subdiaconum sine intermissione tenentur providere, & in majoribus solemnitatibus anni ad eamdem Ecclesiam debent convenire; in Monasterio S. Germani ad magnam Missam & horas parochiales cogi non possunt. In Monasterio equidem S. Germani singulis diebus festivis, & quâquâ die in Adventu Domini, & quâquâ die in Quadragesimâ, vesperas & matutinas cum Clericis debent celebrare exceptis illis solempnitatum diebus quibus hæc, ut prædictum est, majori debent Monasterio quâquâ die ad Missam & horas parochiales in Monasterio S. Germani Canonici sæpe dicti debent convenire.

Dominus Comes Hanoniensis pro bonis quæ ex Abbatiâ habet, Ecclesiam B. Waldetrudis à quibusdam quæ à Domino Papâ & ejus Cardinalibus & Legatis, & à Domino Remensi & ejus officialibus quandoque requiruntur, quæ quidem gistæ vel personia dicuntur vulgariter, debet omnino liberare & pro Ecclesiâ exsolvere. Per hoc & Canonici S. Germani, tanquam B. Waldetrudis Capellani, ab his exactionibus liberantur. Si Dominus Comes Hanoniensis seu aliquis alius vim aliquam vel injuriam intulerit Ecclesiæ B. Waldetrudis, licet conventui ab officiis Ecclesiasticis cessare, & insuper in sua proclamatione corpus B. Waldetrudis ad terram deponere, quò usque super injuriis illatis ipsi Ecclesiæ satisfactum fuerit. Super depositione corporis sanctissimæ Waldetrudis multa & concita malefactoribus ex divinâ ultione sæpiùs evenerunt tormenta, ita quod nihil impunitum in hoc

hoc sæculo remansisse visum sit. Ne Dominus Comes per Advocatiam in nemoribus B. Waldetrudis aliquid habeat reclamare, assignatum est ei nemus Montense in Proprietatem. (N. 53.) Donatio Præposituræ S. Germani ad Dominum Comitem de jure Abbatiæ pertinet, ita quod ipse Præpositus & Abbatiam, id est donum præbendarum, & Præposituram & Custodiam & Advocatiam terrarum & hominum sub unâ manu & uno hominio à Domino Comite tenet. Ad Præpositum S. Germani omnium Clericorum cujuscumque ordinis in Montibus manentium pertinet justicia, exceptis Canonicis B. Waldetrudis qui per Præpositum B. Waldetrudis & per Capitulum justiciandi sunt. Præpositus S. Germani, & Præpositus vel Præposita, Custos vel Custodissa B. Waldetrudis, (N. 54.) Domino Comiti, tanquam Abbati, hominium & fidelitatem exhibere debent: undè in ipsius curiâ cum viris nobilibus judicia & testimonia possunt proferre.

Multa quidem & alia sunt B. Waldetrudis jura, de quibus modò non est dicendum per singula. Attamen non est tacendum quod acciderit eis qui ordinem Canonicarum B. Waldetrudis in alium ordinem transmutare attemptaverunt. Olim etenim contigit quod Comes quidam Montensis, severo (N. 55.) consilio habito contrà Canonicas B. Waldetrudis, accensus irâ juravit repentè quod ab unâ die in crastinum Canonicas ab Ecclesiâ expelleret, & Clericos instituieret. Quod cùm Dominabus per quemdam Domini Comitis secretarium fuisset intimatum, ipsæ ad terram antè corpus B. Waldetrudis prostratæ proclamationem ad Dominum fecerunt, orantes ut eas à tam injustâ oppressione eriperet: quarum vota Deus ex alto

prospiciens, ut insolito ordine & antiquâ libertate manerent,
(N. 56.) voluit. Comes autem ille in sequenti nocte morte subitaneâ præventus à sæculo migravit citiùs : sicque quod facere malè intendebat imperfectum remansit. Deinde contigit quod quidam Comes, Reinerus nomine, vir religiosus & litteratus, qui Ecclesiam B. Waldetrudis in horis ecclesiasticis tam matutinis quam aliis frequentabat, ad suggestionem quorumdam nequam, qui dicebant Clericos meliùs in illâ Ecclesiâ posse proficere quam Dominas, proposuit quod ex improviso Clericos introduceret, & Dominas extruderet. Quâdam igitur nocte, in festo S. Vincentii, martyris ipse Comes ad Monasterium cum Clericis ad occupationem præbendarum voluntariis, & ab eo electis, venit, Dominabus adhuc in suo dormitorio dormientibus, & incongruâ matutinarum horâ, hostiis clausis & contrà Dominas obturatis, matutinas à Clericis intrusis inchoari voluit, & solempniter celebrari. Clericis itaque vocibus clamosis inchoantibus, Dominæ de sompno evigilaverunt, properantesque ad Monasterium intrare nequaquam potuerunt. Clerici invitatorium
(N. 57.) commune dicebant, scilicet *justus florebit.* Canonicæ in claustro ad hostia Monasterii stantes, & vim sibi illatam patientes, matutinas altiùs decentiùsque tanquam satis doctæ inchoaverunt cum proprio invitatorio, scilicet *Vincentem mundum.* Quod audiens prædictus Comes hostia aperiri jussit, & Dominas intromitti, Clericisque quos intruserat dixit : » Discedite hinc ; istæ quidem in officio Ecclesiastico instructæ » & edoctæ sunt, vos autem indocti. « Posteà contigit quod Balduinus Comes, qui ante majus altare B. Waldetrudis

ſepultus fuit, defunctâ quâdam Canonicâ, præbendam vacantem cuidam Clerico, Gerardo nomine, dedit: quem quidem canonicè conventus in Canonicum recipere recuſavit, graviter ferens Domini Comitis oppreſſionem. Comes autem illæ Eccleſiæ clamorem nolens audire, datâ non ſolito vel juſto ordine præbendâ illâ, ſtatim Bincium ſeceſſit, veniensque illuc, tantâ ſubito detentus fuit infirmitate, quod ſtare, vel ſedere, vel jacere non potuit. Ad conſilium autem quorumdam familiarium ſuorum, hominum prudentium, in ipſâ nocte ad Eccleſiam B. Waldetrudis, licet cum corporis ſui gravamine, rediit, & pœnitentiâ ductus ſuper malefacto datæ præbendæ miſericordiam à B. Waldetrude & Capitulo cum omni humilitate petiit, & Dominabus præbendam ſuam reſtituit. Quo facto ipſe Comes ſtatim ſanitatem recepit. Deindè ad ſuggeſtionem quorumdam perfidorum & eorum petitionem, Clericorum ſcilicet multorum, & ad interceſ-
ſionem uxoris ejuſdem Comitis, Alidis ſcilicet Comitiſſæ, (N. 58.)
cujus corpus in ipſâ Eccleſiâ in criptâ ſuperiori tumulatum fuit, Cardinalis quidam Apoſtolicæ ſedis Legatus, Gerardus
nomine, ortus de Comitatu Namurcenſi, qui per partes Adual- (N. 59.)
lenſes tranſeundo in Hanoniam venit, conductuſque à Comitiſſâ ad Eccleſiam B. Waldetrudis pervenit: in quâ cum quædam præbendæ vacarent, ipſe Cardinalis eas ſupradicto Gerardo & aliis quibuſdam Clericis conferre attemptavit; ipſo quidem Cardinali in choro B. Waldetrudis cum Comitiſſâ predictâ reſidente, & præbendas Clericis conferente & ad Dominarum reclamationem, quæ juſtitiam & judicium poſtulabant, non ceſſante, Dominæ in Clericos irruerunt, &

D 2

ab Ecclesiâ expulerunt. Dominus Cardinalis satis confusus recessit; at Dominæ, quæ Domini Comitis sui benevolentiam habebant, in pace manserunt.

Redeamus indè ad Richeldem Comitissam & Balduinum ejus filium, qui Roberto agnomine Frisoni multos & continuos & ejus Flandrensibus moverunt guerrarum insultus. Balduinus equidem miles juvenis, Comes Hanoniensis, probus
(N. 60.) in armis, pace cum Flandrensibus initâ, quamdam Roberti Comitis neptem, quam necdum viserat, nec de ejus deformitate nimiâ aliquid audierat, promisit & juravit ducere in uxorem. Unde Robertus vir astutus, ne Balduinus posset resilire, Duacum castrum, quod proprium erat Comitis Hanoniensis, sibi exindè obligari fecit, acceptis obsidibus qui castrum illud custodirent; & si Comes Hanoniensis à nuptiis juratis retrocederet, ipsum castrum ei pro quâdam summâ pecuniæ magnâ traderent. Contigit autem Balduinum illam vidisse, quam visam nimiâ turpitudine indecentem sprevit,
(N. 61.) & à pacto recedens nuptiali duxit Idam in uxorem, Lamberti Comitis Lovaniensis sororem, mulierem religione & omni morum honestate ornatam: unde Duacum ita in manus Roberti Frisonis & suorum successorum multorum Flandriæ Comitum devenit, nec ab Hanoniensibus per pecuniæ solutionem, nec per justitiam, retrahi poterat: hic Balduinus Comes de Ydâ uxore suâ filios habuit duos, Balduinum scilicet primum, qui in Comitatu Hanoniensi ei successit,
(N. 62.) & Arnulphum secundum & filias duas.

Balduino igitur sic in Hanoniâ dominante, vir quidam
(N. 63.) nobilis, Gosuinus nomine, de villâ in Cameracesio, quæ

Oysis dicitur, oriundus, Par Castri-Montensis, cui ipse Comes magna in territorio de Avethnis, multisque aliis in Hanoniâ locis, contulerat bona (undè ligium ei fecerat hominium & de omnibus quæ possidebat continuum in Castro Montensi debebat stagium) factæ fidelitati obvians, Domino suo (N. 64.) ligio Comiti Hanoniensi in jure contraire & contrà ejus voluntatem & prohibitionem turrim in Avethnis cæpit construere; & cùm ad monitionem Domini sui juri stare in ejus curiâ dedignaretur, ipse Comes in eum insurrexit: cui ille cum quot habere potuit viribus occurrere præsumpsit prope Sambram fluvium, & cum ibi acriter per duos dies bellassent, tertiâ die Comes, obtentâ super jure suo victoriâ, Gosuinum prædictum captum Montibus secum deduxit, quem tandem ad preces fidelium suorum virorum nobilium, abscissâ barbâ abire permisit; qui posteà habitâ Domini sui gratiâ, turrim in Avethnis perfecit, quæquidem firmitas posteà quandoque in detrimentum quorumdam Comitum Hanoniensium fuit.

In diebus illis Iherusalem civitas sancta, Armeniaque & Syria & pars Græciæ, à gentilibus usque ferè brachium (N. 65.) S. Georgii occupata tenebatur. Undè ad subveniendum Ecclesiis orientalibus quamplures Imperii Romani & regni Francorum viri animati sunt, quorum consortio Balduinus sæpedictus Comes Hanoniensis bonis intendens operibus, miles potens in armis, largitor eleemosynarum optimus, se admiscere decrevit. Sciendum est autem, & ad quæstionem multorum respondendum, quis primus urbem Iherusalem ædificaverit? In Genesi legitur quod Melchisedec Rex Salem

proferens panem & vinum (erat enim Sacerdos Dei altiſſimi) & benedixit Abrahæ. In libro Joſue etiam legitur, dum terra promiſſionis ſorte inter XII tribus divideretur, quod Salem ipſa eſt Iheruſalem. Quia ergo Melchiſedec Rex Salem fuiſſe dicitur, aſſerunt multi per hoc latenter indui quod eam ædificaverit. Ipſum autem Melchiſedec, Hieronymo teſte, dicunt Hebræi fuiſſe Sem, filium Noë, & ab eo poſt diluvium eamdem urbem conditam fuiſſe, & cum ſuâ progenie in eâ regnaſſe. Inde eſt quod etiam Sacerdos fuiſſe dicitur, quià ante legem Moyſi omnes primogeniti Sacerdotes erant, & ipſe Sem primogenitus fuit. Hæc ſunt primogenita quæ Jacob concupivit, cum Eſaü fratri primogenito dixit, *Vende mihi primogenita tua*, id eſt, honorem Sacerdotii. Urbem ergo Salem poſteà Gebuſæi captam ex nonime ſuo vocaverunt Jebus, ſicut in libro Judicum invenitur. Poſtea B. littera mutata in R. pro Jebus & Salem, vocata eſt Iheruſalem. In eâ primus Rex David thronum & caput Iſraelitici regni poſuit, in quâ Salomon templum ædificavit, & ex nomine ſuo appellavit Iheroſolymam, quaſi Jeruſalomoniam, ſicut Yſidorus dicit. Hanc primùm Nabugodonoſor Rex Babilonis, ſuccenſo templo, deſtruxit, & ejus habitatores in Babiloniam captivos deduxit; ſed, poſt LXX. annos, Cyrus Rex Perſarum Judæos redire & Iheruſalem cum templo reædificari præcepit. Poſt aliquot annos Rex Antiochus, ſicut in libro Machabæorum legitur, cum magno exercitu eam intravit, muros ex magnâ parte deſtruxit, Judæos ad ritum gentilium transferre voluit, & in ipſâ urbe arcem conſtruxit, in quâ gentiles poſuit. Judas verò Machabæus multis præliis gen-

tiles indè expulit, & ipsam iterùm munivit; arcem tamen capere non potuit, nec ipse, nec frater ejus Jonathas post ipsum: Symon verò frater utriusque & in Principatu successor & arcem cepit, & gentilibus expulsis totam urbem mundavit, & eam cum filiis suis possedit, donec posteris ejus de regno & Sacerdotio inter se litigantibus, sicut Joseph refert, ab altero eorum rogatus Pompeius Cæsar Iherusalem venit, tuncque primum Iherusalem Romanis subdita fuit, & uno depulso Principatum alteri dedit. Ad quam etiam urbem Cæsaris concessu venit Herodes, in cujus tempore natus est Christus, qui & conversatione suâ & miraculis, suâque passione & sepulcro sic eam glorificavit, ut Matthæus Evangelista eam non dubitet nominare sanctam civitatem. Post passionem verò Domini Vespasianus cum Tito filio suo eam sic destruxit, ut sicut Dominus in Evangelio prædixerat, non relinquatur in eâ lapis super lapidem, ita factum est. Helius autem Imperator gentilis rursus eam ædificavit, & ex nomine suo Heliam eam appellavit. Cum verò Constantinus Augustus, per S. Silvestrum baptizatus fuisset, mater ipsius Helena Augusta crucem Domini diligenter quæsitam in eâ invenit, & per medium eam fecit secari; partemque unam ibi relinquens, alteram Constantinopolim detulit, quæ priùs Bisantium vocata erat, sed tunc à Constantino celsiùs & regaliùs ædificata, & ejus nomine Constantinopolis appellata est. Post multos annos Cosdroe gentilis, Persidis Rex, Iherusalem cepit, medietatem crucis Dominicæ inventam in Persidem detulit, & eam in fano quod sibi ædificaverat posuit, filioque suo regnum tradens in ejusdem fani throno, gentilium

exercitus regnum Chriſtianorum invaſit; ſed occurrit ei Eraclius Imperator Conſtantinopolitanus Chriſtianus cum Chriſtianâ expeditione, eumque in fluminis ponte nutu divino vicit & decollavit; ſicque terram, quam de regno pater illius ſubtraxerat, per victoriam recepit. Subjugatis ergò ſibi gentilibus, cum Chriſtianâ militiâ in Perſidem abiit, & uſque ad fanum in quo perfidus Coſdroe morabatur pervenit, ſedentem eum in throno aureo reperit; quem, ut Chriſtianus fieret, & regnum Perſidis de manu ſuâ ſuſciperet, ammonuit. Quo nolente converti, protinùs extracto gladio caput illi amputavit, filiumque ejus puerum baptizari fecit, & eum de ſacro fonte ſuſcepit, regnumque Perſidis ei conceſſit, acceptis obſidibus ab eo quod ulteriùs ſibi eſſet ſubjectus; crucem dominicam, quam Coſdroe aſportaverat, rurſus Iheroſolymis detulit, & ad ſepulchrum dominicum repoſuit, ſicut in Exaltatione ſanctæ crucis publicè per Eccleſias legitur.

Itaque longo tempore regnum Perſidis Imperio Conſtantinopolitano ſubjectum fuit, & Chriſtianæ fidei cultus in Iheruſalem & in multis urbibus orientis floruit, donec Chriſtianorum peccatis offenſo Deo, rursùm error gentilitatis invaluit, ac de finibus ſuis egreſſi gentiles, Iheroſolymam & ſepulchrum Domini pervaſerunt, Armeniamque & Syriam, partemque Græciæ penè uſque ad illud mare quod dicitur brachium S. Georgii, obtinuerunt. Demùm quidam Conſtantinopolitanus Imperator, Alexis nomine, aſſiduis gentilium incurſionibus minuto magnâ in parte regno ſuo, tremefactus miſit nuncios in Franciam cum epiſtolis ad animandos

animandos Principes, ut desolatæ Iherusalem & periclitanti Græciæ subvenirent. Unde confidentiùs scripsit Roberto seniori Flandrensium Comiti; hic equidem Robertus frater fuit Balduini Comitis Flandrensis & Hanoniensis, ut satis prædiximus, qui etiam sororem habuerunt, Mathildem scilicet, (N. 66.) conjugem Willelmi Comitis Normannorum, qui posteà Rex fuit Anglorum: de quâ Mathilde ipse Willelmus Rex tres genuit filios, scilicet Willelmum, Robertum & Henricum, & filiam Adelam, uxorem Stephani Comitis Blesensis, de quâ ipse Stephanus filium habuit Theobaldum, Comitem potentissimum, qui bona sua in regno Francorum plurimùm ampliavit, qui etiam filios habuit Henricum Comitem Trecensem, & Theobaldum Comitem Blesensem, & Stephanum Comitem, & Willelmum Remensem Archiepiscopum, & filias Adelam scilicet, Reginam Francorum, matrem Philippi Regis Francorum potentissimi, & Ducissam Burgundiæ, & Comitissam de Bar, & Comitissam de Perceâ. Ex primis Willelmi Regis Anglorum filiis, Willelmus primus filius patri mortuo in regnum successit. Robertus verò factus est Comes Normannorum, sed cùm post paucos annos Willelmus Rex, qui venatum in silvam perrexerat à quodam milite (N. 67.) suo interfectus fuisset, Henricus frater ei in regno successit. Cui quidem Henrico nepos ejus Stephanus, Frater Theobaldi Comitis Blesensis, qui etiam uxorem habuit filiam Eustacii Comitis Boloniensis, fratris inquam Godefridi Ducis & Balduini, qui posteà regnum Hierosolymitanum obtinuerunt, successit in regno.

Insuper Alexis Constantinopolitanus Imperator, à Domino

Papâ Romano Urbano, ſuper gentilium incurſibus auxilium & conſilium requiſivit. Hic itaque Urbanus, ante Papatum (N. 68.) Odo vocatus fuerat, ex claro Francorum genere oriundus, & ex Clerico factus Monachus, Cluniaci Prioratûs rexit officium. Indè proficiente merito ad Epiſcopatum Oſtienſem vocatus eſt: demùm ad ſummum Pontificatum vocatus, dictus eſt Urbanus: hic itaque vir eximius cum Alexis Imperatoris, ſuique dilecti, precibus, ſed multò propenſiùs generali Chriſtianitatis periculo, pulſaretur, in regnum Francorum venit, & in urbe quæ Clarus-Mons in Alverniâ dicitur, Concilium ſuum ſuper his inſtituit, invitatis ad illud quàmpluribus Franciæ & Germaniæ viris, tam clericis quam laïcis, quod ipſe Dominus Papa ad ſubveniendum ſanctæ civitati Iheruſalem & Eccleſiis orientalibus pio ſermone exhortatus eſt: ad cujus dulcem & congruam ſermocinationem, multi & magni viri ſignum crucis Domini cum arrepto citiùs itinere ſibi aſſumpſerunt. In quo quidem Concilio ipſe Urbanus Papa ſecundus tantâ refloruit auctoritate, ut etiam Philippum Regem Francorum, qui propriâ uxore relictâ Bertâ, Andegavenſis Comitis uxorem Bertradam ſibi copulaverat, tantâ conſtantiâ excommùnicaverit, ut interceſſiones ſpectabilium perſonarum & multiplicium munerum illationes contempſerit, & quod intra regni ſui limites demorari non extimuerit. In hoc autem Concilio Dominus Papa ſignum vociferationis Chriſti fidelibus dedit, ut cùm ad bellum eſſent, unâ voce clamarent: *Deus vult*, *Deus vult:* quod & ita factum eſt.

Celebrato itaque Concilio, anno Dominicæ Incarnationis MXCV, cum multi Principes in auxilium Domini properarent,

videlicet Bodemundus, Tancredus, Remundus Comes sancti Egidii, Episcopus Podiensis, Hugo Magnus frater Philippi Regis Francorum, Robertus Comes Normannorum, Robertus Comes junior Flandriæ, sæpèdicti Comitis Roberti filius, & Godefridus Dux Bullionis, cum fratribus suis Balduino scilicet & Eustacio: Balduinus sæpè dictus Comes Hanoniensis, Richeldis filius, Godefrido Duci & ejus fratribus ad auxilium Domini & ejus honorem associatus est. Sciendum quòd cùm Godefridus Dux iter Domini arripere proposuisset, allodium suum proprium Bullionem pro quâdam summâ (N. 69.)
pecuniæ assignavit Leodiensi Ecclesiæ, hac interpositâ conditione, quod si Deo volente eum decedere in transmarinis partibus contingeret, illud Leodiensi Ecclesiæ in proprietatem remaneret; si verò eum reverti indè Deus permitteret, illud pro acceptâ pecuniæ summâ redimere posset. Et quia regnum Iherosolymitanum adeptus nunquam indè rediit, ipsum Bullio castrum cum pertinentiis suis Leodiensi Ecclesiæ in proprietatem cessit: justitia verò Ducatûs Lotharingiæ & feoda ad Ducatum pertinentia in manum Imperatoris Romanorum devenerunt. Itaque Ducatum cum suis pertinentiis cuidam viro nobili, Henrico scilicet de Lemborch, (N. 70.)
contulit, & sic ille & quidam ejus filius Ducatum illum tenuerunt, unde posteà multi de Lemborch Domini, licet Duces non fuerint, tamen Duces appellati sunt. At quidam Comes Lovaniensis, Lambertus scilicet, pater Godefridi (N. 71.)
Ducis, qui Dux Barbatus appellatus est, Principis inquam potentis, apud Dominum Imperatorem effecit, quòd Ducatûs hujus dignitatem ei concessit. Et sic Ducatus ad Comites

(N. 72.) Lovanienses devenit; attamen nullam ex Ducatu ipso extra terminos suæ propriæ terræ unquam exercuerunt justiciam.

(N. 73.) Exercitus Christianorum post multos & per magnos labores per Hungariam & Bogariam, Græciam & Constantinopolim transeuntes, subjugatis sibi quàm pluribus civitatibus, pervenerunt Antiochiam: quibus Alexis Imperator juramentum fecerat quòd si eis necessitas incumberet, cum viribus suis subveniret, & indè ad eorum vires augendas Tatinum Senescallum suum cum tribus millibus armatorum transmisit. Nostri verò Christiani juraverunt ipsi Imperatori quòd si esset eis auxiliator fidelis, totam terram à Constantinopoli usque Antiochiam, & ipsam Antiochiam ejus ditioni redderent. Die autem illâ quâ Antiochiam pervenerunt, & tentoria ad obsidionem urbis fixerunt, Balduinus Comes Hanoniensis constitutus fuit retrocustos exercitûs. Fixis autem tentoriis, & principibus per loca circa urbem ordinatis, Balduino Comiti Hanoniensi ad sua tentoria figenda locus non patuit. Balduinus verò Tatini ab Imperatore missi vires vilipendens, ejusque perfidiam erga Christianos metuens, inter illius tentoria & civitatem sua tentoria figere non timuit. Undè graves à Turcis & continuos patiebatur insultus. Cujus nominis fama pro tantâ animositate per totum Christianorum exercitum dilatata est. Captâ autem civitate Antiochiâ, Principes exercitûs pactum cum Imperatore Constantinopolitano firmatum volentes observare, nuncios ad eum direxerunt, scilicet Hugonem Magnum, fratrem Philippi Regis Francorum, & Balduinum Comitem Hanoniensem cum magnâ militum turmâ, ut civitatem reciperet, & quæ

eis pepigerat expleret. Quibus euntibus insidiæ à Turcis prætentæ fuerunt, & ex eis quamplures occisi, alii verò capti, quidam autem per fugam elapsi sunt : in quo quidem conflictu Balduinus Comes Hanoniensis periit, sed cui infortunio succubuerit adhuc ignotum est. Undè etiam tacendum non est quòd uxor ejus Yda Comitissa Domini sui occasum ut audivit, sed incerta si occisus fuerit, vel captus teneretur, Deum & virum suum diligens, partes illas cum labore magno & gravibus expensis adire non dubitavit; undè ipsa priùs de viro suo incerta, incertior rediit.

Hæc quidem mulier religiosa Romam orandi intuitu sæpiùs adiit. Unde contigit quòd cùm à peregrinatione illâ (N. 74.) reditum faceret per Ardennam, ubi quædam allodia propè Ecclesiam sancti Huberti habebat, Comes Cyniaci ei insultus violentos faciens, eam capere voluit : quæ ad Ecclesiam S. Huberti fugiens, ibi per aliquot tempus mansit, quòusque illinc securè in Hanoniam transiit. Ex gratiâ autem & familiaritate quam cum illâ Ecclesiâ habuit, contulit ipsæ Ecclesiæ in proprietatem allodia sua quæ in partibus illis habebat eidem Ecclesiæ satis contigua, de quibus partem avia Richeldis Comitissa eidem Ecclesiæ contulerat liberè; partem verò in vadio tenendam concesserat. In bonorum autem illorum collatione constitutum fuit inter ipsam Ecclesiam & quoscumque Dominos Comites Hanonienses, ut quicumque Abbas sancti Huberti maneat Capellanus Comitis Hanoniensis, ita quidem quòd ad monitionem ipsius Comitis ter in anno debeat ad Comitem accedere in Hanoniam, pro divinis celebrandis in magnis solempnitatibus, scilicet in
*

(N. 75.) Natali Domini, & in Paſchâ, & in Pentecoſte, & afferre duo vaſa plena vino Leaſuræ, quæ vaſa barilii vulgariter dicuntur.

Sæpèdicto Balduino Comiti Hanonienſi, Balduini Comitis Flandriæ & Hanoniæ & Richeldis Comitiſſæ filio, ſucceſſit filius ejus juvenis primogenitus Balduinus in Comitatu Hanonienſi.
(N. 76.) Secundus autem filius fuit Arnulphus pater Euſtacii ſenioris de Ruez. Filiæ autem fuerunt tres, quarum una Yda nomine viro nobili & bellicoſo, Thomæ ſcilicet de Marlâ maritata fuit; alia verò Richeldis nomine Comiti Montis-Fortis in Franciâ, quæ à viro relicta, poſteà in Melbodienſi Eccleſiâ ſanctimonialis diù & honorificè vixit; alia autem, Alidis nomine, viro nobili Hugoni de Ruminio maritata fuit. Balduinus Comes Hanonienſis valdè juvenis uxorem duxit nobiliſſiman Yolendem, nobilis & potentis Comitis de Ghelrâ filiam: aliam verò ejuſdem Comitis de Ghelrâ filiam habuit uxorem Henricus Dux de Lemborch, ex cujus parte ad ejus hæredes Dominos de Lemborch pro parte ſuorum
(N. 77.) allodiorum Caſtrum Waſſenberghæ propriè devenit. Balduinus autem Comes Hanonienſis de Yolende uxore ſuâ filios habuit Balduinum primum & Gerardum ſecundum, & filias duas, quarum una Domino de Thœnio maritata fuit, alia
(N. 78.) verò Caſtellano Tornacenſi: & quia tota terra Hanoniæ Eccleſiæ Leodienſi erat aſſignata, & ab Epiſcopo Leodienſi in feodo tenebatur, ad primogenitum tota deveniebat filium. Itaque fratres & ſorores in hæreditate illâ nequaquam participant.

Igitur Arnulphus, ejuſdem Comitis frater, filium habuit

Eustacium de Ruez, qui senior appellatus est, virum vividum & in Hanoniâ potentem, qui cujusdam viri nobilis Paris Castri Montensis, Johannis nomine, filiam duxit uxorem, & ex parte uxoris terram possedit, de quâ factus fuit Par Castri Montensis, & in terris suis villas instauravit, scilicet Ruez & Morlenwes, ubi etiam munitionem construxit. Hic (N. 79.)
de uxore suâ Mariâ filios habuit, Nicholaum scilicet primum, & Eustacium secundum, & filias Beatricem, Alidem & Adam. Nicholaus autem primus filius de voluntate matris ad litteras discendas puer hortatus fuit; qui major effectus à litteraturâ recedere noluit, sed clericus manere, & fratri in hæreditate totâ cedere voluit. Hic equidem Nicholaus satis litteratus, & moribus honestis ornatus, clericus mansit bonis Ecclesiasticis ditatus. Eustacius verò factus fuit miles probissimus, & magni nominis vir, & in Curiâ Hanoniensi & nobilium Consiliis potentissimus; qui de uxore suâ Bertâ, Rassonis de Gauriâ & Damison de Cirviâ filiâ, filium habuit Eustacium, & filiam Beatricem. Soror eorum Beatrix viro nobili, Pari Castri Montensis, Waltero de Lens maritata fuit, quæ filium habuit Eustacium, & filias Ydam & Mariam. Alidis alia soror cuidam nobili desponsata fuit, quo mortuo absque proprii corporis hærede, ipsa, religionis habitu assumpto in Abbatiâ S. Phoillani, in sanctitatis operibus decessit. Ada verò viro nobili Nicolao de Bouleirs maritata ex ipso filiam suscepit, ad quam hæreditas patris pervenit: quo mortuo nupsit viro nobili Drogoni de Boosiis, de quo filios habuit. Mortuo eodem Drogone, ipsa Ada nupsit cuidam militi Flandrensi, Gosuino nomine.

Soror ſæpèdicti filii Balduini & Ydæ, ſcilicet Comitis Hanonienſis Balduini, una, Alidis nomine, viro nobili de Ruminio nupſit, quæ filium habuit Nicholaum, qui & Ruminium & Florinas caſtra poſſedit, & filias Beatricem & Alidem & Richeldem, & tres quarum neſcio nomina: Nicholaus hic bona terræ ſuæ plurimùm ampliavit, & de uxore ſuâ Damiſon de Ciruiâ filios habuit milites probos, Nicholaum ſcilicet, qui poſt ipſum Ruminium poſſedit, militem probum & prudentem, cujus fama bona longè latèque diffundebatur, & Hugonem qui Florinas caſtrum tenuit, & filias Julianam viro nobiliſſimo Raynaldo de Roſeto maritatam, de quo ipſa filium habuit Rogerum, & Clementiam Gerardo de Haſlut, & Yolendem Henrico de Hirge & Advocato Hasbanienſi & apud Winti in Flandriâ maritatas. Prædicti autem Nicolai ſororum una, Richeldis
(N. 80.) ſcilicet, Domino de Cuus nupſit, quæ filium habuit Egidium. Alia ſoror Beatrix ſcilicet, nupſit viro nobili Goſſuino de Montibus, viro nobiliſſimo, ſatiſque potenti in Hanoniâ, multiſque poſſeſſionibus ditato, undè continuum in Montibus ſtagium, & in Valencenis continuum ſtagium, & in Bellomonte continuum debebat, hoc excepto quòd dùm in Valencenis ſtagium faciat, in Bellomonte facere non debet, & dùm in Bellomonte illud faciat, ad faciendum in Valencenis cogi non poteſt. Duarum autem Paritiarum in Montibus ille Par erat; qui etiam Goſſuinus fratrem habuit Clericum bonæ memoriæ, Nicholaum Cameracenſem Epiſcopum omni valore refertum, qui Epiſcopatum ſuum potenter tenuit & honeſtè procuravit, & ab Hanonienſibus plurimùm

plurimùm amabatur. Goſſuinus de uxore ſuâ filium habuit unicum Goſſuinum, & filias, Ydam ſcilicet viris nobilibus Sohero videlicet de Aenghien, poſteà Renero de Jaceâ, & demùm Balduino Carim agnomine maritatam; & Mathildem Waltero de Lineâ, deinde Waltero de Fontanis maritatam, & Alidem Rogero de Condato & Rixam Stephano de Denen, & Beatricem Balduino de Roiſin, & Agnetem Hugoni d'Eſpinoit & de Antuin maritatas. Goſſuinus autem juvenis antequam fieret miles deceſſit: itaque major pars poſſeſſionum ſupradicti Goſſuini, ſcilicet ſtagiorum & aliorum bonorum ad Ydam de Jaceâ & ad ejus virum Renerum, & eorum filium Gerardum devenit. Supradicti Nicholai ſoror una, ſcilicet Alidis, nupſit Domino del Tur, alia nupſit Domino de Cheri propè Reteſt, deindè eadem nupſit Domino de Doncheri. Una nupſit Domino de Balehan, & una Iſaac de Barbentione, Pari Caſtri Montenſis, quæ filium habuit Nicholaum, militem probum & diſcretum, & in conſiliis curiæ Hanonienſis pollentem.

(N. 81.) (N. 82.)

Alia ſæpèdicti Comitis Hanonienſis ſoror nupſit viro nobili & potenti ac bellicoſo in Franciâ, Thomæ de Marlâ, de quo filiam habuit Ydam nomine, quæ Yda nupſit viro nobili Alardo de Cymaco, agnomine Poliere, Pari Caſtri Montenſis, de quo ipſa filium habuit Egidium: defuncto autem Alardo, Yda nupſit Bernardo de Orbaiz, de quo ipſa filium habuit Engelrammum.

Sæpèdictus Balduinus, Comes Hanonienſis, Balduini Comitis & Ydæ Comitiſſæ filius, uxorem habuit, ut prædiximus, Yolendem, Comitis de Ghelrâ Gerardi filiam, de quâ

ipſe Balduinus filios habuit Balduinum primum, qui Montibus in ſuperiori choro antè majus altare ſepultus eſt, & Gerardum ſecundum, & filias duas, quarum una Domino de Toenio, altera verò Caſtellano Tornacenſi maritata eſt: unde ſciendum eſt quod illa Toenio maritata filios habuit tres, milites egregios & magni nominis, Radulphum primum, Rogerum ſecundum, & Balduinum tertium, & Gaufridum quartum, Clericum pium honeſtum & ſatis litteratum. Balduinus autem in Hanoniâ nutritus fuit, & ab avunculo ſuo Balduino Comite miles factus, Hanoniam cum eo ſemper inhabitabat, cujus probitas de die in diem augmentum mirum cepit, omnem in corde manſuetudinem gerebat, in munerum effuſione delectabatur; qui cum Sueſſionem orandi cauſâ adiiſſet, in ipſo reditu à ſæculo migravit. Cujus mors avunculum ſuum, & homines cujuſcumque conditionis in Hanoniâ graviter turbavit, cujus corpus Valencenas illatum, ibidem in Monaſterio S. Johannis ſepultum fuit. Gaufridus verò Clericus, qui quandoque Hanoniam cum avunculo ſuo & ejus filio inhabitabat, in-
(N. 83.) firmitate apud Haimoncaſnoit oppreſſus, deceſſit, qui Valencenis juxtà fratrem ſuum honorificè ſepultus fuit. Radulphus primogenitus eorum frater filium habuit Rogerum, qui in bonis ſuis ei ſucceſſit.

Alia prædicti Comitis Balduini & Yolendis Comitiſſæ filia, Caſtellano Tornacenſi maritata, filium habuit militem probum admodùm & famoſum Evrardum, cognomine Radonem, qui de parte matris ſuæ Fienias villam propè Melbodium poſſedit: hic equidem de uxore primâ, Roberti

de Betunâ Atrebatenſis Advocati ſorore, filiam habuit Richeldem, quæ nupſit viro nobili Giſleberto de Aldenardâ, poſteà militi probo Waltero de Sothenghien. Everardus autem, vivente primâ uxore, aliam ſuperduxit, matrem Cononis & Johannis & Radulphi, qui Comitatum Sueſſionenſem, Dominium Nigellæ, & Caſtellariam Brugenſem poſſederunt, & ex eâ filium habuit Balduinum. Balduinus Comes Hanonienſis, Balduini Comitis & Ydæ Comitiſſæ filius, ſatis juvenis miles deceſſit, cujus corpus in Montenſi Eccleſiâ ſepultum fuit ante chori introitum. Cujus filii parvi remanentes, primus filius Balduinus Comitatum Hanonienſem obtinuit; junior autem filius Gerardus, allodia in Aduallenſibus partibus, ex parte matris ſuæ Yolendis Comitiſſæ, provenientia, ſcilicet Comitatum de Dodewerdâ & Comitatum de Dalâ habuit, qui filium habuit Comitem Henricum, militem probum. Yolendis verò Comitiſſa vidua, tam de jure dotalitii quam de parvitate Balduini filii ſui Hanoniam diù tenuit: quæ nupſit cuidam fideli ſuo viro nobili Godefrido de Bocheain, Caſtellano Valencenenſi, qui ex jure Caſtellariæ Oſtrevannum tenebat. Hic etiam & Ribemontem & Orivium & Caſtellum in Porceſio poſſidebat; qui de ipſâ Yolende Comitiſſâ filium habuit Godefridum, & filiam Bertam, à quibus Godefrido ſcilicet & Bertâ, frater eorum Balduinus Comes Hanonienſis Caſtellariam Valencenenſem & totam hæreditatem eorum, tam in Oſtrevanno quàm in Cameraceſio, acquiſivit coemptione congruâ. Godefridus ille abſque proprii corporis hærede deceſſit. Berta autem cuidam Comiti de Duraz nupſit, deindè nupſit Egidio de

(N. 84.) (N. 85.) (N. 86.) (N. 87.)

sancto Oberto, à quo filium habuit Gerardum, & filiam Nicholao prædicto de Barbentione in matrimonio traditam. Cujus equidem Egidii, Hanoniensis curiæ summi de jure hæreditario Dapiferi, gloriosi nominis & incomparabilis probitatis & largitatis fama, inter universos milites, tam in regno Francorum quàm in Imperio Teutonicorum gyrovagantes, dùm ille vixit, præ cæteris fuit exaltata. Mortuâ autem Bertâ, Egidius uxorem duxit Mathildem de Berlainmont, Egidii de Cin & Damison de Ciruiâ filiam, quæ Mathildis ex parte patris sui hæreditaria Berlainmont, & summam Hanoniensis Curiæ Camerariam tenuit. Hic equidem Egidius de Cin, dùm vixit, omnium militum in hoc sæculo viventium probissimus in armis dictus est; qui in transmarinis
(N. 88.) partibus cum leone ferocissimo solus dimicans illum vicit & interfecit, non sagittâ vel arcu, sed scuto & lanceâ. Hic, ex parte uxoris suæ Damison de Ciruiâ, ipsum Castrum Ciruiam possedit, & Comitis Hanoniensis commilito fuit, & in quâdam guerrâ, quam cum Duce Lovaniensi habebat Comes Namurcensis, ipse Egidius interfectus apud sanctum Gislenum sepultus fuit: Egidius autem de sancto Oberto, ex suâ hæreditate, summus Hanoniensis Curiæ Dapifer, & ex parte Mathildis uxoris suæ summus Camerarius, ex eâ
(N. 89.) filium genuit Egidium, & Businias villam instauravit, ubi turrim construxit, quam à Comite Hanoniensi Balduino, Balduini Comitis & Alidis Comitissæ filio, in feodo ligio susceperat: Bohain etiam villam primus instauravit.

Balduinus Comes Hanoniensis, Balduini Comitis & Yolendis Comitissæ filius, qui multos labores & guerrarum insultus

undique contrà vicinos suos, & contrà omnes ferè suos homines potentiores, & maximè contrà Theodoricum Comitem Flandrensem, & ejus uxorem Sibyllam Comitis Andegavensis filiam, passus est; in quibus, Deo auxiliante, nihil hæreditatis vel honoris perdidit, uxorem duxit nobilissimam Alidem, corpore eleganti & facie decoram, morum honestate refertam, operibus bonis & eleemosynis intentam, Godefridi Comitis Namurcensis, & Ermensendis Comitissæ filiam, Henrici Comitis Namurcensis & Luseleborch sororem. Et quia aliis ipsius Alidis sororibus maritatis, scilicet Ducissæ Ciringhiorum, & Comitissæ de Retest pars sua in allodiis (N. 90.) fuerat assignata, quas quidem partes ipsæ sorores in partibus sibi vicinis jam tunc temporis tenebant; concessum fuit in contrahendo matrimonio quod quandocumque Henricus Comes Namurcensis decederet, omnia ejus allodia & feoda & terræ (N. 91.) censuales ad sæpèdictum Balduinum Comitem Hanoniensem, & ejus uxorem Alidem, & eorum hæredes redirent. Evolutis deindè quampluribus annis, Balduinus Comes & ejus uxor Alidis, à duabus ipsius Alidis sororibus, quarum una Domino de Roseto, alia Domino d'Espinoit maritata fuit, partem suam in alodiis acquisierunt. Igitur cum Balduinus Comes Hanoniensis, & ejus uxor Alidis, saltem in allodiis, vivente etiam Henrico Comite, tres partes debuissent possidere, tamen pro bono pacis compositum fuit ut Henricus Comes Namurcensis & Roche & Luscelebórch, ea dum viveret teneret, & post ejus decessum omnia allodia cum feodis & aliis terris ad Balduinum Comitem, & ad Alidem Comitissam sine calumniâ devenirent. Undè ipse Henricus

sæpèdictis Balduino & Alidi, fide interpositâ & juramentis, ab hominibus suis fidelitates & securitates exhiberi fecit, (N. 92.) non semel sed multoties, tam à militibus, nobilibus, quam à familiaribus, servientibus, & burgensibus tam de terrâ Namurcensi, quam de Durbui & de Rochâ & de Lusceleborch. Hic autem Henricus Comes Namurcensis, post decessum avunculi sui Comitis de Lusceleborch, Comitatum de Lusceleborch sic adeptus est, quod medietatem allodiorum ex parte matris suæ Ermensendis Comitissæ jure hæreditario adeptus fuit; feoda verò, scilicet dignitatem Comitatûs & Thianvillam, & Advocatias sancti Maximini in Treveris, & sancti Willebrordi in Epternacho per gratiam Domini Imperatoris Romanorum, quia avunculus ejus absque proprii corporis (N. 93.) hærede masculo decesserat, plenariè obtinuit contrà consobrinam suam, ipsius Comitis Willelmi filiam, quæ cum ipso Henrico Comite Namurcensi in allodiis participavit, quam duxit in uxorem Comes de Grandi-Prato, & ex eâ filium habuit Henricum, militem probum, agnomine Wafflart.

Sciendum est autem quod Godefridus Comes Namurcensis, vir nobilis & potens, sæpèdicti Henrici Comitis pater, duas habuit uxores : de primâ quidem uxore duas habuit filias, quarum una Domino Rogero de Roseto nupsit, alia verò nupsit cuidam nobili apud Spinoit in Atrebatesio. De secundâ uxore, Hermensende nomine, duos habuit filios, Henricum scilicet Comitem sæpèdictum, & Albertum, qui juvenis decessit, & filias tres Ducissam scilicet Ciringiorum, & Comitissam de Retest, & sæpèdictam Alidem Comitissam Hanoniensem. Illa autem Domino Roseti maritata filios

habuit, Rainaldum ſcilicet, virum probum & diſcretum, qui terram ſuam, novis villis inſtauratis, bene populavit & ditavit, & de uxore ſuâ Julianâ, filiâ Nicholai de Ruminio, ut prædiximus, filium habuit Rogerum: Domina autem illa Roſeti, mater Raynaldi, alium habuit filium Raynaldi Germanum, Rogerum Laudunenſem Epiſcopum, & filias, Alidem ſcilicet ſupradicto E..... (*) de Cymaco maritatam, & Anchelissam viro nobili in Comitatu Namurcenſi maritatam, Philippo ſcilicet de Altâ-Ripâ. Illa autem, de quâ ſuprâ diximus, quæ apud Spinoit maritata fuit, filios habuit & filias, quarum unam habuit uxorem Theodoricus de Aben. Ducissa vero Ceringhiorum tres filios habuit, Bertholdum Ducem Ceringhiorum, Principem potentiſſimum, & Radulphum Leodienſem Epiſcopum, qui anteà in Archiepiſcopatum Magontinenſem electus fuerat, & Hugonem Comitem. Hic Radulphus magnum & decorum in Leodio conſtruxit palatium, habuit etiam Duciſſa illa filiam, quam præpotentiſſimus omnium Ducum Dux Saxonum Henricus duxit uxorem. Fredericus autem Romanorum Imperator timens vires Ducis Saxonum & Ducis Ceringhiorum ne per matrimonium confederati ſibi poſſint reſiſtere, divortium in hoc quæſivit, & effecit matrimonio, & ad eorum vires minuendas Radulphum prædictum in ſede Magontinenſe electum ab illâ dominatione amovit; quare Radulphus auxilio avunculi ſui Henrici Comitis Namurcenſis & Luſceleborch, ad dignitatem Leodienſis Epiſcopatus pervenit. Comitiſſa Retenſis filios habuit Manaſſerum Comitem Retenſem, (N. 94.)

(*) Egidio.

Henricum & Balduinum milites, & Albertum Clericum, Leodiensis Ecclesiæ majorem Præpositum & Archidiaconum, & filias, quarum unam potentissimus Rex Siciliæ Rogerus habuit uxorem secundam. Hic autem Rogerus de primâ uxore filium habebat Willelmum qui ei in regno Siciliæ & Ducatu Apuliæ, & Principatu Capuæ successit. Rogerus autem de secundâ uxore filiam habuit Constantiam, quam Willelmus Rex, ipsius Constantiæ frater, cum immensâ auri-copiâ & sub spe regni sui ad ipsam Constantiam proveniendi, Henrico Romanorum Imperatori, Frederici Imperatoris filio tradidit uxorem. Undè ipse Henricus, cùm Willelmus absque proprii corporis hærede decessisset, ex parte Constantiæ Imperatricis, suæ uxoris, regnum Siciliæ & Ducatum Apuliæ, & Principatum Capuæ, in labore nimio, & suorum morte potenter adeptus fuit. Aliam Comitissa Retensis habuit filiam, quæ nupsit viro nobili Hugoni de Petrâ-Ponte; de quâ ipse Hugo filios habuit milites, quorum unus fuit Robertus, miles probus & magni nominis, & Hugonem Clericum satis litteratum & discretum, Leodiensis Ecclesiæ majorem Præpositum, Archidiaconum & Abbatem & posteà Episcopum.

Sæpèdicta Alidis Comitissa Hanoniensis cum viro suo Balduino Comite filios habuit Balduinum primum, Godefridum secundum, Balduinum tertium, Henricum quartum, & filias omni decore, omnique morum, honestate ornatas, Yolendem, Agnetem, Lauratam. Balduinus primus satis
(N. 95.) juvenis decessit, qui Bincii in Monasterio sanctæ Mariæ sepultus fuit. Godefridus autem qui tunc post ipsum mansit primus filius pulcher & mansuetus, & ab universis plurimùm dilectus,

dilectus, uxorem duxit nobilissimam Aenoram Radulphi Comitis Viromandiæ filiam; cùm Godefridus annorum esset circiter XVI, & instaret tempus militiæ ejus, Montibus (N. 96.) usque ad mortem ægrotavit, ibique defunctus, in Monasterio B. Waldetrudis in choro Dominarum sepultus fuit. Duo ergo Balduini Comitis & Alidis Comitissæ superfuerunt filii, Balduinus scilicet, qui Hanoniam primò, deindè & Hanoniam & Namurcum, posteà & Flandriam & Hanoniam & Namurcum potenter tenuit, & Henricus junior filius, cui pater in vitâ suâ, assensu Balduini primi tunc filii, bona quæ ipse acquisierat, scilicet villam Seborth, & villam Faït, & (N. 97.) partem Angervillæ, & partem quartam in toto allodio de Gociliis, & Advocatias in partibus illis, propè Gocilias, in quibusdam villis S. Petri Lobiensis, assignavit: de his omnibus Henricus fratri suo Balduino ligium hominium exhibuit.

Balduinus Comes Hanoniensis, Balduini Comitis & Yolendis Comitissæ filius, quamdam inter cæteras à Domino gratiam habuit: cùm à temporibus multorum Comitum Hanoniensium fuisset inauditum quod aliquis ipsorum Comitum aliquem filiorum suorum militem vidisset, vel filiam maritatam, iste Comes vivens & potens suas filias tres tribus viris nobilibus & potentibus maritavit, quarum primam Yolendem perpulchram, eleemosynis & divinis Officiis intentam, duxit uxorem Yvo senior, Comes nobilis Suessionis, Dominusque Nigellæ, vir venerabilis & potens & largus in donis, & omnium Baronum Franciæ sapientissimus; de quo Yvone cùm ipsa Yolende prolem non haberet, & ipse Yvo decessisset, ipsa nupsit Hugoni S. Pauli, militi probo, de quo filias habuit Elisabeth & Eustachiam.

Secundam autem Balduini Comitis & Alidis Comitissæ filiam, Agnetem facie decoram, dulcedine & omnium morum honestate imbutam, sed parùm claudicantem, habuit uxorem vir nobilis, potens & dives Radulphus de Cocy, qui & Cociacum & Marlam & Vervinum & Feram castra possidebat : quæ quidem Agnes, quamvis in terrâ illâ homines inveniantur feri & superbi, tamen ab universis præ cæteris Dominabus, quas habuissent, diligebatur : quæ filias habuit tres, Yolendem scilicet, quæ nupsit Roberto Comiti de Drecis & Brainâ, militi probo, filioque Roberti Comitis, fratris Ludovici Regis Francorum. Alia Agnetis filia nupsit Radulpho Comiti de Roci, quo defuncto sine proprii corporis hærede, ipsa nupsit Comiti de Grandi-Prato, non consideratâ supradictâ progenie de Lusceleboch. Tertia autem filia, nomine Ada, nupsit viro nobili in Flandriâ Theoderico de Savernâ, Castellano de Dicamudâ. In matrimonio autem Agnetis, quæ, ut prædiximus Radulpho de Coci nupsit, concessum fuit ei & ejus hæredibus ut habeant in Montibus, in assisâ villæ quæ fit in festo S. Remigii, annuatim LXXX libras denariorum, & Bincii in eodem termino XL libras, quibus quidem Balduinus ipsius Agnetis frater, cum, mortuo patre, ad Comitatum Hanoniensem pervenisset, addidit in eodem termino annuatim in Valencenis LX libras denariorum.

Tertiam verò Balduini Comitis & Alidis Comitissæ filiam Lauretam habuit uxorem vir nobilis, miles juvenis, Theodericus de Aloft, Ywani de Gandavo & Lauretæ filius. Hanc quidem Lauretam, Ywano de Gandavo maritatam, de

primâ uxore filiam habuit Theodericus Comes Flandriæ, quæ quidem Laureta, post Ywani decessum, nupsit Radulpho Comiti Viromandensi viduo, posteà Henrico Duci de Lemborch, deindè Henrico Comiti Namurcensi, quibus viris singulatim relictis, Religionis habitum sumpsit.

Hic prætermittendum non est, ut sciatur tam à modernis quàm posteris, quomodò ab antiquo sæpèdictus Comes Balduinus & Alidis Comitissa uxor ejus & eorum hæredes in bonis Henrici Comitis Namurcensis & Lusceleborch jus habere visi sunt, quòd cum sæpèdictus Henricus Comes Namurcensis & Lusceleborch prædictam Lauretam in uxorem ducere voluisset, matrimonium nisi de consensu & laudamento Balduini Comitis Hanoniensis & Alidis Comitissæ, & eorum filii Balduini contrahere non potuit; quod quidem laudamentum apud Hepimas factum fuit, sub multorum (N.98.) testimonio nobilium & ministerialium, ubi sæpè nominatis Balduino, & Alidi, & eorum filio Balduino ab hominibus Comitis Namurcensis & Lusceleborch super allodiis & feodis securitates anteà factæ fuerunt sollempniter renovatæ, scriptisque authenticis commendatæ.

Theodericus de Aloft miles juvenis citiùs decessit, ejusque uxor Laureta, Balduini Comitis & Alidis Comitissæ filia, per aliquot annos vidua mansit: terra autem quam Theodericus tenuerat, tam de Aloft quàm de Waisâ, ad Philippum Flandrensem & Viromandiæ Comitem potentissimum devenit. Post decessum verò Balduini Comitis & Alidis Comitissæ uxoris suæ, Balduinus filius eorum, Comes Hanoniensis novus, Lauretam viduam sororem suam tradidit

G 2

(N. 99.) uxorem viro nobilissimo in Franciâ Bucardo de Montemorenciaco, qui de eâ filium habuit Matthæum, quem avunculus suus Balduinus Comes Hanoniensis militem ordinare
(N. 100.) festinavit, ut terræ dominium valeret obtinere.

Balduinus sæpèdictus Comes Hanoniensis audiens sororem suam apud Toenium maritatam, à quibusdam viris potentibus graviter fuisse oppressam, illi cum CCC. militibus succurrere non timuit, & non quæsitâ licentiâ vel conductu per Franciam sanè transivit, & de hostibus sororis suæ graviorem sumens vindictam, & eam in bonâ pace & bono statu relinquens ad propria rediit.

Balduinus sæpèdictus Comes Hanoniensis, Balduini Comitis & Yolendis Comitissæ filius, qui sæpèdictam Alidem habebat uxorem, Comitatum Hanoniensem potenter possedit, & Theoderico Comiti Flandriæ, à quo continuos guerrarum patiebatur insultus, in magnæ animositatis constantiâ restitit, & ab eo in jure suo & in dominatione suâ lædi non potuit; excepto hoc solo quòd firmitatem quamdam prope Duacum quæ à Comite Hanoniensi tenebatur,
(N. 101.) scilicet Roncort obsedit, & diù obsessam, post multos militum conflictus acerrimos, prostravit. In obsidione quidem illâ in quodam conflictu occisus fuit miles probus Rasso de Gaurâ, qui post decessum Egidii de Cin Damison de Ciruiâ habuit uxorem, de quâ filium habuit Rassonem, militem potentem & vividum, & Bertam uxorem Eustacii de Ruez, probi admodùm militis, filii Eustacii senioris de Ruez, de quo, ut suprà dictum est, filium habuit Eustacium.

Balduinus sæpè nominatus Comes Hanoniensis, Balduini

Comitis & Yolendis Comitissæ filius, Bincium villam, quam mater ejus Yolendis instauraverat, muro circumdedit, Castrum Montense muro circumdedit, quem filius ejus melioravit; Haimonscanoit villam instauravit, & in eâ castrum (N. 102.)
construxit, fossatis & muris circumdedit, & filius ejus muros melioravit. Bulcenum muro cinxit, & ibi turrim construxit, quam filius ejus perfecit. In Valencenis domum lapideam ad habitandum honestam & aptam, suprà Scaldum fluvium construxit. Ramis villam instauravit, ubi turrim construxit ad reprimendos latrones Viconiæ, & ad conservandum transitus illos contrà Flandrenses, qui semper Hanoniam vastare moliebantur: turrim illam filius ejus perfecit. Ath, villam in (N. 103.)
Brabantiâ, à viro nobili Egidio de Trasiniis, milite probo & vivido, Pare Castri Montensis, patre inquam probissimi militis Ostonis scilicet, gloriosi nominis famâ præclari, emptione acquisivit; ubi cùm villam novam instaurare & castrum construere cæpisset, Rasso de Gaurâ, Rassonis & Damison de Ciruiâ filius, de consensu & consilio Philippi Comitis Flandriæ & Viromandiæ, ei contraire præsumpsit, veniens Ciruiam, & ibi manens in multorum viribus militum, vivente adhuc matre suâ, quam Nicholaus de Ruminio supradictus ejusdem Comitis consanguineus habebat uxorem.
Comes autem, congregato apud Belki exercitu suo, in (N. 104.)
viribus suis castrum de Ath construxit, invito & non prævalente Rassone de Gaurâ.

Brainam-Wilhoticam ab Ecclesiâ Montensi per concambium acquisivit, ubi turrim construxit, quam filius ejus perfecit. In acquisitione illâ compositum fuit inter Comitem

Hanonienſem & Eccleſiam Montenſem, quod Eccleſia Montenſis retinuit ſibi decimas cenſuum & decimas oblationum & terram quæ fuit Henrici ſenioris de Brainâ, quæ per eleemoſynam ad ipſam Eccleſiam devenerat, & altare ipſius villæ cum minutis decimis & dotalitiis, & omnibus quæ ad altare pertinent, & propriam curtem ſuam liberam, & in nemore allodii illius ligna ad ignem & ædificationem curtis neceſſaria ſine alicujus licentiâ incidenda, ſervoſque & ancillas in priſtinâ libertate manentes & tertiam partem decimæ; duas autem decimæ partes Dominus Comes ſub annuo cenſu XII denariorum ſibi retinuit.

Cimacum & totum allodium ad illud pertinens ita ſibi acquiſivit, quòd Dominus Caſtri, qui pro quibuſdam feodis continuum in Montibus debebat ſtagium, Cimacum & totum allodium ad illud pertinens ſtagio Montenſis Caſtri addidit. Undè compoſitum fuit & firmatum perpetuò ut milites & feodati totius allodii illius, & etiam omnes homines in Cimaco manentes qui ætatem XV annorum habuerint, debent Comiti Hanonienſi fidelitatem, tactis ſacroſanctis exhibere. Quòd ſi Dominus Caſtri ad admonitionem ſuam caſtrum ſuum ei reddere noluerit, vel ei in aliquo ſe oppoſuerit, milites illi & feodati & homines de Cimaco debent Comiti Hanonienſi auxilium omnimodis contra Dominum Caſtri.

Ab eodem etiam Comite Hanonienſi Balduino, Yolendis Comitiſſæ filio, fidelis ejus Adam de Wallaincort, miles probus, ſapiens & vividus, corpore magnus, qui bona terræ ſuæ augmentavit, & inter conſanguineos & vicinos ſuos potens manebat & à Comite Hanonienſi Wallaincort, & quædam

alia bona in feodio ligio tenebat, castrum sum Perreusmont, quod novum construxerat, in feodo ligio accepit. (N. 105.)

Quod jus Comes Hanoniensis in fidelitatibus & securitatibus omnium castrorum & munitionum in toto Comitatu & dominatione Hanoniensi habebat, dicendum est. Quicumque in toto Comitatu & dominatione Hanoniensi tam in Hanoniâ quam Brabantiâ & Ostrevanno, castrum vel munitionem vel ab aliquo tenuerit vel noviter construxerit super feodum vel super allodium alicujus, oportet de jure ut Comiti Hanoniensi primam inde faciat fidelitatem & securitatem cum hominio præ cæteris hominibus, quamvis situs firmitatis illius in alterius feodo vel allodio sit, ita quod Comiti Hanoniensi vel ejus credibili nuntio ad omnes monitiones suas, tam in ejus necessitate quàm in ejus voluntate, castrum suum vel munitionem suam debeat reddere: Comes autem sicut sanam invenerit, ita sanam debet reddere cum omnibus in illâ inventis, peractis in negotiis suis. Unde contigit quod cùm super his hujus Comitis diebus controversia in ejus curiâ verteretur, Walterus Dominus de Avethnis, agnomine Peluckels, constitutus in præsentiâ ipsius Comitis coram multis principibus suis & nobilibus, & servilis conditionis viris, cùm quoddam judicium in his sibi contrarium proferri deberet, subitaneâ morte præventus corruit.

Waltero prædicto successit Nicholaus filius ejus, homo pacificus & discretus; & cum sui antecessores Comitibus Hanoniensibus sæpius extitissent contrarii & rebelles, iste Domino suo se opponere nunquam præsumpsit. Iste bona

terræ ſuæ plurimùm ampliavit, & eam multis villis inſtauratis populavit & ditavit: qui caſtrum Landreciis & caſtrum Condati conſtruxit, quod quidem caſtrum Condatenſe poſteà Balduinus Comes Hanonienſis, Balduini Comitis & Alidis Comitiſſæ filius, pro præſumptione & exceſſu Jacobi filii Nicholai proſtravit. Ille Nicholaus uxorem habuit Mathildem, filiam Henrici Comitis de Rochâ in Ardennâ, patrui ſæpedicti Henrici Comitis Namurcenſis, & Alidis Comitiſſæ Hanonienſis, ex cujus Henrici patrui ſui parte Henricus Comes Namurcenſis, tàm de parte allodiorum ſuorum, quàm de gratiâ Domini Imperatoris, & terram & Comitatum de Rochâ, & Advocatias Stabulenſis Eccleſiæ adeptus fuit. Mathildis autem de primo marito ſuo filium habuit militem probum & vividum & aſtutum & divitem Widricum de Wallecort, & filias multas. De ſecundo autem marito Nicholao de Avethnis filium habuit Jacobum, & filiam Willelmo optimo & honeſto militi, Caſtellano ſancti Audomari, maritatam. Jacobus valdè probus fuit in armis, & vividus in cunctis ac diſcretus, plurimùmque potens, ſed Domino ſuo Comiti Hanonienſi quandòque contrarius, qui uxorem habuit Adelinam Buchardi de Guiſâ filiam, ex cujus parte ipſe Jacobus & Guiſam & Leſchieras poſſedit, filioſque ex eâ habuit, quorum primus, Walterus ſcilicet, in terrâ Avethnenſi, & in terrâ Brabatenſi ei ſucceſſit, & filias quarum una Nicholao ſupràdicto militi nobiliſſimo & probiſſimo, Nicholai de Ruminio & Damiſon de Ciruiâ filio, maritata fuit. Ipſe autem Jacobus poſt multa ſua geſta, de quibus ſubſequenter dicemus, demùm in tranſmarinis partibus glorioſæ morti ſuccubuit.

Ut

Ut de institutione legis Valencenensis, quæ pax nominatur, aliquid dicamus, redeundum est ad Comitem Balduinum Balduini Comitis & Ydæ Comitissæ filium; qui videns Valencenas, villam bonam, multisque hominibus populatam, quasi nulli legi subjacere, undè ipsa villa minimâ pace gaudebat; habito hominum suorum consilio & consensu, legem instituit, quæ pax nominatur; in quâ legis institutione milites patriæ illius servos suos & ancillas suas in eâdem villâ manentes eidem legi supposuerunt, ut eâdem pace gauderent, & ab illis & aliis omnibus ejusdem villæ hominibus, exceptis Clericis & militibus, Dominus Comes in eorum morte mortuas manus posset accipere. Sed Comes ille mise- (N. 106.) ricorditer cum illis agens, & eis parcendo, paucisque diebus post institutam legem vivendo, mortuas manus paucas accipiebat. Compositumque fuit ut de omnibus quæ Comes Hanoniensis in Valencenis & in ejus appendiciis nunquam tenuerit in proprietatem, nihil sibi liceat alicui dare in feodo vel ad censum vel in vadio, nec aliquo modo à manibus suis alienare. Balduinus autem Comes, ejusdem Comitis Balduini & Yolendis Comitissæ filius, super quodam excessu, quem homines Valencenenses contrà ipsum in ejus juventute perpetrarunt, commotus, ita eos suæ subdidit voluntati, quòd de eorum communi judicio mortuas manus ab universis, dum ipse vixit, plenariè accepit: quod etiam ejus filius Balduinus post ipsum per aliquot annos fecit, deindè ab iis eos absolvit. Posteà ipsas mortuas manus de communi eorum judicio sibi readjudicari fecit, sicut pleniùs in subsequentibus ipsius Comitis gestis per præsens scriptum invenietur.

Sæpèdictus Balduinus Comes, Yolendis Comitissæ filius, & ejus uxor Alidis Comitissa, mulier religiosissima, in quibusdam mansionibus suis, scilicet in Montibus & in Bencio & in Haimoncasnoit construxerunt capellas, sed nullos eis certos reditus assignarunt : at filius eorum Balduinus certis eas honoravit redditibus : capellæ quidem Montensi in honore S. Servatii constructæ, decimam in loco qui dicitur Troncois & quædam alia bona assignavit ; pro quâ quidem decimâ Comes Hanoniensis debet annuatim Ecclesiæ B. Waldetrudis in censu v solidos den. : Bincienſi
(N. 107.) autem capellæ partem quamdam decimæ apud Lestinas in monte assignavit in honore S. Servatii constructæ : capellæ de Haimoncasnoit, in honore S. Johannis Evangelistæ constructæ, decimam in loco qui dicitur Monteruels, assignavit.

Sæpèdicti Comitis Balduini, Yolendis Comitissæ filii, commilitones & consiliarii fuerunt viri probi & discreti ma-
(N. 108.) gnique nominis, scilicet Egidius de Cin, Gossuinus de Montibus, Eustacius senior de Ruez, Hoelus de Kauren, Ludovicus & Karolus fratres de Frasne, Theodericus de Lineâ, Iwanus de Waldripont, Henricus & Willelmus fratres de Brainâ, Robertus de Aisunvillâ, Ysaac Castellanus Montensis, Willelmus de Birbais.

Hujus Comitis diebus, defuncto bonæ memoriæ Domino Nicolao Cameracensi Episcopo, successit ei Dominus Petrus Clericus, Frater Philippi Comitis Flandriæ, & Viromandiæ, qui Petrus electus, sed nunquam sacris ordinibus insignitus, Episcopatum Cameracensem, non opprimens Ecclesias, non decorans Sacerdotes, per aliquot annos pacificè rexit : qui

tandem de consilio & suggestione fratris sui, Comitis Flandriæ & Viromandiæ, militare officium assumpsit, relictâ Episcopatus dignitate; cui frater terram in Flandria assignavit in proprietatem, scilicet Lileirs & sanctum Venantium. Ille autem uxorem duxit quamdam Comitissam viduam de Nivernis, de quâ filiam habuit. Ipse autem cum uxore parùm vivens, mortuus sepultus fuit apud Ixodunum. Filia autem (N. 109.) ejus nupsit militi probo in Flandriâ, Roberto scilicet de Waurin, & bona patri suo assignata, scilicet Lilers & sanctum Venantium tenuit.

Sæpèdicti Balduini Comitis, Yolendis Comitissæ filii, diebus, Karolus Comes Flandriæ ab hominibus suis ligiis Brugis in domo suâ proditoriè interfectus fuit; qui de Daciâ ortus, mortuo quodam Comite Flandrensi, ad Comitatum Flandrensem jure hæreditario pervenerat. Cui per electionem & justam considerationem hominum Flandrensium Theodericus vir nobilissimus de Bithis in Alsaciâ, (N. 110.) frater Ducis de Nanci, in Comitatu Flandrensi successit; qui de primâ uxore, ut prædiximus, filiam habuit Lauretam. Secundam autem uxorem Sibyliam, filiam Fulconis, Comitis Andegavensis, Fulco etenim de primâ uxore filium habuit Gaufridum & filiam Sibyliam, Theoderico Comiti Flandriæ maritatam. Hic autem Fulco, mortuâ primâ uxore, Yherosolymam profectus est, ubi Reginam terræ illius duxit uxorem, quam regnum terræ illius jure hæreditario contingebat, & ex eâ filium habuit Fulconem, qui ei in regno Iherosolymitano successit. Gaufridus autem filius ejus, qui ei in Comitatu Andegavensi successit, filios

habuit, quorum unus fuit Henricus prædictus, qui primò Ducatum Normannorum, deindè regnum Anglorum adeptus est cum labore magno, quod avunculus ejus Rex gloriosus & potens Henricus obtinuerat. Henricus autem, Gaufridi Andegavensis filius, Rex Anglorum, Dux Normannorum, & Comes Andegavensis, Ducissam Aquitaniæ, Ludovici Regis Francorum relictam, quæ de ipso Rege Francorum filias duas susceperat, Comitissam scilicet Campaniensem & Comitissam Blesensém, contra inhibitionem ipsius Regis Francorum duxit uxorem, & per eam Ducatum Aquitaniæ possedit; sicque à Rege Francorum in feodo habuit & Normanniam & Aquitaniam & Britanniam & Andegavim: De quâ filios habuit quatuor & filias duas, Henricum scilicet Regem, juvenem probissimum & largissimum ac pulcherrimum, qui quoscumque milites probos undecumque sibi commilitones retinebat, quem pater adhuc vivens in Regem coronari fecit, quod posteà ei in detrimentum versum est. Alius filius fuit Richardus miles atrocissimus, cui pater adhuc vivens Ducatum Aquitaniæ dedit possidendum: qui Richardus Comes Pictaviensis indè appellatus est. Tertius filius fuit Gaufridus, miles probus & largus, homo mansuetus, qui Britanniam per quoddam matrimonium obtinuit; undè Comes Britanniæ nominatus est. Quartus fuit filius Iohannes, qui sine terrâ nominatus est. Filiarum una Regi Hispaniæ fuit maritata, alia Duci Saxonum, potentissimo omnium Ducum, & ferè omnium hominum superbissimo & crudelissimo, Henrico, qui de eâ filium habuit Henricum probum & vividum; quem Henricum, Ducem

tam potentem & divitem, Regis Anglorum generum, Fredericus Romanorum Imperator terrâ cum honore ei abjudicatâ, prorsùs exhæreditavit, relictis illi tantummodò quibusdam allodiis, scilicet Brunsewich & Altasclevâ, & (N. III.) quâdam terrâ quæ nova terra dicitur.

Duo autem Regis Anglorum filii, scilicet Henricus Rex juvenis & Richardus, duas Regis Francorum filias Ludovici, quas de Constantiâ Hispaniensi habuerat, sic habuerunt, quod Henricus suam habuit desponsatam & coronatam, Richardus verò suam juratam tantummodò, & illam honestè conservatam, nunquam desponsatam habuit; sed defuncto patre suo Rege Anglorum, & fratre suo Henrico Rege juvene, ipse Richardus, qui patri in regno successit, illam sibi juratam fratri suo Philippo Regi Francorum reddere non timuit, & aliam duxit uxorem. Rex autem ille Anglorum Henricus ecclesias omnes terræ suæ conventuales contra Deum & Justitiam graviter oppressit. Defunctis enim Episcopis vel abbatibus, ipse Episcopatus & Abbatias per multos annos ad voluntatem suam tenebat, nec licebat Canonicis vel Monachis electionem usque ad voluntatem suam celebrare, nec eligere nisi eum quem ipse Rex iis præsentabat. Defunctis autem Comitibus vel viris nobilibus terræ suæ, Rex terras eorum possidebat, quòusque parvi pueri facti milites per gratiam ipsius ad possessiones suas redibant. Nulli etiam nobili viro in suâ terrâ propriâ justitiam exercere licebat, nisi ad voluntatem Regis. Rex iste Regi Francorum Ludovico & ejus filio Philippo multos guerrarum intulit assultus. Illi autem Regi S. Thomas martyr

gloriosus Cantuariensis Archiepiscopus, pro libertate Ecclesiæ contrarius fuit: undè iram tantam ejus habuit, quod cum die quâdam ipse Rex Cantuariæ esset, & ipse Rex coram omnibus hominibus suis, tanquàm de mortali inimico suo querimoniam faceret, quidam milites familiares ipsius Regis, assumptis armis suis, Monasterium intrantes, ipsum divinis armis ornatum ante altare orantem interfecerunt: pro cujus meritis Deus multa gloriosa fecit miracula.

Tempore Balduini Comitis, filii Yolendis Comitissæ, potens & dives erat in Viromandiâ Comes Radulphus, qui magnum in diebus suis coadunavit thesaurum, qui filium habuit juvenem Radulphum & filias duas Elisabeth scilicet & Aenoram. Elizabeth habuit uxorem Philippus potentissimus bonusque justiciarius, Flandrensium Comes, Ecclesiarum vividus rector, filius gloriosi Comitis Flandriæ Theoderici & Sibyliæ Comitissæ, Comitis Andegavensis filiæ; Aenoram verò, ut superiùs dictum est, habuit uxorem Godefridus filius sæpèdicti Comitis Hanoniensis; quo mortuo Godefrido nupsit Willelmo Comiti Nivernensi; Willelmo defuncto, nupsit probo militi & præclaro, Matthæo Comiti Bolonienski, fratri jam dicti Philippi Comitis Flandrensis. Defuncto autem ipso Matthæo, nupsit Comiti Bellimontis in Franciâ Matthæo. Defuncto Radulpho Comite ditissimo Viromandiæ, filius ejus parvus & juvenis nimis successit ei in Comitatu: unde pro pueritiâ & parvitate ejus terra Viromandiæ custodienda cum thesauro à patre congregato commissa fuit fideli illius, viro venerabili, vivido ac sapienti, Ivoni supradicto Comiti Suessionensi, & Domino

Nigellæ. Cùm autem à vicinis circummanentibus, & ab hominibus ipsius Comitatûs guerrarum insultus ipsi terræ inferrentur, Ivo terram Domini sui viriliter defensavit, & thesaurum sibi commissum non in proprios usus convertit, sed illos * ad defensionem honorum & hæreditatis Domini sui prorsùs expendit. Radulphus autem juvenis Comes Viromandiæ ægrotare cæpit, & juvenis mortuus est. Radulpho verò juvene Comite Viromandiensi defuncto, Philippus Comes Flandriæ qui sororem ejus primogenitam habebat Elizabeth uxorem, totam Viromandiam & Valesium obtinuit: quæ quidem possessiones fuerunt sanctus Quintinus, Ribemons, (N. 112.) Repis, Roclis, Peronna, Athies, Claris, Capis, Roia, Cannis, Torota, Choisis, Rissuns, Lachenis, Monsdudiers, Comitatus Ambianensis, Belcasnes (quod castrum ipse Philippus construxit primus) hominium de Guisâ & Leschiers, de Belnoir & Goi, de Ham, de Nigellâ, de Braio, de Encrâ, de Marchais, de Vileir quod dicitur Larenos, de Hangest, de Pirepont, de Ronâ, de Moruel, de Pikini, de Bretuel (quod Radulphus Comes Clarimontis possidebat) de Bulis (quod probissimus miles Willelmus de Merlo, vir nobilis, & Vavassor vividus possidebat) de Pois, de Milli, de Marlâ & Vervin, quæ cùm allodia essent viri nobilis Radulphi suprà dicti Domini de Coci, & odium ipsius Philippi Comitis haberet, & ei auxilium & justitia Regis Francorum deesset ea ab ipso Comite in feodo accepit. Multa quidem alia feoda habuit ipse Comes Philippus de honore Viromandensi, ex (N. 113.) parte Elizabeth uxoris suæ, terram Valesium dictam scilicet Crispiacum, Mornenval, Vilers-Coderest, Viviers, Fir-

* *Lege* illum.

mitatem Milonis, & alia multa bona propria & hominia.

Tempore fæpèdicti Comitis Balduini, Yolendis Comitiffæ filii, Ludovicus Rex Franciæ regnabat, qui uxorem habuit Duciffam Aquitaniæ, ex cujus parte Aquitaniam jure hæreditario habuit, de quâ filias duas genuit quæ duobus potentiffimis in Franciâ fratribus, Henrico fcilicet Comiti Campanienfi, & Theobaldo Comiti Blefenfi, maritatæ fuerunt. Cùm autem invidorum & perfidorum fuggeftionibus, qui Dominum fuum Regem Franciæ tam potentem effe nolebant, quod & Franciam & Gafconiam obtineret, factum eft inter eos divortium: ipfe Ludovicus Rex duxit uxorem Conftantiam, Regis Hifpaniæ filiam, mulierem omni bonitate plenam, de quâ filias habuit duas. Mortuâ autem Conftantiâ, quæ magnum in Franciâ habuit planctum, Ludovicus Rex duxit uxorem Alam, fororem prædictorum Comitum, fcilicet Henrici Comitis Campanienfis, & Theobaldi Comitis Blefenfis, qui filias ejus habebant uxores; fororem etiam Comitis Stephani & Domini Willelmi, qui primò Carnotenfis Epifcopus, deindè Senonenfis Archiepifcopus, pofteà Remenfis Archiepifcopus fuit, & Duciffæ Burgundiæ & Comitiffæ Bar-le-Duc, & Comitiffæ Perceæ fororem. Ludovicus Rex itaque de Alâ Reginâ filium habuit Philippum, & filiam quæ cuidam Imperatori Conftantinopoli fuit maritata. Hic autem Philippus, Rex potentiffimus, uxorem habuit Elizabeth, filiam Balduini Comitis Hanonienfis, filii inquam Balduini Comitis & Alidis Comitiffæ, ficut fubfequenter pleniùs indicabimus.

Theodericus Comes Flandriæ, de uxore fuâ, Sibyliâ filios habuit & filias, quorum unus fuit Philippus Comes Flandriæ &

& Viromandiæ potentissimus, alter verò Matthæus, Comes Boloniensis, qui ex parte uxoris suæ Comitatum Boloniensem adeptus fuit. Cùm enim Comitatus Boloniensis ita vacaret, quòd quasi nullus in eo hæres compareret, compositum fuit per considerationem hominum terræ illius quod quædam Domina, quæ religionis habitum assumpserat, quia proxima hæres videbatur, ad dignitatem Comitatûs suscipiendam vocata fuit: quam ipse Matthæus duxit uxorem, & ex parte ejus Comitatum Boloniensem possedit, & ex eâ filias habuit duas, Idam scilicet, quæ post patrem Comitatum Boloniensem tenuit, & primo nupsit Gerardo Comiti de Ghelrâ, (N. 114)
deinde Bertoldo Cheringiorum Duci, posteà Rainaldo, Comiti Domni-Martini in Franciâ; & Mathildem quam Henricus Dux Lovaniensis habuit uxorem. Cùm itaque ipse Matthæus de uxore suâ has duas filias suscepisset, placuit ipsi dominæ, quæ Deo votum fecerat, ad Ecclesiam suam omninò reverti. Matthæus autem, qui pro parvitate filiarum suarum Comitatum illum possidebat, aliam duxit uxorem, Aenoram scilicet, filiam Radulphi Comitis Viromandensis, sororem Elizabeth Comitissæ Flandriæ: qui Matthæus in quâdam guerrâ Regis Francorum & Regis Anglorum, in obsidione Castri Driencourt, lethaliter vulneratus fuit. Uxor autem ejus vidua Aenora nupsit Matthæo Comiti Bellimontis, quæ tandem, post multas passas injurias, terram quæ Valesium dicitur & sanctum Quintinum & partem Viromandiæ jure hæreditario possedit. Tertium Theodericus Comes Flandriæ habuit filium Petrum scilicet, primò Cameracensem Electum, deinde militem factum, ut prædiximus,

& filias quarum una, *Gertrudis* (*) nomine, primò nupsit Comiti Moriannæ, posteà viro nobili Hugoni de Oisi, & demùm, assumpto religionis habitu, Deo sacrata in Mescinensi Ecclesiâ decessit. Una earum soli Deo adhærens & eum sibi sponsum eligens, in Monasterio Fontis-Evraldi religionis habitum assumpsit. Tertiam verò filiam, Margaretam nomine, scientiâ, omnique morum honestate ditatam, Balduinus Comes Hanoniensis, Balduini Comitis & Alidis Comitissæ filius, habuit uxorem, de quâ ipse filios habuit & filias, sicut subsequenter de illorum sublimitate satis per præsentis scripti notitiam declarabitur.

Sæpèdicti Comitis Balduini, Yolendis Comitissæ filii,
(N. 115.) diebus vir nobilis in Brabantiâ, fidelis ejus, Hugo de Aenghien, Vavassor potens, pater Gossuini & Engelberti, Soheri & Bonifacii, in Aenghien villâ, quam à Comite Hanoniensi tenebat ligiè, castrum, fossato, muro & turri construxit, quod contrà fidelitatem suam à Duce Lovaniensi in feodo accepit. Undè per ipsum castrum in guerris, quæ Comes contrà Ducem habuit, multa evenerunt terræ Comitis detrimenta; attamen ipsius Comitis Balduini filius Balduinus, Flandriæ & Hanoniæ Comes & Marchio Namurcensis, ipsum castrum posteà prostravit.

Sæpè nominati Comitis Balduini, Yolendis Comitissæ filii, diebus placuit quampluribus Regibus, Archiepiscopis & Episcopis, Ducibus & Comitibus, & aliis nobilibus cujuscumque conditionis, viris multis, signum crucis Domini sibi assumere, & iter Iherosolymitanum arripere ad minuendas gentilium vires & Christianorum vires augendas. Eodem

(*) Le nom est en blanc dans le manuscrit.

quidem tempore & in eodem Comitatu Conradus Romanorum Rex, cum Ludovico prædicto Francorum Rege & cum multis Principibus Theutoniæ & Franciæ, Constantinopolim & brachium S. Georgii transivit; & qui uxores suas quamplures secum habebant, & in eorum Comitatu mulieres cujuscumque conditionis incedebant, ipsi non sano vel justo ordine incedentes, nichil profecerunt. In illo autem Comitatu Fridericus, Suevorum Dux, miles juvenis, ante Damascum præ cæteris in armis valuisse dicitur.

Sæpè nominati etiam Comitis diebus, defuncto Conrado Romanorum Rege, Principes Teutoniæ, sicut juris & moris est, in villâ suprà Mogum fluvium quæ Franchenevors dicitur, (N. 116.)
convenerunt ad eligendum sibi Imperatorem. Cùm autem super electione tanti honoris tot & tanti Principes dissentirent, communi consensu & consilio in quatuor Principes præpotentes super hac electione compromiserunt, quorum unus fuit Fredericus prædictus Suevorum Dux, nepos supradicti Conradi Regis, qui Fredericus præ cæteris militiâ & animositate florebat. Illorum autem quatuor, quorum dis- (N. 117.)
positioni imperialis electio commissa erat, quisque ad ipsius majestatis culmen anhelabat. Fredericus autem astutus & vividus, cuique sociorum suorum loquens secretiùs, quemque eorum ad imperium tendere faciebat, promittens cuique imperium si ei soli ab eis tribus tota electio committeretur. Tres ergo in quartum Fredericum Ducem Suevorum, fide & juramento datis securatibus, totam electionem posuerunt. Convocatis autem aliis Principibus omnibus qui in ipsos quatuor compromiserant & indè fidem fecerant, tres professi

ſunt quod ſoli Suevorum Duci totam electionem conceſſerant. Univerſis autem audientibus & non contradicentibus, Fredericus dixit ſe de ſanguine Imperatorum ortum eſſe, & ad regendum imperium ſe nullum meliorem ſcire, & id o ad tantæ majeſtatis apicem ſe eligebat. Unde multi qui eum dilexerant majori gaudio exultabant: quidam autem pro invidiâ & avaritiâ dolebant, ſed electioni contraire nequaquàm poterant. Fredericus autem, qui ad conventum electionis cum providentiâ venerat, in tribus millibus militum armatorum cum feſtinatione Spiram civitatem adiit, ibique ſe in Regem coronari fecit, ne quis ſibi ulterius poſſet reſiſtere. Indè coronatus Aquas palatium venit, ibi coronam regiam geſtavit, & poſtmodum nacto tempore Romam veniens, imperiali coronâ inſignitus fuit, uxoremque duxit de Burgundiâ, ex cujus parte Beſontionem civitatem, & magnam Burgundiæ partem obtinuit, & de eâdem uxore filios habuit, Henricum Romanorum Imperatorem & Siciliæ Regem, & Fredericum Ducem Suevorum, & Otonem Comitem Palatinum, & Conradum Ducem de Rodemburch, & Philippum Clericum, de quorum geſtis in ſubſequentibus dicemus.

Hic autem Fridericus Romanorum Imperator bona Imperii ſui plurimùm augmentavit, Italiæque civitates ſibi rebellantes per multos labores ſuæ ſubdidit voluntati. Hic Imperator, cùm contra Italiam nimios guerrarum labores in nimiâ ſuorum morte ſuſtineret, anxius nimis & coarctatus, fidelem & conſanguineum ſuum Henricum potentiſſimum Ducem Saxonum, ferum & ferocem virum, de cujus divitiis &

potentiâ omnes audientes mirabantur, sæpiùs adiit ut ab eo auxilium haberet; & cùm ille auxilium ei negaret, Imperator ultrà quam deberet pedibus illius se prostravit: sed ille in suâ perdurans nequitiâ, Dominum suum exaudire & ad suos pedes jacentem sprevit relevare. His autem & aliis injuriis coadunatis, Dominus Imperator illum in causam trahens, terram suam cum honore ei fecit abjudicari; & cum videretur quòd Dux ille per vires hominum à tam longâ & tam spatiosâ terrâ, & à tot & tantis castris fortissimis nequaquam ejici posset, tamen peccatis suis præpeditus, & hominum suorum odiis aggravatus, per Dominum Imperatorem prorsùs mansit exhæredatus, cujus bona Dominus Imperator multis Principidus distribuit.

Anno Domini MCLXVIII, vigiliâ Paschæ, sæpèdictus Balduinus Comes & Alidis Comitissa, existentes Valencenis, cum filiabus suis, Yolende scilicet Comitissâ Suessionensi Dominâque Nigellæ, & Agnete Dominâ Cociaci, & Lauretâ viduâ, & filiis suis Balduino & Henrico, Balduinum filium suum in militem cum honore & gaudio ordinaverunt. Tunc autem impletum fuit quod ipse Comes diù desideraverat, quia à multis annis anteà præteritis inauditum fuerat, ut aliquis Comitum Hanoniensium filium militem vel filiam maritatam vidisset. Ipse autem Balduinus, secundâ feriâ post octavam Paschæ, cum multis militibus quibus tunc temporis Hanonia florebat, Trajecti torniavit: ubi probissimus miles Walterus de Honecort, Walteri pater, occisus fuit. In ipsis autem diebus Paschalibus, cum sæpèdictus Comes Balduinus cum uxore suâ & filiis suis & filiabus supradictis

Valencenis moram faceret, & thalami magnæ aulæ perfecti essent, & ad perfectionem majoris aulæ operarii laborarent, contigit quodam die Sabbati, cum sæpèdictus Balduinus Comes & ejus filius Balduinus miles novus, & probi cum eis milites, Balduinus scilicet de Toëni, & Gaufridus agnomine Tuelaine, & vir prudens Ludovicus de Frasne, cum quibusdam aliis militibus & servientibus opus novum inspicerent, trabe magnâ grossâ & novâ sub eorum pedibus fractâ (unde mirandum est) ab alto ceciderunt. Dominus autem Comes, fracto crure, diù languit; at filius ejus Balduinus miles novus, elocatâ manu citò convaluit : eorum autem socii prædicti milites strenui, quassatis membris, languerunt.

Comite quidem ex cruris læsione lauguente Valencenis, uxor ejus Alidis, mulier religiosissima, divinis obsequiis & eleemosynarum largitionibus intenta, ibidem ægrotare cæpit, & spiritum Deo reddidit : cujus corpus Montibus allatum in Monasterio B. Waldetrudis in criptâ S. Johannis Baptistæ sepultum est. Undè Dominus Comes ordinavit ut Sacerdos, qui pro animâ illius divina celebraturus est, xv boneria terræ arabilis habeat in territorio de Norcin.

Sæpèdictus Comes Balduinus, Yolendis Comitissæ filius, ordinem secularium Canonicorum Valencenensis Ecclesiæ S. Johannis Baptistæ, quorum ad ipsum propriè pertinebat institutio, in ordinem regularium Canonicorum transmutavit, & eos à suâ emancipans institutione, Abbatem eis præfecit; qui operibus bonis inhærentes, apud ejusdem Comitis filium Balduinum & ejus uxorem Margaretam gratiam & familiaritatem habuerunt, & honeste vivendo, bona Ecclesiæ suæ augmentaverunt.

Balduinus miles novus audiens multos in Hanoniâ ſures & latrones commorari, qui de confidentiâ multorum potentum, ad quos ſanguinis lineâ pertinebant, in malis operibus vivere non dubitabant, illos ubique perquirebat, captoſque quos infames percipiebat, quoſdam ſuſpendens, alios igne concremans, quoſdam verò aquis ſubmergens, alios vivos Sepeliens, nulli eorum pro magnâ parentelâ parcebat. Ipſe autem Balduinus miles novus tornamenta ubique perquirens, quoſcumque poterat milites probos magnique nominis ſibi ſocios & commilitones adjungebat. Et cum pater ejus & ipſe eorumque homines à potentiſſimo Comite Flandrenſi & Viromandenſi & ejus hominibus odium & rancorem (N. 118.)
minaſque ſæpiùs haberent, contigit inter cætera tornamenta quæ Balduinus perquirebat, quod Philippus Comes Flandrenſis & Viromandenſis quoſdam Francos contra ſe ad tornamentum inter Gornai & Riſſuns invitavit. Audiens (N. 119.)
autem Balduinus Comitem Flandriæ in magnis viribus multorum ſcilicet proborum militum & ſervientium, equitum & peditum, ad tornamentum illud venturum, quamvis conſuetudo eſſet militum Hanonienſium in tornamentis in loco illo nominato cum Flandrenſibus & Viromandenſibus eſſe, tamen ipſe Balduinus cum probis quos ſecum habebat militibus, ad partem Francorum qui ibi pauci erant, ob rancorem quem contrà Comitem Flandriæ & ſuos habebat, tranſivit, Comitique Flandriæ ejuſque magnis viribus viriliter reſtitit. Comes autem Flandriæ, nimiâ accenſus irâ, cum ſuis hominibus tàm equitibus quàm peditibus quaſi ad bellum ordinatis II. M. Francis & Hanonienſibus occurrere cæpit. (N. 120.)

Miles autem quidam in armis probiſſimus & atrociſſimus, ipſius Balduini commilito, Gaudefridus ſcilicet agnomine Tuelaine, percipiens Domini ſui Balduini & ſuorum imminentem læſionem, Comiti Flandriæ in forti lanceâ occur-
(N. 121.) rens, ictu quodam quod vulgariter de feltro dicitur, in medio pectoris illum percuſſit; qui ſuis ſtipatus & ſuper equum retentus, velut mortuus diù ſtetit; in quo conflictu Comes Flandriæ, ut à multis aſſeritur, captus fuit & detentus, ſed permiſſione cujuſdam probi militis, Egidii ſcilicet de Aunoit, dicitur evaſiſſe, indèque Balduinus cum Francis contra Flandrenſes victoriam dicitur obtinuiſſe.

Henricus Comes Namurci & Luſceleborch in diebus illis contra juratam compromiſſionem quam cum Balduino ſæpèdicto Comite Hanonienſi & ejus uxore Alide eorumque filio Balduino firmaverat ſuper ſuis poſſeſſionibus, ut ſatis prædictum eſt, ire non formidans, cupiditate rehabendi Trajectum villam ſuper Moſam, quam mater ejus Ermenſendis Comitiſſa & ipſe Henricus apud Imperatorem pro MDC marcis argenti impignoraverant, duxit uxorem valdè ſenex Agnetem, filiam Henrici nobiliſſimi Comitis de Ghelrâ, ſæpènominati Comitis Hanonienſis Balduini conſanguineam; ſed quia in matrimonio conceſſum fuerat & promiſſum Henrico Comiti Namurcenſi quod Comes de Ghelrâ, mediante pecuniâ, apud Imperatorem efficeret quod ille Trajectum liberè rehaberet (& hoc pactum nunquàm fuit obſervatum) Comes Namurcenſis, qui Agnetem per quatuor annos habuerat, ſed ei in lecto nunquàm communicaverat, eam ad patrem remiſit, quam poſteà, ſicut ſubſequenter dicemus, recepit: unde mala infinita evenerunt.

Tranſacto

Transfacto anno primo militiæ Balduini, Balduini Comitis & Alidis Comitiffæ filii, mediante Flandrenfium & Hanonienfium confilio, confenfuque concordi, Balduinus tempore Pafchali, menfe Aprili, anno Domini MCLXIX, duxit uxorem Margaretam nobiliffimam, admodùm pulchram, omnique honeftate & bonitate ornatam, Theoderici Comitis Flandriæ & Viromandiæ, & Matthæi Comitis Bolonienfis, & Domini Petri Cameracenfis Electi fororem. Et cùm antea Balduini pater à Comite Flandrenfi annuatim, pro concordiâ Duaci Caftri quod reclamabat, CC libras denariorum habuiffet, CCC appofitis in matrimonio illi, D libræ denariorum Balduino ad Winagium de Bapalmis fuerunt annuatim affignatæ, firmatâ inter Comitem Flandriæ & Comitem Hanonienfem confæderatione, fide interpofitâ, tactifque facrofanctis; ita quidem quod Comes Flandrenfis Comitem Hanonienfem ad omnes neceffitates fuas contra omnes homines juvaret; excepto Domino fuo ligio Rege Francorum; Comes autem Hanonienfis Comitem Flandriæ contra omnes homines juvaret, excepto Domino fuo ligio Leodienfi Epifcopo. O quam gloriofus matrimonii conventus tanti viri illuftris ac potentis Principis, & valde fapientis, & tantæ matronæ nobiliffimæ, ac honeftiffimæ, ac prudentiffimæ! Quorum fidem Deus ex alto profpiciens, eorum bona & potentiam plurimùm ampliavit, eofque cunctis vicinis fuis in potentiâ & gratiâ præfecit, prolemque ex eis gloriofam dedit, filiorum fcilicet & filiarum, de quibus in fubfequentibus quamplura dicemus. Balduinus autem, poft defponfatam Margharetam, dum pater ejus Balduinus Comes Hanoniæ vixit, ita ei fuit obediens quod in nullo eum offendit. (N. 122.)

Eodem anno, tempore autumnali, Henricus sæpèdictus Comes Namurcensis & Luscelebórch contra Godefridum
(N. 123.) Ducem Lovaniensem, Comitis Hanoniensis consanguineum, qui etiam Comitis Hanoniensis consanguineam, Henrici Ducis de Lemborch sororem, habebat uxorem, guerram habuit. Balduinus autem Comes Hanoniensis & ejus filius Balduinus, sicut ad omnes necessitates suas semper fecerant, ita tunc Comiti Namurcensi suum præbuerunt auxilium
(N. 124.) & commoto exercitu manserunt apud Scalcinas. Et cum Comes Hanoniensis DCC milites in exercitu suo haberet in armis, omnes illi de terrâ erant Hanoniensi, exceptis duobus
(N. 125.) suldariis, Waltero scilicet & Gerardo de Sothingien. Itaque Comes Hanoniensis & Balduinus filius ejus in auxilium Comitis Namurcensis guerram & molestiam intulerunt Duci Lovaniensi, & Comitem Namurcensem ad pacem honestam perduxerunt.

Balduinus de uxore suâ Margaretâ filiam genuit gloriosissimæ recordationis Elizabeth, quæ potentissimo Francorum Regi Philippo nupsit, & Francorum Regina serenissima, religiosissimaque & omnium dilectissima effecta est, quam mater ejus Margareta apud Insulam in Flandriâ peperit mense Aprili anno Domini MCLXX. Quo etiam anno Balduinus de Toenio, miles probissimus, ut prædiximus, à sæculo migravit.

Eodem anno, mense Augusto, tornamentum apud Trasinias fuit proclamatum, ad quod Balduinus, Comitis Hanoniensis filius, causâ torniandi venit; sed quia Godefridus Dux Lovaniensis rancorem ei inferebat, ut in tornamento securior

esset, quosdam servientes pedites secum habuit, circiter tria millia. Godefridus autem Dux Lovaniensis cum multis militibus quoscumque habere potuit, & cum exercitu hominum armatorum, circiter triginta millia, quasi ad bellum venit. Balduinus autem & sui, ut Haiam, quæ de Carnieres dicebatur, transierunt, videntes Ducis vires nimias, si potuissent citius retrocessissent; sed quia difficile erat nemus illud absque multorum hominum perditione transire, ipsi contra Ducem ad bellum se præparaverunt. Duce igitur & suis in malum Balduini & suorum festinantibus, Balduinus, vivido assumpto animo, ab equo descendit super aquam quæ pietencialis dicitur, ut sui videntes eum peditem non relinquerent, sed cum eo tam equites quam pedites ad bellum animarentur. Duci autem & suis cum superbiâ & ferocitate advenientibus Balduinus cum suis viriliter resistens, illos, Deo auxiliante, devicit, & eos in fugam convertens, multos cepit, multosque in viribus suorum paucorum peremit. Occisorum autem de exercitu Ducis fuerunt circiter duo millia, captivorum autem fuerunt circiter sex millia. De hominibus verò Balduini quasi nulli occisi vel capti fuerunt. Quæquidem victoria patri ejus Balduino Comiti & Hanoniensibus gaudium & commodum protulit : duci autem Lovaniensi & Brabantinis dolorem & damnum intulit.

(N. 126.) (N. 127.)

Sequente anno Domini MCLXXI, mense Julio, Margareta, Balduini uxor, filium peperit Valencenis, Balduinum scilicet, qui post patrem & matrem Comitatum Flandrensem & Comitatum Hanoniensem tenuit. Margaretâ autem pro partu in Valencenis jacente ipsa villa Valencenensis proprio igne

concremata fuit in majori & meliori parte: itaque domorum combuftarum fuerunt circiter quatuor millia.

Tempore illo Philippus Comes Flandriæ, habito colloquio & confenfu cum illuftri Comite Campaniæ Henrico (qui quidem Henricus Ludovici Regis Francorum filiam de primâ illius uxore habebat uxorem, cujus etiam fororem ipfe Rex habebat uxorem tertiam) matrimoniorum conventiones cum illo firmavit, ita quidem quod ipfius Henrici primus filius Henricus Elizabeth Balduini Hanonienfis & Margaretæ filiam tunc puellam haberet uxorem, Balduinus autem, Balduini & Margaretæ filius parvulus, Mariam, Henrici Comitis filiam, haberet uxorem, cùm utrique ad annos nubiles pervenirent; fi quis autem utrinque filiorum ante annos nubiles decederet, alter filius fuperftes primus in matrimonio illi fuccederet. Si qua autem de filiabus nominatis interim decederet, alia fuperftes filia in matrimonio illi fuccederet. Conventiones autem illæ in parte fuerunt obfervatæ, & poft multa juramenta in parte nequaquam, ficut in fubfequentibus dicetur.

Eodem anno, tempore autumnali, Henricus Comes Namurcenfis & Lufceleborch ab hominibus fuis ligiis & à vicinis tantâ traditionum & guerrarum oppreffione in terrâ de Lufceleborch coarctatus detinebatur, quòd caftrum Lufceleborch, ne illud per traditionem aliquam ei fubriperetur, exire timebat: cui nepos fuus Balduinus, Comitis Hanonienfis filius, cum CCC militibus & totidem fervientibus equitibus fuperveniens in propriis expenfis, terram illam
(N. 128.) voluntati fuæ reftituit, caftrum Bretenghes obfedit, obfef-

ſumque & graviter oppreſſum appoſitis machinis in viribus ſuorum cepit & proſtravit, & terras eorum, qui avunculo ſuo adverſabantur, uſque Metim civitatem, prædis acceptis & igne appoſito, vaſtavit. In quo exercitu cum ipſo Balduino fuerunt milites probiſſimi, magnique nominis, ſcilicet Jacobus de Avethnis, Egidius de ſancto Oberto, Raſſo de Gaurâ, multique alii milites ſtrenui, quibus Hanónia tunc temporis florebàt: indèque ad patrem gaudens & incolumis Balduinus rediit.

Eodem tempore & anno Balduinus ſæpèdictus Comes Hanonienſis, glorioſus Yolendis Comitiſſæ filius, infirmitate Montibus oppreſſus, mortem ſibi imminentem metuens, ſuæque animæ ſaluti volens providere, ordinavit ut quædam, quæ de jure ſuo in Montibus & in Valencenis habebat, quæ in gravamen univerſorum hòminum in villis illis habitantium, à gravamine removerentur & in meliores conſuetudines converterentur. In Valencenis etenim & in Montibus jus erat Comitum Hanonienſium & conſuetudo, & in omni eorum adventu, dum in ipſis villis morabantur, culcitræ (N. 129.) & vaſa coquinæ neceſſaria à domibus accipiebantur, & ad curiam deferebantur ad uſus Dominorum Comitum perficiendos. Undè Comes ille ſæpèdictus Balduinus ordinavit de communi villarum illarum conſenſu, ut ipſæ villæ Domino Comiti Hanonienſi in culcitris ſibi neceſſariis & vaſis coquinæ provideant; in Valencenis autem ſcutellæ cum aliis vaſis Domino Comiti miniſtrandæ ſunt: ſed in Montibus ſcutellæ nequaquàm ei ſunt attribuendæ, verum in Montibus debet villicus ipſius villæ ad puteum caſtri ſitulam ammi-

niſtrare, Caſtellanus verò cordam. In Montibus autem à ſolutione culcitrarum & vaſorum excipiuntur domus Cleri-
(N. 130.) corum & dominarum & militum, & camba S. Waldetrudis, & camba S. Germani, & manſuræ duæ Advocatorum, & domus foſſato contiguæ à portâ prope ſanctum Germanum in circuitu uſque ad portam quæ porta Fori dicitur. Excipiuntur etiam inde domus ſervientium qui in curiâ Domini Comitis hæreditaria habent officia. In Valencenis autem excipiuntur inde domus Clericorum & militum & ſervientium Comitis hæreditariorum, & manſuræ in loco qui caſtellum dicitur. Ipſe etiam Comes eâdem detentus infirmitate, quædam Winagia apud Morcinpont & apud Denen prorsùs remiſit. Ipſe quoque ipſâ nimis aggravatus infirmitate à ſæculo migravit, cujus corpus in Monaſterio B. Waldetrudis ante Majus altare ſepultum eſt, in planctu & nimiâ hominum lamentatione, ſeptimâ die à feſto omnium Sanctorum, anno Domini MCLXXI.

Balduinus, ſæpèdicti Comitis filius, in Comitatu Hanonienſi cum Margaretâ uxore ſuâ ſucceſſit. Quaſdam autem guerras & inimicitias mortales quæ per multos annos inter viros potentes, illos ſcilicet de Thrit & illos de Aunoit, duraverant, ipſe Balduinus novus Comes, de conſilio nobilium & ſapientium ſuorum, illis licet invitis, concordavit. Ad hæc
(N. 131.) ipſe Balduinus Comes novus de communi hominum ſuorum conſenſu & conſilio, quamdam in Hanoniâ pacem ordinavit & eam tenendam tam ſuo proprio quam hominum ſuorum majorum juramento confirmavit: in quâ quidem pace expreſ-
(N. 132.) ſum fuit pro homine interfecto hominem debere interfici,

homicidam scilicet; pro membro verò ablato membrum ab ablatore debere tolli. Hæc autem omnia non per legem, (N. 133.) sed per veritatem tractanda sunt. Si quis autem super his maleficiis se absentaverit, & veritati pacis ordinatæ se committere noluerit, maleficii sibi imputati reus judicandus est, & ulteriùs misericordiam consequi non potest, nisi de communi consensu Domini Comitis & proximorum illius in quem maleficium perpetratum est. Si autem nobilis aliquis rusticum interfecerit aliquem, aut membrum abstulerit, Dominus Comes in vitâ vel in membris potest ei indulgere; sed tamen Domini Comitis pacem habere non potest, nisi de consensu proximorum illius in quem maleficium perpetratum est. Fugitivos autem, qui ad institutionem pacis venire & per eam agere noluerint ex præsumptione vel timore, illorum proximi de consanguinitate illos abjurare debent, & sic in pace manere debent ab inimicis fugitivorum. Multa quidem & alia in pacis hujus institutione fuerunt composita.

Comes iste Balduinus scilicet, Balduini Comitis & Alidis Comitissæ filius, acceptis hominum suorum tam nobilium quam servilis conditionis fidelitatibus, pacem & justitiam diligens, Comitatum Hanoniensem in multis laboribus, magnisque expensis, viriliter & cum honore tenuit: cui Deus, gratiæ copiam impendens, eum miro modo in actibus suis & bonorum suorum augmentatione plurimùm exaltavit. Hic quidem Comes, in dapibus semper affluens, domum suam honestis & splendidis cibis semper procuravit, servientibus suis hæreditariis officia sua hæreditaria plenariè recognovit & restituit, eosque diligens ubique locorum constitutus

libentiùs ſecum habebat. De expenſis autem ejus grandibus
(N. 134.) tam in magnarum celebratione curiarum, quam in guerrarum & tornamentorum exercitiis, & de beneficiis probis militibus collatis, & quod milites ſemper verbis dulcibus & decentibus allocutus fuerit, nec pro aliquâ commotus irâ verbum aliquod turpe vel indecens contra eos moverit, tacendum non eſt. Hic etiam, quamvis ſecularibus deliciis deditus eſſet, tamen officiis divinis, ſcilicet miſſis & Eccleſiaſticis horis audiendis intendebat, pauperumque inopiæ compatiens eſcarum ſuarum largiſſimas eis impertiebatur eleemoſynas.

Iſte quidem novus Comes ſolempnitatem Natalis Domini primò in Valencenis cum Margaretâ uxore ſuâ in gaudio
(N. 135.) celebravit, in quâ curiâ fuerunt milites D, ubi Egidius ſæpedictus de ſancto Oberto, vir magnæ probitatis, magnique nominis ubicumque terrarum, dapes tanquàm ſummus Hanonienſis Dapifer amminiſtravit, & cum eo milites & ſervientes qui in officio illo jus hæreditarium habebant. Arnulphus verò vir nobilis de Landaſt, qui, mortuo Egidio de Aunoit ſummo Hanoniæ Pincernâ, uxorem illius duxerat, vinum tanquam ſummus Pincerna propinavit, & cum eo milites & ſervientes qui in officio illo jus hæreditarium habebant. Poſt ipſum Natale Domini ipſe Balduinus Comes
(N. 136.) cum LXXX militibus torneavit inter Buſſci caſtellum & Cathalaunum civitatem, & illic in terrâ Briâ, in loco qui dicitur vadum de Liſi, eundoque illuc & indè redeundo cum tot militibus in propriis expenſis, ipſe Comes in ſpatium unius menſis perduxit ſequente verò quadrageſimâ, ipſe Comes Leodium adiit, & Domino Radulpho Leodienſi Epiſ-
(N. 137.) copo, conſobrino ſuo, debitum pro Hanoniâ fecit hominium.

Poſt

Post Paschâ verò, anno Domini MCLXXII, ipse Comes perrexit ad torniandum in Burgundiam inter Montbar & Rogesmont cum militibus circiter C, in propriis expensis; & cùm Comes Nivernensis, de cujus dominio castrum Rogesmont erat, inhibitionem torniandi omnibus advenientibus fecisset, & Comiti Hanoniensi in castro suo Rogesmont hospitari negaret, Comes tamen Hanoniensis contra inhibitionem Comitis Nivernensis in ipso castro hospitatus est. In crastino verò cùm Comes Hanoniensis in parte suâ V terræ suæ milites secum haberet, & ex adversâ parte cum Duce Burgundiæ Henrico quamplures in superbiâ nimiâ, servientibus peditibus stipati, advenirent; Comes Hanoniensis vivido ac prudente animo assumpto, de armigeris suis & garcionibus clientes pedites ordinavit, & eos quibus potuit armis quasi ad defensionem contra multos præparavit, militibusque multis ex adversâ parte constitutis viriliter restitit, & eos expugnavit. In reditu autem suo apud Retest torniavit, sicque per quinque septimanas eundo & redeundo in propriis expensis cum militibus circiter C moram fecit. (N. 138.)

In festo Pentecostis, eodem anno, Balduinus Comes Haroniæ Dominum Regem Anglorum Henricum, qui etiam Dux Normannorum & Aquitaniæ & Comes Andegaviæ erat, adiit, & ei super C marchis sterlingorum magno pondo annuatim habendis hominium fecit, & sicut ejus pater ab ipso Rege & ab ejus avunculo Henrico Rege Angliæ infeodatus fuerat, hominibusque suis Hanoniensibus quibusdam sua ab ipso Rege feoda fuerunt recognita & reassignata, Eustacio scilicet de Ruez XV marchæ, Waltero de Lineâ (N. 139.)

x marchæ, Amando de Proui x marchæ, Henrico de Brainâ x marchæ, Roberto de Carneriis x marchæ. Ibi Jacobus de Avethnis per intercessionem Comitis Hanoniensis ab ipso Rege triginta marchis infeodatus fuit.

In diebus illis Henricus idem Rex Angliæ, Dux Aquitaniæ & Normanniæ & Comes Andegaviæ, filios suos majori amplectens dilectione, illos in bonis suis omnique honore exaltavit & illos sibi præfecit: depositâ enim regiâ coronâ, Henricum filium suum militem probissimum, in muneribus indeficientibus largissimum, qui quoscumque poterat milites probos undecumque terrarum suæ attrahebat societati, qui Regis Francorum Ludovici filiam habebat uxorem, in Regem coronari fecit, retentis sibi terræ totius ad regnum pertinentis fructibus & proventibus, retentâ etiam sibi filii sui novi Regis procuratione: qui filius posteà in patrem, auxilio Ludovici Regis Francorum, insurgere non abhorruit, patremque expellere à regno voluit; verùm patris non exigentibus meritis, sed filii peccatis obstantibus, contra patrem nichil per se vel per suas coadjutores proficere potuit. Prædictus etiam Henricus Rex secundo filio suo Richardo Ducatum Aquitaniæ assignavit, qui etiam patri quandòque se opposuit. Tertio verò filio Gaufrido Comitatum Britanniæ per matrimonium acquisivit.

Sequente tempore autumnali, anno Domini MCLXXII, cùm Henricus Dux de Lembor, Comitis Hanoniensis consanguineus, mala quædam per prædas & rapinas & incendia ipsius Comitis avunculo, Henrico Comiti Namurcensi & Luscceleborch intulisset, & quorumdam castrorum hominia

ad ipsum Comitem Henricum de jure pertinentia ipse Dux contra ipsum Comitem sibi usurpasset, Comes Namurcensis nepotis sui Comitis Hanoniensis, sicut consueverat, auxilium districtiùs postulavit : cui Comes Hanoniensis festinum in CCCXL militibus, & totidem servientibus equitibus loricatis (N. 140.) & MD clientibus peditibus electis, tulit auxilium, & majus Ducis de Lembor Castrum, quod Erlons dicitur, cum avunculo suo obsedit, & terram Ducis circumjacentem, prædis acceptis & apposito igne, vastavit. Dux autem eorem vires non valens sustinere, cùm jam ipsi per X dies in obsidione castri illius in copiâ panis & vini & carnium, pisciumque mansissent, Comiti Namurcensi dampna illata restituit & quæ Comes contra ipsum reclamabat ei prorsùs libera dimisit & quieta. In obsidione illâ Comes Namurcensis Comiti Hanoniensi, suo tunc dilectissimo nepoti, fidelitates & securitates ab hominibus suis nobilibus & servilis conditionis, super possessionibus suis in spe succedendi, interpositis juramentis, renovari fecit ; indèque Comes Hanoniensis, qui in propriis expensis cum tot prædictis militibus & servientibus equitibus & peditibus per spatium unius mensis manserat in alienis partibus, ad propria rediit. In quoquidem exercitu fuerunt milites strenui scilicet Jacobus de Avethnis, Egidius de sancto Oberto, Rasso de Gaurâ, Gurardus Rado Tornacensis Castellanus, Eustachius senior de Ruez & Eustachius filius ejus, Karolus de Frasne & Egidius filius ejus, Johannes de Maicicort, Amandus de Proui, Polius de Vileir, Walterus de Lens & Eustachius filius ejus, Egidius de Cimaco, Nicholaus de Barbencione, Walterus

de Fontanis, Walterus de Lineâ, Willelmus de Hausi, Balduinus & Matthæus Adæ de Walencort filii, Gerardus de Waldripont, Gossuinus de Aenghien, Engelbertus & Bonifacius fratres ejus, Hoelus de Cauren, Balduinus de Strepi, Arnulphus & Gerardus de Landast, Renerus de
(N. 141.) Tihit, Stephanus de Denen agnomine Makrellus, Gaufridus Tueleſne, Willelmus & Gerardus ipſius Comitis fratres, ſed non Germani, Nicholaus de Pierewes, Gerardus de Bruellâ ſolam manum habens miles probiſſimus, Hugo & Walterus de Crois, multique alii milites probi.

Eodem anno, poſt octavam Epiphaniæ, ipſe Balduinus, comes Hanonienſis ſororem ſuam viduam Lauretam, pulchram admodùm & honeſtam, quam uxorem habuerat vir nobilis Theodericus de Aloſt, maritavit viro nobili Buchardo de Montemorenciaco in Franciâ: de quâ ipſe Buchardus filium
(N. 142.) habuit Matthæum, & filiam.

Sequente anno ab incarnatione Domini MCLXXIII, Henricus prædictus junior Rex Angliæ contra patrem ſuum guerram movit, auxilio Ludovici Regis Francorum, inimicitiaſque graves; & cùm Rex Franciæ à parte Franciæ exercitus ſuos contra Normanniam moveret, Philippus Comes Flandriæ & Viromandiæ in magnis viribus ad auxiliandum Domino ſuo Regi Anglorum juniori, in Regem Anglorum Seniorem ſuum conſobrinum inſurrexit, & Normanniam intrando & graviùs opprimendo, Albammarlam caſtrum cepit, deindè Briencort caſtrum obſedit, in quâ obſidione frater ejus Matthæus Comes Bolonienſis, miles admodùm pulcher & probus & donis largiſſimus, letale vulnus ſuſcepit: quo ſuſcepto vulnere

post paucos dies vivendo à sæculo migravit. Cujus mors peccatis fratris sui Comitis Flandriæ inputabatur, ex eo quod in commotione guerrarum illarum ipse Comes Flandriæ & Viromandiæ potentissimus ad pacem componendam plurimùm potuisset valere. Deindè Ludovicus Rex Franciæ & Philippus Comes Flandriæ in viribus suis Rotomagum civitatem obsederunt, nihilque contra Regem Angliæ Henricum seniorem, virum astutum vividumque, & nimiâ animositate pollentem, proficientes, pace inter se firmatâ, & possessiones suas omnes ei liberas & quietas dimiserunt, & filium patri reconciliaverunt.

Cùm autem in guerrâ illâ Comes Hanoniensis Domino suo Regi Anglorum, à quo C marchas annuatim in feodo habebat, auxilium præstare vellet, quia Regi Francorum in hominio vel aliquâ dilectione nequaquam obligatus erat, & per terram sororii sui Comitis Flandriæ & Viromandiæ occultè transire proposuisset, & ad hoc cum militibus & armis iter arripuisset, à quibusdam Flandrensibus, Helino scilicet de Waurin & aliis, insidiæ in territorio de Bapalmis fuerunt prætentæ, ità quod Comes Hanoniensis nullatenus transire potuit. Ipse autem Comes ante arreptum iter illud, in villâ quæ dicebatur Kiuiniis, quæ postea Belfors nominata (N. 143.) fuit, firmitatem construere cœperat, quod in detrimentum Jacobi de Avethnis, sed non contra jus illius erat. Sciens autem Jacobus quod Comes iter illud arripuisset, putansque illum diù in alienis regionibus moraturum, Comitissam Hanoniensem Margaretam super hoc requisivit, ut opus incœptum faceret cessari: dicens illud contra jus suum prorsùs

fieri. Comitissa autem de jure Domini sui Comitis non deficiens (*) dixit quod opus de jure Domini sui incœptum ipsa, eo absente, pro posse suo suppleret. Jacobus autem ab eâ recedens, ipsam diffiduciare præsumpsit. Comitissa summonito per Hanoniam exercitu, Melbodium venit. Comes autem Hanoniensis, qui propter insidias & insultus Flandriæ ad Regem Angliæ transire non potuit, ad propria rediit & Melbodium venit, ubi Comitissam uxorem suam & milites suos ad arma contra Jacobum paratos invenit. Jacobus verò contra jus Domini sui ligii Comitis Hanoniensis & ejus vires venire formidans, pacem cum eo fecit. Sicque Comes in loco prædicto de jure suo turrim construxit, & locum illum Belfort nominari fecit, anno Domini MCLXXIII.

(*) *Fortè* diffidens.

(N. 144.) Eodem anno, tempore hyemali, miles probitate & nomine præclarus, Egidius de sancto Oberto, in castro suo Businiis ægrotavit: quem cùm Dominus suus Balduinus Comes Hanoniensis ex gratiâ & dilectione visitaret, ille castrum suum Businiis, quod construxerat & à nemine tenebat, ab ipso Comite in feodo accepit & de assensu primi filii sui Gerardi, quem de primâ uxore suâ Bertâ supranominatâ, ipsius Comitis amitâ, habuerat, secundo filio suo Egidio, quem de secundâ uxore Matilde de Berlenmont habebat, ità dedit quod ipse & filius ejus Egidius de ipso castro Domino Comiti ibidem fecerunt hominium ligium, addentes illud feodo de Berlenmont, & feodo Camerariæ summæ Hanoniensis. In infirmitate illâ ipse Egidius signum crucis Domini sibi assumpsit & cum eo Gerardus filius ejus, multique probi milites Egidii commilitones.

Anno Domini MCLXXIV, tempore Paschali, Dominus Petrus supradictus Cameracensis Electus, de voluntate & suggestione fratris sui Philippi Comitis Flandriæ & Viromandiæ, relicto Episcopatu & ordine clericali, miles factus est: qui postea in terrâ Nivernensi, ut prædiximus, quamdam Comitissam viduam habuit uxorem, de quâ filiam habuit, quæ posteà Roberto de Waurin, summo Flandriæ Dapifero, militi probo, maritata fuit. In Episcopatu successit vir prudens, potensque & vividus, Robertus nomine, de civitate Carnoto ortus, quem de paupere Clerico Philippus Comes Flandriæ ditissimum fecerat, & in Flandriâ & Viromandiâ potentissimum: qui cùm omnium ferè ecclesiarum in Flandriâ præposituras obtineret, tamen nomen Præpositi de Ariâ semper habuit. Qui Robertus à Cameracensi Ecclesiâ electus, susceptis à Domino Imperatore Romanorum Frederico regalibus, bona Episcopatûs studiosiùs cœpit perquirere, super quibus mota est controversia inter ipsum & Jacobum de Avethnis. Cùm autem ipse Electus tempore autumnali in Brabantiam ad prædium Episcopatûs Melin transire vellet, (N. 145) quia super minis Jacobi sibi illatis dubitabat, à Domino Comite Hanoniensi conductum securum requisivit: cui Dominus Comes virum nobilem Ludovicum de Frasne conductorem præbuit. Ipso autem Electo per Condatum, Jacobi castrum, absque metu aliquo transeunte, prætentis sibi à quibusdam Jacobi servis insidiis, turpiter ab illis in descensu pontis interfectus fuit. Quo audito, Dominus Comes Hanoniensis, quia id in dedecus suum, contra conductum suum & contra terræ suæ justitiam perpetratum erat, ipsam villam

Condatum igne concremavit, & castrum, turri & muris tunc temporis fortissimum, obsedit, quod tandem ad ejus voluntatem in manus ejus fuit resignatum. Comiti autem Flandriæ pro occisione Clerici sui & alumni dilecti & familiaris, castra Jacobi ad honorem Viromandensem pertinentia, Guisa scilicet & Leschieres fuerunt reddita. Attamen Jacobus citiorem, levioremque, à Comite Flandriæ, quam à Comite Hanoniæ pacem habuit. Domino Roberto Cameracensi Electo Dominus Alardus, Cameracensis Ecclesiæ in Hanoniâ Archidiaconus, vir maturus & honestus, in Episcopatu successit.

(N. 146.) Eodem anno Dominus Comes Hanoniensis curiam suam in Natali Domini hominibus suis majoribus Montibus induxit, ubi quam plures probos milites circiter CCCL secum habuit. Ubi cum Egidius de sancto Oberto cruce signatus Domino suo Comiti dapes tamquam summus Dapifer amministrasset, honesto dono ab ipso Comiti ad supplementum itineris sui accepto, licentiam peregrinandi à Domino suo Comite & ab universis in curiâ accepit. Jacobus autem à Domino suo Comite castrum suum condatum ibi recepit interpositâ conditione illud Comiti ad omnem ejus voluntatem reddendum. Egidius verò de sancto Oberto in suâ peregrinatione in mari decessit. Gerardus autem filius ejus, Comitis Hanoniensis consobrinus, peractâ peregrinatione suâ, rediens patri in majoribus bonis successit.

Deindè anno MCLXXV, mense Augusto, tornamentum inter Suessionem civitatem & Brainam castrum ex superbiâ & arrogantiâ à præclaris & probissimis militibus Campanensibus scilicet & Francis quampluribus, contra Balduinum Comitem Hanoniensem

Hanonienſem fuit proclamatum. Ad quod Comes Hanonienſis cum CC militibus & MCC peditibus electis venit, & in parte ſuâ duos ſororios ſuos, ſcilicet Radulphum de Cociaco & Buchardum de Montemorenciaco, & cum eis Radulphum Comitem Clarimontis, militem probiſſimum habebat. Campanenſibus autem & Francis numero pluribus & nomine majoribus in Brainâ exiſtentibus exire dedignantibus vel dubitantibus Comes Hanonienſis uſque ad montem & vineas Brainæ in manu armatâ equitavit & ibi uſque ad veſperam ſtetit. Die autem adveſperaſcente cœperunt omnes ad hoc Comitem cogere, ut illinc recederet, cùm nemo compareret qui ei ſe opponere vellet. Ipſe autem propoſitum firmaverat quod totâ die illic maneret & firmatam torniandi pactionem ſervaret. Veſpere autem facto, cum major pars militum de parte Comitis Hanonienſis receſſiſſet & jam Sueſſionem perveniſſet & clientes pedites retrocedentes jam in mediâ viâ eſſent & nox ſuperveniret, ità quod Comes Hanonienſis iter recedendi arriperet, Campanenſes & Franci in parte Brainæ conſtituti cœperunt exire & Comitem Hanonienſem inſequi. Comes autem Hanonienſis, cum Comite Clarimontis & cum paucis armatis, multis reſiſtebat & revocatis clientibus ſuis peditibus per illorum vires adverſarios per valles & vineas in fugam convertit, eoſque graviùs expugnavit: de quibus adverſariis in introitu villæ Brainæ & de illorum peditibus clientibus quamplures interfecti, multique aquis ſubmerſi, quidam verò capti fuerunt. Sicque Dominus Comes Hanonienſis, adeptâ de nocte victoriâ, cui claritas lunæ admodùm profuit, gaudens & incolumis indè rediit.

In diebus illis, Henricus, Ludovici Regis Francorum & Roberti Comitis Brainæ & Petri de Curtenai frater, Archiepiscopatum Remensem regebat, qui bona Ecclesiæ multa per
(N. 147.) loca augmentavit. Ipse castra Sessals & Curmesi & in Remis
(N. 148.) domum fortissimam in loco, qui porta Martis dicitur, construxit, qui prædicto eodem anno decessit; cui Willelmus Senonensis Archiepiscopatus, qui & Senonensis Archiepiscopatum & Carnotensem Episcopatum regebat, frater inquam Adelæ Francorum Reginæ, & Henrici Comitis Campaniensis & Theobaldi Comitis Blesensis & Stephani Comitis, in Archiepiscopatu Remensi successit.

Eodem anno cùm Walterus Laudunensis Episcopus pro debilitate sui corporis Episcopatui suo renunciasset, & quidam ejus nepos Walterus, Laudunensis Thesaurarius Ecclesiæ, à quâdam parte Capituli electus & à summo Pontifice confirmatus & consecratus, in reditu à curiâ Romanâ decessisset; Dominus Rogerus, Rainaldi de Roseto frater, sæpedicti Comitis Hanoniensis consobrinus, per intercessionem, magnamque ipsius Comitis Hanoniensis industriam ac laborem, ad Episcopatum illum promotus fuit: à quo Episcopatu ipse Rogerus post suam electionem & consecrationem ejectus fuisset & ejus proximi damna nimia incurrissent nisi Comitis Hanoniensis sapientia eis profuisset & ejus vires maximè contra Regem Francorum Ludovicum eis subvenissent, sicut in subsequentibus loco suo pleniùs dicetur.

Eodem anno ortæ fuerunt discordiæ inter Comitem Hanoniensem & ejus fidelem & consanguineum Jacobum de Avethnis super quibusdam injuriis, quas ipse Jacobus Domino

Comiti inferre videbatur : undè Dominus Comes ab ipſo Jacobo in jus vocato caſtrum Condatum ut ſibi redderet, ſicut pepigerat requiſivit. Super quo ipſe Jacobus multas quærens occaſiones fruſtratorias, vanaque ſubterfugia, caſtrum illud tandem ei reddere prorsùs negavit. Quid autem faciendum indè eſſet Dominus Comes fidelium ſuorum, Jacob iſcilicet Parium, & aliorum nobilium, judicio commiſit. Undè judicatum fuit quod Jacobus in caſtro ſuo nihil juris ulteriùs habere videretur, niſi de gratiâ & voluntate Domini Comitis illud obtinere valeret. Poſt multas autem per Philippum Comitem Flandriæ, qui pro Jacobo Comitem Hanonienſem precibus ſæpiùs ſollicitabat, acceptas inducias, ipſe Comes Haroniæ, commoto exercitu, termino Paſchali, anno Domini MCLXXVI, non contra caſtrum prædictum, ſed contra majorem & meliorem partem terræ Jacobi, ſcilicet adverſus Avethnas, Jacobum aſperiùs aggredi cœpit, & ut exercitus ſuus faciliùs tranſire poſſet nemus, quod Haia de Avethnis dicebatur, in viribus hominum ſuorum incidi fecit, ut homines C de fronte tranſire abſque impedimento poſſent; Jacobo ex adverſâ parte cum viribus ſuis exiſtente tam militum multorum à Franciâ & à terrâ ſuâ, à multiſque locis congregatorum, quam aliorum equitum & peditum, vidente & cum Domino Comite Hanonienſi congredi non audente. Cùm autem Jacobus Domini ſui Comitis vires ſuſtinere non valeret, ejus miſericordiam poſtulavit & ad pedes ipſius Comitis armati procidens caſtrum Condatum ejus voluntati reddidit. Miſertus autem Dominus Comes hominis illius caſtrum illud recepit & proſtravit, villam autem ei reſtituit & pacem conceſſit:

M 2

in quo exercitu cum Comite Hanoniensi fuit ejus avunculus Henricus Comes Namurcensis & Radulphus Comes Clarmontis in Franciâ.

Eodem anno, tempore autumnali, motis querelis quibusdam inter Jacobum de Avethnis & potentissimum Comitem Flandriæ & Viromandiæ Philippum, ipse Comes Philippus castra ad Comitatum Viromandiæ pertinentia, quæ Jacobus ab ipso tenebat, scilicet Guisam & Leschiereas, ab ipso Jacobo ut ei redderet inquisivit, & cùm ille castra illa ei reddere negaret, Comes Flandriæ & Viromandiæ, in viribus suis castrum Guisam obsedit. Comes autem Hanoniæ eidem Comiti Flandriæ & Viromandiæ, sicut suprà dictum est, confederatus, in auxilium ejus castrum Leschiereas cum exercitu suo obsedit. Jacobus autem astutiùs agens super aliis castris suis custodiendis, quæ à Comite Hanoniæ tenebat,
(N. 149.) scilicet Avethnas & Landrecias & Leusam, ipsi Comiti Hanoniensi, tanquàm ejus ligia feoda, custodienda commisit: quibus Comes Hanoniensis susceptis, ea fideliter conservavit quò usque ad voluntatem Jacobi ea ipsi Jacobo restituit. Verùm ipse Comes in viribus suis & machinis ad auxilium Comitis Flandriæ existens, castrum Leschiereas cœpit & turrim illius magnam in altiori motâ constitutam per voluntatem Comitis Flandriæ prostravit. Guisa autem castrum à Comite Flandriæ diù obsessum tandem ei fuit redditum: quod posteà ipse Comes Flandriæ Jacobo illœsum restituit.

Anno Domini MCLXXVII, Philippus Comes Flandriæ & Viromandiæ, cruce Domini signatus, congregatis apud Insulam Baronibus suis, Balduino Comiti Hanoniensi &

ejus uxori Margaretæ Comitissæ, quia ipse proprii corporis hærede carebat, fratresque sui Matthæus & Petrus decesserant, super hæreditate Flandriæ obtinendâ, tanquam justis & propinquioribus hæredibus, ab hominibus suis Flandriæ fidelitates & securitates fecit exhiberi, concedente etiam sorore suâ, in Messinensi Ecclesiâ sanctimoniali, quam primò Comes Sabaudiæ, posteà vir nobilis Hugo de Oisi habuerant uxorem. Peractis autem securitatibus illis, ipse Comes Flandriæ, terrâ suâ ordinatâ & custodiæ fidelium suorum traditâ, Iherosolymam cum multis probis viris adiit.

Eodem anno, defuncto Domino Alardo Cameracensi Episcopo, orta est dissentio in Cameracensi Ecclesiâ super Episcopali electione. Dominus etenim Comes Hanoniensis pro consobrino suo Gaufrido de Toenio, viro honesto & admodùm litterato, ut ad Episcopatum illum promoveretur, arctiùs laborabat; è contrà vir nobilis & in Cameracensi regione potens, Hugo de Oisi, qui à Comite Hanoniensi castra duo ad Comitatum Hanoniensem pertinentia in feodo ligio tenebat, scilicet Crievecuer & Allues, pro fratre suo Petro, (N. 150)
ejusdem Ecclesiæ majore Archidiacone, modis quibuscumque poterat ad dignitatem illam adquirendam intendebat. In hâc quidem dissentione Dominus Rogerus de Waurin, acquisito sibi Comitis Hanoniensis auxilio, in Episcopatu Cameracensi electus fuit & consecratus, qui posteà in transmarinis partibus ad auxilium dominici sepulchri decessit.

Eodem anno Dominus Rogerus Laudunensis Episcopus, commoto quo potuit exercitu, & amicis suis ad arma convocatis, terram suam, quæ Laudunum dicitur, contra homines

(N. 151.) ejusdem terræ, qui vi fulti regiam communiam contra Laudunemsem Ecclesiam fecerant, invasit: ubi homines terræ illius cum quibusdam Domini Regis Francorum hominibus, scilicet communiâ Suessionensi, & communiâ de Velli, & hominibus S. Medardi, contra se ad defensionem paratos invenit, quos viriliter invadens, multis captis, multisque interfectis, citò devicit. Undè Regis Francorum Ludovici offensam incurrit ipse Episcopus, licet ille pro justiciâ & libertate Ecclesiæ suæ laborasset. Quapropter ipse Dominus Rex fervidiore accensus irâ, commoto exercitu, Laudunensis Episcopi bona occupavit, & Laudunum transiens, terram Hugonis de Petraponte & Reinaldi de Rosoit fratris ipsius Episcopi & Jacobi de Avethnis, qui ipsi Episcopo in expugnatione illorum hominum tulerant auxilium, vastare proposuit. Undè Rainaldus Domini Comitis consobrinus & Jacobus de Avethnis, ipsius etiam Comitis consanguineus & homo ligius, & Hugo de Petraponte, qui etiam ipsius Comitis consobrinam habebat uxorem, Domini Comitis Hanoniensis auxilium & consilium tanquam sui protectoris summi postulaverunt. Quiquidem Comes, congregato exercitu DCC militum & LX millium hominium armatorum, usque Streas pervenit ad auxilium amicorum suorum contra Regem Francorum, qui jam usque Nisi castellum pervenerat ad destruendas terras prædictorum virorum nobilium. Quo audito Dominus Rex Franciæ, relictis in pace terris illis, retrocessit; bona autem Episcopatûs ad voluntatem suam, dum sibi placuit, occupavit: quæ posteà eidem Episcopo per mandatum Apostolicum & Domini Comitis Hanoniensis intercessionem restituit.

In anno eodem Dominus Comes Hanonienſis inter Venduel & Feriam torniavit: ubi cum in parte ſuâ tot milites non haberet quot in partė alterâ contra ſe erant, tamen prævaluit & Dominum Feriæ caſtri, ſcilicet Radulphum ſororium ſuum cepit. Cepit etiam probiſſimos milites, Radulphum ſcilicet Comitem Clarimontis, & Symonem fratrem ejus, & Matthæum Comitem Bellimontis, & cum eis multos milites quos omnes liberos dimiſit.

Anno Domini MCLXXVIII, Ivo bonæ memoriæ Sueſſonenſis Comes & Nigellæ Dominus in introitu menſis Auguſti à ſæculo migravit, qui Yolendem, Comitis Hanonienſis ſororem, habuit uxorem, & quia proprii corporis hærede carebat, Cono nepos ejus, Brugenſis Caſtellanus, qui caſtrum Petræpontis ex parte Agathæ uxoris ſuæ poſſidebat, in omnibus bonis ſuis ei ſucceſſit: qui Comitis Flandriæ viribus, cujus homo erat & conſanguineus, Yolendi Comitiſſæ ſuper dotalitio ſuo, quod erat medietas totius honoris Nigellenſis, & inſuper Faveliacum, contra Comitem Hanonienſem plurima damna fecit & detrimenta.

Eodem anno cùm ſæpedictus Comes Flandriæ & Viromandiæ Philippus à Iheroſolymis rediiſſet, Yolendis vidua, Comitis Hanonienſis ſoror, nupſit Hugoni Comiti ſancti Pauli, probo militi & juveni: quæ cum nunquam prolem habuiſſet & jam ætatis eſſet XLVII annorum, poſtea filias habuit duas Eliſabeth ſcilicet & Euſtachiam. (N. 152.)

In diebus illis in Eccleſiâ Romanâ ſuper electione ſummorum Pontificum ſchiſma diutiùs duraverat, in quo Imperator Romanorum Fridericus, cuidam parti favens contra

Deum & justitiam, tribus obedivit electis, contra latam in eos excommunicationis sententiam consecratis, cum Dominus Alexander Papa ad honorem Dei de justitiâ electus & consecratus esset : cui Ludovicus Rex Francorum Francique, universique Christiani, qui Frederici Imperatoris minas non dubitabant, prorsùs obediebant. Fredericus autem Romanos

(N. 153.) & Tuscos, Theutonicosque, suis Apostolicis fecit obedire; attamen Lumbardi, Venetiani & Pisani Alexandrum (*) favebant & ei obediebant. Tandem Deo volente Fredericus Imperator, à malo recedens proposito suo, abjuravit Apostolico Victori nomine, pedibusque Alexandri Papæ prostratus, misericordiam postulavit. Pace igitur & unitate universalis Ecclesiæ in Venetiâ reformatâ, Concilium anno eodem, scilicet anno Domini MCLXXVIII, universis Ecclesiarum Prælatis Romæ fuit indictum, Dominicâ *Lætare Iherusalem*, & Laterani celebratum. De quo Alexandro, viro prudente vividoque & admodum litterato, & ad omnes in votis suis & justis petitionibus benigno & mansueto, Ecclesiæque rectore provido, miraculum satis manifestum evenit; cùm enim post B. Petrum nullus in Papatu tantùm vixisset quantùm ipse B. Petrus, iste annis pluribus supervixit ut contra schismaticos prævaleret, & sancta Ecclesia per eum in unitatem rediret.

(*) *Il faudroit* Alexandro.

Anno Domini MCLXXIX sæpedictus Comes Hanoniensis, Dominicâ post Ascensionem Domini, in trecis civitate, cum Henrico ipsius civitatis Comite Palatino conventiones matrimoniorum, quas priùs Comes Flandriæ cum illo firmaverat, scilicet de Elizabeth filiâ Comitis Hanoniensis, & de

de Henrico filio Comitis Trecensis, qui vulgariter Comes Campaniæ dicebatur, & de filiâ ipsius Comitis Henrici Mariâ & de filio Comitis Hanoniæ Balduino recognovit & juravit. Ipsâ autem die, Maria Henrici Comitis uxor ibidem filium peperit Theobaldum.

Eodem anno, tempore autumnali, Gerardus Comitis Hanoniensis frater sed non Germanus, miles probus & animosus, vir honestus, admodum pius & benignus, Montibus infirmitate aggravatus à sæculo migravit: cujus corpus in Monasterio B. Waldetrudis sepultum fuit. (N. 154.)

Eodem anno Cono Comes Suessionensis & Dominus Nigellæ & Dominus Petræpontis, Castellanusque Brugensis, à sæculo migravit: cui in Dominio Nigellæ & Castellariâ Brugensi Johannes frater ejus successit, Radulphus alius frater in Comitatu Suessionensi; dominium autem Petræpontis castri ad ipsius Comitis uxorem Agatham, tanquam sua hæreditas, propriè devenit; quæ postea ipsum castrum & majora bona sua non satis prudenter & honestè vivendo, Philippo Regi Francorum vendidit.

Eodem anno MCLXXIX Ludovicus sæpedictus Francorum Rex filium suum unicum Philippum, quem de tertiâ uxore suâ Adelâ, Willelmi Remensis Archiepiscopi & Theobaldi & Stephani Comitum sorore habebat, senio & corporis debilitate gravis, Remis in festivitate omnium Sanctorem in Regem coronari fecit. Ad hoc coronamentum & Regis edictum, cùm omnes Franciæ Principes accederent, Philippus Flandriæ & Viromandiæ Comes potentissimus, qui in gestamine gladii regalis jus reclamabat, cum armis & militibus multis

venit : ad cujus Comitis preces Comes Hanonienfis, qui in nullo Regi Francorum obligatus erat; qui nec hominio, nec confæderatione aliquâ, vel familiaritate eidem Regi tenebatur, cum LXXX militibus & armis ad illud coronamentum in propriis expenfis venit. Sicque Philippus cum fummâ veneratione & reverentiâ inunctus & in Regem coronatus fuit, ibique Comes Flandriæ gladium regalem geftavit. Illic verò Comes Hanonienfis ad tornamentum inter Reteft & Caftellum venit, ubi Henricum Comitem de Bar militem probiffimum, Philippi novi Regis confobrinum, copiâ proborum militum ftipatum, cepit, & Valencenas deductum eum liberum dimifit.

Eodem anno cum fæpedictus Laudunenfis Epifcopus Dominus Rogerus, Comitis Hanonienfis confobrinus, Ludovico Regi Francorum invifus, apud Dominum Papam Alexandrum fuper occifione hominum Laudunenfium fuiffet accufatus, purgatio innocentiæ ejus quibufdam judicibus delegatis in Franciâ fuit commiffa, ut fi Epifcopus ipfe Laudunenfis juramento fuo & trium Epifcoporum probare fe poffet manibus propriis nullum interfeciffe hominem, & quod in perditione illâ hominum factum fuerat, hoc pro libertate Ecclefiæ factum fuerat, liber & prorsùs quietus remaneret Laudunenfis Epifcopus. Cùm autem hæc omnia per gratiam Ludovici Regis Francorum faniùs & pacificiùs oporteret fieri, & inde dies purgationis Meldis civitate effet conftituta infra octavam Natalis Domini, ipfe Laudunenfis Epifcopus Domini Comitis Hanonienfis auxilium poftulavit, ut per ejus interceffionem Domini Regis Francorum, licet Comes

Hanonienſis ejus non eſſet fidelis, vel familiaris, gratiam mereretur obtinere. Comes autem cum ipſo Dominum Regem adiit: quem Dominus Rex & ejus uxor Adela Regina benignè ſuſcipientes, conceſſerunt ei ut Epiſcopus Laudunenſis conſtitutam ſibi faceret purgationem, quâ factâ conſilium inde bonum & Comiti Hanonienſi gratum haberent. Comes autem feſtum Natalis Domini in burgo S. Dionyſii celebrando, ibi cum Abbate & Eccleſiâ compoſuit ſuper quodam S. Dionyſii allodio vaſto, & in illo villâ novâ quæ Forez dicitur conſtruendâ: quæ conventiones ſcripto & Eccleſiæ S. Dionyſii ſigillo, & ipſius Comitis ſigillo, fuerunt confirmatæ, & villa ibi conſtructa Forez nominata, quæ ad nullum Comitis hæredem poteſt venire, niſi ad eum qui Comitatum Hanonienſem tenebit. Illinc autem Meldis civitatem venerunt, ubi Epiſcopus Laudunenſis conceſſum ſibi expiamen complevit, auxilio Cameracenſis, Noviomenſis, Atrebatenſis Epiſcoporum, quâ peractâ purgatione, Dominus Comes cum ipſo Epiſcopo Pariſios rediit: ubi à Domino Rege impetraverunt quod ipſi Epiſcopo bona ſua omnia reſtituit, & ei pacem & gratiam ſuam conceſſit.

Eodem anno per quoſdam Ludovici Regis Francorum Senioris, & filii ejus novi Regis Philippi familiares & conſiliarios mota fuerunt verba matrimonii Philippi novi Regis Francorum ſatis juvenis, & Elizabeth filiæ Comitis Hanonienſis, puellæ ſatis juvenis & admodum pulchræ & honeſtæ, quæ tamen verba cum Philippo Comite Flandriæ magis quam cùm Comite Hanonienſi tractabantur, unde ad hoc verba producta fuerunt quod ipſe Comes Flandriæ, & Ra- (N. 155.)

dulphus Comes Clarimontis, & alii quidam præcipui Regis Francorum familiares & consiliarii Comitem Hanoniensem & ejus uxorem Margaretam Montibus requisierunt termino quadragesimali, ibique per tres dies manserunt. Comes autem Hanoniensis, quamvis filiam suam ad tanti honoris apicem promoveri posse videret, tamen conventiones matrimoniorum quas cum Henrico Comite Campanensi firmaverat observare volens, pro juramento suo salvando petitionibus illorum contrariùs stabat. Verùm Comitis Flandrensis voluntate præeunte, ad hoc inductus fuit licet dolens quod filiam suam voluntati Comitis Flandriæ exposuit : quam Comes Flandrensis statim illinc secum in Flandriam deduxit. Dolebat quidem Comes Hanoniensis quod pars Flandriæ pro matrimonio illo ad Regem Francorum post decessum Comitis
(N. 156.) Flandriæ devenire debebat; compositum enim fuit ut Atrebatum civitas & sanctus Audomarus, Ariaque & Hesdinum, videlicet terra extra fossatum ad Regem Francorum deveniret; aliæ verò Comitis Flandriæ possessiones omnes ad Comitem Hanoniæ & uxorem ejus Margaretam & eorum hæredes devenirent. Compositum fuit equidem quod si filia Comitis Hanoniensis Philippo Regi nupta absque proprii corporis hærede decederet, prædictæ possessiones ad Comitem Hanoniensem & ejus hæredes redirent; si etiam Elizabeth proprii corporis hæredem haberet, & illum hæredem absque proprii corporis hærede decedere contingeret, omnia prædicta bona non minùs ad Comitem Hanoniensem & ejus hæredes redirent, & nequaquam regno adderentur : Philippus autem Rex Elizabeth duxit uxorem in castro Comitis Flan-

driæ Bapalmis, feriâ ſecundâ poſt octavam Paſchæ, anno Domini MCLXXX, quam ipſe Rex in ſequenti die feſto Aſcenſionis Domini eodem anno apud S. Dionyſium in Franciâ inungi & regiâ coronâ inſigniri quâ decuit veneratione fecit: ubi ipſe, ad ſuæ nuptæ novæque Reginæ honorem, regalem cum eâ geſtavit coronam, præſente Balduino Comite Hanonienſi patre ipſius Reginæ, aſtante etiam ipſius Reginæ avunculo Philippo Flandriæ & Viromandiæ Comite, & ibidem gladium regalem geſtante.

Eodem anno Ludovicus Rex Francorum ſenior, Philippi ſæpedicti Regis pater, à ſæculo migravit.

Eodem anno Philippus Rex Francorum omnes Judæos à civitatibus ſuis propriis & caſtris ejecit & prorsùs eliminavit, pro quorum expulſione à Chriſtianis immenſam pecuniam accepit.

Eodem anno Dominus Rex Francorum Philippus, volens in Alverniam ad jura ſua ſtudioſiùs perquirenda tranſire, Comitem Hanonienſem, ut ei in ſervientibus peditibus ſecum ducendis (quod in Hanoniâ tunc temporis electiores animoſioreſque videbantur) ſibi provideret rogavit. Cui Dominus Comes ſatisfacere volens, tria millia clientum peditum electorum benè armatorum in propriis expenſis tranſmiſit. Qui cum Pariſios perveniſſent, Dominus Rex iter ſuum differens, illos ad Comitem cum gratiarum actionibus remiſit.

Eodem etiam anno Philippus Rex Francorum cum Rege Anglorum Seniore Henrico multas habuit diſcordias; undè poſt multa colloquia inter ſe habita, ſæpiùs pacificati ſunt: quibus colloquiis Comes Hanonienſis cum ipſo Rege Fran-

corum & cum Comite Flandriæ ad eorum petitionem in magnis propriis expensis semper intererat.

Eodem anno Philippus Comes Flandriæ & Viromandiæ Radulphum de Cociaco super quibusdam discordiis invisum habebat dilectissimum Comitis Hanoniensis sororium, contrà quem, tempore hyemali, guerram movit. Undè ipse Comes Flandriæ Comitem Hanoniensem tanquàm sibi confœderatum ad auxilium suum invitavit. Comes ergò Hanoniensis per x dies milites centùm & totidem servientes equites loricatos in propriis expensis apud Ribemontem habuit in auxilio Comitis Flandriæ. Et quia tunc temporis Comes Flandriæ contra Regem Francorum rancorem conceperat, & Rex contra ipsum Comitem; Comite Hanoniensi mediante, induciæ inter ipsum Regem & Comitem Flandrensem & Radulphum de Caciaco sæpius fuerunt firmatæ: quorum discordiæ quandòque bonum finem, aliquandò vero malum sortitæ sunt, sicut in subsequentibus pleniùs manifestabimus.

Anno Domini sequente MCLXXXI, per mediatores quosdam, defuncto Henrico sæpedicto trecensi Comite Palatino, ejus uxor vidua Maria Comitissa, ejusdemque Henrici fratres, Willelmus scilicet Remensis Archiepiscopus, & Theobaldus & Stephanus Comites cum sæpedicto Comite Hanoniensi & cum Philippo Comite Flandrensi conventiones matrimoniorum anteà bis juratas, quia per matrimonium Elizabeth Reginæ Francorum in parte læsæ videbantur, renovaverunt, multorum juramentis interpositis. Undè Comes Hanoniensis cum Comite Flandrensi eodem anno, die Ascensionis Domini, Pruvinum Comitis Campanensis castrum

ditiſſimum veniens, pactiones illas ſolemniter renovavit, ita quidem quod pro parte Comitis Hanonienſis juraverunt ipſe Comes Hanoniæ, Comes Flandriæ & vir nobilis de Cociaco, & milites ſtrenui Comitis Hanonienſis fideles & commilitones, Euſtacius ſcilicet junior de Ruez, Oſto de Traſinlis, Walterus de Fontanis, Alamanus de Proui, Walterus de Waurin : in parte autem Campanenſis juraverunt Maria Comitiſſa vidua, Adela Francorum Regina vidua, Philippi Regis mater, ſoror prædicti Henrici Comitis, Theobaldus Comes Bleſenſis & Stephanus ipſius Henrici fratres, & Henricus Dux Burgundiæ & Henricus Comes de Bar nepotes eorum, & multi alii nobiles. In ſuper Dominus Willelmus Remenſis Archiepiſcopus ſuper pactionibus iſtis utrimque ſe obſidem conſtituit. Compoſitum fuit equidem ut Henricus primus Comitis Campanenſis filius Yolendem Balduini Comitis Hanonienſis filiam haberet uxorem, Balduinus autem primus Comitis Hanonienſis filius Mariam Comitis Campanenſis filiam haberet uxorem. Si autem filiorum illorum aliquis decederet ante contractum matrimonium, ſuperſtes filius primus in matrimonio ſuccederet; eodem etiam modo de filiabus ſancitum fuit.

Eodem anno Gerardus Præpoſitus Duacenſis, miles dives & potens, parentelâque magnâ tam in Hanoniâ quam in Flandriâ & Viromandiâ ſtipatus, qui & à Comite Flandrenſi & Comite Hanonienſi multa bona in feodo ligio habebat, quemdam conſobrinum ſuum Renerum de Rocurt ſuper quibuſdam controverſiis, quæ inter eos verſabantur, vulneravit. Comite autem Hanonienſi à quodam tornamento de

Blangi redeunte & hoc percipiente, quia id contra justiciam & pacem terræ suæ perpetratum erat, ipse Comes domos Præpositi apud Ermencicort in Ostrevanno combussit, & firmitatem illius in eâdem villâ prostravit, & bona ejus quæ sub dominatione Hanoniensi habebat, omninò occupavit tempore autumnali. Ex quo motâ irâ quidam ipsius Præpositi nepos Willelmus miles de Rueth, Hugonis frater, quemdam Comitis Hanoniensis servientem incautum interfecit in ipsius Comitis offensam & detrimentum, in villâ quæ Dichis dicitur termino Paschali. Comes autem Hanoniensis cum festinatione in Ostrevannum veniens, villam Rueth igne concremavit, & ad majorem ultionem exercendam omnium consanguineorum Præpositi domos & villas in Ostrevanno, licet illi hujus culpæ immunes essent, igne succendit; deindè ipsum Præpositum à proximis & amicis suis, nullâ interpositâ conditione, abjurari fecit.

Anno Domini MCLXXXII, Philippus Comes Flandriæ & Viromandiæ super quibusdam controversiis quæ inter ipsum & Dominum suum Regem Francorum vertebantur, occulte assumptâ occasione, contra Radulphum de Cociaco mense Julio movit exercitum, in quo Comitis Hanoniensis auxilium, sicut consueverat, postulavit. Comes autem Hanoniensis, intuitu dilectionis & juratæ confæderationis respectu, cum exercitu CCCC militum & LX millium hominum tam equitum quam peditum, ad auxilium illius venit super fluvium
(N. 157.) qui dicitur Ysara, inter Erini & Machini, ubi Comes Flandriæ suum exercitum congregaverat; Comitis autem Flandriæ
(N. 158.) exercitus ad mille milites, & ad ducenta millia hominum, tàm

tam equitum quàm peditum æstimabatur. Exercitibus autem illis congregatis, & in malum Radulphi de Cociaco paratis, induciæ per nuncios Regis Francorum & per intercessionem Comitis Hanoniensis fuerunt firmatæ. Comes autem Hanoniensis ab expeditione illâ rediens, statim ad auxilium Comitis Namurcensis avunculi sui super quâdam guerrâ cum exercitu suo tam equitum quam peditum properavit & cum avunculo suo castrum Rochefort obsedit. Avunculo autem suo per tantas victorias ad pacem sibi honestam perducto, Comes Hanoniensis, qui & in expeditione Comitis Flandriæ & avunculi sui expeditione in propriis expensis moram fecerat, ad propria rediit.

Deindè suadente diabolo ortæ sunt nimiæ inter Comitem Flandriæ & Viromandiæ Philippum & Dominum suum Regem Francorum Philippum discordiæ, in quâ discordiâ Radulphus Comes Clarimontis, præpotens in consiliis ipsius Regis, dicitur laborasse, cùm non Comiti Rex super aliquo honore vel hæreditate videretur injuriam inferre, nec Comes adversùm Regem in aliquo honore vel hæreditate videretur contrarius; sed quisque in suâ confidens feritate & potentiâ nimiâ, ad guerram pervenire festinavit. Undè Comes assumptâ occasione, à Radulpho Comite Clarimontis castrum suum Bretuel, quod ab eo tenebat, sibi reddendum requisivit: qui Domini Regis Francorum fultus auxilio, castrum suum Domino Comiti reddere negavit. Undè Comes adversùs Regem irâ succensus, exercitu congregato, in Dominum Regem insurrexit: ad cujus Comitis auxilium Comes Hanoniensis ei confœderatus & conjuratus, licet guerra contra

Regem Francorum generum suum ei displiceret, cum CCXX militibus & C servientibus equitibus loricatis venit. Comes autem Flandriæ primos Regi Francorum inferens guerræ assultus, Noviomum civitatem feria VI ante Adventum Domini usque ad muros igne succendit. Illinc cum Comite Hanoniensi Monsdidier transivit. Comes autem Hanoniensis pro guerrâ diù durandâ, per voluntatem Comitis Flandriæ CXX milites in Hanoniam ad propria remisit, centum autem milites electos & totidem servientes equites loricatos secum in propriis expensis suis retinuit. Audivit autem Comes Flandriæ quod Dominus Rex, ordinatis ubique in marchiâ contra Comitem Flandriæ militibus & servientibus equitibus & peditibus in civitatibus & castris suis, ipse Rex congregato apud Silvanectum civitatem exercitu, terram ipsius Comitis, Valesium scilicet, invadere proponebat. Milites equidem apud Crispiacum manentes, Helinus scilicet de Waurin, Flandriæ Senescalcus & alii quidam, terram Regis sibi vicinam prædis & igne vastaverant. Itaque Danmartin in Goeliâ intrantes & igne concremantes, ibi milites multos & homines pedites ceperunt: quorum insultus Francis usque Parisios metum intulerat. Comes autem Flandriæ, relicto apud Monsdidier Comite Hanoniensi cum quibusdam militibus & servientibus equitibus pro terrâ illâ custodiendâ, ipse Comes Flandriæ cum multis militibus & servientibus electis equitibus & peditibus per Causiacum castrum suum & per Petrefontem castrum, quod tunc in auxilio suo erat ex benevolentiâ Hugonis de Oisi, Domini tunc castri illius, transivit, & Crispiacum castrum suum nobile pervenit. Comes autem Hanoniensis,

qui Monſdidier manebat, terram de Sancto-Juſto, caſtro Epiſcopi Belvacenſis & terram de Bretuel igne totam, extrà caſtra, combuſſit, & pro parte Comitis Flandriæ ejus guerram contrà hoſtes viriliter & fideliter exercuit.

Domino autem Rege Francorem Philippo, qui Henricum juniorem Regem Anglorum cum DC militibus ſecum habebat, ad bellum contra Comitem Flandrenſem properante, Comes Flandriæ undique homines ſuos in marchiâ conſtitutos ad ſe vocavit; Comiti autem Hanonienſi, ut ad ſe cum feſtinatione veniret, mandavit: qui ſuper hoc Comes Hanonienſis feſtinus Torotam caſtrum propter nimiam aquarum inundationem vix tranſivit; ſed tamen cum labore nimio tranſiens, Cauſiaci pernoctavit. In craſtino verò Criſpiacum venit: cui Comes ad hoſpitandum largiùs, & ad equorum pabula copioſiùs habenda, villam Fenez vino, frumento, avenâ, & cæteris pabulis refertam conceſſit. Inimicitiis autem inter Dominum Regem Francorum & Comitem Flandriæ invaleſcentibus, utrimque per duos dies ad bellum armati fuerunt: ubi Comes Flandriæ primum bellum exercendum Comiti Hanonienſi commiſit, ad quod Comes Hanonienſis armatus vexillum ſuum, quod beneria (*) dicitur, cuidam commilitoni & fideli ſuo Hugoni de Croiz, militi forti & magno, animoſo & ſapienti gerendum commiſit. Armatis itaque ad bellum Domino Rege Francorum ex unâ parte & Comite Flandrenſi ex aliâ, Deo volente ad bellum nequaquam pervenerunt. Cum autem Comes Hanonienſis in terrâ Valeſii moram faceret, Comes Flandrenſis Dominum Comitem Hanonienſem apud Monſdidier pro terrâ illâ cuſtodiendâ remiſit.

(*) Bannière, *mot exprimé ordinairement dans la baſſe latinité par celui de* bandum.

Illuc autem in abſentiâ Comitis Hanonienſis Henricus juvenis, necdum miles, Ducis Lovanienſis Godefridi filius, cum XXX militibus & totidem ſervientibus equitibus venit, & in propriis expenſis Comitis Flandriæ in illo exercitu fuit.

Adveniente autem ſanctâ Domini Nativitate, induciæ uſque ad octavam Epiphaniæ inter Dominum Regem Francorum & Comitem Flandriæ fuerunt firmatæ. Comes autem Hanonienſis, qui in propriis expenſis ſemper in guerrâ illâ fuerat, ad propria rediit. Ducis autem Lovanienſis filius Henricus, quia in propriis expenſis Comitis Flandriæ fuerat, præ cunctis apud Comitem Flandriæ gratiam obtinuit. Mora Comitis Hanonienſis eundo ad guerram, & ibi morando & indè redeundo, ſpatium quinque ſeptimanarum continuit; (N. 159.) expenſa autem Comitis Hanonienſis fuit MDCCCL marcis argenti magno pondo. Poſt octavam vero Epiphaniæ, eodem tempore & anno iterùm ad guerram & Dominus Rex Francorum & Comes Flandriæ reverſi ſunt. Unde Comes Flandriæ Comitem Hanoniæ, quem ad omnes neceſſitates ſuas paratum ſemper habebat, ad eamdem guerram ad auxilium ſibi tanquam confœderatum & juratum ſuum ſubmonuit. Comes autem Hanonienſis ſecundùm ipſius Comitis Flandriæ diſpoſitionem cum LXXX militibus & totidem ſervientibus equitibus loricatis in auxilium ejus apud Monſdidier venit, & in villâ quæ Faveroles dicitur, propè Monſdidier, hoſpitatus eſt. Comite autem Flandriæ apud Monſdidier quandòque quieſcente, Comes Hanoniæ cum ſuis & cum quibuſdam Flandrenſibus tempore frigido & pluvioſo equitabat, in quâ equitatione Comes Hanonienſis per marchias illas terram

Regis usque compendium & usque Belvacensem regionem igne & prædis vastavit ; quo incendio novam villam Regis in Belvacesio combussit, unde quamplures & graves labores sustinuit. Adveniente autem tempore quadragesimali, firmatis utrimque induciis, Comes Hanoniensis, qui in propriis expensis eundo ad guerram & ibi morando & redeundo sex hebdomadas compleverat, ad propria rediit. Comitis autem Hanoniensis expensa fuit in MDC marcis magno pondo. Ducis autem Lovaniensis filius Henricus, qui Mathildem Comitis Boloniensis filiam, Comitis Flandriæ neptem, habebat uxorem, cum XL militibus & totidem servientibus equitibus & X balistariis ad exercitum illum venit, & in expensis Comitis Flandriæ prorsùs fuit; attamen præ cunctis apud eum gratiam adeptus est.

In exercitu autem Comitis Hanoniensis ante Natale & (N. 160.) post Natale Domini fuerunt milites strenui, famâ probitatis & scientiæ præclari, Evrardus Rado, Eustacius junior de Ruez, Willelmus frater Comitis, Eustacius de Lens, Nicholaus de Barbencione, Osto de Trasiniis, Walterus de Warini, Rogerus de Condato, Walterus de Blanden, frater ejus, Gerardus de Waldripont, Almannus de Proui, Polius de Vileir, Nicholaus de Pereweis, Baldericus filius ejus, Hugo de Croiz, Walterus de Fontanis, Wido & Fulco fratres ejus, Walterus & Arnulphus de Goi nepotes eorum, Helvinus de Turri, Willelmus de Ausen, Walterus de Birbais, minimus corpore, maximus animo, Egidius de Bermeren, Bonerus frater ejus, Richardus de Orca, Willelmus Flaccus, Baldricus de Roisin, Gerardus de Malci-

cort, Nicholaus agnomine Monachus, Johannis Cornutus, Renerus de Trit, Balduinus & Renardus de Strepi, & quamplures alii tàm majores quàm minores.

Anno Domini MCLXXXII, cùm Dominus Comes Hanoniensis ad quoddam tornamentum tempore autumnali apud
(N. 161.) Astam esset, in parte Aduallensium, sicut consuetudo erat Hanoniensium, cum Flandrensibus; & in illo tornamento esset Henricus Ducis Lovaniensis filius, necdum miles, homines Ducis, quodam malo instructi consilio, Comiti Hanoniensi & suis tornamento intendentibus rapuerunt harnesia sua, scilicet vestes, palefridos, runcinos & hujusmodi. Quo audito Comes super hoc Henricum Ducis Godefridi filium requisivit ut harnesia sua, quæ homines sui rapuerant & in terram suam deduxerant, redderet: ipse autem Henricus Ducis filius & ejus pater restitui fecerunt. Dum autem alia pars reddenda requirebatur, ipse Henricus circiter festum S. Martini, firmitatem quamdam quæ à Comite Hanoniensi
(N. 162.) in Brabantiâ tenebatur, scilicet Wasnacham, Comite improviso, ipsiusque firmitatis possessore non præmeditato, violenter occupavit, & eam hominibus & armis munivit. Quod audiens Comes, undique amicos suos ad auxilium suum invitans, exercitumque suum summovens, cum paucis militibus Brainam-Wihoticam venit, & inde Tubisam firmitatem, quæ à Duce Lovaniensi tenebatur, occupavit & eam hominibus
(N. 163.) & armis & victualibus munivit, & novis fossatis & berefectis informavit, congregatoque exercitu magno, in quo secùm habuit Hugonem S. Pauli Comitem, sororium suum, & Radulphum de Coci, qui etiam sororem suam Agnetem

habuerat uxorem, & Manasserum Comitem Retensem, consobrinum suum & Episcopum Laudunensem & ejus fratrem Rainaldum de Roseto, consobrinos suos, & Robertum de Petraponte consanguineum suum, Radulphum de Tur, Gaufridum de Baleham, Widonem de Cheri, & ejus fratres Rainaldum & Balduinum de Doncheri, consanguineos suos, Radulphum Comitem Suessionensem, & ejus fratrem Johannem Dominum Nigellæ amicos suos, filiorum suorum consanguineos, multosque Flandriæ nobiles, suosque Hanonienses, Jacobum de Avethnis, Hugonem de Oisi, Rassonem de Gaurâ, Gerardum de sancto Oberto, Evrardum Radonem, Nicholaum & Hugonem de Ruminio, Nicholaum de Berbencione, Eustacium Seniorem de Ruez, & Eustacium filium ejus, Ostonem de Trasiniis, Walterum de Warini, Balduinum & Matthæum de Wallincort, Renerum de Trit, Willelmum fratrem ipsius Comitis, Almannum de Proui, Gerardum de Wadripont, Walterum de Fontanis, & fratres ejus, Egidium de Cymaco, Nicholaum de Perwez, & Baldericum filium ejus, Walterum de Lens & Eustachium filium ejus, Gossuinum de Angien, Walterum de Hunecort, Bernardum de sancto Walerico virum potentissimum, Castellanum de Belmeiz, Hugonem de Ruet, Hoelum de Kauren, Karolum de Frasne Senem, Polium de Vileirs, Balduinum de Strepi, Rogerum de Condato, Hugonem de Croiz, Balduinum Montensem, Henricum Bincensem, Gislenum Bellimontis Castellanos, Johannem Cornutum, Baldericum de Roisin, Gerardum Makrellum de Denen Senem, Stephanum de Denen, Gerardum de Malcicort, Willelmum de Hausi,

Simonem de Aunoit, Fulconem de Semeriis Senem, multosque alios, multosque de terrâ avunculi sui Comitis Namurcensis milites. Dominus Comes Hanoniensis villam in Brabantiâ Lambecham, in Comitatu Hanoniensi sitam, quam noviter à fideli suo Gossuino de Aenghien in vadio acceperat, quam ipse Gossuinus à Waltero de Lens in feodo tenebat & eamdem Walterus à Comite Hanoniensi ex stagio Montensis castri tenebat, firmare proposuit. Dux autem Lovaniensis Godefridus & ejus filius Henricus, quia sancta Gertrudis Nivellensis in potestate illâ quædam bona, sed pauca tamen, habere dicebatur, cujus sanctæ Dux Lovaniensis se esse Advocatum asserit, firmitatem fieri contradixerunt & suum è contra exercitum commoverunt. Dominus autem Comes super hoc Domini Comitis Flandriæ Philippi auxilium, tanquam confæderati & jurati sui, requisierat, tanquam ei cui ad omnia pro voluntate suâ servierat, hac tamen intentione quod si Comes Flandriæ ei auxilium non ferret, saltem ei nocere non valeret. Comes autem Flandriæ ad ipsum locum accedens, congregatis circiter Adventum Domini exercitibus illis, Comite Hanoniensi vires ad firmitatem illam, licet Duce invito, faciendam sufficientes habente, habitis hinc indè consiliis, Comitem Hanoniensem ad hoc precibus & blanditiis coegit, quod Comes Hanoniensis inducias firmandi & treugas guerræ Duci concessit usque ad Octavas Epiphaniæ sequentis. Dominus autem Comes Flandriæ Comiti Hanoniensi promisit quòd, intellectâ interim juris sui veritate, eum & in his & in aliis diligenter & fideliter juvaret, consulens ei ut non minùs ad guerram cum quotcumque habere

habere posset, tam equitibus quam peditibus, sibi provideret.

Interim autem Dominus Comes Hanoniensis cum prædictis amicis suis, scilicet Comite Retensi, Episcopo Laudunensi & fratre ejus Rainaldo, Radulpho de Coci, Nicholao de Ruminio, Widone de Cheri, Gaufrido & E. de Baleham, Roberto de Petrâponte & multis aliis, in villâ quæ dicitur Vinoiz colloquium habuit super auxilio sibi in hæreditate retinendâ ferendo; qui omnes ad auxilium suum cum omnibus electis militibus, quos habere potuerunt, venerunt: interim etiam Dominus Comes ad tornamentum inter Brainam & Suessionem sine armis transivit & in utrâque parte quotcumque poterat milites ad auxilium suum precibus & promissis convertit.

In octavis autem Epiphaniæ, congregatis in Montibus multis militibus cum armis, Comes Flandriæ illuc ad Comitem Hanoniensem & ad sororem suam Margaretam Comitissam & filios satis tunc temporis parvos accessit, auxilium & consilium in his & in aliis maximum eis promittens, & in crastino cum Comite Hanoniensi ad ipsam villam Lembecham accessit, ubi Dominus Comes totum exercitum suum adunaverat, qui omnes prædictos amicos suos & alios multos & de Imperio & de regno Franciæ & homines suos Hanonienses jam nominatos habebat. Videns autem Comes Flandriæ nimias Comitis Hanoniensis contra Ducem Lovaniensem vires, treugas ab ipso Comite Hanoniensi precibus multiplicatis & blanditiis admixtis requisivit usque ad reditum Ducis Godefridi à Iherosolymis, qui tunc cruce (N. 164.)

Domini ſignatus erat. Quibus treugis dandis Comes Hanonienſis, in viribus ſuis & in jure ſuo confidens, admodùm extitit contrarius. Comes autem Flandriæ Philippus potentiſſimus, dilectionem Ducis Lovanienſis & filii ſui præponens, & debitum Comitis Hanonienſis poſtponens auxilium, dixit & aſſeruit manifeſtè, quod firmitatem ibi nullatenùs fieri permitteret & ſi Comes Hanonienſis ſuper hoc precibus ejus non acquieſceret, ipſe Ducem Lovanienſem juvaret. Comes autem Hanonienſis ut ſervitiorum Comiti Flandriæ exhibitorum grates *non* amitteret, ſed ſperans quod adhuc gratiam illius aliquandò mereretur obtinere, de hominum & amicorum ſuorum conſilio, licèt dolens, treugas conceſſit uſque poſt reditum Ducis Godefridi à Iheroſolymis. O mala Lembecha per quam, motis per Imperium & per regnum Francorum nimiis inimicitiis, indè Comitatus Hanonienſis longè latèque ſupervenientibus exercitibus in majore parte igne crematus eſt! O mala Lembecha per quam Ducis Lovanienſis terra ſæpiùs prædis & igne vaſtata eſt! O mala Lembecha per quam Henricus Comes Namurcenſis caſtrum ſuum Namurcum & ejus dominium amiſit, & Henricus Comes Campanenſis, multis factis expenſis, exercitus magnos commovit, ſed non profecit! O mala Lembecha per quam Jacobi de Avethnis terra in majori parte prædis multis & magnis factis & igne vaſtata eſt! O mala Lembecha per quam ſæpèdictus Comes Flandriæ Philippus potentiſſimus unâ die civitatem & caſtra LXV amiſit, ſicut in ſubſequentibus pleniùs de ſingulis prædictis manifeſtabitur.

Eodem tempore hyemali & ſupradicto anno, ſcilicet Domini

MCLXXXII, Henricus Comes Namurcensis & Luscelebroch apud Luscelebroch ægrotavit; & cùm duos oculos haberet quorum unius lumen à multis annis extinctum erat, alterius lumen Deo volente amisit: itaque, toto oculorum lumine perdito, cæcatus est. Quo audito nepos ejus Comes Hanoniensis eum visitare festinavit, cui Comes Namurcensis à nobilibus terræ illius & familiaribus & burgensibus de Luscelebroch novas fieri fecit securitates: quasquidem securitates & hominia Comiti Hanoniensi milites fecerunt, Wildricus de Walcort, Arnulphus de Luscelebroch & Johannes filius ejus, Walterus de Weis & Richardus & Walterus filii ejus, Wildricus de Luscelebroch & Elizabeth uxor & Arnulphus eorum filius, Hessello (*) de Bretengis Advocatus de Luscelebroch & Robertus frater ejus, Cono de Orwe, Arnulphus & Cono & Egidius filii ejus, Arnulphus de Roketâ, ipsius Cononis frater, Johannes de Bursi, Helbrannus de Falconpire, Radulphus, Anselmus, Henricus, Fredericus de Canvenâ fratres, Nicholaus de Betengis, Rogerus & Menis de Husdengis filius ejus, Hermannus de Numaiâ (†), Walterus de Meseborch, Matthæus de Rokengis, Theodericus de Rulant, Steppo & Henricus de Erlonçort, Bartholomæus de Aschâ, Godefridus, Henricus, Willelmus, filii ejus, & cum istis quidam alii milites, & servientes & burgenses.

(N. 165.)

(*) *Dans une Charte de* 1182 *il est nommé* Wecelo. (*Hist. de Luxembourg, T.* 4, *p.* 29, *aux preuves.*)

(†) *Delewarde a lu* Ninnaia (*Hist. du Hain. T.* 3, *p.* 92.)

(N. 166.)

Anno Domini MCLXXXIII, tempore quadragesimali, pœnitentiali hebdomadâ ante Pascha Domini, Elizabeth nobilissima Flandriæ & Viromandiæ Comitissa, Philippi Comitis uxor, à Flandrensibus & Viromandensibus plurimùm dilecta,

à sæculo migravit : pro cujus morte Philippus Comes Flandriæ, timens terram Viromandiam perdere, plurimùm doluit : quod Comiti Hanoniensi significavit, & ei ut ad se accederet pro consilio habendo mandavit. Dominus autem Rex Francorum cum Comitissâ Bellimontis Aënorâ, ipsius Elizabeth sorore, ad saisiendam Viromandiam & Valesium se præparavit. Cum verò Comes Hanoniensis ad Comitem Flandrensem apud castrum suum novum Baleasne termino Paschali pervenisset, Comes Flandrensis & consilium & auxilium requisivit. Comes quidem Hanoniensis, qui nunquam ei in jure suo vel injuriâ defuerat, laudavit ei ut exercitum suum Flandriæ commotum versùs sanctum Quintinum & versus Cauniacum dirigeret, ubi jam tunc aditus Comitis Flandriæ hominibus negabatur. Ipse autem Comes, missis in Hanoniam cum festinatione nunciis, hominibus suis omnibus tam equitibus quam peditibus, ut illuc properarent, mandavit. Dum autem Hanonienses ad auxilium Comitis Flandriæ properabant, Comes Flandriæ & Comes Hanoniensis cum Domino Rege Anglorum Seniore Henrico & ejus filio Henrico juniore, Rege Anglorum, apud Gerberoam colloquium habuerunt : unde per ipsum Regem Anglorum, & per quosdam mediatores Regis Francorum homines colloquium inter Dominum Regem Francorum Philippum & Comitem Flandriæ Philippum inter Silvanectum civitatem Regis & Crispiacum castrum ipsius Comitis fuit nominatum, in loco qui dicitur grangia S. Arnulphi, anno Domini MCLXXXIII, tempore Paschali ; unde sub spe pacis futuræ, & Comes Flandriæ suo exercitui, & Comes Hanoniæ suo contraman-

davit. In colloquio illo, mediantibus Rege Anglorum Henrico Seniore & Henrico filio ejus Rege juniore, & Willelmo Remensi Archiepiscopo, & Comite Theobaldo, & Comite Stephano, & Duce Burgundiæ & Comite Hanoniensi, qui & pacem Regis & pacem Comitis Flandriæ desiderabat, pax (N. 167.) ordinata est inter Comitem Flandriæ & Dominum Regem Francorum, & Comitissam Bellimontensem, ità quod Comes Flandriæ totam terram Viromandiam & Valesiam quasi pro XIV libris denariorum Cathalaunensium in vadio retinuit; attamen Comes, nemini redimere volenti, hoc redimere dum potuisset promisisset. Hoc quidem vadimonium quâdam simulatione compositum fuit, ne videretur prorsus exhæredatio; quod Comes Flandriæ per suas nimias vires faciebat. Philippus autem Comes in ipso anno cùm & Viromandiam & Valesium ad voluntatem suam sibi retinuisset, tamen quâdam fretus benignitate & ratione Valesium Comitissæ Bellimontis Aenoræ liberum reddidit, interpositâ conditione quod totam Viromandiam, sicut Comes Radulphus possederat, dum viveret, in pace possideret.

Tempore illo Henricus junior Rex Anglorum, miles probus, sibi retinebat commilitones ubicumque habere poterat, milites probos & eis liberaliter erogabat, & cùm nihil de (N. 168.) patris vel matris hæreditate possideret, & frater suus Richardus totam terram matris, scilicet Pictaviam & Gasconiam possideret, ipse terram illam reclamans in fratrem insurrexit: cui Richardo eorum pater Henricus Rex Anglorum, Dux Normannorum, Comes Andegavensis auxilium ferebat; cùm autem ipse junior Rex castra multa & villas bonas abstulisset

fratri, & multos vires potentes ad partem suam contulisset, quia Richardus à paucis amabatur, ipse Rex infirmitate superveniente, à sæculo migravit in burgo quod Martellum dicitur.

Eodem anno, mense Augusto, Domina Margareta, Hanoniensis Comitissa, iter peregrinationis ad sanctum Egidium arripuit, & prosperè incedens & rediens in crastino S. Lucæ Montibus, undè moverat, sana & incolumis rediit.

(N. 169.) Eodem anno Walterus de Fontanis, miles probus, pulcher & sapiens & Comitis Hanoniensis consiliarius & commilito dilectus, ægrotans Montibus religionis Alnensis ordinem & habitum assumpsit, & monachus factus, citò mortuus est.

Eodem anno, cùm Dominus Comes Hanoniensis pro gratiâ Domini Imperatoris Romanorum super terrâ avunculi sui Comitis Namurcensis & Lusceleborch omnimodis laborare vellet, nuncios suos duos, scilicet milites Gossuinum de Tulin, hominem discretissimum & facundissimum & Walterum de Staukircâ militem probum, ad Dominum Imperatorem transmisit. Jacobus autem de Avethnis interim, qui ad Dominum Imperatorem Fredericum accesserat, pro fratre suo Widrico de Walecort & pro se ipso, super Comitatu
(N. 170.) de Rochâ laborabat, sed nihil proficiebat. Dominus vero Imperator, nunciis Domini Comitis Hanoniensis benignè respondens, Comiti Hanoniensi ut ad se in propriâ personâ veniret mandavit. Comes autem, assumptis secum viris probis & discretis, scilicet Reynero de Jaceâ, & Eustacio Seniore de Ruez & Eustacio filio ejus, Ostone de Transiniis, Nicholao de Barbencione, Almanno de Proui, Renero de Trit, Hugone de Croiz, Gossuino de

Tulin, Waltero de Staukircâ, Johanne Cornuto, Nicholao Monacho, ad Dominum Imperatorem apud Haghenoam in Alſatiâ, Dominicâ *Lætare Iheruſalem*, per Namurcum (ubi avunculus ſuus Comes Namurcenſis litteras deprecatorias ad Dominum Imperatorem conceſſit) & per Durbui & per Rocham & per Luſceleborch & per Treverim & per Toleam, & per Hornebac (ubi Renerus de Jaceâ vir nobilis ægrotavit &, dum Comes erat in curiâ, ibi deceſſit & ibidem in majori Monaſterio, ſcilicet Abbatiâ Monachorum, ſepultus fuit) & per Bitthas & per caſtra tranſiens venit. Dominus Imperator & ejus filii, Henricus ſcilicet Rex, necdùm miles & Fredericus Dux Suevorum, Comitem Hanonienſem benignè ſuſcipientes, & ſuper omnibus poſſeſſionibus Comitis Namurcenſis gratiam ſuam ei concedentes, ut ſanctius & pleniùs fieret ejus petitio, diem ſibi conſtituerunt in feſtivitate Pentecoſtes apud Maguntiam civitatem, ubi ipſi Domini Imperatoris filii novi milites ordinandi erant, & apud Enghelehem torniare in craſtino Octavæ Pentecoſtes propoſuerant, & ſuper ipſum Comitem pro ipſorum honore plurimùm precati ſunt: quod quidem Comes eis diligenter conceſſit, ſe venturum tam ad curiam, quam ad tornamentum. Reditus ejus ab Haghenovâ fuit per Abbatiam Zeſſe, & per Spiram & per Wormaciam, per Spanehem & per Kirepere (terram conſanguineorum ſuorum, Radulphi Comitis filiorum, Henrici ſcilicet, Simonis, Ludovici, militum, Alberti, Godefridi & Frederici, clericorum) & per Treverim, & per Luſceleborch. Conductor autem Comitis Hanonienſis ad curiam ex parte Domini Imperatoris à Treveris uſque ad

(N. 171.)

curiam, & redeundo usque Treverim, fuit ipsius Comitis consanguineus predictus Simon de Spanehem, miles probissimus.

Eodem anno Domini MCLXXXIII, quia Comes Hanoniensis Comiti Flandriæ contra Regem Francorum debitum ferebat auxilium, tunc Elizabeth Francorum Regina à Francis injustè
(N. 172.) habebatur invisa. Unde, firmatis contra eam consiliis malignis, super faciendo inter ipsam & Regem divortio consilium malevolorum apud Silvanectum statutum fuit, ipsâ Reginâ incautâ, patre etiam ejus Comite Hanoniensi & Comite Flandrensi nescientibus: ad quod divortium præpotentes, scilicet Willelmus Remensis Archiepiscopus, & Theobaldus Comes, & Stephanus Comes, Regis Francorum avunculi, & Henricus Dux Burgundiæ, & Radulphus Comes Clarimontis, omnesque præcipui Regis Francorum consiliarii laborabant. Die autem ad divortium faciendum statuto, ipsa Regina, vestibus pretiosis depositis, assumptisque vestibus humillimis, per Ecclesias civitatis illius nudipes circuibat, Deum exorans altissimum, ut eam à malignantium consiliis, quæ contrà ipsam acriùs tractabantur, eriperet: pro quâ leprosi, universique pauperes, tractatum malignum percipientes, ante palatium Reginæ confluebant, & clamosis vocibus, ipso Rege audiente cum suis, Deum orabant ut adversarios Reginæ confunderet, eamque ab eorum malâ potentiâ eriperet. At Dominus omnipotens humilitatem ancillæ suæ respiciens, quosdam viros ad subveniendum ipsi Reginæ animavit, scilicet Robertum Comitem de Brainâ, Regis Francorum patruum, & ejus filios Robertum scilicet de Drecis Comitem, & Philipppum

lippum Episcopum Belvacensem, & Henricum Episcopum Aurelianensem: quorum consiliis intervenientibus, Dominus Rex à malo recedens proposito, super hoc sustinuit, sed ipsi Reginæ in thoro & debito conjugali non communicabat.

Iterùm suscitatæ sunt discordiæ inter Dominum Regem Francorum & Comitem Flandriæ Philippum. Unde anno Domini MCLXXXIV, termino Paschali, colloquium fuit prope Rotomagum civitatem, in quodam nemore, in mansionibus quorumdam fratrum religionis Grandis-Montis, inter Seniorem Anglorum Regem & Comitem Flandriæ, cum quo Comite ad colloquium venit Balduinus Comes Hanoniensis. Rex autem Anglorum ex parte Regis Francorum à Comite Flandriæ requirebat ut castra Torotam & Causiacum in manus fratrum Hospitalis committerentur, dùm Comes Flandriæ viveret, tota autem alia terra Viromandiæ Comiti Flandriæ per omnes Franciæ Principes, dùm viveret, tenenda confirmaretur. Cui quidem compositioni ipse Comes acquievisset; sed ejus præcipuus tunc temporis consiliarius, Jacobus scilicet de Avethnis, contradicebat, dicens quod si Comes Flandriæ unum pedem Viromandiæ Regi Francorum relinqueret, non ulteriùs ei serviret, nec in ejus hominio maneret; sicque, nullâ factâ pace, Comes Flandriæ ad propria rediit, & res in contrarium remanserunt. Comes autem Hanoniensis, pro pace laborans, Betisiacum castrum venit: ubi Dominum Regem conveniens, nihil pacis vel induciarum invenit. Illinc Dominus Comes Hanoniensis ad filiam suam Francorum Reginam apud Pontis-Aram transivit, ut eam (N. 173.)

quam jamdiù non viderat, tunc saltem videret. Ipsa autem Elizabeth, illustris Francorum Regina, mulier sanctissima, patrem suum & ejus commilitones in lacrymas tota defluens orabat, ut ipse pater suus miseraretur sui, & ejus Dominum Regem, quem diù pro Comite Flandriæ offenderat, vellet juvare contra Comitis Flandriæ versutias, ut ipsa inde apud Dominum suum Regem & apud Francos carior haberetur. Comes autem Hanoniensis & ipsi Reginæ & ipsi Regi respondit quod quidquid posset, salvâ fidelitate, pro eis faceret. Invidi autem quidam & malevoli retulerunt Comiti Flandriæ quod Comes Hanoniensis Domino Regi confœderatus erat, & ei auxilium contra Comitem Flandriæ promiserat: undè Comes Flandriæ Comitem Hanoniæ, horum nescium, suspectum & invisum habuit.

Appropinquante termino Pentecostes, eodem tempore & anno, Comes Hanoniensis, qui ad curiam Maguntiæ celebrandam pro hæreditate suâ perquirendâ ire proposuerat, Comitem Flandrensem, ejus suspectionis ignarus, postulavit (qui ad curiam illam dirigere nuncios suos debebat, ut ipse Dominum Imperatorem & consanguineum suum Henricum Regem, Imperatoris filium, pro eo per nuncios suos rogaret) quod Comes Flandriæ ei concessit & promisit; attamen per nuncios suos Gerardum clericum de Mescinis, sigillarium suum, Insulensem Præpositum, & per Radulphum militem de Hansebruech, Comiti Hanoniensi, quem juvare promiserat, si potuisset nocuisset. Comes autem Hanoniensis ad curiam illam cum probis & discretis viris Eustacio de Rues juniore, Ostone de Trasiniis, Waltero de Warini, Nicholao de

Barbencione, Renero de Trit, Hugone de Croiz, Almanno de Proui, Polio de Vileir, Godefrido de 'Aschâ castro in Ardennâ, Nicholao Monacho, Waltero de Stankircâ, & Henrico ipsius Comitis Germano, milite novo, sericis vestibus ornatis, per Namurcum & per Leodium, per Aquas & per Confluentiam transiens, venit vigiliâ Pentecostes cum magno & honesto apparatu, tam vasis argenteis multis quam cœteris sibi necessariis, & cum servientibus honestè ornatis. In eâdem etiam curiâ Comes Hanoniensis, qui plures nobiles de terrâ Lusceleborch secum habuit. Præ nimiâ quippe hominum copiâ supervenientium Dominus Imperator in pratis Maguntiæ ultra Renum fluvium tentoria sua & omnium advenientium figi ordinavit, ubi domos sibi necessarias ipse Impetator proprias fieri fecit. Ibi Dominus Comes Hanoniensis plura cœteris & pulchriora tentoria habuit. Congregatis equidem de toto imperio ex hac parte Alpium ad curiam Principibus, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Marchionibus & Comitibus Palatinis & aliis Comitibus & (N. 174.)
viris nobilibus & ministerialibus fuerunt numero juxtà veram æstimationem milites in curiâ illâ LXX milliâ, exceptis clericis & cujuscumque conditionis hominibus. Die autem sancto Pentecostes, ipse Dominus Fredericus Romanorum Imperator, & ejus uxor Imperatrix cum magnâ & debitâ sollempnitate imperiales gestaverunt coronas. Henricus quoque Rex eorum filius cum eis regalem gessit coronam. Cùm autem in coronamento illo Principes potentissimi gestamentum gladii imperialis de jure reclamarent, scilicet Dux Bœmiæ, qui in curiâ cum duobus militum millibus, & Dux Austriæ

Leopoldus, miles probus & largus cum D militibus, & Bernardus Dux novus Saxoniæ factus cum DCC militibus,
(N. 175.) & Conradus Comes Palatinus Reni, ipsius Imperatoris frater, cum mille & pluribus militibus, & Langravius Duringiæ, vir strenuus, Imperatoris nepos, qui cum mille aut pluribus militibus erat; Dominus Imperator gladium illum Comiti Hanoniensi commisit gestandum: cui nemo contradixit, cum ipse vir magni nominis ubique terrarum esset, & in curiâ novus videretur, & in eâdem curiâ Principes multos haberet consanguineos præpotentes cum aliis nobilibus. Feriâ secundâ Pentecostes, Dominus Henricus Rex Romanorum & Fredericus Dux Suevorum, Domini Frederici Romanorum Imperatoris filii, novi ordinati sunt milites: pro quorum honore ab ipsis & ab universis Principibus & aliis nobilibus multa militibus, captivis & cruce signatis & joculatoribus data sunt, scilicet equi, vestes preciosæ, aurum & argentum. Principes enim & alii nobiles non solùm pro dominorum suorum, scilicet Imperatoris & ejus filiorum honore, sed etiam pro sui proprii nominis famâ dilatandâ, largiùs suâ erogabant. Feriâ IIª. & feriâ IIIª. post prandia, ipsi Imperatoris filii
(N. 176.) gyrovagari cœperunt: in quo gyro per æstimationem fuerunt milites XX. Gyrum autem sine armis fuit; in scutis enim gerendis & hastis & baneriis & cursu equorum absque ictibus delectabantur milites. In eodem gyro ipsum Dominum Imperatorem Fredericum, quamvis cœteris non esset corpore major vel decentior, tamen præ cœteris eum gerere scutum suum decebat: cui Comes Hanoniensi in illo gyro famulans, hastam suam ei portabat. Ipsâ autem feriâ IIIª. ad vesperam

ventus calidus insurrexit, qui capellam Domini Imperatoris & quasdam ejus domos ibi factas novas prostravit, in quarum ruinâ homines aliquot mortui sunt, tentoria multa disrupit, & universis metum intulit. Satis autem constat in curiâ illâ, sicut superiùs dictum est, LXX millia milites fuisse, cum jam nominati Principes tot haberent ibi milites, scilicet Dux Boemiæ duo millia, Dux Austriæ D, Dux Saxonum DCC, Comes Palatinus Reni M aut plures, Langravius Duringiæ M aut plures, Dominus Conrardus Maguntiæ Archiepiscopus, Imperatoris consanguineus, M, Dominus Philippus Coloniensis Archiepiscopus, Comitis Hanoniensis consanguineus, M & DCC, Dominus Archiepiscopus Maldeburgensis DC, Dominus Abbas Voldensis D, exceptis aliis Principibus, scilicet Archiepiscopo Treverensi, Archiepiscopo Remensi, Archiepiscopo Besentionensi, Archiepiscopo Resneburgensi, Domino Rogero Cameracensi Episcopo, Domino Radulpho Leodiensi Episcopo, Episcopo Metensi, Episcopo Virdunensi, Episcopo Trajectensi Comitis Hanoniensis consanguineo, Episcopo Wormaciensi, Episcopo Spirensi, Episcopo Argentinensi, Episcopo Basiliensi, Episcopo Constantiensi, Episcopo Curiensi, Episcopo Erbipolensi, Episcopo Baldebergensi, Episcopo de Monasterio, Episcopo Heldenensi, Abbate de Cambore, Abbate Lonensi, Abbate Prumensi; Principibus Duce Otone Bawariæ, Theoderico Comite Bawariæ fratre ipsius Ducis, Welsone Duce Bawariæ Seniore, Imperatoris avunculo, Landgravio Bawariæ, Bertoldo Duce Cherengiorum Comitis Hanoniensis consobrino, Marchione de Brandeburch, Marchione de Minse, (N. 177.)

(N. 178.) Marchione de Stire, Duce de Nanci, Gerardo Comite Vienne ſuper Rodanum, Dominæ Imperatricis avunculo,
(N. 179.) Comite Palatino de Tuinge, aliiſque multis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus Palatinis, & Comitibus Landgraviis nominatis, aliiſque multis Comitibus & viris nobilibus & miniſterialibus, cùm omnes in Bawariâ, Saxoniâ, Sueviâ, Franconiâ, Auſtriâ, Boemiâ, Burgundiâ, Lotharingiâ ad hoc invitati fuerint. Tornamentum autem apud Enghelehem villam ſupra Renum, quæ diſtat duobus milliaribus à Magunciâ, nominatum de conſilio Principum prætermiſſum fuit.

Comes Hanonienſis in curiâ de ſuo proprio cum Domino Imperatore tranctans negotio, cum conſobrino ſuo Bertoldo Duce Ceringiorum, qui in hæreditate avunculi ſui Comitis Namurcenſis, licet injuſtè, reclamabat, concordiam, ut ei dimitteret omnia, facere voluit; & quamvis mater ipſius Ducis pro ſuâ parte allodiorum duo caſtra habuiſſet, tamen Comes Hanonienſis, pro majori pace, MDC marcas puri argenti, pondo Colonienſi, infra octo menſes ſolvendi, ipſi Duci dare volebat, undè ipſum Comitem cum difficultate & tædio finire oportebat. Quod audiens Dominus Imperator, ſuaſit Comiti ut hoc non faceret, cùm pateret ipſum Ducem jam nimis corpore gravem citiùs poſſe decedere quam Comitem Namurcenſem; ſicque Comes Hanonienſis ab hâc compoſitione retroceſſit. Mortuus autem eſt Dux ille in ipſo anno. Itaque Comes Hanonienſis per Domini Imperatoris benignum conſilium tantum argentum illi Duci dandum lucratus fuit. Dominus autem Imperator Romanorum Domino

Comiti Hanonienſi gratiam ſuam ſuper omnibus bonis avunculi ſui Comitis Namurcenſis, tam allodiis quam feodis, conceſſit, & ei ſecundùm conſilium ſociorum ſuorum & eorum diſpoſitionem, & Giſleberti (*) ipſius Comitis notarii ordinationem, privilegio ſuo confirmavit: in quibus conſiliis cum Principibus fuerunt Godefridus Imperialis aulæ Cancellarius, homo diſcretus & vividus, qui poſteà Epiſcopatum Erbipolenſem habuit; & Radulphus Imperialis aulæ Protonotarius, poſteà Virdunenſis in Saxoniâ factus Epiſcopus, Wernerius de Bollandâ, miniſterialis imperii, homo ſapientiſſimus & caſtris XVII propriis & villis multis ditatus, & hominiis MC militum honoratus, (iſte ſemper negotia Comitis dum vixit promovit; qui filium habuit probiſſimum Philippum, qui trans Alpes, dùm cum Domino ſuo Henrico Rege Romanorum, Imperatoris Friderici filio eſſet, mortuus eſt) Cono de Minſemberch, miniſterialis Imperii, qui dives & ſapiens caſtra ſua, bona & militum hominia multa habebat; Henricus Comes de Dieceâ, homo admodùm ſapiens, Comitis Hanonienſis devotus amicus; confirmatio autem bonorum Comitis Namurcenſis ejus nepoti Comiti Hanonienſi in curiâ illâ fuit, tam ſuper Comitatu Namurcenſi quam ſuper Comitatu de Luſceleborch & de Rochâ.

(N. 180.)
(*) C'eſt l'Auteur.
(N. 181.)
(N. 182.)

In curiâ illâ fuerunt nuncii prædicti Comitis Flandrenſis, ut auxilium Regis Henrici, Imperatoris filii, & Archiepiſcopi Colonienſis, & aliorum multorum Comes Flandriæ contra Regem Francorum haberet: quæ quidem auxilia omnia ſtatim ei fuerunt conceſſa, & ad feſtinam guerram parata, & demùm in malum Comitis Hanonienſis & terræ ſuæ grave detri-

mentum producta. Comes Hanoniensis, peractâ benè in curiâ illâ voluntate negotii sui, & ibi præ cæteris Principibus honoratus, acceptâ à Domino Imperatore licentiâ, feriâ VI[tâ] Pentecostes à curiâ recessit, & per Bingham & per Treverim & per Lusceleborch rediit.

Interim Dominus Rex Francorum cum Comite Flandriæ inter compendium & Causiacum habuit colloquium, & ibidem inter eos treugæ firmatæ fuerunt. Quisque autem suos auxiliatores ibidem nominavit, ut illi in treugis securiùs manerent. Comes quidem Flandriæ Stephanum Comitem, Domini Regis hominem ligium & avunculum, in suis treugis, sicut diù illum contrà Regem habuerat auxiliatorem, posuit; è contrà Dominus Rex ex suâ astuciâ Dominum Comitem Hanoniensem, ignarum tamen, in suis treugis posuit, ut per hoc inter Comitem Flandrensem & Comitem Hanoniensem aliquam seminaret discordiam, per quam Comitem Hanoniensem in parte suâ prorsùs posset habere. Quod audiens Comes Flandriæ irâ adversùs Comitem Hanoniensem succensus est, eumque in induciis Regis Francorum, horum omnium nescium, manere concessit; quod non facere, sed potiùs guerram Domini Regis Francorum sustinuisse, debuisset, quò usque voluntatem ejus in propriâ personâ vel per fideles nuncios audivisset. Undè rumores ad Dominum Comitem Hanoniensem à curiâ revertentem Dominicâ primâ post octavam Pentecostes apud
(N. 183.) Amberlues in Ardennâ pervenerunt. Comes autem Hanoniensis in suâ absentiâ exercitum terræ totum summonuerat, ut cùm rediret ad auxilium Comitis Flandriæ, sicut consueverat, paratus esset. Comes autem Hanoniensis ad partes suas

ſuas reverſus, Comitem Flandriæ ſæpiùs per nuncios requiſivit, ut ei in marchiâ terræ ſuæ loqui vellet; aut, ſi ipſi Comiti Flandrenſi placeret, Comes Hanonienſis ad ipſum ubicumque locorum in Flandriâ vel Viromandiâ accederet; quod Comes Flandriæ, aliis prætentis occaſionibus, ſemper refutabat, rancorem nimium gerens in corde contra illum.

Eodem tempore & anno, ipſe Philippus Comes Flandriæ, qui uxore carebat, ad habendam uxorem ſtudioſiùs laborabat. Undè nuncios ſuos in Hiſpaniam direxit; qui nuncii, milites ſcilicet & Abbates, quos ad quærendam ſibi uxorem miſerat in longinquam regionem, adduxerunt ei Mathildem Portegalenſis Regis ſororem cum multo auro & pannis ſericis pretioſis, quam ipſe Comes cum gaudio deſponſavit, & eam multis bonis in nuptiis ditavit, ſcilicet ſancto Audomaro & Aeriâ, quæ poſt ſuum deceſſum in partem Reginæ Francorum Elizabeth cadere debebant. Dotavit eam etiam Duaco, Scluſâ, Orciis, Inſulâ, Nieppâ, Caſſello, Furnis, Dicxmudâ, Berghis, Berburch (*) quæ ad Comitiſſam Hanonienſem & ejus filios pertinere debebant. Habitâ autem adversùs Comitem Hanonienſem majore irâ, cæteris bonis, quæ in partem Comitiſſæ Hanonienſis & filiorum ſuorum debebant cedere, contra leges & decreta dotavit, ſcilicet Brugis, Gandavo, terrâ Waiſâ, Aloſt, Geralmont, Iſprâ, Curtraco, Aldenardâ. (N. 184.)

(*) *Bourbourg*

Cùm autem Godefridus Dux Lovanienſis à Jeroſolymis rediiſſet, Henrici junioris Ducis pater, & treugæ in feſto S. Petri, intrante menſe Auguſto, ſuper Lembechâ finem

capere deberent; Dominus Comes Hanonienſis omnes amicos ſuos ad auxilium ſuum invitavit, & quotcumque potuit milites probos ſtipendiarios adunavit. Undè etiam Comitem Flandriæ, ſano habito conſilio, tanquam illum cui ſemper ad omnia cum multis hominibus & grandibus expenſis ſervierat, requirere propoſuit, aſſumptiſque ſecum viris probis & diſcretis, Euſtacio ſeniore de Ruez & Euſtacio filio ejus, Nicholao de Barbencione, Oſtone de Traſiniis, Waltero de Warini, Almanno de Prouï, Renero de Trit, Hugone de Croiz, Balduino Caſtellano Montenſi, Goſſuino de Tulin, Johanne Cornuto, Balduino de Wallaincort, Willelmo de Hauſi, & multis aliis, apud Atrebatum ad ipſum Comitem venit, quem cum multis militibus Flandrenſibus & Viromandenſibus ibi invenit, quâdam Dominicâ ante feſtum S. Petri die tertiâ. Cui Comes Flandriæ turbidum nimis vultum prætendit; ſedentibuſque univerſis, & pro turbatione ipſorum Comitum tacentibus, Comes Hanonienſis Comitem Flandriæ tanquam confœderatum & juratum ſuum ſubmonuit ut contra Ducem Lovanienſem eum juvaret ſuper honore ſuo & hæreditate ſuâ retinendâ. Comes autem Flandriæ, quærens occaſiones, rogabat Comitem Hanonienſem ut inducias daret Duci Lovanienſi, & ipſum contra inimicum ſuum mortalem juvaret. Ad hoc Comes Hanonienſis reſpondit quod nullas Duci Lovanienſi ſuper his daret inducias; ſed ſi ipſe Comes Flandriæ ſtatim Domino Regi Francorum guerram moveret, ipſe ſtatim eum contra Regem Francorum in totis viribus ſuis juvaret; ſi autem ſtatim contra Regem Francorum guerram facere nollet, ipſe Comes Ha-

nonienſis ejus auxilium contra Ducem Lovanienſem habere vellet. Sic itaque Comite Hanonienſi auxilium à Comite Flandrenſi contra Ducem Lovanienſem requirente, Comite autem Flandriæ treugas poſtulante pro guerrâ quam ipſe contra Regem Francorum habere debebat, & Comite Hanonienſi ſtatim ei auxilium ferre volente, tandem Comes Hanonienſis ab eo abſque auxilio receſſit. In craſtino autem, S. Petri ſcilicet vigiliâ, inter ſe colloquium habuerunt in Wardâ S. Remigii. In his autem verbis communibus Comes Flandriæ à Comite Hanonienſi requirebat ut cognoſceret ſi in treugâ Regis Francorum contra ipſum manere vellet. Ad hæc Comes Hanonienſis reſpondit quod quidquid Regi Franciæ ex propriâ voluntate egiſſet, ipſe ſtatim contra ipſum Regem Comitem Flandriæ juvare paratus erat, nec ſibi plus dicere volebat.

Ipſis itaque Comitibus & eorum hominibus ſuper his diſcordantibus, Comes Hanonienſis die feſto S. Petri Tubiſam venit, ubi exercitum ſuum paratum invenit. In cujus auxilio fuit Dominus Rogerus Laudunenſis Epiſcopus, conſobrinus Comitis, & ejus frater Raynaldus cum LXXX electis militibus, Manaſſerus Retenſis Comes, cum CXL militibus, Wido de Cheri R..... de Doncheri frater ejus, Radulphus de Tui, Gaufridus de Baleham, conſanguinei ipſius Comitis, Robertus de Petrâponte conſanguineus Comitis Hanonienſis, Gaufridus & Ludemarus fratres de Viennâ, milites probiſſimi, Radulphus de Cochy cum L militibus. In craſtino autem Jacobus de Avethnis ad auxilium Domini ſui ligii Comitis Hanonienſis cum paucis veniens, Comiti

Hanoniensi suggessit ut treugas daret, asserens ipse Jacobus quod Dux Lovaniensis auxilium Comitis Flandriæ statim habebat, & si necesse haberet, totum Flandriæ exercitum in auxilium suum paratum haberet; quod Comes Hanoniensis vix credere potuit : attamen Jacobo de consilio hominum suorum concessit ut super hoc verba cum Duce & suis haberet, quòusque, ordinatis & acquisitis viribus majoribus, meliùs contra Ducem & contra Comitem Flandriæ, ipsius Ducis novum auxiliatorem, jus suum retinere valeret.

Dùm autem ad Ducem Jacobus transisset, & cum eo super his conferret, & Dominus Comes Hanoniensis ejus reditum & moram nimiam expectaret, Dux Lovaniensis, qui apud Hal cum exercitu suo erat, Lembecham concremavit, Comite non adhuc sibi providente. In auxilio Ducis Lovaniensis erat ex parte Comitis Flandriæ Helinus de Waurin, Flandriæ Senescallus, cum CCC militibus & multis servientibus equitibus & peditibus. Hanonienses autem milites & servientes equites, videntes incendium Lembechæ, citò
(N. 185.) Aduallensibus insultum fecerunt, & cum festinatione ince-
(N. 186.) dentes, non ordine bellicoso, qui primus ad illos veniebat primus feriebat. Comes autem ad pontem Tubisæ, super aquam sainam veniens paucos transire permisit, cùm omnes Franci & Hanonienses & Ardennenses transire desiderarent, nolens cum hominibus Comitis Flandriæ in armis congredi, dùm sustinere posset, sperans quandòque apud illum, cui semper pro posse servierat, aliquam amicitiam obtinere. Pauciores autem ex parte Comitis Hanoniensis in conflictu illo pluribus in parte Ducis damna majora, in occisione hominum

& captione, & equorum interfectione, fecerunt. In conflictu illo, nunquam meliore ad arma in tantâ horâ viso vel audito, (N. 187) qui vulgariter *pognis* dicitur, in parte Comitis Hanoniensis equi circiter LXXX occisi sunt, in parte Ducis circiter CCCXL. Ibidem quidam de hominibus & commilitonibus Comitis Flandriæ capti fuerunt. Sequenti autem die, mediante Jacobo, cui ab Hanoniensibus incendium Lambechæ ex nimiâ ipsius morâ imputabatur, treugæ usque ad duos annos fuerunt firmatæ, sed à Duce nunquam observatæ. Comes autem Hanoniensis militum vadiis tam domesticorum quam extraneorum liberatis largissimè, & eorum prædiis ad voluntatem suam restitutis, & stipendiariis honorificè remuneratis, omnibus licentiam dedit benignam, amicis suis super auxilio gratiarum actiones referens.

Deindè Dominus Comes Hanoniensis ad Dominum Regem Francorum Parisios cum paucis venit: ubi factâ cum Domino Rege contra Comitem Flandriæ confœderatione, quia ipse etiam Rex ibi cum paucis erat, Dominus Rex ei diem constituit Suessionis, ut ibi plures Principes & nobiles Franciæ haberet, & ut Comes Hanoniensis plures terræ suæ viros probos & valentiores ad confœderationem illam confirmandam adduceret. Ad diem illum Suessionis constitutum Dominus Comes Hanoniensis ad Dominum Regem Francorum cum CXL militibus de nobilioribus & potentioribus terræ suæ accessit: ubi in Abbatiâ S. Medardi ab hominibus Domini Regis super confœderatione conservandâ fidem & juramenta accepit; è contrà Dominus Rex ab hominibus Comitis Hanoniensis super eâdem confœderatione tenendâ

fides & juramenta suscepit. Comes autem Flandriæ, super his nimiâ accensus irâ, omnem quem potuit contra Comitem Hanoniensem movit exercitum, certus satis quod tunc Dominus Rex Francorum, quorumdam perfidorum seductus consilio, nullum Comiti Hanoniensi ferret auxilium, cùm Comes Hanoniensis in ejus auxilio spem haberet. Comes quippe Flandriæ in auxilio suo habuit Jacobum de Avethnis, Comitis Hanoniensis hominem bis ligium, qui continuum in Montibus stagium pro terrâ Avethnis, & continuum in Valen-
(N. 188.) cenis pro terrâ Brabantiæ debebat. O mira Jacobi proditio! cùm enim ipso tempore autumnali Comes Hanoniensis perfidiam Jacobi timeret, antequam ad guerram ventum esset, Dominus Comes ex astuciâ & jure illum summonuit ut castrum Montense custodiret, & ibi continuum quem debebat stagium faceret: unde ipsi Jacobo diem ad hoc satis aptum constituit. Jacobus autem die constitutâ Montibus (*) venit: ubi honesto tunc habito consilio Comiti Hanoniensi stagia in castris suis scilicet in Montibus & in Valencenis debita recognovit coram proceribus suis Montensibus Eustacio scilicet de Ruez, Nicholao de Barbencione, Waltero de Lens, Ostone de Trasiniis, Rassone de Gaurâ, Idâ de Jaceâ, Egidio de Cimai, Willelmo de Kevi, Gerardo de Hamaidâ; & coram proceribus suis Valencenis, Almanno scilicet de Proui, Renero de Trit, Nicholao de Cauderi, Karolo de Frasne Ludovici filio, Olivero de Peresel, Idâ de Jaceâ Pare etiam Valencenensi. Cùm autem hoc Jacobus Domino suo pleniùs cognovisset, rogavit eum ut à stagio summonito tunc differret, promittens ipsi Comiti quod quandocumque

(*) *Il faudroit* Montes.

guerram contra Comitem Flandriæ haberet Comes Hanonienſis, ipſe Comiti Hanonienſi caſtra quæ ab eo tenebat redderet in auxilium guerræ ſuæ, & in proprio corpore ſuo ei ſerviret, cum omnibus hominibus ad feoda Comitis Hanonienſis pertinentibus; Comitique Flandrenſi caſtra, quæ ab eo tenebat, ſcilicet Guiſam & appenditia redderet. Comes verò Hanonienſis de conſilio hominum ſuorum ſic ei conceſſit; quodquidem Jacobus Montibus in capellâ Comitis juravit, & oſculo pacis & dilectionis Comiti & Comitiſſæ & eorum filiis Balduino, Philippo & Henrico, dato, benignè ab iis receſſit, quæquidem juramenta & pacis oſcula citiùs læſa fuerunt.

Cùm enim Comes Flandrenſis ante completos ab hâc promiſſione & juris recognitione XL dies in Comitem Hanonienſem inſurgeret, ipſe Jacobus caſtra ſua quæ à Comite Hanonienſi tenebat, ſcilicet Avethnas, Landrecias & Leuſam in manùs Comitis Flandriæ tradidit; poſtea die eâdem quâ terram ſuam cum armis intravit, diffiduciare non abhorruit. Comes autem Flandriæ Dominum Philippum Colonienſem Archiepiſcopum, Comitis Hanonienſis conſanguineum, Goſſuini de Falcomonte filium, & Godefridum Ducem Lovanienſem & ejus filium Henricum habuit auxiliatores. Caſtris autem terræ ſuæ in marchiâ contra Regem Francorum ornatis, & militibus & aliis hominibus munitis, militibuſque & ſervientibus equitibus & peditibus contra Comitem Hanonienſem in Geralmont, in Leuſâ, in Duaco, in Caſtello, in Camerachio, in Landreciis, in Avethnis, poſitis: ipſe cum militibus D, & cum hominibus equitibus loricatis

circiter M, & cum hominibus peditibus benè armatis, circiter XL, terram Comitis Hanonienſis, per Cameracenſem regionem veniens, invaſit. Die autem quâ terram ejus intrare volebat, ipſum per quemdam militem ſuum Lambekinum de Rinenghis diffiduciavit. Jacobus autem de Avethnis Dominum ſuum bis ligium & conſanguineum per fidelem ſuum Johannem de Orchâ diffiduciavit apud Haiſmon-Caſnoit. Comiti autem Flandriæ apud Vieilliz pernoctanti Oſto de Traſiniis nocte fecit inſultus: ubi accenſis quibuſdam domibus, quoſdam de hominibus ſuis interfecit, quoſdam captos duxit, Comes Flandrenſis in ſuo adventu munitiones quaſ-
(N. 189.) dam parvas & pravas cepit, ſcilicet ſolennam, ſanctum Pitonem, & Hanſi, quod muro tantùm parvo & baſſo circumdatum Dominus Comes Hanonienſis, non ſano habito conſilio, militibus munivit: qui licet viriliter ſe defendentes in præcipuis propugnaculis, tamen per vires Comitis Flandriæ capti fuerunt milites circiter XLV. Firmitates quidem illas Comes Flandriæ, conſideratâ earum debilitate, nullam ſibi retinere voluit, ſed regionem illam comburendo uſque Haiſmon-Caſnoit pervenit. Comes verò Hanonienſis villam illam, ne ad obſidendam caſtrum in eâ hoſpitarentur, comburi fecit, caſtrumque illud multis militibus electis & ſervientibus equitibus & multis peditibus munivit. Archiepiſcopus autem Colonienſis Philippus, Princeps præpotens, in auxilium Comitis Flandriæ cum MCCC militibus & multis ſervientibus equitibus, & Dux Lovanienſis Godefridus & ejus filius Henricus junior Dux, ruptis treugis prædictis quas cum Comite Hanonienſi firmaverant, & non eis renunciantes

ciantes, cum CCCC militibus, & LX millibus hominum tam equitum quam peditum venientes, per nemus Carboneriam (N. 190.) transierunt; & Ruez villam comburentes & ante Bincium transeuntes, Lestinis pernoctaverunt, & ibi quâdam die veneris, victualibus deficientibus, multi eorum oves fame arctati comederunt; sicque terram illam vastantes, in locum qui Belmontes dicitur, qui distat uno milliari à Montibus (N. 191.) pervenerunt. Comes autem Flandriæ qui ante Haismoncasnoit per duos dies in nemore parvo, quod Gars dicebatur, damis & vaccis silvestribus repleto, manserat, cum exercitu (N. 192.) suo Bavacum deindè Melbodium transiens, ad Coloniensis Archiepiscopi & Ducis Lovaniensis exercitum in loco illo nominato pervenit, & apud Kevi cum suo exercitu mansit. Si autem Comes Hanoniensis cum illis non congrediebatur, non est mirandum cum tota ejus intentio circa castra sua conservanda versabatur.

Comes itaque Hanoniensis castris suis conservandis intendens, Valencenas firmari fossato in ipsâ guerrâ faciebat, & illam multis militibus cum ipsius villæ hominibus munivit. Bulcenum castrum militibus & servientibus equitibus & peditibus munivit. Vileir castellum in Wardâ S. Remigii & Lalen prope Duacum militibus & servientibus equitibus & peditibus munivit. Ramis servientibus equitibus & peditibus munivit. Haimoncasnoit etiam, ut suprà dictum est. Balduino de Wallaincort ad suas firmitates, scilicet Wallaincort & Pernesmont muniendas, & Egidio de Businiis ad Businias muniendas, in militibus & hominibus peditibus & denariis auxilium fecit. Sanctum Obertum etiam per aliquot dies

munivit; Moncellum, Belfort, Bellummontem, folram militibus, fervientibus equitibus & peditibus munivit. Bincium etiam militibus & fervientibus equitibus & peditibus de Hasbanio circiter bis mille & CCC ftipendiariis munivit. Euftacius Senior de Ruez, & Euftacius filius ejus, qui Comiti in guerrâ magnum, fi fibi liceret, auxilium facere potuiffent, caftro fuo Morlenweiz cuftodiendo fatis erant intenti: qui in tranfitu Archiepifcopi & Ducis aliquos ceperunt, &
(N. 193.) homines aliquos interfecerunt. Brainam Wilhoticam & Scalcinas & Tubifam (quam Duci pro Wafvacâ fibi ablatâ abftulerat) & Ath & Blatum, militibus multis & fervientibus equitibus & peditibus munivit. Caftrum verò Montenfe, quod parvo & baffo muro circumdatum erat, in quo Domina Comitiffa Marghareta, ipfius Comitis Flandriæ foror, pro partu infirma jacebat, CXL militibus & baliftariis ad defenfionem neceffariis munivit. His autem omnibus, tam equitibus quam peditibus, quos Comes Hanonienfis hoftium infultibus undique vallatus ad defenfionem caftrorum fuorum ordinaverat, in fuis propriis expenfis copiosè providebat, hominibufque fuis tam majoribus quam minoribus folatium vultu Hilari faciebat dicens: » Confortamini & eftote, quia » hoftes noftri quandòque recedent, & terras noftras nobis » relinquent, quia eas fecum portare non poterunt. « In ipfâ guerrâ habuit Comes Hanonienfis ftipendiarios milites circiter CCC, & fervientes etiam ftipendiarios tam equites quam pedites circiter tria millia. Habuit etiam milites auxiliatores circiter CCC, qui quamvis non effent folidarii, tamen in expenfis ejus erant: quorum quidam de Franciâ, quidam verò de Lotharingiâ advenerant.

Temporibus illis Dominus Comes Balduinum Carum, militem magnum, pulchrum & fortem ac probiſſimum, Rogeri de Rumâ filium, qui à Comite Flandriæ pro quâdam diſcordiâ receſſerat, ſuſceperat commilitonem; & ei DC libras in feodo ligio dans, ei denarios illos ſuper Karinen, villam propè Valencenas, aſſignavit. Hugonem quoque de Antun, militem tunc pauperem, ſibi commilitonem retinuit, fratrem Goſſelini & Willelmi de Antun, & ei villam Artrain in Brabantiâ, quam in vadio ab ejus anteceſſoribus habuerat pro CCCC libris, liberam reddidit. Balduinum quoque de novâ-villâ, Euſtacii fratrem ſibi retinuit, & cum CCC libris infeodavit, undè ei Winagio Melbodienſi XXX libras annuatim aſſignavit. Robertum de Belren, militem probiſſimum & magni nominis retinuit commilitonem, & ei terram apud Foreſt villam in feodo dedit, & cum terrâ XX libras. Waltero quoque de Warini, militi probo & admodùm in armis & cæteris neceſſariis diſcreto, vadium quoddam DXX librarum, undè villam Belen juxtà Valencenas habebat, in feodo ligio dedit. Richardo de Orcâ CC libras dedit, ut in feodum ligium eas converteret. Quoſdam etiam milites de regno Francorum probos, magnique nominis, Robertum ſcilicet de Condato & Gerardum de Geri, & etiam Willelmum de Petrâponte infeodavit feodis annuatim habendis; Robertum quidem de XX libris denariorum, Gerardum de XX libris, Willelmum de XX marchis. (N. 194) (N. 195.) (N. 196.)

Indè dicendum eſt quomodò Comes Flandriæ & Archiepiſcopus Colonienſis & Dux Lovanienſis ab Hanoniâ receſſerunt, & quid Comes Hanonienſis poſt eorum diſceſſum

S 2

egerit. Dum Comes Flandriæ & Archiepiscopus Coloniensis & Dux Lovaniensis cum exercitibus suis apud Belmoncel essent, Comes Hanoniensis per quosdam mediatores cum ipso Archiepiscopo colloquium habuit, qui Archiepiscopus à Comite Hanoniensi ut faceret paçem requirebat. Comes verò Hanoniensis sciens hostibus suis victualia deficere & eos egere, Archiepiscopo nihil certitudinis respondebat, ut sic eum verbis posset detinere, & in cladem famelicam perducere. Fingens igitur Comes consilium super his accepturum, tribus diebus Archiepiscopum verbis otiosis detinuit. Archiepiscopus equidem & cæteri hostes astutiam Comitis Hanoniensis percipientes illinc recesserunt & inter Montes & Bincium transeuntes Carneriis venerunt, ubi duabus noctibus pro viâ latiore ad transeundum per Haiam faciendâ moram fecerunt. Die autem tertiâ Archiepiscopus Coloniensis & Dux Lovanii transeuntes ad propria reversi sunt; Comes Flandriæ cum illis transiens Haiam, indè per terram Ducis Lovaniensis in Flandriam rediit: dein in gravamen Comitis Hanoniensis contra terram Ostrevannum cepit regressum. Jacobus autem de Avethnis firmitatibus Comitis Hanoniensis, quas præ cæteris oderat scilicet Belfort & Moncello, graves intulit assultus: ubi pauci manentes multis assilientibus viriliter restiterunt. Jacobus autem indè, nihil de voluntate suâ faciens, satis confusus recessit. Comes quidem Flandriæ per duas dies Wileir castello in Wardâ S. Remigii insultus per milites, per servientes equites & pedites, & per ba-
(N. 197.) listarios & per Maughenellos fecit; ubi custodibus castri viriliter & animosè se defendentibus, Comes Flandriæ in

cæde & vulneribus suorum nimis confusus recessit. Rasso de Gaurâ, qui quamvis Comitis Hanoniensis homo esset ligius, tamen Comiti Flandriæ magis astrictus hominio & timore pro parte Comitis Flandriæ à Geralmonte Comiti Hanoniensi faciens insultus cõntinuos, terram magnâ in parte succendit, & munitionem domûs de Gislenghien parvam & pravam capiens, in viribus suis quosdam servientes in eâ captos secum duxit.

Comes autem Hanoniensis, post reversionem Archiepiscopi Coloniensis & Ducis Lovaniensis, terram Jacobi in Brabantiâ prædis multis & igne apposito vastavit: ubi LXXII villas tam proprias quam de feodo suo concremavit, & condatum totum successum saisivit, & ibi firmitatem restruere incœpit quasi perpetuò possidendam; quam tamen posteà per intercessionem Regis Francorum cum ipsâ villâ Jacobo restituit. Dominus autem Rex Francorum, qui apud compendium exercitum suum ad auxiliandum Comiti Hanoniensi contra Comitem Flandriæ congregaverat, quorumdam perfidorum suggestione retrocessit, arripiens iter suum contra Comitem Stephanum avunculum suum, qui pro auxilio Comitis Flandriæ ipsi Regi guerram moverat. Cui quidem Dominus Rex per aliquem satis parvum Principem resistere potuisset, sed malo suorum fretus consilio nullum in guerrâ illâ Comiti Hanoniensi tulit auxilium, cùm Comes Hanoniensis per dictam confœderationem ipsi Regi esset obligatus, & ipse Rex per eamdem confœderationem in omni auxilio debito esset de jure & conditione astrictus. Itaque in guerrâ Comitis Hanoniensis nec ejus hominibus, vel nunciis vel

auxiliatoribus nullus patebat à Hanoniâ introitus vel exitus, nisi per Tudunum castrum vel per Cymacum. Comes Hanoniensis Domini sui ligii Episcopi Leodiensis Radulphi, suique consobrini, cùm guerra sibi immineret, & in ipsâ guerrâ auxilium debitum requisivit: cui Episcopus nullum fecit auxilium. In guerrâ autem Comes Hanoniensis pro metu Comitis Flandriæ & Archiepiscopi Coloniensis filios suos Balduinum, Philippum, Henricum, pro majore & saniore tutelâ apud Tudunum, Episcopi Leodiensis castrum, miserat. Sicque guerrâ inter Comitem Flandriæ & Comitem Hanoniensem durante, Jacobus de Avethnis per quemdam militem & commilitonem suum, Willelmum scilicet agnomine *Pisiere*, Domino Comiti Hanoniensi insinuavit, quod si aliquis miles eum proditionis redarguere vellet, quoniam ipse contra Comitem Hanoniensem justè egisset, & ab ejus hominio legitimè recessisset, ipse in quâcumque curiâ provocaretur, scilicet curiâ Regis Francorum vel Regis Anglorum, proprii corporis sui duello contra militem illum probaret: quodquidem multis Hanoniensibus probis militibus duellum illud habere contra illum optantibus, multùm placuit. Loco autem & tempore opportuno Jacobus hoc complere recusavit. Guerra illa à festo omnium Sanctorum usque duodecimam diem ante Natale Domini duravit. Tunc autem per quosdam meditatores inter Comitem Flandriæ & Comitem Hanoniensem treugæ concessæ usque ad octavas Epiphaniæ fuerunt firmatæ; in quibus treugis Comes Flandriæ Ducem Lovaniensem & Jacobum de Avethnis posuit. Firmatis itaque utrimque treugis, Comes Hanoniensis auxiliatoribus suis in guerrâ

expensarum vadia largissimè liberans, & perdita sua eis restituens, benignam cum gratiarum actionibus recedendi eis concessit licentiam; stipendiariisque suis universis, tam militibus quam clientibus, equitibus & peditibus & balistariis servitia sua honorificè & gratissimè remuneravit.

Deindè ipse Comes Hanoniensis ad Dominum Regem Francorum in Natali Domini apud Landrinum accedens, cum multis probis militibus indè cum ipso Rege venit ad colloquium quod ipse Rex habuit cum Comite Flandriæ inter Compendium & Causiacum, infra octavas Natalis Domini: in quo colloquio Eustacius junior de Ruez & Osto de Trasiniis certatim paratos se & voluntarios offerebant ad provocandum Jacobum de Avethnis ad duellum, quia malè contra Dominum suum ligium Comitem Hanoniensem egisset. Sed quia ipse in induciis Comitis Flandriæ erat, sine ipsius Comitis Flandriæ licentiâ super hæc Comes Hanoniensis illum ab aliquo provocari non permittebat, ne in aliquo fidem super induciis datam lædere videretur: attamen Comes Hanoniensis, audientibus universis, à Jacobo requirebat ut verbum Valencenis mandatum & propositum prosequeretur, & apud Comitem Flandrensem ut sine fidei læsione conveniri posset. Jacobus propositum illud nolens prosequi, umbrâ treugarum Comitis Flandriæ satis indecenter tectus, ad hoc respondere nolebat, quantum ad honorem probi militis & viri nobilis pertinebat. Ibi autem inter Comitem Flandriæ & Dominum Regem Francorum & ejus auxiliatorem Comitem Hanoniensem treugæ fuerunt firmatæ usque ad proximum instans S. Johannis festum.

In diebus illis Comes Hanonienſis à quodam homine ſuo ligio, qui Caſtellanus de Fanmars dicebatur, bona quædam quæ ille ab eo tenebat acquiſivit, emptione interveniente, ſcilicet donationem præbendarum in Condatenſi Eccleſiâ tredecim & gentem de Staplo Valencenenſem, & Molendina quædam in Valencenis, & medietatem villæ Artræ, & XXV hominia militum, & omnia quæ ipſe à Comite tenebat.

Tempore illo Goſſuinus de Waurin, miles probus, Helini de Waurin Flandrenſis Seneſcalli frater, occiſo quodam ſerviente Comitis Flandriæ Lamberto nomine, ad Comitem Hanonienſem venit: quem Comes Hanonienſis commilitonem ſibi retinuit, & in ipſo anno uxorem ei
(N. 158.) dedit conſanguineam ſuam Adam viduam (Euſtacii de Ruez filiam) priùs Nicholai de Bouleirs, poſteà Drogonis de Boziis uxorem, & eidem Goſſuino Comes Hanonienſis (*) libratas terræ in villâ Kerinen prope Valencenas aſſignavit in feodo ligio. Et in eodem anno Balduino Karum Idam de Jaceâ, nobiliſſimam conſanguineam ſuam, viduam, Raieneri de Jaceâ primò uxorem, dedit uxorem, probitatis ejuſdem militis reſpectu.

Deindè termino Paſchali, anno Domini MCLXXXV, cùm treugæ inter Regem Francorum & Comitem Flandriæ finem necdum cepiſſent, quidam miles nobilis Caſtellanus de Peronâ caſtrum ſuum Brainam quod à Comite ſæpedicto Flandrenſi & Viromandenſi Philippo diù quocumque modo tenuerat, in manus Regis Francorum tradidit, & illud ab

(*) Le nombre ne ſe trouve pas dans le manuſcrit. Delewarde traduit *Pluſieurs meſures de terre*, page 126, tome 3.

ipſo

ipso Rege in feodo recepit, quod Dominus Rex contra Comitis Flandriæ minas militibus munivit. Quapropter Comes Flandriæ & Viromandiæ Philippus, commoto exercitu, ipsum castrum obsedit. Dominus autem Rex ad subveniendum castro sibi concesso, & militibus in illo positis, exercitum suum undique contra Comitem Flandriæ commovit, & Bonam villam super summam fluvium prope Ambianum civitatem in viribus suis venit, & ibi mansit. Econtrà Comes Flandriæ & Viromandiæ Philippus cum exercitu venit ex alterâ parte fluvii. Exercitus Domini Regis Francorum Philippi fuit per æstimationem in duobus millibus militum, & in CXL millibus, tam equitum quam peditum. Dominus equidem Rex & Comes Flandriæ cum exercitibus suis ibi per tres hebdomadas manserunt. Comes verò Flandriæ & Viromandiæ milites circiter CCCC, & homines tam equites quam pedites circiter XL millia habebat. Nec mirum si Comes Flandriæ solito pauciores secum habebat milites & alios homines, cùm ipse contra Dominum Regem Francorum & suos Ribemontem, sanctum Quintinum, Canniacum, Bellum-Locum, Torötam, Causiacum, Rissuns, Lacheni, Monsdidier, Hangest, Bulas, Milli, Pois, Belcasne, Ambianensem civitatem, & alia multa militibus & servientibus equitibus & peditibus munivisset; nec aliqui in marchiâ constituti homines pro custodiâ rerum suarum ad exercitum venire auderent. Similiter contra Comitem Hanoniensem castra Castellum in Cameracesio, Duacum, Cawercin, Sclusam, Aldenardam, Geralmontem & alia multa tam militibus quam servientibus equitibus &

peditibus munire oportebat Comitem Flandriæ, nec hominum terrarum illarum aliqui pro suarum custodiâ rerum terram suam exire audebant. Insuper auxilium Ducis Lovaniensis & illius virium magnarum, & auxilium Jacobi de Avethnis & suorum pro guerrâ Comitis Hanoniensis, ipsi Comiti Flandriæ defuit. Præterea auxilium Comitis Hanoniensis si habuisset cum illius viribus, sicut solebat, satis Domino Regi restitisse potuisset.

Interim Comes Hanoniensis, commoto exercitu, terram Jacobi de Avethnis, prædis multis factis & igne apposito in majori & meliori parte vastavit: in quâ vastatione villas circiter CX succendit, vastatâque terrâ illâ ad dominium Avethnense pertinente, ipse Comes cum exercitu suo indè remeans, in terram Comitis Flandriæ versus Geralmont, & terram Ducis Lovaniensis transire proposuit. Et cum in pratis de Bossut super Hainam fluvium cum exercitu suo esset, nuncios Regis Francorum habuit, ut cum festinatione ad ipsum accederet, & Comiti Flandriæ & ejus auxiliatoribus interim pacem teneret; colloquium etenim inter Dominum Regem & Comitem Flandriæ nominatum erat. Comes verò Hanoniensis graviorem de hostibus suis intendens sumere vindictam, super induciis illis doluit, & colloquium nominatum sibi displicuit: attamen quia de consilio suorum hominum agere semper consueverat, ipsorum consilio ad Dominum Regem Francorum per terram Comitis Flandriæ, ipsius Comitis licentiâ & conductu habito transivit: quem apud Bonam-villam cum exercitu suo invenit (ex alterâ parte aquæ summæ Comes Flandriæ cùm exercitu suo sede-

bat) ubi de pace inter Dominum Regem Francorum & Comitem Flandriæ tractabatur. Pacis autem erat forma, ut Comes Flandriæ Comitissæ de Bellomonte Aenoræ Causiacum, Rissuns, Lacheni statim redderet tanquam hæreditatem suam, & ei in Winagio de Roiâ CC libras annuatim assignaret; Domino autem Regi Francorum Comitatum Ambianensem & omnia hominia illius, Monsdidier cum appendiciis illius & hominiis, Caussiacum, Torotam, hominia de Bretuel, de Pois, de Milli, de Bules, de Hangest, vite, dominium de Pinkini, dominium de Bonâ, dominium de Moruel, & alia in partibus illis, ex assensu ipsius Comitissæ Aenoræ de Bellomonte, ipsius terræ justæ hæredis, perpetuò possidenda daret. Comes autem Hanoniensis in amorem & confœderationem Comitis Flandriæ & ejus hominium, scilicet de D libris quas Comes Hanoniensis in Winagio de Bapalmis habebat annuatim pro reclamatione hæreditatis Duacensis & pro matrimonio suo, salvâ tamen confœderatione quam cum Domino Rege Francorum Comes Hanoniensis firmaverat, *rediret* (*); Jacobus autem de Avethnis pacem Comitis Hanoniensis haberet & in ejus ligium hominium rediret. Cujus quidem pacis ordinatio Domino Regi Francorum placuit admodùm, satisque placere debuit, cum per hanc pacem non solùm honores nominatos lucraretur, verùm etiam Noviomum civitatem suam & Corbeiam, & Monasteriolum super mare, & sanctum Richerum in Pontiaco, villas regales viribus Comitis Flandriæ hactenùs astrictas & suis castris circumdatas, ulteriùs in pace & ad suam voluntatem haberet. Comiti autem Hanoniensi non satis placuit

(*) Le verbe manque dans le manuscrit.

cùm ſuper damnis ſuis & hominum ſuorum & grandibus expenſis & malis multis à Comite Flandriæ & à Jacobo de Avethnis illatis plurimùm doleret: attamen ipſi Jacobo & toti terræ ſuæ tam in Hanoniâ quam Brabantiâ, damna multa prædis & igne & hominum captione & morte, nimia detrimenta fecerat. Dominus autem Rex Comitem Hanonienſem quaſi flexis genibus tanquàm patrem ſuum & ſummum poſt Deum auxiliatorem orabat ut huic paci acquieſceret pro ipſius Regis tanto incremento. Videns autem Comes Hanonienſis Domini Regis generi ſui maximum honoris incrementum, & honoris Comitis Flandriæ maximum detrimentum, quod ab univerſis ex utrâque parte in colloquio ab ipſo Comite Hanonienſi procedere dicebatur, voluntati ipſius Regis acquievit, & eamdem pacem fieri laudavit, Domino Rege ſibi bona multa promittente, ſed non ſatis ſecundùm promiſſa ad majores neceſſitates procedente. Prædicta caſtra Aenoræ Comitiſſæ Bellimontis liberè fuerunt reddita; alia verò, ſicut ſuprà dictum eſt, Domino Regi & regno, ex ipſius Comitiſſæ aſſenſu, fuerunt tradita: quæ caſtra à Comite Flandrenſi & Viromandenſi reddita tam propria quam feoda uſque ad LXV cum unâ civitate, Ambianenſi ſcilicet, computata fuerunt.

Patet igitur de malis quæ per Lembecham, ſicut ſupradictum eſt, evenerunt contra Comitem Hanonienſem primò, deindè contra Jacobum de Avetnis, poſteà contra Comitem Flandriæ. Comes Hanonienſis in hominium & confœderationem Comitis Flandrenſis, ſalvâ confœderatione Domini Regis, rediit (*); Jacobus in hominium ligium Comitis Ha-

(*) Ceci prouve la correction ci-deſſus.

nonienſis reverſus eſt. Jacobus de Avethnis ſummus Comitis Flandriæ Conſiliarius pro hâc pace faciendâ & ad tot caſtra Domino Regi danda prœmium occultè promisſum ſcilicet (c. libratas) terræ in feodo ab ipſo Domino Rege habere debuit : quod quidem uſque ad donationem feodi illius paucis notum fuit ; quaſquidem c libratas terræ Dominus Rex poſteà ipſi Jacobo apud Criſpiacum in Landunenſio aſſignavit. De pace illâ & Tubiſa Duci Lovanienſi, & Waſnacha Comiti Hanonienſi, reſtituta fuit. In colloquio autem pacis factæ Robertus de Bovâ, vir nobilis & magni nominis, qui in multis regionibus multa geſſerat mirabilia, unde adhuc quædam ſcripta ſunt, facto novo hominio Domino Regi, Comiti Flandriæ quem oderat in opprobrium dixit : » Domine Comes, hactenùs homo veſter fui ; nunc autem Deo volente pro » vobis factus ſum, & vobiſcum in curiâ Domini Regis » habeo judicare «.

Eodem anno Comes Hanonienſis murum caſtri Montenſis exaltari & propugnaculis ornari fecit, turrim renovavit, foſſatum magnum, multis proſtratis domibus, ad tuitionem majorem ipſius villæ & patriæ, ſicut olim à multis annis fuerat, fieri fecit. Murum Bincii renovari & exaltari fecit. Turrim de Brainà Wilhoticà exaltari & ſuperiori teſtudine (N. 199.) conſtrui fecit. Turrim de Bulceno exaltari & teſtudine conſtrui fecit, & muros ipſius villæ renovavit. Turrim de Ramis exaltari & ſuperiori teſtudine ornari fecit. Foſſatum maximum Valencenis & tunc & poſteà conſtrui fecit. Bellum-Montem muro circumdedit. Ath murum exteriorem circa manſionem (N. 200.)

ſuam fecit. Hæc enim ipſe Comes Hanonienſis, vir prudens & animoſus, contra verſutias quorumcumque hoſtium & adverſariorum conſtruebat, quia in paucorum promiſſis vel debitis fidem ſanam invenerat.

Cùm autem inter Regem Francorum & Comitem Flandriæ de pace tractabatur, Dux Lovanienſis Godefridus & filius ejus Henricus junior Dux, commoto exercitu, in Comitem Namurcenſem inſurrexerunt. Undè Comes Hanonienſis à loco ſuprà dicto pacis factæ rediens, nuncios apud Cameracum habuit. Ipſe autem, commoto cum feſtinatione exercitu, tertiâ die poſt auditos rumores ad auxilium avunculi ſui in terram Namurcenſem venit, quia pacem novam
(N. 201.) de Hanoniâ & Brabantiâ factam infringere nolebat; venienſque cum CCC militibus, & hominibus tam equitibus quam peditibus circiter XXX millia, avunculum ſuum cum CC militibus & hominibus equitibus & peditibus circiter decem millia. Dux autem Lovanienſis, audito adventu Comitis Hanonienſis, omnes prædas terræ ſuæ in marchiâ contra terram Comitis Namurcenſes jacentes, & omnia mobilia quæ in burgo quod Gembluez dicitur, congregari fecit, ibique meliores & fortiores burgenſes & ſervientes, & aliquot milites ad defenſandum poſuit. Duce autem cum multis militibus & hominibus equitibus & peditibus illinc propè aſtante, Comes Hanonienſis cum Comite Namurcenſi Gemblodium invaſit: homines autem in eo poſiti diù & viriliter ſe defendentes, Hanonienſibus & Namurcenſibus reſiſtebant. Tandem ipſa villa per vires Comitis Hanonienſis capta eſt: homines autem illi poſt captionem villæ in domibus & in

monasterio se diù defensaverunt; sed nec Monasterium eis potuit esse refugium securitatis, vel defensaculum fortitudinis. Ipsa villa igne concremata est, homines Ducis ibi multi occisi sunt, capti autem circiter mille. Hanonienses illinc multos equos & alias bestias multas & arma, vestes & alia multa mobilia abstraxerunt. Deindè Comes Hanoniensis cum avunculo suo villam, quæ Mons S. Wiberti dicitur, & villas alias multas, vidente etiam Duce, succendit. Destructio autem illa in Gemblodio facta Ducem & terram suam ex damnis factis, & hominum occisione & captione graviter afflixit. Patet itaque cum aliis damnis prædictis id malum à Lembechâ processisse ad detrimentum Ducis Lovaniensis. Sic autem Comes Hanoniensis de hostibus suis parvo in tempore gravem suscepit vindictam, scilicet de Comite Flandriæ pro tantorum castrorum supradictâ redditione, & de Jacobo de Avethnis per terræ suæ magnam combustionem & deprædationem & de Duce Lovaniensi per destructionem Gemblacensem.

Eodem tempore, post factam pacem cum Rege Francorum, Philippus Comes Flandriæ ad Dominum suum & consanguineum Henricum Romanorum Regem, Frederici Imperatoris filium, in Theutoniam transiit, & de Domino Rege Francorum, & de Comite Hanoniensi gravem fecit querimoniam. Mirabatur autem Rex Henricus quod ipse Comes suum auxilium, quod ipsi Comiti contra Regem Francorum fuerat paratum, non expectasset, cùm ipse Rex Romanorum auxilium ei ferre proposuisset per utramque Lotharingiam, scilicet per Brabantiam & Hanoniam, & per (N. 202.)

Metensem regionem; attamen ipse Rex Henricus iterùm ei auxilium promisit. Dominus autem Rex Francorum paulò post Comitem Flandrensem convenit, ut sibi castrum quod ædificaverat novum, Belcasne scilicet, ex prædictâ compositione liberum dimitteret, dicens illud ad Dominium Ambianense pertinere, Comes autem Flandriæ illud de dominio Atrebatensi esse dicebat. Itaque Dominus Rex Francorum Comiti Flandriæ indè diem constituit aliquando Compendii, aliquando Parisiis: ad quas dies Comes Flandriæ venire recusabat expectans auxilium Domini Henrici Regis Romanorum. Undè ipse Rex Romanorum, ad suggestionem Comitis Flandriæ & Archiepiscopi Coloniensis & Ducis Lovaniensis, Leodium tempore autumnali venit, ad perquirendum auxilium contra Regem Francorum, & ad Comitem Hanoniensem opprimendum, ut ab amore & confœderatione Regis Francorum separaretur; & etiam terra ejus per transitum Regis Romanorum vastaretur. Dominus equidem Rex Romanorum Leodium venturus, Comiti Hanoniensi districtiùs mandavit, ut illuc ad se veniret. Comes autem Hanoniensis illùc ire disponens, usque ad Andennam cum militibus circiter cc venit, & ulteriùs, quia in curiâ illâ Principes erant viri potentissimi, qui sibi inimicabantur, scilicet Archiepiscopus Coloniensis Philippus, & Comes Flandriæ & Dux Lovaniensis, transire absque sano conductu noluit. Dominus autem Rex conductores quos Comes Hanoniensis voluit obviam misit, scilicet Coloniensem Archiepiscopum, Radulphum Leodiensem Episcopum, Conradum Comitem Palatinum Reni, Henricum Ducem de Lemborch,

Lemborch, & Aubertum Comitem de Danborch. Dominus (N. 203.) quidem Rex Romanorum Comitem Hanonienſem ſummonitionibus diſtrictis coarctabat ut ipſum Comitem Flandriæ contra Regem Francorum juvaret, ut ad majus auxilium hominibus ſuis de imperio contra Regem Francorum caſtra ſua in Hanoniâ deliberaret, & tranſitum per terram ſuam pararet. Ad hæc Comes Hanonienſis reſpondebat quod mirabatur ſi Comes Flandriæ contra Dominum ſuum ligium Regem Francorum, cum quo noviter pacem fecerat, & ab eo tamquam ejus homo & amicus receſſerat, nec poſteà eum diffiduciaverat, nunc in illius detrimentum laborabat. Dicebat etiam Comes Hanonienſis quod Comitem Flandriæ juvare debebat. Dicebat etiam Comes Hanonienſis quod hominibus Regis Romanorum caſtra ſua reddere non debebat, nec tranſitum eis per terram ſuam parare, cùm in hoc vaſtatio terræ ſuæ immineret; ipſe enim in marchiâ Imperii Romanorum & regni Francorum manens, terram ſuam cuſtodire debebat in eorum guerris. Inſuper dicebat Comes Hanonienſis quod terram totam Hanonienſem ab Epiſcopo Leodienſi, qui ibi aderat, tenebat; quem nunquam fefellerat, ſed ei ſemper quidquid debebat fecerat tamquàm Domino ſuo ligio. Undè etiam Comes Hanonienſis dicebat quod ſi Dominus ſuus Leodienſis Epiſcopus aliquid ſuper terrâ ſuâ vel caſtris ſuis haberet dicere, ipſi ſtatim per conſilium parium ſuorum paratus erat de jure ſatisfacere. Quo audito Leodienſis Epiſcopus de conſilio Eccleſiæ ſuæ & hominum ſuorum, Domino Regi Romanorum offerebat quod ſi quid adverſus ejus fidelem Comitem Hanonienſem haberet dicere, de eo

quidquid pares sui Principes Imperii judicarent, faceret. Itaque Comes Hanoniensis imperterritus à curiâ illâ, cum malivolentiâ Regis Romanorum sibi graviter minantis, recessit; nullam boni spem habens in ipso Rege Romanorum potentissimo, sed potiùs ejus grandia expectans gravamina. Contra quem cùm ipse Comes Hanoniensis sibi & terræ suæ viriliter & astutè providisset, Dominus eum à tantis minis eripuit. Cùm equidem Dominus Rex Romanorum auxilium Comiti Flandriæ pararet, & in Comitis Hanoniensis malum per terram suam transire proponeret, Comes Flandriæ cum Domino Rege Francorum treugas firmavit, inscio & inconsulto ipso Rege Romanorum.

Eodem tempore autumnali, Comes Namurcensis Henricus, instinctu Coloniensis Archiepiscopi & Comitis Flandriæ & Ducis Lovaniensis, qui in exhæredationem Comitis (N. 204.) Hanoniensis moliebantur, Agnetem uxorem suam à se per xv annos remotam, Ottonis Comitis de Gelhrâ sororem, Comitis Hanoniensis in secundo gradu consanguinitatis consanguineam, recepit: quæ citò concepit filiam, quam posteà mense Julio peperit, Ermensendem nominatam. Undè mala multa Comiti Namurcensi & toti terræ suæ & labores Comiti Hanoniensi & suis, Ducique Lovaniensi dispendia & detrimenta grandia evenerunt; quæ omnia à Lembechâ malam sumpserunt originem.

Eodem anno in Adventu Domini, cùm ex mandato Regis Francorum Comes Hanoniensis ad ipsum apud Senonensem civitatem accessisset, & in loco quodam in partibus illis cum Comitissâ Campaniensi, sorore suâ, collo-

quium haberet Dominus Rex; Comes Hanonienſis qui colloquio intererat, ab ipſâ Comitiſſâ & Archiepiſcopo Remenſi & Theobaldo Comite & Stephano Comite & Duce Burgundiæ coarctatus fuit, ut conventiones matrimoniorum de pueris ſuis & pueris Comitiſſæ Campanienſis firmatas, fide interpoſitâ & juramento præſtito teneret; cùm filius Comitis Hanonienſis primogenitus jam annos, & Maria Campanienſis Comitiſſæ filia annos ad conveniendum in matrimonio ſufficientes haberent. Comes autem Hanonienſis inducias ſuper hoc requirebat, quouſque Yolendis filia ſua tantos annos haberet, quod Henricus Comes Campanienſis juvenis eam rationabiliter poſſet ducere uxorem: quas quidem inducias habere non potuit, cùm filius ſuus primogenitus Balduinus & Maria Comitiſſæ Campanienſis filia annos adhoc haberent ſufficientes. Illis autem inducias ſuper hoc Comite Hanonienſi negantibus, ſuumque auxilium Comiti Hanonienſi plurimùm promittentibus, timens Comes ipſe religionem ſuæ fidei lædere, illinc Trecas civitatem veniens, ibi matrimonium Balduini Comitis Hanonienſis & Mariæ Campanienſis contrahendum in ſequentis Epiphaniæ octavis utrimque juramentum fuit. Juratum etiam fuit utrimque quod quando Yolendis Comitis Hanonienſis filia ætatem ad nubendum ſufficientem haberet, Henricus Comes Campanienſis eam ſine occaſione & dilatione duceret uxorem; quod quidem ipſe Henricus Comes Campanienſis annos XVI aut plures habens juravit. Juravit etiam pro parte illius mater ejus Maria Campanienſis Comitiſſa, & eorum homines multi nobiles: undè etiam Dominus Willelmus Remenſis

Archiepiſcopus, Comitis Campaniæ avunculus, obſidem ſe conſtituit. Juravit etiam Comes Hanonienſis & ſui homines ibidem præſentes : quæ quidem juramenta malè fuerunt obſervata ; non enim illis ſuffecit ut in juramentis illis Comitem Hanonienſem fallerent, ſed ut per aliud quæſitum matrimonium in exhæredationem ejus nimiam laborarent, ſicut in ſubſequentibus dicetur.

Juxta hanc equidem compoſitionem, Balduinus Comitis Hanonienſis filius, ætatem habens XIII annorum, Mariam Comitis Campanienſis ſororem accepit uxorem, ætatem XII annorum habentem, apud Caſtellum-Tyerri : quæquidem Maria obſequiis divinis in orationibus, vigiliis, jejuniis & eleemoſynis ſatis juvenis cœpit intendere ; quam vir ejus Balduinus, juvenis etiam miles, caſtè vivendo, ſpretis omnibus aliis mulieribus, ipſam ſolam cœpit amare amore ferventi : quod in aliquo homine rarò invenitur ut ſoli tantùm intendat mulieri, & eâ ſolâ contentus ſit. Nuptiarum quippe ſolemne gaudium Valencenis in copiâ militum
(N. 205.) & dominarum & cujuſcumque conditionis hominum fuit celebratum.

In diebus illis Comes Hanonienſis villam quamdam, ſuum proprium allodium quod à quibuſdam nobilibus acquiſierat,
(N. 206.) Bailueiz ſcilicet, prope Cymacum, Egidio ipſius caſtri Domino, fideli ſuo conſanguineo, in augmentum feodi ſui dedit : quiquidem Egidius ipſam villam Bailueiz, & villam Mominiis, quam novam inſtituerat, ſtagio Montenſis caſtri addidit.

Eodem anno tempore Quadrageſimali, anno ſcilicet

MCLXXXV, cùm Dominus Rex Francorum cum Domino Rege Anglorum & Comite Flandriæ super querelâ supradictâ de Belcasne, colloquium inter Triam & Gisors habuissent, in quo colloquio Comes Hanoniensis cum Domino Rege Francorum fuerat, indè revertentes scilicet & Rex Francorum & Comes Hanoniensis & Comes Flandriæ, Ambianum civitatem venerunt : ubi Comes Flandriæ Domino Regi Francorum pro Belcasne castro retinendo Roiam in Viromandiâ dedit ; Rex autem Dominio Atrebatensi addi castrum Belcasne concessit. Ibidem Dominus Rex Francorum Mathildi uxori Comitis Flandriæ, quæ se Reginam appellari (N. 207.) faciebat, dotalitium à Comite Flandriæ sibi concessum confirmavit. Comes autem Hanoniensis & tunc & aliàs super hoc requisitus, illud approbare nolebat.

Tempore Paschali, anno Dominicæ Incarnationis MCLXXXVI, Comes Hanoniensis, habito Secretariorum & familiarium (N. 208.) suorum consilio super debitis suis magnis pro expensis & militum & servientium stipendiariorum remunerationibus, cum Comite Flandriæ contra Regem Francorum, & cum Rege Francorum aliquandò, & quandoque per se contra Comitem Flandriæ & Ducem Lovaniensem & Jacobum de Avethnis factis, studiosè Montibus in castro suo computavit : quæ quidem debita usque ad XLI millia Valencenensium denariorum fuerunt computata. Undè Comes Hanoniensis, licet dolens, terram suam graviter talliis opprimendo, partem majorem & ferè totam infrà VII menses persolvit.

Eodem anno & tempore, mense Julio, tempestas quædam

magna cum tonitruo & grandine & pluviâ à Wardâ S. Remigii per mediam Hanoniam in longum transvolans, segetes in campis non solùm prostravit, sed totas contrivit, arbores desiccavit, aves in nemoribus & campis, & lepores & feras in silvis interfecit, bestias etiam in pascuis occidit, & Hanoniam graviter afflixit.

Eodem mense & anno, vir nobilis & miles acerrimus & magni nominis Eustacius de Ruez, Eustacii Senioris filius, decessit, & in monasterio S. Foillani apud Ruez sepultus fuit: undè Comes Hanoniensis & sui doluerunt.

Eodem anno, circiter festum S. Martini, reliquiæ Parisiis in monasterio veteri S. Stephani sub altari à quodam monacho, Johanne nomine Clarevallis, fuerunt inventæ, cui Deus eas revelaverat in somnis: quarum reliquiarum inventioni Comes Hanoniensis, à Domino Rege rediens à Monteleherio, interfuit. In quibus reliquiis de capillis B. Mariæ Dei genitricis, caput S. Dionysii, costa S. Laurentii, de lapidibus quibus S. Stephanus lapidatus fuit, continebatur.
(N. 209.) Scriptum enim cum reliquiis inventum indicabat quòd quædam Regina, uxor Clodovei Regis Francorum, qui primus Regum Francorum baptismum suscepit à B. Remigio, templum illud consecrari & reliquias prædictas in illo fecerat sigillari, quia templum illud civitatis Parisiensis capitalis ecclesia olim fuerat, & ibi sedes fuerat metropolitana, quæ posteà ad sedem Senonensem fuit translata. Illinc Comes
(N. 210.) Hanoniensis Cassellum venit, ubi Evrardus Rado duellum contra Johannem de Cysun aggredi debebat, quiquidem, instinctu Comitis Flandriæ, ipsum Evrardum Comitis Ha-

nonienſis conſobrinum, ad duellum provocaverat. Videns autem Comes Hanonienſis quod Comes Flandriæ odio gravi Evrardum oderat, quia Comes Flandriæ Dominus erat & juſtitiarius duelli, laudavit Evrardo ut ſi pacem facere poſſet, faceret antequàm duellum aggrederetur, per illius juſtitiam per quem & pro quo ad duellum provocatus erat. Itaque Evrardus pacem faciens, caſtrum ſuum Moretaniam, quod in allodio tenebat, ſitum quidem in Comitatu Hanonienſi, quod quidem caſtrum Comes Flandriæ de feodo ſuo eſſe dicebat, ab ipſo Comite Flandriæ in feodo accepit, & illud Dominio Flandriæ fuit addictum.

Adveniente indè termino Paſchali, anno Domini MCLXXXVII, Comes Namurcenſis in malum & exhæredationem Comitis Hanonienſis nepotis ſui laborans, dùm ei amicitiæ vultum prætenderet, conventiones matrimonii filiæ ſuæ parvulæ Ermenſendis, nondum annum habentis, Comiti Campanienſi Henrico tradendæ, per nepotem ſuum Manaſſerium Comitem Retenſem, Comitis Campanienſis hominem, firmavit, occultè promittens illi totius terræ ſuæ hæreditatem, cùm ipſe Comes Campanienſis Comitis Hanonienſis juraſſet filiam accipere uxorem. Quod cùm Comiti Hanonienſi fuiſſet intimatum, ipſe nuncios ſuos ſcilicet Dominum Lambertum (N. 211.) venerabilem Abbatem S. Giſleni, & Giſlebertum clericum ſuum, ad Dominum Imperatorem Romanorum Fredericum tranſmiſit, ut hæc ei ſignificarent & ejus voluntatem ſuper hoc audirent: quibus Dominus Imperator apud Tullum civitatem in Lotharingiâ reſpondit, in ſollemnitate Pentecoſtes, quod, poſt deceſſum Comitis Namurcenſis & Luſceleborch, omnia

(N. 212.) feoda de dono ſuo erant, & ea nemini concederet, niſi ſoli Comiti Hanonienſi, cui & feoda & allodia in curiâ Maguntinâ confirmaverat; in allodiis autem Comitis Namurcenſis neminem de regno Francorum illi ſuccedere permitteret. Imperatore autem Comiti Hanonienſi multa bona promittente, ipſi nuncii ad Dominum Comitem Hanonienſem reverſi ſunt.

Tempore illo cum miles probiſſimus Otto de Traſiniis, homo & commilito Comitis Hanonienſis, à tranſmarinis partibus fuiſſet regreſſus, Dominus Comes ad augmentum
(N. 213.) feodi ſui & ſtagii Montenſis dedit villam in Brabantiâ Abechias, & partem quam in Winagio de Haſpre habebat.

Eodem anno ſcilicet MCLXXXVII, Richardus Regis Anglorum filius, adversùs Dominum Regem Francorum intercepit. Undè Dominus Rex Francorum contra illum, qui Pictaviam & Gaſconiam tenebat, exercitum movit, & caſtra, quæ ab illo & patre ejus Henrico Rege Anglorum tenebantur, occupando, ſcilicet Iſſodunum & alia quædam, uſque ad locum qui Caſtellum-Radulphi dicitur, cum exercitu ſuo pervenit, & dimidio milliari à caſtro illo tentoria ſua fixit. Rex autem Anglorum & filii ſui Richardus & Gaufridus & Johannes cum exercitu ſuo in caſtro illo erant. In auxilium autem Regis Francorum Comes Hanonienſis cum CX militibus electis & LXXX ſervientibus equitibus loricatis in propriis expenſis venit & ibi & in reditu in propriis expenſis ſemper fuit. Cùm autem nullis mediantibus ad pacem vel treugas convenire poſſent, in vigiliâ beato Johannis Baptiſtæ ad bellum utrinque armati fuerunt. Cùm autem ſuper

ſuper primo bello habendo Comes Flandriæ Philippus cum Comite Campanienſi Henrico coram Rege contenderet, & quiſque in hoc jus reclamaret; Dominus Rex de conſilio Principum ſuorum illud primum bellum Comiti Hanonienſi commiſit. Armatis equidem univerſis, homines Comitis Hanonienſis ad videndum decentes erant, cùm omnes milites ejus, excepto ſolo milite probiſſimo Balduino ſcilicet de Strepi, equos ferreis cooperturis ornatos haberent. De ſervientibus autem plures equos ferro coopertos habebant, armati ut milites. Viris autem religioſis mediantibus, treugæ inter Reges fuerunt firmatæ. Caſtra quidem quæ Rex Francorum occupaverat ſibi tenenda remanſerunt. (N. 214.)

Eodem anno, menſe Julio, Henricus Comes Campanienſis Namurcum venit, ibique per ſe & per homines ſuos milites probos, quibus tunc Campania florebat, filiam Comitis Namurcenſis juravit ſe accepturum uxorem, quam in partes ſuas, unum annum habentem, vehi fecit: Comes autem Namurcenſis ibi ſecuritates ab hominibus ſuis ſuper terrâ ſuâ poſt deceſſum ſuum obtinendâ, tam à militibus quam ſervientibus & burgenſibus per totam terram ſuam exhiberi fecit: quod audiens Comes Hanonienſis Namurcum cum probis & diſcretis viris ſimpliciter & ſine armis venit, Comitemque Namurcenſem avunculum ſuum in atrio S. Albani inventum, & ejus homines & burgenſes & milites ſummonuit ut fidelitates & ſecuritates patri ſuo & matri ſuæ primò, deindè ſibi factas obſervarent, tamquam ſuper juſtâ hæreditate ſuâ; Comitemque Campaniæ rogavit & inhibuit ut hæreditatis ſuæ ſecuritates vel hominia ſibi non uſurparet:

proponens ei quod ipse filiam suam accipere uxorem juraverit, & sui homines, qui præsentes aderant, idem juraverant. Comes autem Namurcensis fidei & juramenti religionem erga nepotem suum nequaquam observans, matrimoniumque filiæ Comitis Hanoniensis cum Comite Campaniæ primò juratum contemnens, Comiti Campaniensi securitates & hominia ab hominibus suis, contradicente Comite Hanoniensi & reclamante, fieri fecit: quasquidem fidelitates & hominia homines Comitis Namurcensis, quidam pecuniâ à Comite Campaniensi acceptâ, quidam metu Comitis Namurcensis, ab eo coacti fecerunt. Audiens autem Comes Hanoniensis quòd Dominus Imperator Romanorum Fredericus eodem tempore mense Augusto, in Assumptione B. Mariæ, apud Wormaciam Principibus suis curiam indixisset, ubi Domino Philippo Coloniensi Archiepiscopo, quem
(N.215.) tunc graviter oderat, diem constituerat, illùc nuncios suos, Gossuinum scilicet de Tulin, militem discretum, & Gislebertum clericum, notarium suum, misit: qui in curiâ coràm Domino Imperatore & Principibus suis jus Comitis Hanoniensis, quod in terris Comitis Namurcensis habebat jure hæreditario & ex ipsius Comitis dono, & securitatibus & privilegiis Comitis Namurcensis confirmatum reclamabant, privilegiaque Comitis Namurcensis sigillo roborata super hoc & vetera & nova monstraverunt. Quod audientes universi, super perfidiâ Comitis Namurcensis mirati sunt, quòd nepotem suum Comitem Hanoniensem, qui ejus defensor contra omnes homines fuerat, ità in jure suo defraudaverat. Dominus verò Imperator Comiti Hanoniensi super his &

aliis omne bonum promittens, audientibus universis Principibus & aliis viris nobilibus, dixit & asseruit quòd dum ipse viveret, Comes Campaniensis vel aliquis potens Francorum Princeps Comiti Namurcensi in tantis bonis nequaquàm succederet. Sicque nuncii illi cum gratiâ Domini Imperatoris à curiâ recesserunt.

Eodem anno MCLXXXVII, mense Augusto, Elizabeth Francorum Regina, Comitis Hanoniensis filia, filium peperit Parisiis Ludovicum, cujus nativitas Francis & Hanoniensibus magnum dedit gaudium.

Eodem anno in festo Apostolorum Simonis & Judæ, Albertus, Clericus, Leodiensis Archidiaconus, Godefridi Ducis Lovaniensis filius, Henrici Ducis junioris frater, relicto officio clericali, Comitem Hanoniensem adiit, ut eum militem faceret: quem Comes Hanoniensis, licet pater illius & frater diutiùs extitisset invisus, tamen eum honoris intuitu benignè suscepit, & eum honorificè Valencenis militem ordinavit.

Tempore autumnali eodem anno, rumores ad Francos & universos ex hac parte Alpium constitutos pervenerunt, quod victis in transmarinis partibus Christianis, & Rege Jerosolymitano capto cum multis, civitas sancta Iherusalem ab inimicis fidei Catholicæ occupata sit. Undè Gregorius Papa, vir sanctissimus, ad Francos & Teutonicos misit Henricum Albanensem Episcopum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, Apostolicæ sedis Legatum, hominem admodùm discretum & honestum, ad prædicandum populis ut terræ Iherosolymitanæ subvenirent, cùm solus, post bellum illud, Princeps, Deo volente, ad partes illas venisset, vir

probus, Princeps potens, discretus & animosus, Conrardus Marchio Montis-Ferrati, Imperatoris Romanorum & Regis Francorum consanguineus, qui solus Acram & Tyram conservabat, continuosque à Sarracenis insultus sustinebat. Quibus auditis rumoribus, statim Richardus Dux Aquitaniæ, Regis Anglorum filius, & Philippus Belvacensis Episcopus, & Robertus Drecensis Comes frater ejus, filii Roberti Comitis de Brainâ, & Jacobus de Avethnis signum crucis sibi assumpserunt, & cum eis & post illos alii multi.

In Adventu verò Domini, colloquium Frederici Romanorum Imperatoris, & Regis Francorum Philippi, inter Juvir & Mosun, constitutum fuit : cui colloquio ut Comes Hanoniensis interesset cum eo Dominus Rex Francorum primò mandavit ipsi Comiti; Dominus verò Imperator similiter mandavit Comiti Hanoniensi ut cum eo ad colloquium illud veniret. Dominus autem Comes, licet nemini illorum hominii fidelitate obligatus esset, tamen, quia de Imperio erat, ad Dominum Imperatorem transivit, & cum eo in colloquio illo fuit, & inter Dominos, scilicet Imperatorem Romanorum & Regem Francorum, summus fuit consiliarius. In recessu verò à colloquio, cùm in villâ quâdam Ludovici Comitis Cisniacensis, Comitis Hanoniensis in secundo gradu consanguinei, Vertun scilicet, Dominus Imperator pernoctaret, Comes Hanoniensis sententiam quæsivit super illis qui possessiones aliorum injustè usurpant, & eas post aliquot annos vel tempus injustè detinent. Undè Principes Imperii & alii fideles Domini Imperatoris Comiti Hanoniensi & hominibus suis sententiam exposuerunt, quòd si aliquis in

(N. 216.) (N. 217.) (N. 218.)

possessionem alterius intraverit, & indè ad Dominum clamor factus fuerit, duos veridicos, qui circummanentes dicuntur, constituere super hoc debet; si quis equidem ex illorum relatione in alterius possessione injustè inventus fuerit, ipse illi, cujus in hoc jus est, possessionem suam liberam in pace dimittere debet, & damna illata per veritatem illi restituere debet; deindè excessum facti Domino Comitatûs per decem libras denariorum Comitatûs emendare debet. Homines Domini Imperatoris judicatores fuerunt Johannes Cancellarius, Radulphus Leodiensis Episcopus, Archiepiscopus Maguntiæ, Episcopus Metensis, Comes Palatinus Reni, H. Comes de Dieceâ, Warnerus de Bollandâ, Cono de Minseberch, Comes de Leninghis, G. Comes de Loz, F. de Husâ. Homines Comitis Hanoniensis, quibus judicium commissum est, Eustacius Senior de Ruez, Nicholaus de de Barbencione, Otto de Trasiniis, Hugo de Crois, Almannus de Proui, Renerus de Trit, Johannes Cornutus, Balduinus Montensis Castellanus, Gislebertus Clericus Mon- (N. 219.) tensis Præpositus, & alii multi.

In colloquio quidem illo Comes Campaniensis apud Dominum Imperatorem per se & per patruos suos, Willelmum scilicet Remensem Archiepiscopum, & Comitem Theobaldum, & consobrinum suum Ducem Burgundiæ, super terrâ Comitis Namurcensis, ut ejus gratiam haberet, laborabat: sed nihil ei profuit. Dominus autem Rex Francorum plus pro Comite Hanoniensi, quam pro Comite Campaniensi, nepote & consanguineo suo, rogabat Imperatorem. Cùm autem Dominus Comes Hanoniensis cum Domino Imperatore

conventiones pro terrâ illâ renovare vellet, Dominus Imperator benignè Comiti respondens dixit, quòd nihil novum super hoc absque consensu & præsentiâ filii sui Henrici Romanorum Regis ordinare vellet; verùm cùm filius suus in proximo ab Italiâ rediturus in Theutoniam perveniret, Comes Hanoniensis ut ad ipsum Imperatorem & ad ejus filium accederet. Promisit itaque ei Dominus Imperator quòd filium suum proprium super suâ gratiâ habendâ precaretur. Indè Comes Hanoniensis per Bullionem & per Dinant ad propria rediit; & vigiliâ Natalis Domini Bincium veniens, ibi die sancto Natalis Domini mansit. Indè Valencenas venit ad suscipiendum ibi Dominum Regem Francorum.

Dominus equidem Rex Francorum tertiâ die Natalis Domini Valencenas venit: quem Comes Hanoniensis honorificè in hospitio suscepit. Quartâ autem die Tornacum venit. Inauditum enim erat quod aliquis antecessorum suorum un-
(N. 220.) quam illuc venisset: sed cives, qui semper soli Episcopo, Domino suo, servierant, tunc voluntati Domini Regis ità subditi fuerunt, quod posteà ipsi Regi & in pecuniâ dandâ & in suis expeditionibus ad voluntatem suam servirent. Per vires enim Comitum Flandrensium Regibus Francorum transitus ad illam civitatem difficilis erat; isti autem Regi per familiaritatem Comitis Hanoniensis levior patuit aditus ad suam prorsùs explendam voluntatem. A quibus siquidem servitiis Domino Regi Francorum & in his & in aliis sæpiùs præstitis, Dominus Comes Hanoniensis minimas grates nullasque remunerationes loco & tempore opportuno accepit, sicut in subsequentibus satis declarabitur.

Eodem tempore & anno, prædictus Henricus Albanensis Episcopus, Cardinalis & Legatus per Franciam multos, ad suam prædicationem ad crucem sumendam convertit. Qui in Hanoniam veniens, à Domino Comite, tanquam ab Abbate Ecclesiæ Montensis, in castro ipsius honorificè susceptus, per duas noctes hospitatus est; qui in Dominicâ quâ cantatur : *Exurge, quare obdormis, Domine*, in monasterio B. Waldetrudis divina celebravit; ad cujus prædicationem vir probissimus Otto de Trasiniis & multi alii milites, & cujuscumque conditionis homines cruce signati sunt. Comitis autem honorificentia admodùm ei placuit. A quo acceptâ benignâ licentiâ, per Nivellam transivit, ubi multos ad crucem convertit; deinde Lovanium venit, ubi Henricum Ducem juniorem cruce signavit : qui citiùs, abjectâ cruce guerrarum insultus longè latèque multos movit. Indè Leodium ubi simoniam inter cætera vitia vigere nimiam audivit, in ipsum Episcopum Radulphum exacerbatus venit. Comes autem, austeritatem nimiam Domini sui & consobrini considerans, timuit ne ipse prædicationem in populo illius, vel decreta & ordinationes circa Ecclesiam sanctam sperneret, ipse Leodium ad dandum consilium & auxilium Domino & consobrino suo venit. Cùm autem ipse Cardinalis & Legatus multos in Leodio ad signum crucis convertisset, de simoniâ prædicare cœpit, & indè ordinare de consilio majorum Leodiensis Ecclesiæ & totius Episcopatûs: cui Dominus Radulphus Leodiensis Episcopus, homo austerus, & nulli dum posset consilio acquiescens, sed suæ voluntati semper intentus faciendæ, contrarius esset; quem

ejus consobrinus & fidelis Comes Hanoniensis ad voluntatem ipsius Cardinalis prosequendam induxit. Congregatis autem in palatio Episcopi clericis, scilicet Abbatibus, Archidiaconis, Præpositis, Decanis & aliis Ecclesiarum Prælatis, aliisque Clericis circiter duobus millibus, præsente & cum Cardinali residente Leodiensi Episcopo, & cum eo Comite Hanoniense, qui solus laicus omnibus Clericorum interfuit consiliis, Clerici tam majores quam minores circiter cccc, bona sua, scilicet Archidiaconatûs, Abbatias, præposituras, præbendas Ecclesiasticas, parochias, & alia quam plura beneficia, in manum Cardinalis liberè resignaverunt, quorum plures ista ab ipso Episcopo Radulpho ibidem præsente emptione acquisierant. Dominus autem Cardinalis illos à peccato isto absolvens, & eis pœnitentiam injungens, mutans personatus & alia bona Ecclesiastica, quod unus possederat aliis conferebat; sicque cuique in alterius bonis justam recompensationem faciebat, aliquibus ipsa bona, quæ resignaverant, reddebat. His equidem bonorum restitutionibus manum apposuit ipse Radulphus Leodiensis Episcopus: Albertus autem, Ducis Lovaniensis filius, officio militari renunciavit, & bonis suis Ecclesiasticis & ordine Clericali restitutus, cruce ibidem signatus est. Illinc ipse Cardinalis & Legatus usque Manguntiam civitatem transivit, ubi Dominum Imperatorem Romanorum Fredericum & Principes multos invenit, & milites & Clericos & cujuscumque conditionis homines congregatos. Ibi Dominus Imperator & filius ejus Fredericus, Dux Suevorum, miles probus & largissimus, cruce signati

ſignati ſunt, & cum eis milites multi, & ibi per totum Imperium de potentioribus & valentioribus Imperii Principibus & aliis militibus, exceptis Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Clericis, & plebe. De ſignatis autem cruce, tam per Imperium Romanum, quam per regnum Franciæ, & per regnum Anglorum, quàmplures in tranſmarinis partibus ſuccubuerunt morti; quidam verò, peracto etiam Chriſti negotio, tàm majores quam minores indè ad propria redierunt.

Eodem tempore & anno, cùm Rex Francorum Philippus, & Rex Anglorum Henricus & filii ejus, & Comes Flandriæ Philippus, in quodam colloquio inter Triam & Giſors conveniſſent, Dei inſpirante gratiâ, cruce Domini ſignati ſunt, ſcilicet Philippus Rex Francorum, Henricus (N. 221.) Rex Anglorum, Philippus Comes Flandriæ, Theobaldus Comes Bleſenſis, Stephanus Comes (*), Radulphus Comes Clarimontis, multique alii, & ſuper diſcordiis ſuis uſque poſt reditum ſuum à Iheroſolymis treugas inter ſe ordinari & firmari fecerunt: quæquidem induciæ non ſatis fuerunt obſervatæ, ut poſteà dicetur.

(*) Étienne Comte de Sancerre.

Eodem tempore Henricus Dux de Lemborch, & Henricus & Walramus filii ejus, cruce Domini ſignati ſunt: quâ citò abjectâ, multa mala & guerras per Imperium moverunt. Gerardus Comes de Loz tunc cruce ſignatus eſt; quam cum per v annos & ampliùs geſtaſſet, iter arripuit. Comes de Hoſtadâ tunc etiam cruce ſignatus fuit, quam cùm duobus annis geſtaſſet, iter arripuit; & cùm in Apuliam ad Dominum Imperatorem novum Romanorum Henricum veniſſet, ibi cum eo moram fecit, & cum eo ad propria rediit,

ubi citò post reditum suum mala multa & detrimenta graviora passus est.

Anno Domini MCLXXXVIII, termino Paschali, audiens Dominus Comes Hanoniensis quòd Dominus Henricus Rex Romanorum, Domini Frederici Imperatoris filius, ab Italiâ in Teutoniam regressus esset, iter ad ipsum Dominum Imperatorem & ejus filium Henricum Regem transire proposuit: cui Comes Namurcensis avunculus suus adulari volens, ne ipse nepos ejus aliquid in curiâ Imperatoris sibi contrarium machinaretur, Namurci ei obviàm venit, amoris & boni copiam ei promittens. Comes autem Hanoniensis non magis ei credens, litteras deprecatorias ad Dominum Imperatorem ab illo accepit, & per Lusceleborch & per Treverim civitatem transiens, Dominum Regem Romanorum Henricum
(N. 222.) apud Engelehen Imperiale Palatium invenit, de cujus non tantùm quàm tunc de gratiâ patris confidebat. Cùm autem Comes super negotiis suis pro hæreditate suâ Namurcensi eum conveniret & precaretur, ipse benignè & amicabiliter ei respondens, etiam apud patrem suum Imperatorem auxilium & consilium promisit, cùm pater suus pro Comite precari eum proposuisset, ipsumque Comitem cum quibus-
(*)Schlestadt. dam Secretariis suis ad patrem suum apud Selescat (*) ultra Renum transmisit, & per Secretarios suos missos patrem suum pro Comite Hanoniensi precatus est: quod quidem ipsi Imperatori placuit. Ut autem negotium Comitis pleniùs fieret, ipse Imperator filio suo Henrico Regi mandavit ut citò ad se accederet: qui citiùs ad patrem venit; habitoque, pater & filius, communi consilio, Comiti Hanoniensi

ſuper allodiis & feodis avunculi ſui gratiam ſuam conceſ- (N. 223.)
ſerunt (quod nunquam ipſi duo communiter fecerant) & ei eadem privilegiis ſuis confirmaverunt; Dominaque Conſtantia Regina, Regis Henrici nova nupta, Comitis Hanonienſis conſanguinea, pro ipſo apud Dominum Imperatorem & ejus filium Henricum Regem, precibus, quibus poterat, intercedere ſtudebat. Indè Comes benignè licentiatus Namurcum venit, ubi avunculus ſuus eum expectabat, certus quòd Comes Hanonienſis gratiam Domini Imperatoris & Domini Regis habebat. Comes igitur Namurcenſis, percipiens pleniùs quòd Comes Hanonienſis, nepos ſuus, in curiâ Domini Imperatoris, apud ipſum Imperatorem & Henricum Regem filium ejus communiter & Reginam, voluntatis ſuæ petitiones omnimodis conſecutus ſit, cum ipſo Comite pacem novam & concordiam fecit, & congregatis hominibus ſuis multis,
militibus, ſervientibus, clericis & burgenſibus in atrio (N. 224.)
B. Mariæ, recognovit Comes Namurcenſis Comiti Hanonienſi eum omnium bonorum ſuorum juſtum eſſe hæredem, fide interpoſitâ, tactiſque ſacro-ſanctis, jurans quod nihil ulteriùs faceret, undè Comes Hanonienſis ab hæreditate ſuâ alienari poſſet, qui in omnibus bonis ſuis ei ſuccederet; & ab
hominibus ſuis, ſcilicet Clarebaldo de Altâ-Ripâ, & Baſtiano (N. 225.)
de Gordinis, Godefrido de Orbaïs, & Theoderico de Faan, & Willelmo de Moſain, Iberto de Ais, Henrico de Merlemont, Willelmo de Unghesiis, Johanne de Goleſinis, & aliis multis, ſecuritates & fidelitates ſæpiùs anteà factas renovari fecit, ibique Comes Namurcenſis Comiti Hanonienſi juſtitiam & proviſionem terræ ſuæ commiſit: promittens ei ſe

omnimodis laboraturum ad hoc ut filiam suam rehaberet, & à conventionibus quas cum Comite Campaniensi firmaverat, recedere vellet. Comes autem Hanoniensis ei juravit cum hominibus suis quos ibi secum habebat, quod Comitem Namurcensem contra omnes homines juvaret, & ejus terram & honorem bonâ fide conservaret, debitamque in terrâ illius justitiam exerceret: undè ipse Comes Hanoniensis onus & laborem in propriis expensis suis sibi assumpsit, & postpositis aliis multis negotiis, terræ Namurcensi in omni bono & pace providere intendebat.

(N. 226.) Tempore illo & anno, cùm Gerardus de Sancto-Oberto, vir nobilis, Comitis Hanoniensis homo & consobrinus, contra milites quosdam discordiam haberet, & unum de illis servum suum esse assereret, scilicet Achardum de Berli; & indè illum in curiâ Comitis Hanoniensis in causam traheret; quâdam die illis in præsentiâ Comitis Hanoniensis Montibus constitutis, multis probis & nobilibus viris & cujuscumque conditionis hominibus astantibus, miles quidam Robertus de
(N. 227.) Belren probissimus, qui uxorem de primâ familiâ Comitis habuerat, & ex illâ filios habebat, consanguineus ipsius Achardi, in superbiam elatus, cum nemo eum super servitute conveniret, publicè dixit: » Domine Comes, relatum » est mihi quod Dominus Gerardus de Sancto-Oberto, me » non audiente, dixerit me ex servili conditione ad ipsum » pertinere; quòd si hactenus dixerit, mentitus est, ut » nequam & proditor; si autem amodò dicere vellet, mentiretur ut nequam & proditor; & ecce vadium meum » paratum contra ipsum ad duellum super hoc «. Gerardus

autem, illius auditâ præsumptione & arrogantiâ, cùm eum hactenùs dilexisset præ cæteris de origine illius, & in hoc casu semper ei parcere proposuisset, habito festino suorum consilio, respondit: » Domine Comes; Robertus de Belren » qui præsens est, ipse servus meus est: quod quia negat, & se » liberum esse dicit, ecce vadium meum paratum quod men» titur; & ego paratus sum adversùs ipsum probare, tanquàm » adversùs nequam & proditorem, ipsum esse servum meum «. Cui Robertus respondit se liberum esse, & ut nequam mentiebatur ipse Gerardus, cùm eum super hoc provocabat: datisque in manu Domini Comitis vadiis duelli, quia in voluntate duelli concordabant, duellum eis adjudicatum est, datisque utrinque obsidibus, dies eis ad duellum constituta est in Montibus. Comes autem in justitiâ recto tramite volens incedere, (N. 228.) omnes nobiles & sapientes terræ suæ ad diem illum invitavit. Duelli autem hujus provocatio ab universis audientibus Roberto improperata est, cùm ipse super hoc casu manens in pace, tam nobilem virum ad duellum provocasset; & licet in armis nominatior illo & probior diceretur Robertus, tamen quia brachium dexterum quassatum habuerat, nec indè benè convaluerat, eum in sinistro majores vires oportebat habere. Cùm autem dies opportunus accidisset, convenerunt Montibus ad duellum. Comite autem in plateâ antè monasterium B. Waldetrudis residente cum multis nobilibus & cujuscumque conditionis hominibus, & Episcopo Cameracensi Rogero, multisque Abbatibus cujuscumque ordinis, qui super pace faciendâ laborare intendebant, (N. 229.) circa horam diei primam venit Gerardus de Sancto-Oberto

armatus, veniensque in præsentiâ Domini Comitis dixit se paratum esse ad properandum contra Robertum de Belren, quod proposuerat. Sicque stetit, expectans Robertum; moranteque Roberto qui in ipsâ villâ Montibus erat (undè omnes astantes mirabantur) hora nona sonuit: quod videns & audiens Gerardus de Sancto-Oberto, per se & per prolocutorem suum Hugonem de Croiz, dixit quòd usque ad horam & ultrà horam expectasset adversarium suum, & ideò à duello liber esse & querelam suam attigisse, & in causâ suâ obtinuisse debebat; & super hoc judicium requisivit. Undè homines Comitis districtiùs admoniti, considerantes
(N. 230.) solem, & à Clericis astantibus instructi, dixerunt horam nonam esse transactam. Deindè judicaverunt Gerardum à duello esse liberum, & quod reclamaverat contra Robertum de jure obtinuisse; quandoquidem & ante factum judicium & post factum judicium Roberto in hospitio suo, nescio quo habito consilio, moranti satis significabatur. Post factum quippe judicium Robertus venit, & in præsentiâ Domini Comitis armatus dixit se paratum esse properare contra Gerardum, quod proposuerat: quem Dominus Comes de consilio hominum suorum cepit, & eum dearmari & detentum custodiri fecit. Gerardus autem de Sancto-Oberto à Comite requisivit ut Robertum sibi adjudicatum ei statim redderet: quem Dominus Comes per judicium hominum suorum eidem Gerardo reddidit. Gerardus autem illum, tanquam servum sibi adjudicatum, secum in vinculis deduxit. Indicatores horum omnium, scilicet de horâ nonâ & de duello, undè Gerar-

dus liber esse & quod reclamabat attigisse debebat, & de redditione Roberti in manus Gerardi, fuerunt Eustacius Senior de Ruez, Nicholaus de Barbencione, Walterus de Lens, Eustacius filius ejus, Alardus de Cymai, Willelmus frater Comitis, Otto de Trasiniis, Balduinus Caron, Hoelius de Kauren, Willelmus de Kauren, avunculus ipsius Roberti, Almannus de Proui, Renerus de Trit, Walterus de Wareni, Balduinus de Wallaincort, Willelmus de Hausi, Fulco de Semeriis, Stephanus de Denen, Gerardus Makerellus, Symon de Aunoit, Rasso de Gaurâ, Gerardus de Wadripont, Hugo de Oisi, Gerardus de Hamaidâ, Gossuinus de Aenghien, Nicholaus de Peruwez, Nicholaus & Egidius de Mainwaut, Rogerus de Condato, Hugo de Croiz, Balduinus Montensis Castellanus, Gislenus Bellimontis Castellanus, Henricus Bincensis Castellanus, Geroldus de Hun, Johannes Cornutus, Hugo de Ruet, Rainerus Advocatus Martienensis, Theodericus de Walleirs, Willelmus de Gominiis, Willelmus de Ausen, Hugo de Anton, Stephanus de Lambs, Nicholaus de Ruez Cameracensis Archidiaconus, Nicholaus S. Germani Præpositus, Gossuinus Præpositus Sonegiensis, Gossuinus de Tulin, Renardus de Strepi, Walterus de Blanden, Polius de Vileir, Karolus de Fraisne, Karolus Ludovici de Fraisne filius, Nicholaus de Cauderi, Godefridus de Tuin, Walganus de Austoit-Preit (*), Baldricus de Roisin, Egidius de Bermere, Stephanus Præpositus S. Amandi. (N. 231.)

Cùm autem Gerardus de Sancto-Oberto Robertum de Belren in vinculis detineret, ille veniam postulavit,

(*) Peut-être Anfroit-Prez.

& ei tanquam Domino suo ut homo servilis conditionis fidelitatem fecit. Gerardus autem illum illæsum corpore recedere permisit, eique honorem ulteriùs & bonum promisit. Robertus autem citò fidelitatem factam lædens, ad curiam Domini Imperatoris venit, querimoniam faciens de hominibus Domini Comitis Hanoniensis super sententiâ. Nemine itaque
(N. 232.) contradicente, literas à curiâ illâ impetravit ut sententia illa revocaretur: quæ quidem sententia ab hominibus Domini Comitis, absente tamen Gerardo & non inconsueto (*), revocata fuit Montibus juxtà tenorem literarum illarum. Undè mirandum est quomodò literas illas à Domino Rege Romanorum Henrico impetravit Robertus, cùm ipsius Henrici, Romani facti posteà Imperatoris, idem judicium in quemdam militem fuit factum. Cùm Henricus Domini Imperatoris Marescalcus militem quemdam, Præpositum scilicet Argentinensem, ad duellum provocasset, & ille Præpositus ad diem constitutum non venisset, quintâ die Natalis Domini apud Haghenoam, Dominus Imperator Henricus satis manè pransus in plateâ sedit, ubi meliùs posset considerare horas diei. Cùm autem ille miles ante horam nonam non venisset, judicatum fuit per domnum Gerardum Maguntinensem Archiepiscopum, & per Episcopum Balburgenensem & Episcopum Spirensem, & Episcopum Metensem, & per Conrardum Comitem Palatinum Reni, & per Henricum Comitem de Spanehem, & per Comitem de Salebrugis, & per Cononem de Minseborc, & per Robertum de Dorne, & per multos alios quia miles ille pro defectu ante horam
(N. 233.) nonam non venerat, honore & terrâ & uxore privabatur. Quod

(*) Dans le manusc. l'abréviation est *incueto*.

Quod horum conſcriptor vidit & audivit, qui etiam ſententiam in Montibus latam adversùs Ròbertum viderat & audierat.

Ad Comites autem Namurcenſem & Hanonienſem revertamur. Comes equidem Hanonienſis terram Namurcenſem inhabitans in propriis expenſis, prædas & violentias in terrâ illâ pacificabat, & contra Godefridum Ducem Lovanienſem marcias terræ Namurcenſis, quas ipſe Dux opprimere conſueverat, & contra Epiſcopatum Leodienſem, ad honorem Comitis Namurcenſis & pacem terræ, reduxit. Videntes autem homines Comitis Namurcenſis, qui terram ſuam malè tractare conſueverant, & de illâ ad voluntatem ſuam malè agere, ſuper juſtitiâ Comitis Hanonienſis & protectione terræ graviter doluerunt, & inter eum & avunculum diſcordiam ſeminare cœperunt; dicentes quod ſi Comitem Hanonienſem in cuſtodiâ terræ ſuæ Comes Namurcenſis diù morari permitteret, ipſe Comes Hanonienſis eum prorsùs exhæredaret. Contigit autem quòd homo quidam maleficus cuidam pauperi mercatori res violenter auferendo, plagis multis eum afflixit, ità quod eum quaſi mortuum reliquit. Cognitâ autem malefacti veritate; malefactor ille infra fines juſtitiæ Claribaldi de Altâ-Rivâ captus fuit & detentus, & XIV marcis redemptus. Comite autem Hanonienſi apud Namurcum exiſtente, homo qui malè tractatus fuerat, pauper rebus, debilis corpore, ad Dominum Comitem Hanonienſem ſuam detulit querimoniam. Audiens autem Comes Hanonienſis malefacti veritatem, hominem malefactorem capi & ad ſe adduci fecit; deindè, quod de murdritoribus facere conſueverat, illum in campo propè Namurcum igne concremari fecit, (N. 234.)

cùm Comes Namurcensis & sui perfidi adulatores ibidem essent; quæ quidem hominis combustio perfidos homines, adulatores Comitis Namurcensis, graviter succendit, qui in talibus lucra sua percipere solebant. Undè ipsum Comitem Namurcensem adversùs Comitem Hanoniensem ad iram incenderunt, nesciente tamen Comite Hanoniensi, qui super his omnibus bonâ fide & intuitu justitiæ agebat. Cùm autem Comes Hanoniensis indè reversus in Hanoniam moraretur, Comes Namurcensis apud Andennam ægrotavit: quod audiens Comes Hanoniensis illuc venit, ut avunculum suum visitaret, timens etiam ne si fortè decederet, familiares illius in malum Comitis Hanoniensis moliri intenderent super hæreditate & super possessionibus Comitis Namurcensis; quod quidem jam faciebant. Comes etenim Namurcensis, de consilio Secretariorum suorum, qui Comitem Hanoniensem & bonum pacis oderant, nuncios ad Comitem Campaniensem miserat, ut illic citò milites mitteret ad conservanda castra sua. Comite autem Hanoniensi cum avunculo suo apud Andennam morante, significavit ei Comes Namurcensis quòd in terram suam benè posset reverti, quia non placebat sibi illius mora. Nuncii autem ad Comitem Campaniæ missi, Comite Hanoniensi nesciente, solam Comitissam, Henrici Comitis matrem, invenerunt: Comes etenim Campaniæ cum Domino Rege Francorum erat in expeditione contra Regem Anglorum Henricum, & contra Richardum filium ejus, qui cruce signati, rupto treugarum fœdere, guerram inter se moverant. Undè Comitissa Campaniæ suos proprios nuncios ad Comitem Namurcensem super hoc misit, per

quos Comes Namurcensis ipsi Comitissæ idem mandavit; quod quidem Comiti Hanoniensi nunciatum fuit; qui assumptis secum viris probis & discretis, Eustacio scilicet Seniore de Ruez, Nicholao de Barbencione, Ottone de Trasiniis, Waltero de Warini, Willelmo fratre ipsius Comitis, Balduino Carun, Almanno de Proui, Renero de Trit, Hugone de Antun, Hugone de Croiz, Balduino Montensi Castellano, Gossuino de Tulin, Johanne Cornuto, Rainardo de Strepi, Polio de Vileir, & cum eis Gisleberto Clerico, ut ejus intentionem pleniùs cognosceret, Namurcum venit, quò Comes Namurcensis infirmus navigio se advehi fecit. In adventu quippe suo Comes Hanoniensis castrum superius cum suis intravit ad visitandum avunculum suum; in quo quidem adventu, cùm Comes Namurcensis XXX tam milites quam servientes non haberet secum, Comes Hanoniensis superveniens cum CXL hominibus tam militibus quam servientibus, leviter illi castrum abstulisse & indè illum ejecisse potuisset, si quid in voluntate habuisset. Indè ipse Comes, viso avunculo suo, in burgo Namurco, sicut consueverat, hospitatus est. In crastino autem Comes Hanoniensis, assumptis secum tribus militibus, Almanno scilicet de Proui, Johanne Cornuto, Renardo de Strepi, & Gisleberto Clerico suo, & tribus tantùm servientibus peditibus ad tenendos equos, ut avunculum visitaret, ad portam contiguam nemori venit. Cui aditus omninò negatus fuit : undè Comes Hanoniensis admirans turbatus est. Cùm autem ad hospitium & ad alios socios suos reversus esset, mandavit ei Comes Namurcensis ante prandium (N. 235.)

ut à burgo recederet, quia mora ejus ibi sibi displicebat: quod quidem mandatum Comes Hanoniensis ab avunculo suo processisse non satis credebat. Post prandium verò iterùm misit Comes Namurcensis duos milites ad Comitem Hanoniensem, significans ei quod nisi à castro Namurcensi recederet, ipse in crastino probare vellet quis eorum ibi majores vires haberet, & interim victualia & cætera venalia ei inhiberet. Comes autem, sociorum suorum habito consilio, nunciis illis respondit quòd in crastino recederet, sed ante recessum suum avunculo suo loqui vellet: quod quidem Comes Namurcensis concessit. In crastino autem Comes Hanoniensis, post auditam missam, cum prædictis omnibus sociis suis castellum superius intravit, ubi avunculus suus milites circiter LX secum habebat, quos pro metu Comitis Hanoniensis ibi congregaverat. Comes itaque Hanoniensis avunculo suo jacenti præ infirmitate dixit, universis audientibus:

(N. 236.) » Domine, ego bonâ fide cum labore & expensâ propriâ » assumpseram per voluntatem vestram terræ vestræ protectionem & justitiam. Video autem & audio quod & » vobis & consiliariis vestris displiceat, cùm vos me à » burgo vestro exire coegeritis: quod quidem nec vobis » nec mihi honestum videtur. Volo igitur, si vobis placeat, » à fide interpositâ & juramento præstito pro bono & pace » vestrâ me liberum prorsùs dimittatis «. Cui Comes Namurcensis respondit quòd satis per se & per suos terram suam posset conservare. Undè Comes Hanoniensis à custodiâ suâ & fidelitate factâ liberum & absolutum esse volebat. Sicque Comes Hanoniensis absolutus ab avunculo rediit ad propria.

Videns autem Comes Hanonienſis hæreditati ſuæ periculum imminere, commoto exercitu feſtinò, Namurcum venit, & illud cum paucis obſedit, terram illam nequaquàm permittens prædis vel igne moleſtari. In craſtino autem poſt adventum ſuum, cùm major pars exercitûs ſui nondùm ad ſe perveniſſet, & Comes Namurcenſis in Namurco circiter CCXL milites, & homines tam equites quam pedites circiter XX millia armatos haberet; Comes Hanonienſis cum CCC militibus, & hominibus equitibus & peditibus circiter XXX millia, inſultus villæ Namurco fecit. Namurcenſibus autem hominibus viriliter ſe defendentibus, demùm per vim capti ſunt, in quâ milites circiter CXL, & homines alii multi capti ſunt, quos tamen Comes omnes liberos dimiſit, jurantes quod ulteriùs in guerram Comiti Namurcenſi contra Comitem Hanonienſem nullum ferrent auxilium. Milites autem multi & alii homines caſtrum ſuperius cum Comite Namurcenſi intraverunt. Ibidem Egidius de Duras, Comes leproſus, vir animoſus, captus eſt: quem Comes Hanonienſis apud Ath caſtrum ſuum captivum conſervari per aliquantum tempus fecit. Villa ipſa Namurcum ab Hanonienſibus auro & argento multo, veſtibuſque & pannis novis, ſcilicet brunetis viridibus & telis, multiſque ornamentis domui neceſſariis, & armis hominum ſpoliata fuit, (N. 237.) dolente tamen Comite Hanonienſi, qui homines villæ plurimùm diligebat, & ab eis amabatur; ſed in tali caſu homines à rapinâ nequaquam poſſunt coerceri. Captâ quippe villâ, Comes Hanonienſis ordinavit ut milites omnes in villâ manerent ad obſidendum caſtrum, cæteri verò homines

foris: quod præscientes milites castri & Comitis Numurcensis, ipsi villæ ignem occultè apposuerunt, quæ villa ex oppressione domorum, calore nimio diei, & vento quodam desuper flante, ferè tota concremata est. Undè Comes Hanoniensis trans Sambram fluvium, fixis tentoriis in pratis inter
(N. 238.) ipsam aquam & nemus Mallamam, & inter ipsum castrum & ipsum nemus, castrum multis militibus & cæteris hominibus munitum obsedit: quod cum per aliquot dies obsedisset, obsessi, deficiente vino & cervisiâ, & aquâ ex desiccatione putei sui, plurimùm aggravati, pacem & misericordiam requisierunt. Comes itaque Namurcensis Comiti Hanoniensi castrum Namurcum reddidit, hâc conditione quòd homo quidam, eorum ligius vir, Rogerus de Condato, homo ligius Comitis Namurcensis, & homo ligius Comitis Hanoniensis, castrum ipsum & castrum Durbui, dùm ipse viveret, & dùm viveret Comes Namurcensis, fideliter conservaret, ità quod neuter in castris illis, dùm viveret Comes Namurcensis, potestatem haberet; post decessum verò Comitis Namurcensis, ipsa castra Comiti Hanoniensi redderentur tanquam Domino & hæredi. Sed quia Rogerus præsens non aderat, ipsum castrum Namurcum Ottoni de Trasiniis & Waltero de Warini & Nicholao de Barbencione ad conservandum fuit commissum, quò usque post xv dies ad custodienda ipsa castra Rogerus paratus esset. Quòd autem castrum Durbui Rogero custodiendum infra xv dies committeretur, Comes Namurcensis, Wildricus de Walecurt, & Clarebaldus de Altâ-Ripâ, & Bastianus de Gordinis, & Godescalcus de Morelmeiz, fide interpositâ & jura-

mento affirmaverunt; quæ quidem juramenta nunquam fuerunt observata; Comes etenim Namurcensis milites Comitis Campaniensis in Durbui & in Boviniâ posuit. Cùm autem Rogerus de Condato ad custodiam castrorum illorum paratus esset, requisitum fuit à Comite Namurcensi & ab hominibus suis prædictis ut eidem Rogero castrum Durbui redderetur; quod Comes Namurcensis nec voluit nec potuit. Homines autem Comitis Hanoniensis, pro defectu Comitis Namurcensis super castro Durbui, Comiti Hanoniensi Namurcum reddiderunt, quod Comes Hanoniensis militibus & servientibus equitibus & peditibus & victualibus munivit. Dùm autem Comes Hanoniensis in obsidione Namurci moraretur, castellum Thiet ei fuit redditum, quod (N. 239.) ipse Comes Willelmo fratri suo posteà in feodo ligio dedit, sicque patet quòd Comes Namurcensis Comitem Hanoniensem tanto odio oderat, quòd maluit honore Namurcensi privari, quàm ipse omnem intentionem & laborem ad exhæredandum Comitem Hanoniensem adhiberet. Videns autem Comes Hanoniensis in Comite Namurcensi defectum pacis, ipse mense Augusto castrum Boviniam obsedit, quod multis probis Comitis Campaniensis militibus cum militibus Comitis Namurcensis, qui in Namurco capti Comiti Hanoniensi fidelitatem fecerant, & servientibus probis, & hominibus ipsius villæ probissimis quidem in armis, munitum erat: quod quidem castrum forte absque machinis capi non poterat. Obsessis autem succursum Comitis Campaniensis expectantibus, muri eorum usque ad turrim per Manghenellum (N. 240.) diruti sunt; præparatâ autem aliâ machinâ, scilicet petrariâ,

& illà turri insultum faciente, obsessi milites castellum reddiderunt, & in pace ad propria reversi sunt. Comes autem Hanoniensis castrum, per multos annos anteà quasi prorsùs vastatum, renovavit & illud infortiavit. Hæc autem omnia gesta sunt anno Domini MCLXXXVIII.

Capto autem castello illo, Comes à Domino Rege nuncios habuit & mandatum ut citò ad ipsum veniret; sed quia Comes Hanoniensis apud Dominum Regem Francorum non auxiliatores, sed multos habuerat accusatores, dicentes quòd Comes Hanoniensis exercitum suum turbaverat, quia Comes Campaniensis exercitum suum pro insultibus Comitis Hanoniensis citiùs reliquerat, & ipse Comes Campaniæ, Princeps potens, maximam in Franciâ haberet parentelam, absque sano conductu ad ipsum Regem transire noluit; habito autem bono conductu ad ipsum transivit. Interim autem, dùm Comes Hanoniensis esset in Franciâ, homines ipsius Comitis Ha-
(N. 241.) noniensis castellum veterem-villam obsederunt, quod eis redditum fuit post multos assultus. Deindè firmitatem Bevernam, quæ Coloniensis dicitur, obsederunt & ceperunt. Comes autem Hanoniensis à Domino Rege Francorum non satis benigno habito vultu, ad propria reversus est. Comes etiam Flandriæ nullum ei tunc amoris vultum prætendebat; ità quod Comes Hanoniensis ab ipso Comite Flandriæ nihil boni vel pacis expectabat. A Domino etiam Imperatore & ejus filio Henrico Romanorum Rege per quosdam minæ ei sæpiùs reportabantur. Sicque, quasi solus, quod poterat faciebat Comes Hanoniensis, nullam spem boni vel dilectionis in Domino Imperatore Romanorum & Henrico ejus filio,

filio, nec in Rege Francorum, nec in Rege Anglorum, nec in Comite Flandriæ, nec in Duce Lovaniensi, nec in Archiepiscopo Coloniensi habens, sed minas totius mali continuas.

Dum autem Comes Hanoniensis primò in obsidione Namurci moraretur, quosdam servientes in turribus fortissimi monasterii de Floreffiâ posuit pro custodiâ terræ illius, & ne avunculus suus eas turres occuparet, & per eas ei malum inferre posset. Ad preces autem Domini Hermanni, Abbatis ipsius loci, hominis seditiosi, semper autem vultum simplicis prætendentis, quia hujusmodi homines in monasteriis manere nequaquàm debent, illos amovit: promittente ipso Abbate quòd ita eas turres custodiret, quòd Comiti Hanoniensi nullum per eas malum eveniret. Ejectis verò illis Comes Namurcensis ex permissione Abbatis suos homines instituit: unde posteà & Comiti Hanoniensi & terræ illi detrimenta & damna nimia supervenerunt, & ipsa Abbatia tunc temporis opulenta, igne vastata, in nimiam paupertatem per longum tempus redacta est. (N. 242.)

Prætereundum quippè non est quomodò Johannes Cornutus in aquam Mosam ab alto armatus, in equo saliens in navim, homines sibi insidiantes expugnavit, revertens ab obsidione Boviniæ. Cùm enim ipse Johannes, miles probus & animosus, Domini Comitis Hanoniensis consanguineus, castrum Namurcum custodiret, & Dominus Comes Hanoniensis in obsidione castri Boviniæ moram faceret; ipse Johannes ad ipsum Dominum suum transivit, super quibusdam quæ conferre habebat cum ipso. Cùm autem illinc reverte- (N. 243.)

retur cum duobus militibus & septem servientibus in armis equitibus, quidam Comitis Namurcensis clientes electi & probi insidias ei prætenderunt, transeuntes mosam cum nave magnâ in transitu quodam difficili. Quod percipiens Johannes, qui nisi per manus illorum evadere poterat, armatus armis militaribus armatoque equo, cum suis armatis hostes circiter XL benè armatos invasit: qui citiùs in fugam elapsi sunt in navem. Johannes autem de illorum invasione, in margine aquæ stans, cùm nullus pateret transitus ad hostes, ex nimiâ audaciâ ab alto equum ad saltum in navem convertit armatum ipse armatus; ex quo saltu navis mersa est, unde homines in aquam cadentes, quidam submersi sunt, quidam verò nando evaserunt. Johannes autem in equo nans (unde mirandum est) in aquâ unum hominem interfecit, unum verò captum duxit, & aquam sanus exivit: unde ab universis audientibus laudem habere meruit.

Tempore illo firmatis inter Regem Francorum & Regem Anglorum treugis, auxilia plurima Comiti Campaniensi contra Comitem Hanoniensem ab ipso Rege Francorum avunculo suo, suæque amitæ filio, & à Richardo Regis Anglorum filio, Pictaviensi Comite dicto, & ab aliis consanguineis & amicis suis promissa sunt: qui Comes, commoto ipso in tempore multo exercitu, Comitem Hanoniensem invadere proposuit. Auxiliatores autem multi, quos Comes Hanoniensis habere solebat, propter Comitem Campaniæ cujus homines erant & vicini, Comiti Hanoniensi deerant, scilicet Comes Retensis, Rainaldus de Rosoit, Robertus de Petrâ-Ponte, Gaufridus de Balehem, Radulphus de

Tur, Wido de Cheri, Nicholaus de Ruminio. A Flandrensibus etiam, cùm quidam homines sui essent & amici, quidam verò uxoris suæ Margharetæ Comitissæ consanguinei, pro metu Comitis Flandriæ nullum poterat habere subsidium. Ab Aduallensibus verò, in quibus multos habebat (N. 244.)
Principes & Comites & alios nobiles amicos & consanguineos, qui tam Comitis Namurcensis & uxoris suæ erant consanguinei, quàm Comitis Hanoniensis, nullum habebat consilium vel auxilium. De Duce Lovaniensi Godefrido & ejus filio Henrico Duce juniore, cum quibus novam firmaverat amicitiam, magis diffidebat quàm confideret. Audiens autem Comes Hanoniensis Comitem Campaniæ cum tot & tantis probissimis militibus in malum suum adventurum, ipse cum nobilissimâ Comitissâ uxore suâ Margaretâ, & filiis suis satis adhuc parvis, Balduino scilicet, Philippo & Henrico, Comitem Flandrensem adiit, quem apud Riholt prope sanctum Audomarum invenit: cujus auxilium tanquam sui Domini & amici & confœderati humiliter requisivit, ut super hæreditate suâ & filiorum suorum & honore suo ei subveniret. Ad hæc Comes Flandriæ respondit quòd si confœderationi factæ cum Domino Rege Francorum renuntiare vellet, & castra quædam, scilicet Wallaincort, (N. 245.)
Pereusmont & Businias ab eo in feodo susciperet, ipse eum juvaret; alioquin eum nequaquam juvaret. Comes autem Hanoniensis in nullo fidem suam volens lædere, confœderationi factæ cum Domino Rege Francorum nequaquam voluit renuntiare; castra autem illa quamvis ea quasi in allodio teneret, & ad Comitatum Hanoniensem pertinere

non viderentur, tamen ea ab ipso Comite recipere noluit: timens illius austeritatem ut quandocumque sibi placeret, ea à Comite Hanoniensi requireret sibi reddenda, & ei ad voluntatem suam in Flandriâ dies tanquam homini suo constitueret & sibi si placeret, eum tanquam aliquem Baronem Flandrensem ad duellum provocari faceret, sicut moris est in regione illâ. Sicque Comes Hanoniensis & Comitissa & eorum filii, nihil amoris vel pietatis in Comite Flandrensi invenientes, ad propria reversi sunt. Itaque Comitis Flandrensis auxilium Comiti Hanoniensi pro Domino Rege Francorum defuit; Domini verò Regis Francorum pro Comite Campaniæ Comiti Hanoniensi defuit: sicque ipsum Comitem Hanoniensem omnia majora negotia sua per suos solos Hanonienses homines oportuit, Dei gratiâ præeunte, consummare.

Consideravit autem Comes Hanoniensis gratiam Domini Imperatoris & Domini Henrici Regis filii sui sibi fore necessariam in occupatione honoris Namurci, cùm ipsa allodia ad Imperium pertineant, & quædam feoda ab ipso Imperatore Romanorum habeantur. Unde Comes Hanoniensis habito suorum consilio hominum, nuncios ad Dominum Henricum Romanorum Regem, circa Renum morantem cum Constantiâ uxore sua, transmisit, videlicet Abbatem Viconiensem, hominem benè literatum, linguâ Romanâ & Theutonicâ
(N. 246.) satis edoctum, & cum illo Gislebertum Clericum suum, qui Renum transeuntes, ipsum Dominum Regem apud Frankenevort super Mogum fluvium invenerunt. Cùm autem ei insinuassent pleniùs quomodò Comes Hanoniensis ex

necessitate castra avunculi sui occupaverat, quia exhæredationem sibi videbat imminere; Dominus Rex benignissimè super hoc illis respondens, Domino Comiti Hanoniensi diem apud Aldeborch in Saxoniâ constituit, ad se & ad patrem suum Imperatorem venturo, ibique de bono Comitis Hanoniensis & pace tractaret cum patre suo, ita quòd per eorum gratiam castra quæ occupaverat retineret, & super residuis bonis quæ avunculus suus Comes Namurcensis adhuc possidebat, eorum consilium & auxilium haberet. Quo audito benigno ipsius Regis responso, ad Dominum suum Comitem Hanoniensem reversi sunt.

Interim Dominus Comes Hanoniensis nuncium suum ad Dominum Regem Francorum miserat, scilicet Gossuinum de Tulin, militem discretum & facundum; qui cum Domino Rege Francorum secretiùs loqui vellet, Dominus Rex Francorum ei austerè respondens, nihil ab eo audire voluit, quod Comes Campaniæ, qui præsens aderat, audire non posset. Nuntius autem, mutatis verbis, Domino Regi Francorum aliter quam sibi commissum fuisset ex astutiâ locutus est. Responso autem ab ipso Rege non satis benigno accepto, ad Dominum Comitem Hanoniensem reversus est. Comes equidem Campaniæ, qui commoto exercitu in Comitem Hanoniensem graviter insurgere proposuerat, & è contrà Comes Hanoniensis suum exercitum adunaverat, in Ardennam venit, retromisso exercitu suo, ibique cum Comite Namurcensi auxilium Ducis Lovaniensis requisivit, ibique Duci juniori Comes Namurcensis, laudamento Comitis Campaniæ, totam terram suam ex hâc parte Mosæ & Sambræ

vadio tenendam concessit, tam in feodis quam in allodiis pro v marcis, & ab hominibus suis, scilicet Clarebaldo de Altâ-Ripâ, & Henrico de Merlemonte, fidelitates fieri fecit. Unde ipse Dux quas potuit villas occupavit, scilicet
(N. 247.) Thienas in Hasbanio, & alias multas; in Lernuth quoque firmitatem restruere cœpit, quam ipse anteà pro guerrâ quam habuerat cum Comite Namurcensi prostraverat; & in Merlemonte cum Henrico ipsius villæ possessore milites & servientes ad infestandum Comitem Hanoniensem posuit: sicque Comes Hanoniensis magis oppressus est: attamen in nullo flecti poterat.

Cùm autem Comes Hanoniensis ab avunculo suo, nec à Comite Campaniensi, nec à Duce Lovaniensi treugas haberet, consideravit quòd ad diem apud Aldeborch constitutum transire non posset. Unde habito hominum suorum consilio, nuncios ad Dominum Imperatorem & ad Dominum Regem Romanorum filium ejus transmisit, scilicet
(N. 248.) Gossuinum de Tulin & Gislebertum Clericum suum; venientesque Maguntiam, audientes Dominum Imperatorem & Henricum Regem filium ejus apud Erbfordiam, quæ distat quinque dietis à Maguntiâ, esse & in tertiâ die recessuros & ab invicem separaturos, infra duos dies & duas noctes in octavâ omnium Sanctorum illuc pervenerunt: qui & à Domino Imperatore & Rege filio ejus honorificè recepti sunt; pro quorum adventu recessus ipsorum Dominorum per tres dies retardatus fuit. Prætermittendum autem non est quin describatur quem honorem & quod bonum Dominus Imperator & Dominus Rex Comiti Hanoniensi

cupiverint. Erat enim ibidem Domnus Petrus Tullensis Episcopus, homo discretus & vividus, missus ad Dominos Imperatorem & Regem pro parte Comitis Campaniensis, promittens ex parte Comitis Campaniensis Domino Imperatori v millia marcas, & Domino Regi v millia marcas & Dominæ Reginæ mille marchas, & curiæ mille marchas & ultrà, aliis curiæ consiliariis MDCC marchas, ita inquam quod eorum gratiam super possessionibus Comitis Namurcensis, & auxilium & vires contra Comitem Hanoniensem auxilium haberet; si autem contra Comitem Hanoniensem auxilium ferre nollent, saltem pro eorum gratiâ tantummodò habendâ, meditatem omnium quæ nominata sunt promittebat. Cùm autem nuncii Comitis Hanoniensis advenissent, statim ipsius Episcopi verbis & promissis Spretis, ipsi Episcopo licentia recedendi concessa est. Nuncii quidem Comitis Hanoniensis per promissas MDL marchas gratiam Domini Imperatoris & Domini Regis obtinuerunt, (N. 249.) de quibus solvendis tertiam partem in Natali Domini, tertiam in Pachâ Domini, tertiam verò post decessum Comitis Namurcensis, vel post concordiam inter eos factam, inducias habuit, & super his gratiam eorum habuit; ita componendo quòd Comes Hanoniensis ad Dominum Regem circa Renum accederet, & omnia allodia & feoda avunculi sui, tam ea quæ ipse Comes Hanoniæ tenebat, quàm ea quæ Comes Namurcensis possidebat, in manum ipsius Domini Regis reportaret, & ipse Rex ei in feodo ligio daret; inde autem Comes Hanoniensis Marcio Namurcensis vocaretur, & Principum Imperii gauderet privilegio. Nuncii itaque, peractis his compositionibus & scripto commendatis, vigiliâ

S. Martini apud Erbfordiam, inde per conductum Domini Regis, & cum probissimo milite F. de Husa, qui mittebatur ad adducendum Comitem Hanoniensem ad curiam, ad Dominum Comitem reversi sunt.

(N. 250.) Tacendum autem non est, sed palàm proferendum, ut universis ad serviendum Dominis suis fideliter exemplum detur, quod unus nunciorum istorum, scilicet Gislebertus Clericus, duas præbendas quas tantummodò habebat, absente & nesciente Domino suo Comite Hanoniensi, pro promotione Domini sui negotii, duobus in curiâ dedit: qui etiam duas anteà ad voluntatem Domini sui resignaverat. Dominus autem Comes pro bonâ ipsius fidelitate, servitium fidele ei remunerans, in Ecclesiâ S. Germani in Montibus Præposituram, & in Ecclesiâ S. Waldetrudis custodiam & præbendam, & in Namurcensi Ecclesiâ S. Albani Præposituram, custodiam & præbendam, & in Sonegiensi Ecclesiâ præbendam, & in Condatensi Ecclesiâ præbendam, & in Melbodiensi Ecclesiâ præbendam, eidem Gisleberto acquisivit. Insuper apud Domnum Albertum de Kuch, Leodiensem Episcopum, effecit quod idem Gislebertus in Namurcensi Ecclesiâ B. Mariæ Abbatiam, id est donationem præbendarum obtinuit.

(N. 251.) Tempore illo treugæ inter Comitem Hanoniensem ex unâ parte, & Ducem Lovaniensem & Comitem Namurcensem ex aliâ parte quandoque firmabantur, quæ contra Comitem Hanoniensem malè observabantur, Comes autem Hanoniensis ad mandatum Domini Regis Romanorum ad ipsum Dominum festinans, per conductum Godefridi Ducis Lovaniensis, qui inde præceptum Domini Regis Romanorum

rum habebat, usque Viseis super Mosam transivit cum prædicto F. de Husa. Illinc per conductum Hugonis militis de Wormatiâ, qui terram illam ex parte Domini Regis custodiebat, usque Aquas Palatium transivit: cui Comes Juliacensis occurrens, illinc usque Confluentiam per præceptum Domini Regis eum conduxit. Comes itaque die tertiâ ante Natale Domini ad Dominum Regem Romanorum apud Wormaciam accessit, secumque socios & fideles suos habuit, Renerum de Trit, Hugonem de Croiz, H. de Rueth, Johannem Cornutum, Gossuinum de Tulin, Gislebertum (N. 252.) Clericum. Dominus verò Rex ipsum Comitem placido ac hilari vultu suscepit. Comes autem Hanoniensis, sicut prædictum est, omnia allodia Comitis Namurcensis, tam ea quæ jam possidebat, quam ea quæ Comes Namurcensis adhuc habebat, ad honorem Namurcensem & de Rochâ & de (N. 253.) Durbei pertinentia, in manum Domini Regis dedit. Dominus autem Rex adunatis tam feodis quàm allodiis & familiis & Ecclesiis in istis Comitatibus sitis, ad Imperium pertinentibus, ex eis Principatum, qui marchia dicitur, fecit, & eamdem marchiam Comiti Hanoniensi in feodo ligio concessit: unde Comes Hanoniensis ligium ei hominium fecit sub testimonio Principum, scilicet Domini Conrardi Maguntiensis Archiepiscopi, & Conrardi Comitis Palatini Reni, & Episcopi Wormaciensis, & Episcopi Spirensis, & aliorum multorum, Roberti Comitis de Nassoâ, *** Comitis de Linenghis, & Roberti de Dornâ, & Johannis Cancellarii, & Ministerialium, scilicet Wernerii de Bollandâ, Cononis de Minseberch, F. de Husa, Hunfridi de Falconis-Petrâ, & aliorum

(N. 254.) multorum tam nobilium quàm ministerialium. Sicque Comes Hanoniensis & Princeps Imperii & marchio Namurcensis factus est : quod quidem Dominus Imperator fidelibus suis ista tacere indixit, quousque Comes Namurcensis aut moreretur, aut cum eo Comes Hanoniensis aliquam posset facere concordiam. Compositum quidem fuit & tam à Domino
(N. 255.) Rege quam à Comite Hanoniensi approbatum, quòd marchia illa Namurcensis nulli de hæredibus Comitis Hanoniensis tenenda unquam concederetur, nisi ei qui Comitatum Hanoniensem tenebit.

Dominus autem Rex Romanorum Henricus, pro bono Comitis Hanoniensis, Comiti Namurcensi diem constituit apud Leodium, ut in octavis Epiphaniæ illic venturus inter illum & ejus nepotem Comitem Hanoniensem facere pacem posset. Cùm autem apud Wormaciam per XVI dies moram fecissent, Leodium venit ipse Dominus Rex, & cum eo Comes Hanoniensis. Venerunt autem illuc ad Comitem Hanoniensem viri probi de consilio suo multi à Hanoniâ, scilicet Willelmus frater suus, & Otto de Trasiniis, & Nicholaus de Barbencione, & multi alii sine armis, & cum eis Balduinus ipsius Comitis filius primogenitus, adhuc puer. Comes autem Namurcensis cum militibus circiter C, & armis, & multis servientibus equitibus venit. Dux etiam Lovaniensis junior Henricus in superbiâ veniens, milites circiter CCC cum armis, & totidem servientes equites secum adduxit : quorum improbus & arrogans adventus Dominum Regem graviter offendit, cùm ipse cum paucis venisset & sine armis, & Comitem Hanoniensem quem illi oderant

ſecum ſine armis adduxiſſet. Dominus autem Rex pro pace laborans inter Comitem Namurcenſem & Comitem Hanonienſem faciendâ, nihil profecit. Cùm autem Rex per aliquot dies ibi & Comitem Namurcenſem, & Ducem Lovanienſem detinuiſſet, Comiti Namurcenſi recedendi licentiam dedit, Ducem autem Lovanienſem & Comitem Hanonienſem ſecum Trajectum duxit, ut ſaltem inter eos pacem faceret; qui cùm apud Trajectum nihil de pace poſſet ordinare, illinc in Aduallenſes partes ſecedendo, illos ſecum uſque (N. 256.)
Werdam ſuper Renum deduxit, & inter eos pacem fecit, excluſo inde Comite Namurcenſi. Modus autem fuit pacis & concordiæ & confœderationis inter Comitem Hanonienſem & Ducem Lovanienſem, quòd Dux Lovanienſis terram quam à Comite Namurcenſi & à Comite Campaniæ pro v millibus marchis in vadio habebat, Comiti Hanonienſi liberam dimiſit, unde Comes Hanonienſis DCC marchas illi dare debuit. Inſuper Comes Hanonienſis ipſi Duci villam de Thienes in Hasbanio, & villam Lierunth perpetuò habendas (N. 257.)
conceſſit. Hac etiam interpoſitâ conditione, quòd Comes Hanonienſis Ducem Lovanienſem ad omnes neceſſitates ſuas contra omnes homines, exceptis Domino Imperatore, & Henrico filio ejus Rege, & Epiſcopo Leodienſi, & Comite Flandriæ, juvaret. Quaſquidem conditiones fide interpoſitâ & juramento præſtito confirmaverunt, & inde uterque eorum Dominum Regem Romanorum obſidem poſuerunt, & eas ſcripto commendari voluerunt: cujus ſcripti partem ſigillo Domini Regis & ſigillo Ducis Lovanienſis ſignatam Comes Hanonienſis habuit; Dux autem partem ſigillo Domini

Regis & ſigillo Comitis Hanonienſis ſignatam habuit; inſuper Dominus Rex Romanorum partem ſigillo Comitis Hanonienſis & ſigillo Ducis Lovanienſis confirmatam ſibi retinuit. Ordinaverunt etiam quod has conventiones & confœderationes in marchiâ terræ ſuæ coram principalibus hominibus ſuis recognoſcerent, & ipſe Dux Comiti Namurcenſi prorsùs renunciaret, & terram illam quam in vadio habuerat, cum caſtris & omnibus munitionibus & hominiis
(N. 258.) Comiti Hanonienſi in pace haberi faceret. Ibi Comes Hanonienſis filium ſuum Balduinum cum Domino Rege, ad diſcendam linguam Theutonicam, & mores curiæ dimiſit. Indeque per conductum ipſius Ducis per terram Comitis de Gelrâ, & per terram ejuſdem Ducis ad propria reverſus eſt, & Montibus in Eccleſiâ B. Waldetrudis in proceſſione quæ ſibi in omni reditu ſuo à curiâ Domini Imperatoris debetur, honorificè ſuſceptus eſt.

Dux equidem Lovanienſis junior, habito deinde Comitis Flandriæ conſilio, quod Comiti Hanonienſi in marchiâ terrarum ſuarum complere pepigerat, & terram Comitis Namurcenſis liberam dimittere, diebus ſuper his Comiti Hanonienſi conſtitutis tribus in quadrageſimali tempore, intereſſe noluit, nec terram quam ab ejus avunculo in vadio acceperat, liberam dimittere voluit: quod quidem Comiti Hanonienſi erat detrimentum & damnum. In Merlemonte etenim cum H. ipſius caſtelli poſſeſſore, erant homines ipſius Ducis, qui euntes à Hanoniâ Namurcum, & à Namurco in Hanoniam, graviter opprimebant. Illinc autem prope erant homines Comitis Namurcenſis in monaſterio

Floreffiensi, qui etiam Comitem Hanoniensem & suos graviùs infestabant. Sicque post captionem castri Namurcensis per XVII menses, Comes Hanoniensis castrum Namurcum & castrum Boviniense, nisi in viribus multorum equitum, victualibus non potuit munire. Tunc quippe temporis Comes Hanoniensis sic mansit, nihil super ordinatâ pace inter se & Ducem Lovaniensem & confœderatione firmatâ boni sperans, cum continuos à Comite Campaniensi insultus exspectaret.

Eodem tempore quadragesimali, Godescaldus de Morelmez, miles probus, nobilis & dives, qui à Hanoniensibus plurimùm amabatur, cruce Domini signatus, ordinem hospitalis Iherosolymitani suscepit. (N. 259.)

Tempore autem Paschali, anno Domini MCLXXXIX, Dominus Fredericus potentissimus Romanorum Imperator, Henrici Regis pater, acceptâ apud Haghenoam perâ cum baculo, iter Iherosolymitanum arripuit; veniensque Renesborch civitatem, ibi exercitum suum cruce signatum exspectavit. Quo congregato, & ad milites circiter XX millia, exceptis servientibus & burgensibus & Clericis & aliis peditibus, existimato, iter viriliter & potenter arripuit, & cum eo Fredericus filius ejus Suevorum Dux, miles probus & largus. Quiquidem Imperator per Hungariam & Bugariam transiens, in terram Imperatoris Constantinopolitani venit; quem cum in transitu suo rebellem invenisset, in ipsum tanquam in inimicum Christi insurrexit, & ejus civitates quasdam destruxit, quasdam verò, dum in terrâ illâ fuit suæ voluntati reservavit. Intentio autem Domini Imperatoris

Romanorum erat ut Imperatorem Constantinopolitanorum secum transduceret, vel saltem ab eo super bono & pacifico transitu suo & suorum, & victualibus habendis satis esset securus. Videns autem Imperator Constantinopolitanus quòd Imperator Romanorum in viribus prævalebat, qui Deum adjutorem suum posuerat, cum eo pacem fecit, eique conductum quem potuit præstitit, datis de pace obsidibus, & ei victualia administrari ad emptionem fecit. Imperator autem Romanorum & terram illam, & terram Sultani de Iconio transivit. Cùm autem prosperè incederent, venerunt ad flumen quoddam frigidissimum tempore calidissimo. Quibusdam autem fluvium navigio transire præparantibus, Dominus Imperator illud in equo transire proposuit, universis tamen dissuadentibus; qui tamen in virtute equi transire volens, in mediis fluctibus cum equo nare cœpit, & undis prævalentibus ferè submersus est. Deo autem volente, ab hominibus suis subsidium habuit,
(N. 260.) & ad terram ad suos rediit. Attamen ex frigiditate nimiâ aquæ ipse æstu temporis in tantam incidit infirmitatem, quòd infra octo dies à sæculo migravit: cujus mortem ferè totus mundus fidei Christianæ obnoxius planxit, cùm ipse præ cæteris Regibus ac Principibus humanior & potentior & vividior & animosior videretur, & omnes probissimos sui Imperii cum multâ auri & argenti copiâ secum haberet. Quiquidem terræ Iherosolymitanæ magnum potuisset, si supervixisset, auxilium impendisse. Quo mortuo, paulò post ferè totus ejus exercitus suâ propriâ infirmitate periit, ita quòd ad obsidionem Acræ filius ejus Fredericus, Dux Suevorum, cum militibus circiter DCC tantummodo venit: qui

cùm ibi viriliter ſe haberet, & egentibus ſua largiter erogaret, (N. 261.) Deo volente citò deceſſit.

Vacillante tempore, Comes Hanonienſis à Duce Lovanienſi & à Comite Namurcenſi quandoque treugas habebat, quæ nunquam ſatis firmæ habebantur. In ſollemnitate quippe Pentecoſtes, Dominus Rex Romanorum Balduinum Comitis Hanonienſis filium de conſenſu patris novum ordinavit militem cum maximâ honorificentiâ apud Spiram civitatem: quiquidem Balduinus ſua erogans in curiâ, militibus & Clericis curiæ & ſervientibus honeſta diſtribuit bona, ſcilicet equos, palefridos, ronchinos, veſtes pretioſas, aurum & argentum. Ioculatores etiam & joculatrices gratè ac placidè (N. 262.) remuneravit: quemquidem factum militem Dominus Rex à ſe recedere non permiſit, multa illi promittens, & eum in curiâ præ cæteris nobilibus honorans. Volebat etiam Dominus Rex Romanorum Henricus ut Comes Hanonienſis unum de filiis ſuis Clericum faceret, cui promittebat Dominus Rex quod ei citò poſt completos XV annos illum aut Colonienſem aut Manguntienſem, aut Treverenſem Archiepiſcopum, aut Leodienſem Epiſcopum faceret: quod quidem conſilio Comitis Hanonienſis ſatis non placuit, ſed omnes laici remanſerunt.

Sæpèdicti Comitis Balduini temporibus, Comes de Duras (N. 263.) erat Egidius miles probus, qui etiam Clarum-Montem caſtrum inter Leodium & Hoyum & Rochefort in Ardennâ tenebat, qui etiam Advocatus erat in S. Trudone & in Dinant, qui fratres habebat duos, Cononem ſcilicet & Petrum. Deo autem volente, leproſus effectus eſt ipſe: qui

abjectis armis militaribus quæ semper dilexerat & frequentaverat, Comitatum suum Cononi fratri suo & quædam allodia reliquit. Petro quoque alio fratri suo partem terræ assignavit; ipse autem allodium quoddam, Geldoniam scilicet sibi retinuit, quam posteà Henricus junior Dux Lovaniensis, ex permissione Comitis Flandrensis, ipsius Egidii consanguinei, eodem Egidio abstulit. Unde Egidius, quamvis gravi leprâ detineretur, tamen arma resumpsit ad vindicandum scelus in eum perpetratum, manensque quandoque apud Duras, quandoque apud Clarum-Montem, Ducem Lovaniensem & Comitem sæpiùs infestabat, & eorum mercatores capiens, eis vina & scarlatas & alios pannos & argentum auferebat, & illos incarceratos ad gravem redemptionem cogebat: quæquidem guerra per multa duravit tempora. Fratres autem isti, quia proprii corporis hærede carebant, omnia bona sua, tam allodia quàm feoda & familias, S. Mariæ & S. Lamberto Leodiensi dederunt: quod quidem factum nec ipsi observaverunt, nec Radulphus Leodiensis Episcopus ad honorem & utilitatem ecclesiæ suæ ea retinuit, cùm ipse super his à Comite de Loz Gerardo pro Duras, & à Wildrico de Wallecurt, qui illorum sororem habebat, argentum pro Claromonte & Rochefort, & Advocatiâ de Dinant acceperit, ita quod post ipsorum fratrum decessum Wildricus de Wallecort Clarum-Montem & Rochefort, & Advocatiam de Dinant & alia multa bona possedit, Comes autem de Loz Gerardus Duras castrum & Advocatiam in sancto Trudone obtinuit: ad quod eidem Gerardo Comiti de Loz Comitis Hanoniensis auxilium præ cunctis post Deum eidem

eidem profuit, cujus consanguineus in secundo gradu consanguinitatis erat.

Sciendum est autem quòd sæpè dictus Comes Cono de Duras, parvus corpore, minor autem animo & scientiâ, Advocatiam de sancto Trudone & alia bona quædam à Duce de Lemborch in feodo tenebat, undè stagium in castro de Lemborch debebat. Placuit autem Duci de Lemborch Henrico, avunculo junioris Ducis Lovaniensis Henrici, quod Cononem Comitem ad stagium faciendum sæpiùs summonuit: qui Cono monitiones Domini sui spernens, & indè insipienter agens, offensam Domini & periculum feodi incurrit. Dux verò de Lemborch ad hoc causam suam induxit quòd Comiti de Duras Cononi omnia bona, quæ ab ipso habebat, abjudicari fecit: quorum quædam occupavit, Advocatiam autem in S. Trudone Gerardo Comiti de Loz vendidit ipse Dux de Lemborch, undè ipse Gerardus Comes ei hominium fecit, & ipsam Advocatiam saisivit, faventibus sibi ipsius villæ burgensibus, hominibus divitibus & in armis potentissimis, anno Domini MCLXXXIX.

Eodem anno & tempore, Cono Comes de Duras cruce signatus eamdem Advocatiam sibi abjudicatam, & castrum Duras Henrico juniori Duci Lovaniensi DCCC marchis vendidit. Dux quippè Lovaniensis munitionem de Duras renovare cœpit, & eam militibus & servientibus & victualibus munivit, ad infestandum Comitem de Loz & villam S. Trudonis; commotoque exercitu, in quo milites circiter DCC & homines tam equites quam pedites circiter LX millia, infra octavam Pentecostes terram Comitis de Loz magnâ

in parte igne & prædis vastavit, deinde sanctum Trudonem obsedit, Comite de Loz in eâ cum Duce de Lemborch manente, cum CCC militibus, & totidem servientibus equitibus & hominibus peditibus circiter XX millibus, exceptis ipsius villæ hominibus. Attamen Dux Lovaniensis per suas majores vires villam cepisset, nisi Comes Hanoniensis Comiti de Loz subvenisset. Comes autem Hanoniensis ad preces & monitionem Comitis de Loz, consanguinei sui, cui etiam confœderatus erat, considerans quoque quod Dux Lovaniensis pacem & concordiam coràm Domino Rege Romanorum factam nollet observare, commoto exercitu, die lunæ post Dominicam primam post octavam Pentecostes, transiens Ducis terram per veterem villam castellum suum intravit, & eam magnâ in parte incendio & prædis vastavit; deindè Sonegias cum exercitu suo revertens, terram Ducis in Brabantiâ tam igne quàm prædis graviter afflixit. Audiens autem Dux insultus Comitis Hanoniensis, graviter turbatus & tremefactus ab obsidione illâ recessit. Comes autem, liberato sancto Trudone, exercitum suum à se recedere permisit;
(N. 264) majores autem suos contra Ducem in Brabantiâ, in Brainâ Wilhoticâ, & Bincio, & veteri-villâ & Namurco posuit. Dux etiam suos mansores in Nivellâ & in suis munitionibus quas in marchâ habebat, contra Comitem Hanoniensem & contra Comitem de Loz posuit.

Tunc temporis Henricus Comes Campaniæ, exercitum suum magnum commovens, terram Comitis Hanoniensis aggredi minabatur, cujus adventum Dux Lovaniensis junior ad sumendam de Comite Hanoniensi vindictam exspectabat.

Qui cùm paratus fuiſſet venire, & etiam Comes Hanonienſis ſuum exercitum commoviſſet, ipſe Campaniæ Comes adventum ſuum malum diſtulit. Comes autem Hanonienſis, de conſilio hominum ſuorum, Balduino filio ſuo militi novo per nuncium mandare decrevit ut ad ſe ad auxiliandum ſibi venire ulteriùs in tantâ neceſſitate non tardaret; qui audito patris ſui nuncio, ſcilicet Giſleberto Clerico, acceptâ à Domino Rege Romanorum benignâ licentiâ, ad patrem ſuum redire feſtinavit.

Menſe autem Julio videns Comes Flandrenſis Ducem Lovanienſem Comiti Hanonienſi ſatis nocere non poſſe, convocato utroque apud Ypram, treugas inter eos uſque ad Nativitatem B. Mariæ compoſuit. Tunc temporis, ante datas treugas, milites & ſervientes pauciores apud veterem-villam pluribus à Nivellâ ex improviſo venientibus in conflictu, qui pognis dicitur, viriliter reſiſtentes, equos illis (N. 265.) plures interfecerunt, quàm ſibi interfecti fuiſſent. Milites etiam & ſervientes multi circiter C à Nivellâ uſque villam, quæ Haina dicitur, prope Bincium, venientes, ibi à mili- (N. 266.) tibus ſex & ruſticis ſatis inermibus paucis & à mulieribus expugnati ſunt, & in fugam converſi ſunt, quidam capti ſunt, quidam verò equos & arma amiſerunt. Undè etiam mulier quædam terræ illius contra quoſdam homines in parte ſuâ ſummarium cum armis & veſtibus lucratum reclamavit, undè univerſi hoc audientes admirati ſunt. Eodem etiam tempore, milites & ſervientes equites circiter CC, & multi pedites, à Nivellâ uſque Brainam Wilhoticam ex improviſo venerunt; quos milites & ſervientes in Brainâ

conſtituti equites circiter XL & pauci pedites expugnaverunt, & eos in fugam convertentes, multos ex illis ceperunt.

Dominus autem Rex Francorum pacem inter dilectos ſuos, ſcilicet nepotem ſuum Comitem Campanienſem, & patrem ſuum Comitem Hanonienſem (*).... apud Pontiſaram menſe Auguſto ad ſe venire fecit; ubi domnus Remenſis Archiepiſcopus, & Comes Theobaldus pro parte Comitis Campanienſis erant; ibique Dominus Rex pacem ordinavit in hunc modum, quòd Comes Hanonienſis Namurcum & omnia quæ ad Namurcum pertinent, tam in feodis quam allodiis haberet, Comes autem Campanienſis Rocham & Durbui haberet, Luſceleborch autem ad voluntatem Domini Regis Romanorum remaneret. Quæquidem pacis compoſitio tam à Comite Hanonienſi quam à Comite Theobaldo & Archiepiſcopo Remenſi approbata fuit, & terminanda Pariſiis in feſto S. Egidii. Comes autem Hanonienſis, ne in aliquo Domino ſuo Henrico Romanorum Regi contrarius videretur, hoc abſque conſenſu ejuſque conſilio perficere noluit; miſſoque ad ipſum Dominum Regem nuncio, Giſleberto Clerico ſuo, reſpondit ad hoc Dominus Rex quod forma hujus pacis numquàm ſibi placeret, dum Comes Campanienſis aliquam partem terræ illius retineret. E contrà Comes Campaniæ huic paci per Dominum ſuum Regem Francorum & per Domnum Archiepiſcopum Remenſem & Comitem Theobaldum avunculos ſuos factæ, acquieſcere noluit, ita quòd Comes Hanonienſis ſuper hoc Domini Regis Romanorum & Domini Regis Francorum gratiam adeptus eſt.

(*) Il manque ici quelques mots, peut-être *componere volens, eos....*

Menſe autem Septembri, Comes Campaniæ adversùs

Comitem Hanonienſem exercitum commovit, in cujus auxilium Dux Lovanienſis ſe præparabat. Cùm autem Comes Hanonienſis contra eos ſuum commoviſſet exercitum, & congregatum per aliquot dies detinuiſſet, Comes Campaniæ ſuum diſtulit adventum. Comes autem Flandriæ tunc temporis benigniùs agens, inter Ducem Lovaniæ & Comitem Hanonienſem pacem fieri voluit, & inter eos diem colloquii apud Hancroit conſtituit menſe Octobri, cui quidem Dominus Philippus, Colonienſis Archiepiſcopus interfuit; & cùm colloquium per dies tres duraſſet, tandem pax quam ipſi antea per Dominum Regem Romanorum fecerant, ibi renovata, & utrinque datis obſidibus roborata eſt. Attamen Comes Flandriæ DCC marcis quas Comes Hanonienſis Duci Lovanienſi pro redemptione terræ Comitis Namurcenſis dare per Dominum Regem Romanorum promiſerat, D marcas addidit, quaſi pro recompenſatione damnorum Duci illatorum; ſicque Comes Hanonienſis cum Duce Lovanienſi juniore Henrico ſuper MCC marcas finivit. Dux autem Lovanienſis terram, quam à Comite Namurcenſi in vadio habuerat, liberam dimiſit, ibidemque compoſitum fuit quod Dux Lovanienſis medietatem pecuniæ, quam Comes Hanonienſis ſuper Lembechâ præſtiterat, Dux ei redderet, & de redditibus & proventibus ipſius villæ haberet ipſe Dux, quantùm ad feodum ſuum pertinere per veritatem cognoſceretur.

Indè Comes Hanonienſis, commoto exercitu menſe Novembri, Merlemontem obſedit. Cùm autem in obſidione (N. 267.)
per ſex dies moram feciſſet, & illud inſultibus & machinis

oppressisset, tandem ei fuit redditum : quod castellum Comiti Hanoniensi multa fecerat detrimenta. Indè Comes Hanoniensis ultimâ septimanâ Novembris, scilicet ante Adven-
(N. 268.) tum Domini, Floreffiense monasterium obsedit, viris ad defensandum animosis & imperterritis munitum : cui insultus hominum & machinarum, scilicet petrariorum & manghenellorum, nihil nocere potuit. Tandem verò Comes in viribus hominum & arte murum monasterii in anteriori parte incidi fecit, & illud lignis sustentari. Cùm autem in obsidione per VII hebdomadas moram fecisset, & ad comburenda ligna quæ murum sustentabant ignem parasset, obsessi & monasterium & se ipsos voluntati Domini Comitis Hanoniensis reddiderunt. Comes autem Hanoniensis turres monasterii & testudines, ne quis in eis ulterius receptaculum haberet, prostravit. In obsidione verò illâ vir probus & miles animosus
(N. 269.) Johannes Cornutus, Comitis Hanoniensis consanguineus, infirmitate aggravatus, mortuus fuit, & in monasterio sancti Ursmari Lobiensis sepultus.

Eodem tempore & anno, tertiâ die Natalis Domini, homines ad honorem Namurcensem pertinentes, tam milites quàm servientes, Comiti Hanoniensi in pratis in loco qui
(N. 270.) Harbates dicitur hominia & securitates fecerunt. Deindè à Clarebaldo de Altâ-Ripâ, consanguineo suo, super castello suo, & aliis bonis suis hominium & securitatem accepit.

(*) Le 15. Eodem anno MCLXXXIX, mense Martio (*), Elizabeth sæpedicta, Francorum Regina, Comitis Hanoniensis filia, mulier religiosissima, & à Francis tam militibus quam Clericis, & cujuscumque conditionis viris amatissima, à sæculo mi-

gravit; cujus corpus Parisiis in majori monasterio B. Mariæ sepultum fuit.

Anno autem Domini MCXC, mense Julio, Comes Hanoniensis cum avunculo suo Comite Namurcensi & Luscele-borch, mediante Domino Archiepiscopo Coloniensi Philippo, pacem fecit in hanc formam, quod Comes Hanoniensis omnia castra quæ occupaverat in pace haberet, & cum castris burgum Namurcum & omnes villas in quibus ipsa castra sita erant; Comes autem Namurcensis avunculus ejus omnes villas in quibus castra non erant, haberet; Comes verò Hanoniensis hominia & justitias feodorum haberet. Undè Comes Namurcensis suis fidelibus injunxit ut Comiti Hanoniensi hominia & fidelitates facerent. Juravit autem Comes Namurcensis Comiti Hanoniensi quòd & Durbui & Rocham, & omnia castra quæ tenebat ipsi Comiti fideliter conservaret tenenda post ipsius decessum. Hæc autem pacis forma, fide interpositâ & juramento præstito, utrimque approbata est. Super quâquidem pace Comes Namurcensis Dominum Regem Romanorum per suas literas patentes, & per nuncios pacis factæ testes, ipsius Domini Regis fideles, scilicet Domnum Archiepiscopum Coloniensem, & Gerardum Comitem de Loz, rogavit ut hanc factam pacem ratam haberet, & omnia bona sua Comiti Hanoniensi habenda concederet, & eum in hominem susciperet: quodquidem Dominus Rex anteà fecerat. Factâ autem hâc pace, Comes Hanoniensis Domino Regi, tam pro suâ quam pro patris sui Romanorum Imperatoris parte, super promisso apud Erbfordiam facto debuit IX marcas argenti puri, quas Dominus Rex

Archiepiscopo Coloniensi in auxilium itineris sui in Apuliam assignaverat, ita quod Comitem indè cum ipso Archiepiscopo oportuit finire.

Tunc temporis Willelmus Rex Siciliæ gloriosissimus, Dux Apuliæ, Princeps Capuæ, nepos Constantiæ Reginæ, decesserat, cui jure hæreditario ipsa Constantia Regina Romanorum succedere debebat; sed quidam ejus consanguineus, Tancredus nomine, cui pater fuerat adulterinus, ipsum regnum & Apuliam occupaverat, & dato indè multo auro se in Regem coronari fecerat. Quo audito Dominus Henricus Romanorum Rex, illuc tendere, & terram jure hæreditario pro uxore suâ Constantiâ Reginâ se contingente, suæ dominationi volens subjugare, quotcumque potuit & Principes Imperii, & alios nobiles & ministeriales ad auxilium suum & ad illuc pergendum induxit, & eis ad conveniendum diem in festo S. Michaelis constituit apud Augustam civitatem in Sueviâ.

(*) Le 10 d'Août 1190. Tunc temporis (*) Godefridus nobilis Dux Lovaniensis, homo benignus, Henrici junioris Ducis pater, à sæculo migravit, qui uxorem habebat Comitis de Loz Gerardi sororem, quamquidem duxerat post mortem primæ uxoris suæ, de quâ etiam filium habuit Willelmum, qui diutiùs vixit, &
(N. 271.) Godefridum qui citò mortuus est.

(*) Le 6 de Juillet 1189. Tempore eodem & anno (*) mortuus est Henricus, Rex
(N. 272.) Anglorum, cruce signatus, cui successit Richardus filius ejus, & in Regem apud Londonum civitatem elevatus est; qui Richardus Domino Regi Francorum Philippo super Ducatu Normanniæ & Aquitaniæ & Comitatu Andegavensi fecit hominium.

Eodem

Eodem tempore æstivo & anno, Philippus illustris Rex Francorum, & Richardus Rex Anglorum pariter iter Iherosolymitanum arripuerunt, qui multas sæpiùs in itinere & in transmarinis partibus inter se rixas habuerunt. In transitu quippe suo Rex Anglorum Cyprum insulam per vires (N. 273.) suas sibi subdidit, terram omnibus opulentam, cujus Dominus terræ illius Rex apellabatur : quam quidem insulam postea Rex Anglorum regno Iherosolymitano addidit.

Dominus quippè Rex Romanorum, habito favore Domini (N. 274.) Papæ Cœlestini & Romanorum, in transitu suo in Apuliam, imperialem coronam gestare cæpit : undè Comitem Flandriæ Philippum, cruce signatum, & ad pergendum Iherosolymam paratum, rogavit ut in suo comitatu usque Romam incederet, ut per ipsum potentissimum Comitem Flandriæ vires Domini Regis majores viderentur : quod quidem Comes Flandriæ Domino Regi concessit. Audiens autem Comes Hanoniensis Comitem Flandriæ in proximo ad Dominum Regem Romanorum debere transire, ab hominibus suis & ab ipso Comite Flandriæ consilium habuit, ut cum eodem Comite Flandriæ ad Dominum Regem Romanorum transiret : & insinuatâ Domino Regi pace factâ cum avunculo suo, ipse Dominus Rex quòd in Wormacensi curiâ Comiti Hanoniensi coram quibusdam Principibus fecerat & confirmaverat, coram principalibus Imperii Principibus ante recessum suum recognosceret. Et quia Comes Hanoniensis multis in locis tam eundo quam redeundo dubitabat, ordinatum fuit quòd Henricus Dux Lovaniensis, qui etiam ad Dominum Regem Romanorum transiturus erat, ut ab ipso terram

ſuam & feoda ad imperium pertinentia quia pater ſuus deceſſerat, per interceſſionem Comitis Flandriæ leviùs mereretur recipere; qui quidem Ducis conductus eidem Comiti Hanonienſi non ſatis ſanus fuiſſet, cùm ipſe Dux in curiâ illâ Domini Regis Comiti Hanonienſi adverſarius extitit manifeſtus.

Cùm autem Comes Flandriæ & Viromandiæ Philippus, vir illuſtris & potentiſſimus, bonus eccleſiarum & hominum juſtitiarius, cruce Domini ſignatus, iter Iheroſolymitanum arripiens, peram & baculum apud Gandavum accepiſſet, menſe Septembri, & præſentibus Comite Hanonienſi & ejus uxore Margaretâ Comitiſſâ & filiis eorum, ipſe Comes terram ſuam cuſtodiæ & protectioni uxoris ſuæ Mathildis Reginæ commiſit, & de pecuniâ ſuâ Valentianas L millia marchas argenti ſecum portans, uxori ſuæ Mathildi, quæ ſe
(N. 275.) Reginam nominari faciebat, XL millia marchas dimiſit. Comes verò Hanonienſis, mutato conſilio, quòd apud Dominum Regem Romanorum tunc temporis in propriâ perſonâ non
(N. 276.) iret, Clericum ſuum Giſlebertum, S. Germani in Montibus Præpoſitum & S. Waldetrudis cuſtodem, pro ſe miſit cum literis avunculi ſui pacem factam demonſtrantibus, & pro promotione Comitis Hanonienſis rogantibus, & cum literis Domini Colonienſis Archiepiſcopi pacis formam teſtificantibus, cui etiam Domno Colonienſi Comes Hanonienſis Philippum filium ſuum pro DCCCC marchis puri argenti Domino Regi promiſſi & eidem Archiepiſcopo aſſignati in vadio dederat. Cùm autem nuncius Comitis Hanonienſis prædictus ad Dominum Regem Romanorum acceſſiſſet, &

ei pacem Comitis Hanonienſis & avunculi ſui apud Hallam in Sueviâ aperuiſſet, Dominus Rex ſuper illà gaviſus eſt. Manè autem facto quâdam die Dominicâ ad preces Comitis Flandriæ Duci Lovanienſi feoda ſua reddidit, nullo mediante argento; cùm ipſe abſque multo argento non reddidiſſet, niſi preces Comitis Flandriæ interceſſiſſent.

Tunc temporis ipſe Dux Lovanienſis terram Bolonienſem per vires Comitis Flandriæ poſſidebat. Dicebat enim Comes Flandriæ ſuper terram illam vadimonium v millium librarum habere: quod quidem argentum eidem Duci in feodo dederat, & expulſâ Ydâ Comitiſſâ nepte ſuâ, terram illam Duci Lovanienſi quaſi in vadio aſſignaverat. Oportuit autem Ducem Lovanienſem, antequam Domino Regi faceret hominium, hominio Comitis Flandriæ renunciare; quicumque enim in imperio Principis gaudet privilegio, nemini hominium facere poteſt qui conſecratus non fuerit: licet eis hominia facere Regibus tantummodò, & Epiſcopis & Abbatibus qui Regales dicuntur. Cùm autem Dux Lovanienſis Henricus Domino Regi Romanorum feciſſet hominium, reſidenti in clauſtro monachorum magno & ſpacioſo cum multis Principibus & nobilibus & militibus circiter cccc millibus (*), nuncius Comitis Hanonienſis Giſlebertus Clericus, univerſis audientibus & videntibus, literas Domini Colonienſis, & literas Domini Comitis Namurcenſis & Luſceleborch ſuper pace factà, cum teſtimonio Gerardi Comitis de Loz, & quorumdam aliorum tam nobilium quam miniſterialium qui paci factæ interfuerant, Domino Regi Romanorum porrexit. Dominus autem Rex univerſis audientibus dixit quòd de

(N. 277.)

(*) De le Warde a lu 4000, T. 3, p. 212.

(N. 278.) Namurco & de Durbui & de Rochâ marchiam fecerat, & eam Comiti Hanoniensi Balduino in feodo ligio dederat, & eum Marchionem & Principem Imperii sub testimonio quorumdam Principum fecerat; volens autem ut præsentes qui aderant Principes idem cognoscerent, hoc eis manifestabat. Quo audito Dux Lovaniensis dixit quòd in hoc suæ dignitati derogabatur, & super hoc consilium vellet habere & indè loqui; habitoque Comitis Flandrensis consilio, & hominibus suis adhibitis per prolocutorem suum, scilicet Comitem Flandriæ, dixit quòd in terrâ Namurcensi vel Rochâ nullus fieri potest Princeps, quia in Ducatu suo erat, & insuper Ducatus suus per Hanoniam usque ad locum qui dicitur
(N. 279.) Truncus Berengeri protendebatur. Ad hæc Gislebertus Clericus dicebat quòd nullum in Comitatu Namurcensi vel Rochâ vel Hanoniâ Duces de Bullione, nec post illos Duces de Lemborch, nec posteà Comites Lovanienses vel Duces Ducatum habuissent, nec tenorem in his ipse Dux pro se vel pro suis antecessoribus monstrare posset. Dicebatque Gislebertus Clericus Domino Regi: » Domine Rex, Dominus meus Co-
» mes Hanoniensis Marchiam Namurcensem à vobis tenet
» ut Princeps, sicut cognoscitis, undè pares & testes habet
» Principes. Si quis autem contra tenorem vel honorem
» suum habet dicere, ipse paratus est die legitimo sibi
» constituto juri & judicio stare. «. Dum autem hæc à nuntio Comitis Hanoniensis contra Ducem Lovaniensem & ejus prolocutorem Comitem Flandrensem & auxiliatorem manifestum proponerentur, Dominus Rex super hoc sententiam à Comite Flandrensi requisivit; qui per sententiam

dixit, & indè Principes habuit ſequaces, quòd Comes Hanonienſis ſuper terris illis juſtè poſſet fieri & Marchio & Princeps, cùm Dux tenorem Ducatus in terris illis ſe vel ſuos anteceſſores habuiſſe non poſſet monſtrare. A Marchione autem de Miſne ibidem judicatum fuit, & indè pares habuit ſequaces, quòd Dux Lovanienſis Ducatum non habebat, niſi in Comitatibus quos tenebat vel qui ab eo tenebantur, cùm ipſe in aliis Comitatibus vicinorum ſuorum tenuram ſuam monſtrare non poterat. Monitus autem Dux Lovanienſis à Rege, Comitatus quos ipſe tenebat vel qui ab eo tenebantur ipſum oportuit palàm nominare, ſcilicet Comitatum Lovanienſem, Comitatum Nivellenſem, Comitatum de Arſchot, quos ipſe Dux propriè tenebat. Comitatus alios nominavit quos Henricus de Cuch & Comes de Gelriâ & Comes de Clevâ ab ipſo Duce tenebant, inter quos quidem Comitatus Comitatum de Loz de Ducatu ſuo eſſe dixit, quia per Comitatum illum uſque Moſam fluvium conductum habebat. Ad hoc autem Gerardus Comes de Loz viriliter reſpondens, Duci dixit : » Domine Dux, ego Comitatum de Loz à
» Domno Epiſcopo Leodienſi teneo. Quòd autem conductum
» per terram meam habetis, hoc ex eo habetis quòd anteceſſor
» meus anteceſſorem veſtrum occidit, & in concordiâ factâ (N. 280.)
» conductum per terram ſuam ei conceſſit «. Sicque Dux Lovanienſis à cauſis quas propoſuerat, quas ita eſſe à multis æſtimabatur, cecidit. De conſilio autem Principum ibidem privilegium Comiti Hanonienſi fuit conceſſum, & Cancellario & Prothonotario ad faciendum commiſſum. Poſteà autem Dux Lovanienſis, per auxilium Comitis Flandriæ,

laborabat per dies IX, ut ſententia in detrimentum ſuum & ad promotionem Comitis Hanonienſis lata apud Hallam in Sueviâ, per alios Principes apud Auguſtam civitatem congregatos revocaretur, & indè à Conſiliariis Ducis Domino Regi & curiæ D marcæ promittebantur : undè Dominum Regem ad hoc induxerunt quod ipſe privilegium faciendum revocavit; attamen contra Comitem Hanonienſem nihil proficere potuerunt, ſicque ſtetit lata ſententia. Itaque nuncius Comitis Hanonienſis, accepto à Rege Romanorum apud Auguſtam die feſto S. Michaelis privilegio, ad Dominum ſuum Comitem Hanonienſem cum honore & gaudio reverſus eſt.

Tacendum autem non eſt quòd Epiſcopus quidam apud Hallam judicium quæſivit coram Domino Rege, ſi miniſteriales Principis alicujus cum nobilibus habeant judicare. (N. 281.) Ad hoc judicatum fuit per Comitem Palatinum de Tuinge quòd ſi nobilis homo judicium proferret, & unum nobilem haberet in judicio ſequacem, alter ſequax eſſe poſſet miniſterialis, ſcilicet de Principis Advocatiâ vel propriâ familiâ.

Giſlebertus Clericus ad Dominum ſuum Comitem Hanonienſem revertens, apud Namurcum cum nobiliſſimâ uxore ſuâ Margaretâ Comitiſſâ eum invenit, eique honorem ſibi abſenti adjudicatum ſignificavit. Comes autem, convocatis militibus terræ illius, coram omnibus privilegium quod à Domino Rege Romanorum habebat, in monaſterio S. Albani legi fecit, ut ejus honorem & jus ſuum pleniùs cognoſcerent. Indè ipſe Comes in monaſterio S. Albani cum ſolemni proceſſione, deinde in Montibus in Eccleſiâ B. Waldetrudis,

posteà Valencenis in Ecclesiâ S. Johannis, susceptus est tanquam Princeps novus, & sigillo, cujus inscriptio erat tantummodò *Comitis Hanoniensis*, fracto, novum fecit, cujus inscriptio fuit *Marchionis Namurcensis & Comitis Hanoniensis*. (N. 282.)

Anno Domini MCXCI, Dominus Henricus Rex Romanorum cum exercitu transiens Romæ, in Imperatorem à Domino Papâ Cœlestino consecratus & coronatus est, & cum eo Constantia Regina in Imperatricem consecrata & coronata est, feriâ secundâ Paschæ.

Eodem tempore, Henricus Comes Campaniensis satis juvenis, cruce Domini signatus est, iterque Iherosolymitanum arripuit: undè præ cæteris Principibus & etiam Regibus gloriam & honorem habere meruit. Cùm enim omnes & Reges & Principes indè ad propria reverterentur, ipse quasi solus ibi remansit, & per quoddam matrimonium regnum terræ illius adeptus est, cujus divitiæ in partibus suis majores videbantur; attamen Comitis Namurcensis filia sibi non fuit reddita tunc temporis, cùm homines Comitis Capaniensis ejus reditum quandòque expectarent, & ad terras Comitis Namurcensis anhelarent: quæ tamen filia, pro nimiâ Comitis Campaniensis morâ, patri reddita fuit.

Anno autem Domini MCXCI, vigiliâ Pentecostes, Comes Flandrensis Philippus, vir probissimus, ac potentissimus, qui & hominibus & victualibus & auro & argento benè munitus, negotia servitiaque divina viriliter sibi assumpserat, infirmitate aggravatus decessit in transmarinis partibus in obsidione Acræ. Undè dicitur quòd pro illius morte Rex (N. 283.)

Francorum Philippus, ut illi in majoribus bonis ſuccederet, aliâ aſſumptâ occaſione tam ex odio Regis Anglorum quam ex proprii corporis infirmitate, à partibus illis citiùs redierit.

(N. 284.) Eodem tempore & anno, rumores Cameracum pervenerunt quòd Dominus Rogerus Cameracenſis Epiſcopus in illis partibus tranſmarinis deceſſerat. Undè cum Scholarius Cameracenſis ad propria remearet, & per Domnum Henricum novum Romanorum Imperatorem, qui in Apuliâ cum ſuo exercitu erat, tranſiret, literas deprecatorias ejus, ut in Epiſcopum eligeretur ad Capitulum Cameracenſe, & ad cives & ad Comitem Hanonienſem, Marchionem Namurcenſem, apportavit. Diſcordante autem capitulo, pars quædam Domnum Johannem, ejuſdem Eccleſiæ Archidiaconum, nepotem Domini Rogeri Epiſcopi prædicti, elegit: è contrà alia pars Domnum Walcerum Cancellarium ejuſdem Eccleſiæ, pro quo Dominus Imperator priùs tranſmiſerat, elegit: quorum quiſque ad Dominum Henricum novum Imperatorem profectus eſt. Diſcordia quippe illa ex eo proceſſerat, quòd cùm Domnus Johannes majoris meriti videretur quàm Domnus Walcerus, & Saniorem partem Capituli haberet, die non ad electionem conſtitutâ, & non convocatis majoribus Eccleſiæ perſonis, ſicut juris & moris eſt, ipſe Johannes electus fuiſſet à ſuâ parte: alia vero pars de conſilio & gratiâ Domini Imperatoris agens, quia Imperator aſſerit quod in diſcordiâ partium ſibi licet Epiſcopatus & Abbatias cui voluerit conferre, Domnum Walcherum elegerat.

Eodem tempore & anno Domnus Radulphus, Leodienſis Epiſcopus,

Epiſcopus, à Iheroſolymis rediens, & per Sueviam terram Nativitatis ſuæ tranſiens, ibidem morari & requieſcere cœpit; dum autem ibi moram faceret, infirmitate oppreſſus deceſſit. Congregato autem Capitulo Leodienſi, pars (N. 285.) quædam Albertum, Ducis Lovanienſis fratrem, ordine Subdiaconum, ipſius Eccleſiæ Archidiaconum, in viribus Ducis Lovanienſis elegit; pars verò quædam Domnum Albertum, Comitis Retenſis fratrem, Comitis Hanonienſis conſobrinum, ipſius Eccleſiæ majorem Præpoſitum & Archidiaconum, ordine Diaconum, elegit: quorum quiſque nuncios ad Dominum Imperatorem tranſmiſit. Ducis autem Lovanienſis frater Albertus, in fratris ſui Ducis Lovanienſis, & avunculi ſui Ducis de Lemborch & ejus filiorum, & patrui ſui Comitis Alberti de Danborch ſpem ſuam poſuerat. Comes autem Hanonienſis nolens illum ſuper ſe poſſe dominari, cum cujus proximis ſemper rancorem habebat, pro conſobrino ſuo Alberto de Reteſt, viro maturiore, ſed puſillanimi, laborabat, qui avunculus erat Conſtantiæ Imperatricis: pro quo etiam Alberto Imperator & Imperatrix Comitem Hanonienſem ſæpiùs rogaverant & monuerant ut ſi quandoque Epiſcopatus Leodienſis vacaret, illum quocumque modo faceret eligi. Laborabat etiam Comes Hanonienſis, Marchio Namurcenſis, pro promotione Walceri Cameracenſis Cancellarii, compatriotæ ſui, pro quo Dominus Imperator etiam eum rogaverat; & pro illorum promotione Giſlebertum, Clericum ſuum, Montenſem Præpoſitum, ad Dominum Imperatorem cum ipſo Cancellario tranſmiſit: qui, per Theutonicam terram incedentes, Alpes qui Mons-

Senis dicitur, & per lacum de Cumâ transierunt; transeuntesque per Italiam, in villâ quæ Burs-saint-Domin dicitur, rumores de morte Comitis Flandriæ certos habuerunt. Dominus etenim Rex Francorum à transmarinis partibus pro totâ terrâ Comitis Flandriæ occupandâ milites quosdam in detrimentum Comitis Hanoniensis mittebat, scilicet Petrum de Maisnil, & Robertum de Waurin Hellini Senescalci fratrem, & quosdam alios, quorum quidam in Italiâ mortui sunt; sed Petrus & Robertus in Franciam & Flandriam pervenerunt.

Gislebertus autem Clericus rumores illos Comiti Hanoniensi Domino suo per festinum cursorem significavit, ita quòd Comes Hanoniensis rumores illos octo diebus citiùs præscivit, quam Franci vel Flandrenses homines præscirent. quod quidem ei profuit. Comes enim sibi providit; ita quantociùs rumores ad Francos & ad Flandrenses pervenerunt, ipse terram Flandrensem jure hæreditario uxorem suam Margaretam Comitissam contingentem occupavit, scilicet Brugas, Ypram, Curtracum, Aldenardam, Gerardi-Montem, Alost, Waisam; Gandavum autem sibi citiùs non fuit voluntarium, quod postea ad suam voluntatem habuit, cujus firmitatem Mathildis uxor Comitis Flandriæ vidua, hominibus & armis, munierat, quæ & in Domini Regis gratiâ & in Ducis Lovaniensis auxilio confidebat. Undè Dux Lovaniensis Comiti Hanoniensi guerrarum citiùs movit insultus, qui in ipsius Ducis damnum & detrimentum postea versi sunt, ut adhuc dicetur. Comes autem Hanoniensis de his quæ ad dotalitium Mathildis, quæ se Reginam appellari faciebat, jure perti-

nebant, nihil occupare volebat, cùm majorem eorum partem ſuæ voluntati paratam inveniret. Dum autem Comes Hanonienſis ad ſaiſandum Flandriam circuibat, exercitum ſuum apud Geralmont manere faciebat, ad cuſtodiendas contra Ducem Lovanienſem terras ſuas, Flandriam ſcilicet & Hanoniam. Mathildis autem omne quod poterat malum apud Dominum Willelmum Remenſem Archiepiſcopum, qui pro abſentiâ Regis Franciam procurabat, & apud illos quoſcumque Franciæ potentes machinabatur contra Comitem Hanonienſem. Cives itaque Atrebatenſes, & burgenſes Arienſes, & S. Audomari, & multi alii Comiti Hanonienſi adhæſiſſent tamquam Domino ſuo hæreditario, ſi ipſe Comes eos ſuſcipere voluiſſet; ſed quia illi ad Dominum Regem Francorum ex parte filii ſui Ludovici, nepotis Comitis Hanonienſis, devenire debebant, fidem ſuam in aliquo lædere noluit. Attamen burgenſes S. Audomari, homines Domini Regis Francorum, nequaquam ſuſcipere voluerunt, quouſque in curiâ Domini Regis laudamentum & præceptum Comitis Hanonienſis habuerunt. Undè poſtea diu offenſam Regis & in pecuniâ ſuâ damnum paſſi ſunt, cùm ipſi ordine juſto incedentes à juſto hærede Flandriæ recedere nolebant, niſi de illius aſſenſu plenario.

Tunc temporis de benevolentiâ & conſenſu Comitis Hanonienſis Ida Bolonienſis Comitiſſa, quæ novo nupſerat marito, Rainaldo Comiti de Danmartin in Goelâ, terram ſuam Boloniam, quam Dux Lovanienſis per aliquod tempus occupaverat, & per voluntatem Comitis Flandrenſis detinuerat, recuperavit, excluſo Duce Lovanienſi cum ſuis,

Ee 2

qui quidem Dux si gratiam & amorem Comitis Hanoniensis habuisset, nunquam dum voluisset terram illam amisisset.

Henricus Imperator Romanus in viribus suis & jure multas civitates Apuliæ & etiam Principatum Capuæ cum uxore suâ Constantiâ Imperatrice suæ subdidit voluntati. Neapolis autem civitas opulenta ac fortissima ei contraria fuit, quam ipse obsedit: in quâ obsidione, mensibus Julio & Augusto clades & infirmitas tanta supervenit, quòd Archiepiscopus Coloniensis Philippus potentissimus, & Dux Boemiæ Princeps illustris, probus & sapiens & satis literatus, mortui sunt, & cum eis quamplures Principes, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Duces, Marchiones, Comites Palatini, & alii multi Nobiles, ita quòd de toto exercitu Imperatoris vix decima pars evasit mortem. Ipse autem Imperator in tantam ibi incidit infirmitatem, quòd pro mortuo reputabatur, & illinc ex occasu suorum & nimiâ sui infirmitate coactus est ab obsidione recedere. Domino Imperatori ab obsidione illâ revertenti occurrit Walcerus Scolaris Cameracensis, à quâdam parte Capituli electus, cum Gisleberto Clerico, Montensi Præposito, qui ad ipsum Imperatorem pro promotione ipsius Walceri & Alberti Leodiensis Præpositi, à Comite Hanoniensi missus fuerat. Domino verò Imperatore in obsidione illâ morante, Domina Constantia Imperatrix in civitate Salernâ in Palatio suo morabatur; sed cives qui ei fidelitatem tanquam Dominæ suæ hæreditariæ fecerant, eam Tancredo nepoti ejus, facto injustè Regi Siciliæ, ejus accepto auro, inhonestè tradiderunt: undè Imperator nimio fuit affectus dolore: quam Tancredus cùm eam in Pannormo,

quæ vulgariter Palerna dicitur, posuisset, cives eam admodum honorabant, tanquam Dominam suam hæreditariam, ita quod Tancredus de illà satis compos non erat; quæ postea transacto anno uno vel ampliùs, Domino suo Imperatori restituta fuit.

Dominus Imperator & Scolarium Cameracensem & nuncium Comitis Hanoniensis benignissimè suscipiens, Scolario certissimè Episcopatum Cameracensem, & præposito Leodiensi Episcopatum Leodiensem per nuncium Comitis Hanoniensis promisit; & quia hoc nisi sub testimonio Principum Theutoniæ fieri non poterat, & Theutoniæ Princeps aderat unus tantummodò, scilicet Patriarcha Aquileæ, investituras istas usque in Theutoniam oportuit differre; unde ipse Dominus Imperator & Scolario diem constituit in Theutoniam, & per literas & per nuncium Comitis Hanoniensis Præposito Leodiensi mandavit ut in Theutoniam ad ipsum accederet, accepturus ab eo Episcopatum Leodiensem, & per literas & per ipsum Comitis Hanoniensis nuncium significavit Comiti Hanoniensi promissiones factas super Episcopatibus & Præposito Leodiensi, & Scolario Cameracensi, grates eidem Comiti Hanoniensi referens quòd pro illorum promotione laborabat. Et quoniam Dominus Rex Romanorum antea novus factus erat Imperator, postea sæpedictus Comitis Hanoniensis nuncius effecit in illis partibus ubi Dominum Imperatorem Henricum invenit, scilicet apud Reatum civitatem, quòd privilegium quod ab ipso Domino Imperatore apud Augustam super bonis Comitis Namurcensis sigillo regio signatum habuerat, ibidem renovatum sub testimonio Prin-

cipum tam Lumbardiæ quam & Apuliæ & Theutoniæ renovatum, & ſigillo imperiali aureo roboratum, & ipſi Comiti tranſmiſſum fuit. Comiti etiam Hanonienſi mandavit Dominus Imperator quòd ſuper feodis Imperii quæ habuerat Comes Flandrenſis nemini alii quam ſibi ſuam gratiam adhiberet: quorum privilegiorum tranſcripta in ſubſequentibus invenientur.

Hic equidem Comes Hanonienſis ſæpedictus, cùm ad Principatum Flandrenſem perveniſſet, qui primo ſigillum habuerat à patre ſuo relictum, cujus inſcriptio erat *Balduini Comitis Hanonienſis*, ex quo quamplures chartæ cum privilegiis ab ipſo & à patre ejus fuerant ſignatæ, poſtea hoc fracto ſigillo pro dignitate Namurcenſi ſupercreſcente, aliud habuit ſigillum, cujus inſcriptio fuit, *Balduini Marchionis Namurcenſis, & Comitis Hanonienſis.* Iſto ſigillo non fracto ſed recondito, quo multas etiam cum privilegiis firmaverat cartas, tertium habuit ſigillum, cujus inſcriptio fuit, *Balduini Comitis Flandriæ & Hanoniæ, & Marchionis Namurcenſis*, quo multa innovavit & renovavit privilegia. Defunctâ autem Margaretâ ejus uxore, cùm Comitatus Flandrenſis ad Balduinum filium ejus deveniſſet, ſæpedictus Comes Hanonienſis ſecundum ſigillum ſuum ſibi reaſſumpſit, cujus inſcriptio erat *Balduini Marchionis Namurcenſis, Comitis Hanonienſis*, & hoc uſque ad finem vitæ ſuæ utebatur, quo multa privilegia confirmavit, quibus Montenſis, Melbodienſis, Sonegienſis, Condatenſis, Altimontenſis, Criſpinienſis & Valencenenſis, Alnienſis, Bronienſis & S. Dionyſii Eccleſiæ cum aliis multis gaudent.

Cùm grandis inter Balduinum Comitem Hanonienſem & Margharetam Comitiſſam uxorem ejus, juſtam Flandriæ hæredem, & Mathildem Comitiſſam Flandriæ, Philippi olim conjugem, controverſia verteretur, Dominus Willelmus Remenſis Archiepiſcopus & Comiti Hanonienſi & Mathildi Comitiſſæ, quæ ſe Reginam nominabat, diem conſtituit menſe Octobri apud Atrebatum, ut inter eos ibi vel judicium vel concordiam componeret. Poſt multas tamen contentiones, cùm ipſa Mathildis Comitiſſa totam Flandriam in dotalitio reclamaret, & è contra Comes Hanonienſis judicium requireret, proponens quod dotalitium aliud habere non debebat quam illud quod in nuptiis ei conceſſum fuerat; tandem inter eos hujuſmodi pax ordinata eſt quòd (N. 286.)
Comes Hanonienſis caput Flandriæ & Comitatum haberet, ſcilicet Brugas, Gandavum, Ipram, Curtracum, Aldenardam, Waiſam, Aloſt, Geralmont, & feoda alia Imperii, ſcilicet villas quæ miniſteria dicuntur, & inſulas marinas, (N. 287.)
in quibus inſulis Comes Hollandenſis participat, & à Comite Flandrenſi tenet in feodo. Ipſa autem Mathildis dicta Regina dotalitium ſibi in nuptiis traditum, ſcilicet Duacum, Scluſam, Orchias, Inſulam, Caſſellum, Furnas, Dikemudam, Berborch, Bergas & manſionem Niepæ ſibi retinuit. De juſto dotalitio ſuo tunc Domino Regi reliquit ſanctum Audomarum & Ariam, quæ poſt ipſius Mathildis deceſſum ad Domini Regis Francorum filium parvulum Ludovicum jure hæreditario devenire debebant.

In ipſis autem colloquiis nuncius Comitis Hanonienſis, ſcilicet Giſlebertus Montenſis Præpoſitus, ad ipſum Dominum

ſuum apud Atrebatum rediit, per quem Dominus Imperator ei mandabat ut in Adventu Domini vel in Nativitate Domini ad ipſum accederet in Theutoniam, ſuſcepturus ab eo feoda Imperii quæ habuerat Comes Flandrenſis, & ut cum eo ordinaret de Epiſcopatu Leodienſi Domno Alberto Præpoſito Leodienſi conferendo, & de Epiſcopatu Cameracenſi Domno Walchero Scolario Cameracenſi dando: quæ quidem omnia Domino Comiti admodum placuerunt. Inde Comes Gandavum cum uxore ſuâ venit, ubi antea ex ſuggeſtione ſæpedictæ Mathildis Reginæ, quæ caſtrum ad uſum ſui munierat, tunc receptus ad exercitum ſuum apud Geralmont rediit, exacerbatus in Ducem Lovanienſem qui eum exhæredare laborabat, & præſumptuosè diffiduciaverat, & terram illius in multis locis prædis & igne devaſtans,
(N. 288.) munitiones quaſdam ſcilicet Tubiſam, Hanbrughe, & Ochekircam per vim cepit & proſtravit (quæquidem munitiones ipſum & ſuos ſæpiùs infeſtaverant) & Anghien
(N. 289.) caſtrum obſedit, quod quidem caſtrum à Duce tenebatur, cùm ipſa villa à Comite Hanonienſi teneretur. Caſtrum quippe turri & muris firmatum inſultibus abſque machinis capi non poterat. Cùm autem Comes ad hoc petrariam inſtruxiſſet, videntes obſeſſi caſtrum ipſum ſe defenſare non poſſe, accepto Domini ſui Ducis conſilio, qui etiam Dux viribus Comitis reſiſtere non valebat, laudavit & conceſſit Engelberto de Anghien, viro nobili ipſius caſtri poſſeſſore, ut ſi caſtrum illud detinere non poſſet, eâ tamen conditione teneret, quòd nec ipſum caſtrum Duci Lovanienſi contra Comitem Hanonienſem, nec Comiti Hanonienſi contra

contra Ducem redderet, & ita si Engelbertus à Comite Hanoniensi impetrare posset, castrum suum in pace teneret: quod ipsi Engelberto tunc à Comite concessum fuit, sed postea, aliâ occasione superveniente, Comes castrum illud obruit. In obsidione illâ apud Anghien, miles probus & magni nominis & sapiens, & in consiliis Comitis Hanoniensis potens, Almannus de Proui, infirmitate oppressus decessit. Indè Comes firmatis cum Duce Lovaniensi treugis, perrexit in Flandriam cum uxore suâ Marghàretà, ad suscipienda hominia sua, & exercendam justitiam in illâ, (N. 290.) cùm ipsa terra à maleficiis vix unquam posset refrenari, sed semper Principem vividum & in justitiâ austerum ipsam regionem Flandriæ oporteat habere.

Interim autem Comes Hollandensis per nuncios petebat ut à Domino Imperatore, in augmentum sui feodi quod ab eo tenebat, feoda quæ à Comite Flandrensi tenuerat, habere posset, & ab hominio Comitis Flandriæ emanciparetur, & super hoc Domino Imperatori quinque millia marcas puri argenti, si Princeps fieret, largiri promittebat. Dux (N. 291.) quoque Lovaniensis pro terrâ de Alost, quæ à Domino Imperatore tenebatur, Domino Imperatori quinque millia marcas puri argenti dare volebat, in quâ etiam terrâ ipse Dux quædam allodia parva & quarumdam villarum Advocatias de feodo suo, de jure esse diceret. Dominus autem Imperator Romanorum, & Comitis Hollandensis & Ducis Lovaniensis petitiones & promissiones postponens, omnem gratiam & benevolentiam erga Comitem Hanoniensem habebat.

Interim Sygerus Gandavensis Castellanus, qui in Flandriâ magnam parentelam hominesque multos & divitias habebat, custodiam castri Gandavensis, quod Philippus Comes Flandriæ ad reprimendam hominum Gandavensium nimiam superbiam construxerat, reclamabat, dicens de castellariâ suâ esse. Comes autem, qui in terrâ Flandrensi nondum satis radicatus erat, & ut Sygerus de eo conqueri non posset, in recompensationem custodiæ ipsius munitionis centum libratas terræ ei assignavit, sperans in illo & in ejus filiis magnum ulteriùs ac servitium fidele habere, & ne in aliquo videretur juri contraire.

(N. 292.)

His quidem & aliis Comes Hanoniensis præpeditus negotiis, ad Dominum Imperatorem accedere non potuit, sed filium suum Balduinum pro se misit, & cum eo milites Renerum de Trit, Gerardum de Hamaidâ, Gislenum Belli-Montis Castellanum, Renardum de Strepi, Gossuinum de Herierpont, Walcerum de Stankircâ, apud Wormaciam civitatem; cùm nuncii ipsius Comitis, Bemerus scilicet de Roulcourt vir nobilis, & Gislebertus Montensis Præpositus longas super adventum Domini Comitis à Domino Romanorum Imperatore inducias habere non possent, qui etiam ex parte ipsius Comitis pro promotione Præpositi Leodiensis & Cancellarii Cameracensis omnimodis laborabant, sed nihil eis profuit, cùm demùm Dominus Imperator eos in votis & petitionibus suis fefellerit. Igitur antequàm ad Dominum Imperatorem pervenisset Balduinus, Comitis Flandrensis & Hanoniensis & Marchionis Namurcensis filius, Dominus Imperator, acceptis occultè à Domno Johanne Archidia-

cono Cameracensi, ex unâ parte Capituli Cameracensis Electo, tribus millibus marchis puri argenti, ab ipso Johanne, & à Walcero Scolario ex aliâ parte Electo, super his incerto, requisivit ut ambo super Episcopatu Cameracensi suæ voluntati & arbitrio prorsùs se submitterent; quod quidem Johannes satis certus pro datâ pecuniæ summâ facere non recusavit: Walcerus etiam, cui Dominus Imperator Episcopatum promiserat, ejus promissis satis credens, animo lætanti concessit. Dominus verò Imperator Episcopatum Cameracensem Johanni contulit, homini qui satis & honestus & religiosus videbatur. Walcero autem ordinavit expensas suas, quæ erant in numero mille & centum marcharum magno pondo, persolvi, & LXXX marcatas redditûs, dùm viveret habendi à Johanne sæpedicto Electo: quæ quidem omnia in nullâ parte ab Imperatore vel à Domino Johanne Electo erga Domnum Walcerum fuerunt observata: quod quidem apud Haghenoam actum fuit in Natali Domini. In quibus etiam (N. 293.) diebus ibidem judicium superiùs scriptum, simile illi judicio quod contra Robertum de Belren Montibus latum fuerat, contra Præpositum Argentinensem factum fuit.

Tunc etiam temporis Dominus Albertus de Retest, Leodiensis Ecclesiæ major Præpositus & Archidiaconus, cum Domino Imperatore morabatur, expectans donum Episcopatus Leodiensis, quod quidem, quamvis ab unâ parte electus esset, tamen fieri non poterat quousque alii Alberto fratri Ducis Lovaniensis, ipsius Ecclesiæ Archidiacono, ab aliâ parte electo, esset electio abjudicata, & in manus Domini Imperatoris per sententiam Principum devenisset. Cùm autem

Dominus Imperator in octavis Epiphaniæ Wormaciam venisset, præsentatus est ei Bruno, Coloniensis Ecclesiæ major Præpositus, vir nobilis & honestus, sed ætate & infirmitate gravis, Comitis Flandriæ & Hanoniensis consanguineus, electus in Archiepiscopum, cui Dominus Imperator regalia sine difficultate aliquâ contulit; qui quidem Bruno nunquam consecrari voluit, sed pro corporis gravitate nimiâ
(N. 294.) Episcopatum citò renuntiavit: cui successit nepos ejus Adulphus, ipsius Ecclesiæ major Decanus, Comitis Flandrensis & Hanoniensis consanguineus. Apud Wormaciam accessit Domnus Albertus Lovaniensis cum eis qui eum elegerant, & cum avunculo suo Duce de Lemborch, & patruo suo Alberto Comite de Danborch & de Musan. Frater autem ejus Henricus Dux Lovaniensis ad curiam cum ipso accedere non audebat; imputabatur enim ipsi Duci quod per violentiam fratrem suum eligi fecisset. Itaque Albertus Lovaniensis Domino Imperatori tanquam electus præsentatus est. Alberto autem de Retest cum suâ, licet minore parte resistente, Dominus Imperator super discordiâ electionis sententiam à Principibus requisivit: quod quidem judicium Domno Brunoni Coloniensi electo, & Conrardo Magunciensi Archiepiscopo, & Domno Johanni Treverensi Archiepiscopo, & Monasteriensi, Metensi, Tullensi, Argentinensi, Spirensi, Herbipolensi, Balbobergensi, Basiliensi Episcopis commissum est, Waldenensique & Lonensi & Prumensi Abbatibus. Sententiam autem Monasteriensis Episcopus protulit, & indè alios omnes sequaces habuit, quòd Episcopatus Leodiensis in manus Domini Imperatoris

deveniſſet, dandus ad voluntatem ſuam, præſente & audiente Alberto Lovanienſi & ſuis, qui indè dolebant, & Alberto de Reteſt & ſuis qui indè gaudebant: qui in Epiſcopatu Leodienſi Albertus de Reteſt omnem ſpem bonam habebat, cùm ei illum Dominus Imperator ante judicium promiſiſſet, & poſt factum judicium ſæpiùs promiſit. Cùm autem Balduinus, Comitis Flandrenſis & Hanonienſis & Marchionis Namurcenſis filius, pro promotione conſobrini ſui Alberti de Reteſt laborabat, tanquam pro eo de quo nemo dubitare videbatur, Dominus Imperator acceptâ nimiâ pecuniâ à Lothario clerico, viro nobili, Præpoſito Bonnenſi, fratre Comitis de Hoſtade, Cancellariam ſuam, quæ tunc vacabat, ei vendidit. Secundâ autem die à donatione illâ Cancellariæ, eidem Lothario ſub teſtimonio prædictorum Principum, aſtantibus, etiam utroque Alberto, Epiſcopatum Leodienſem contulit: quæ quidem donatio & ſcandalum in Eccleſiâ & in populis multis fecit, & ipſum Albertum Lovanienſem & eumdem Lotharium ad mortem feſtinam perduxit. Albertus autem de Reteſt in promiſſis defraudatus eſt, cui Dominus Imperator pro expenſis factis D marchas reſtituere voluit, quas ille accipere contempſit.

Interim Comes Hollandenſis Domino Comiti Flandriæ & Hanoniæ ſuper feodis quæ à Comite Flandriæ habuerat, hominium fecit. Balduinus autem filius Comitis, acceptis patri ſuo induciis veniendi ad Dominum Imperatorem quandocumque vellet aut poſſet, ad patrem ſuum reverſus eſt: quæ induciæ uſque ad tempus congruum & aptum Comiti Hanonienſi fuerunt conceſſæ.

Eodem anno ſcilicet MCXCI, Acra civitas diu obſeſſa capta fuit, in cujus obſidione Philippus Rex Franciæ ægrotare cœpit : cui quidem dicebatur quod Rex Angliæ in mortem ejus vel veneficiis moliretur. Undè Rex Francorum tam infirmitate quam ex odio Regis Anglorum aſſumptâ occaſione, in Franciam rediit menſe Januario : cujus receſſus peregrinis Chriſtianis, quibus unicum videbatur in ipſo Rege refugium, dolorem & detrimentum, Sarracenis autem qui ejus ſolius præſentiam præ cæteris abhorrebant, gaudium contulit. Comes autem Flandrenſis & Hanonienſis & Marchio Namurcenſis, audito ejus adventu, Pariſios ad ipſum acceſſit, eique ſuum hominium pro Flandriâ obtulit : quod quidem hominium ſuſcipere Dominus Rex negavit, non conſiderans quòd ipſe Comes erga ipſum, ſuper parte illâ quæ ad ipſum & ad filium ejus Ludovicum devenerat, fideliter egiſſet, cùm ipſe Comes in primis terrarum occupationibus Domino Regi contrarius nimis extitiſſe potuiſſet. Verùm Dominus Rex donis & promiſſis Dominæ Mathildis Reginæ, uxoris Comitis Flandriæ, partem totam quæ ad Comitem Hanonienſem devenerat de terrâ Flandriæ, in dotalitium ipſius Mathildis converti volebat. Comite autem Flandrenſi & Hanonienſi juſtitiam requirente, nihil æquitatis vel benignitatis in Domino Rege Francorum ipſe Comes invenire poterat, cui multa in multorum viribus & grandibus expenſis exhibuerat ſervitia. Comiti autem juſtitiam requirenti & nihil proficienti intimatum fuit Pariſiis à quibuſdam amicis ſuis, Domini Regis familiaribus, quòd Dominus Rex eum capere propoſuerat. Comes autem aſſumpto ſecum uno milite &

duobus ſervientibus nocte receſſit, relictis ibi ſociis & ſervientibus ſuis, qui in craſtino eum ſecuti ſunt. Undè Dominus Rex graviter turbatus fuit, & Comiti minas inferens, contra ipſum exercitus ſuos ſummonuit, & Flandriam intrare aſſeruit. E contra Comes ſibi providit cui homines Flandriæ tam majores quam minores auxilium vividum promiſerunt, laudantes Domino Comiti contra Regem bellum aggredi, ſi terram Flandrenſem intrare præſumeret. In his itaque Comes Hanonienſis, de jure ſuo confidens, viriliter ſe habuit.

Mirandum eſt equidem, imò Chriſtianorum peccatis imputandum, quòd congregatis ab univerſis mundi hujus partibus, in quibus nomen Chriſti invocatur, militibus probis & electis cum ſuis quam pluribus Principibus, quaſi nihil in regno Jeſu Chriſti recuperando profecerunt, cùm ſolam civitatem Acram recuperaverunt: quorum quibuſdam à Sarracenis interfectis, quibuſdam infirmitate propriâ præveniente mortuis, quamplures tam majores quam minores, & ferè omnes, relictâ ſanctâ civitate Iheruſalem apud gentiles, ad propria reverſi ſunt. De quibus unus qui in regno Franciæ ditiſſimus & potentiſſimus Princeps erat, Henricus ſcilicet Campanienſis Comes, valdè juvenis, martyrio Chriſti prorsùs expoſitus, onus & laborem morandi in partibus illis ſibi aſſumpſit: unde præ cæteris hujus mundi Principibus & aliis viris tam laicis quam Clericis, laudem & gloriam habere meruit. Cùm autem quamplures in partibus Iheroſolymitanis tam majores quam minores deceſſerint, de potentioribus Principibus & aliis nobilibus & militibus ſtrenuis

dicendum eſt, qui ibi à ſæculo migraverunt, quorum nobis
(N. 295.) nomina nota ſunt; Fredericus Romanorum Imperator, Fredericus filius ejus Dux Suevorum, Landgravius Duringiæ ipſius Imperatoris nepos, Robertus Comes de Naſſoâ, & Henricus Comes de Dieceâ, & Fredericus de Huſâ, ipſius Imperatoris familiares & ſecretarii; Engelbertus Comes de Monte, Henricus Comes de Bar-le-Duc, Henricus Dux Burgundionum, Rainaldus de Nivernis, Theobaldus Comes Bleſenſis, Stephanus Comes frater ejus, Comes de Vendoſmâ, Radulphus Comes Clarimontis, Rainaldus Aguluis, Nivelo agnomine pauper, Johannes Comes Ponciati, Bernardus de Sancto-Walerico, Vice-Dominus de Pinkinio, Florentius de Hangeſt, Philippus Comes Flandriæ, Robertus Advocatus Betunenſis, Willelmus Caſtellanus S. Audomari, Oliverus de Maskelinis, Rogerus de Hardencort, Radulphus de Cochy, Radulphus de Tur, Willelmus de Petraponte, Wido de Caſtellione, Lovellus frater ejus, Andreas de Brienâ, Conrardus Marchio Montis-Ferrati (qui in primis terræ illius aggravationibus ipſe ſolus contra gentiles Acram & Tyrum civitates detinuit) Jacobus de Avethnis, Otto de Tranſiniis, Walterus de Warini, Euſtacius Senior de Ruez, Balduinus Caruns, Robertus de Belren, Matthæus de Wallaincort, Radulphus de Vendogiis, Walterus de Aunoit, Henricus Bincenſis Caſtellanus, Wido & Fulco fratres de Fontanis, Walterus & Arnulphus fratres de Goi, Johannes & Richardus, Theodericus, Yvo, fratres de Orcâ, Ivo de Tumaïdis, Amandus de Naſtâ, Ywanus de Valencenis, Matthæus

Matthæus de Arbro, Hugo filius ejus, Hellinus de Waurin Flandriæ Senescalcus, & Rogerus Cameracensis Episcopus, fratres; Hellinus de Maisnil, Alelmus de Fontanis, Johannes de Hossel, Wido de Erbelaincort, Radulphus de Amini, Radulphus de Maini, Walterus de Casnoit, Nicholaus de Perreweis, Balduinus & Nicholaus filii ejus. (N. 296.)

Rex autem mutato suo consilio priori malo contra Comitem Flandrensem & Hanoniensem & Marchionem Namurcensem, mandavit ei per literas ut securum haberet conductum accedendi ad se; cùm quo apud Peronam in Viromandiâ pacem firmavit sic, quod Comes v millia marchas puri argenti pondo Trecensi, duobus terminis infrà annum solvendas, pro relevio terræ Flandriæ Domino Regi pepigit, cùm juris sit, sed non amoris in Franciâ, ut quilibet homo pro relevio feodi sui ligii tantùm det Domino suo quantùm ipsum feodum intrà annum valeat. Pro hominio autem Comitis suscipiendo, ipsi Comiti & ejus uxori Margaretæ Comitissæ, terræ Flandrensi justo hæredi, Dominus Rex Atrebatum diem constituit Dominicâ in quadragesimâ *Reminiscere*. (N. 297.)

Interim Dominus Comes Flandrensis & Hanoniensis & Marchio Namurcensis in capite jejunii per mandatum Domini Imperatoris Romanorum Domno Lothario Leodiensi, ut suprà dictum est, electo & regalibus investito, apud Leodium nuper advenienti occurrit: cui Comes ipse cum aliis & Comitibus & nobilibus & ministerialibus & civibus, hominium & fidelitatem fecit; cui etiam omnes ferè Clerici tam majoris Ecclesiæ quàm minorum Ecclesiarum Prælati

& Canonici, fidelitates fecerunt. Duo autem Episcopatus fideles, scilicet Henricus Dux Lovaniensis & Henricus Dux de Lemborch avunculus ejus, hominium facere contradicebant. Albertus etenim, Ducis Lovaniensis frater, à quibusdam electus, cum quibusdam Canonicis ad Domnum Papam Cœlestinum transierat pro suâ electione confirmandâ, &
(N. 298.) potestatem Domini Imperatoris in Episcopatibus conferendis minuendâ.

Comes Flandrensis & Hanoniensis & Marchio Namurcensis die prædicto Atrebatum cum uxore suâ Margaretâ Comitissâ venit, & Domino Regi pro Flandriâ ligium fecerunt hominium & fidelitatem. Tunc temporis Dominus Rex à Comitibus Boloniensi scilicet & Chisniensi, hominia susceperat, quæ ad Comitem Flandrensem devenire debebant, & à Balduino, filio Evrardi-Radonis, super Moretaneâ castro. Tunc temporis Dominus Rex totam Viromandiam occupaverat, de quâ tamen sanctum Quintinum Comitissæ Bellimontis Aenoræ, justæ hæredi ipsius terræ, tenendum cum aliis castris quæ ipsa in vitâ Philippi Comitis Flandriæ tenebat, concessit. Ipse autem Dominus Rex in spe succedendi mansit, quia illa proprii corporis hæredem non habebat.

Eodem tempore Quadragesimali Dominus Comes Domno Johanni Cameracensi Electo hominium fecit super Castellariâ Cameracensi in castris Oisi & Haurancort & Paluel, quæ eorum Dominus ab ipso in feodo tenere debebat; undè do-
(*) Marguerite. mina M. (*), Comitis Blesensis *filia*, neptis Domini Regis Fran-
(N. 299.) corum, ipsi Domino Regi Francorum contra jus & rationem hominium fecerat, quæ à marito suo Hugone de Oisi unicam

habebat filiam, quæ etiam in eodem anno nupſit fratri Domini Imperatoris Ottoni, Comiti Palatino Burgundiæ, qui poſteà citiùs de communi conſenſu ab invicem ſeparati ſunt.

Anno Domini MCXCII, termino Paſchali, Comes Flandrenſis & Hanonienſis & Marchio Namurcenſis ad Dominum Imperatorem in Theutoniam tranſivit, & ei ſuper feodis quæ ab eo habuerat Comes Flandriæ, hominium fecit. Omnia iſta prædicta, ſcilicet guerras contra Dominum Regem Francorum quandoque, & contra Comitem Flandriæ, & Ducem Lovanienſem, & Jacobum de Avethnis, & omnes acquiſitiones & occupationes terrarum ſuarum, ſcilicet Flandriæ & Namurci, Dominus Comes Balduinus per ſuos ſolos Hanonienſes, tam in eorum viribus quam eorum pecuniâ, complevit.

Eodem anno menſe Auguſto, Albertus Ducis Lovanienſis frater, Leodienſis Electus, peractis in curiâ Romanâ ad voluntatem ſuam negotiis ſuis, ad propria reverſus eſt, ſcilicet ad terram fratris ſui Ducis Lovanienſis; ſatis etenim leviter cauſas ſuas ad votum ſuum promovere potuit, cùm nemo ſibi adverſaretur in curiâ, quia Lotharius totam ſpem ſuam non in Deo ſed in Domino Imperatore poſuerat, & Domnus Papa poteſtati & dignitati quam Dominus Imperator in Eccleſiis Epiſcopalibus & Abbatiis majoribus habebat, valdè erat contrarius. Undè Albertus ſuper promotione ſuâ executores habuit. Domnum Brunonem Colonienſem Archiepiſcopum, & Domnum Willelmum Remenſem Archiepiſcopum, ut illi Lotharium excommunicarent, & omnes

tam Clericos quam Laicos qui ei fidelitatem fecerant. Undè etiam Domno Willelmo Remensi Archiepiscopo, S. Sabinæ Cardinali, Apostolicæ sedis Legato, injunctum fuit ut ipsum Albertum in Sacerdotem ordinaret, & in Episcopum consecraret. Undè Domnus Archiepiscopus, non considerato quid super hoc posset evenire in posterum, honori suo adscribens quòd homo ad regendum tantum Episcopatum sibi consecrandus transmitteretur, qui de suâ diocesi non esset, ipsum Albertum mense Septembri in Sacerdotem ordinavit, & in Leodiensem Episcopum consecravit. Quo audito Dominus Imperator Leodium venit, ut Lotharii electi sui in Leodio causam promoveret, & ab eis qui fidelitates facere negabant, voluntatem suam & fidelitates illorum habere faceret, & ut inter Comitem Hanoniensem & Henricum Ducem Lovaniensem super discordiis suis componeret. Itaque Dominus Imperator mense Septembri Leodium venit, ad quem Comes Flandriæ & Hanoniensis & Marchio Namurcensis ibidem accessit, quem Dominus
(N. 300.) Imperator secum apud Trajectum deduxit. Ibi Dominus Imperator Comitem Hanoniensem cum Duce Lovaniensi in hunc modum concordavit, quòd Dux Lovaniensis Comiti Hanoniensi villas, scilicet Thienas in Hasbanio, & Lerunt, quas ei anteà Comes liberè & perpetuò tenendas concesserat, prorsùs dimisit, & ipsis villis omninò abrenunciavit, & DCC marchas argenti per ipsum Imperatorem Duci Lovaniensi à Comite dati, & posteà D marchas per Comitem Flandriæ Philippum datas, Comiti Hanoniensi reddere Dux Lovaniensis pepigit; Comes autem Hanoniensis hominium

castri de Anghien ei rehabendum concessit: de quo, ut supradictum est, ita compositum erat, quod Engelbertus de Anghien, ipsius castri possessor, nullum Duci contra Comitem Hanoniensem in castro illo ferret auxilium, nec Comiti contra Ducem. Recognitum autem in eàdem compositione fuit quòd Dux Lovaniensis in terrâ de Alost quædam feoda habebat: undè compositum fuit quòd filius quilibet Comitis Hanoniensis ea à Duce Lovaniensi in feodo teneret. Quod ita factum posteà fuit, sed Comes Hanoniensis ipsius hominii justitiam & servitium & partem de Geralmont, quam ipse Dux ex parte uxoris suæ pro allodio reclamabat, à Duce in vadio accepit. Ibidem Dominus Imperator effecit quod Dux Lovaniensis Lothario Leodiensi Electo hominium & fidelitatem fecit, & fratrem suum Albertum, jam in Episcopum consecratum, abjuravit.

Albertus autem Remis morabatur, & Imperium intrare formidabat. Interim autem surrexerunt quidam viri iniqui de Theutoniâ, & Remis venientes & ibi morantes, se exules esse dicebant, qui in mortem Alberti laborabant. Albertus autem, homo pius & liberalis, illorum ficto dolori compatiens, eos secum in cibariis suis sæpiùs colligebat, & eos admodùm honorabat. Illi autem quærentes & tempus & locum ut Albertum occiderent, quâdam die finxerunt se ad patriam suam regressuros, qui cum acceptâ ab hominibus Remensibus quos noverant licentiâ, civitatem egressi sunt; quos ut magis honoraret Albertus Episcopus, ascenso equo cum eis, assumpto secum uno clerico & uno milite, in campum exiit: quem illi proditoriè interfecerunt, suumque (N. 301.)

equum ſecum deduxerunt, & in Theutoniam reverſi ſunt. Albertus autem de cujus morte tali dolendum eſt, in majori Eccleſiâ B. Mariæ Remis menſe Decembri ſepultus eſt: cujus mors ex inſtinctu Domini Imperatoris & Domni Lotharii Leodienſis Electi, & fratris ejus Comitis de Hoſtadâ proceſſiſſe dicebatur. Lotharius autem Coloniæ in majori eccleſiâ, tactis ſacro-ſanctis, juravit ſe mortis hujus neſcium, & totius hujus culpæ immunem; quod tamen ſibi nihil proficiebat. Ipſe autem Lotharius veniens Hoyam, Comiti Flandrenſi & Hanonienſi & Marchioni Namurcenſi mandavit ut ad ſe accederet: qui ad eum venit ſecundâ die Natalis Domini. Tertiâ autem die ibidem coram Comite Flandrenſi & Hanonienſi & Marchione Namurcenſi, & coram Gerardo Comite de Loz, multiſque aliis tam Clericis quam Laicis, juravit idem quod Coloniæ & Leodii ſuper innocentiâ ſuâ juraverat. Deindè ipſum Comitem Hanonienſem tanquam fidelem ſuum monuit ut eum juvaret contra Ducem Lovanienſem, qui ei hominium & fidelitatem fecerat, tunc autem contempto hominio & fidelitate poſtpoſitâ ei inimicabatur, & ab eo mortem fratris ſui requirebat. Comes autem, audientibus univerſis tam Clericis quam Laicis ipſi Lothario auxilium tanquam Domino ſuo promiſit, ità, inquam, quod ſi Dux Lovanienſis in Epiſcopatum inſurgeret, & ipſe Lotharius contra Ducem exercitum ſuum commoveret, ipſe Comes cum viribus ſuis & Epiſcopatum & Dominum ſuum contra Ducem juvaret. Conſilium autem dedit Comes Domno Lothario ut in caſtris ſuis moraretur, & ibi ſecurus ſe haberet, donec videret quid Dux Lovanienſis

contra eum facere intenderet, & missis nunciis, viris discretis, ad Dominum Imperatorem, ejus consilium exspectaret: quæquidem omnia sic & facere & sustinere ipse Lotharius Comiti promisit.

Quartâ autem die Natalis Domini, Dominus Comes cum Duce Lovaniensi ad petitionem ipsius Ducis in Hasbanio colloquium habuit. Ibi Dux Comitem tanquam propinquum & consanguineum suum discretiùs monuit ut in morte fratris sui vindicandâ eum juvaret. Undè Comes respondit quod ipse paratus erat eum juvare, salvâ fidelitate dominorum suorum. Dicebat autem Dux quod Episcopatui Leodiensi nullum malum inferre volebat, sed Domnum Lotharium inimicum suum mortalem esse dicebat. Comes autem à colloquio illo recedens, Domno Lothario per suos fideles & per fideles ipsius Lotharii mandavit ut in castris suis moraretur, quousque videret ad quem finem res ista deveniret, & consilium Domini Imperatoris haberet; si autem in terrâ Leodiensi pro Duce Lovaniensi morari timeret, in Hanoniam veniret & ibi securiùs maneret. Lotharius autem pusillanimis, mutato proposito, cum paucis tam nocte quam die quasi fugiendo secessit in Theutoniam, & usque ad Dominum Imperatorem pervenit, qui etiam Dominus Imperator in his molliter se habebat, cui etiam Domino Imperatori Dux Lovaniensis & Dux de Lemborch avunculus ejus, mortem fratris sui Alberti imputabant, qui etiam cum Henrico, Duce Saxonum dicto, illius Ducis quem Dominus Imperator exhæredavit filio, confœderati sunt contra Dominum Imperatorem, & cum eis Domnus Conrardus Maguntiensis

Archiepiscopus, homo melancolicus, & Bertholdus Dux Cheringiorum, multique alii Principes & alii Nobiles: quos tamen omnes Dominus Imperator ad voluntatem suam reduxit, ita quod nullus eorum in pace cum Domino Imperatore faciendâ consilium sociorum suorum expectabat. Ex vanis autem suggestionibus Ducis de Lemborch avunculi sui, Dux Lovaniensis per se & per suos complices Dominum Henricum Imperatorem ab imperio & dignitate deponere putabat, & se Imperatorem fieri sperabat: quod quidem ipsi Duces Domno Papæ Cœlestino insinuaverunt, & per nuncios ei confederati sunt. Ipse enim Papa Cœlestinus rancorem nimium tunc temporis contra ipsum Imperatorem conceperat.

Post Natale verò Domini, Dux Lovaniensis cum Duce de Lemborch, avunculo suo, & multis hominibus tam Comitibus quam consanguineis suis, terram Comitis de Hostadâ invasit, & omnia castra sua, excepto Arâ, castro fortissimo, ei abstulit, & totam terram in vindictam fratris sui devastavit: undè castrum Dolehain Waleramus, Ducis de Lemborch filius, sibi per aliquod tempus retinuit. Hæc autem omnia satis leviter & occupare & devastare potuerunt, cùm nemo eis resistebat: quæ quidem omnia demùm ipse Comes de Hostadâ, factâ pace cum Duce de Lemborch & Duce Lovaniensi, recuperavit, mediante quidem pecuniâ.

Ex clamore autem super morte Alberti Episcopi ad Domnum Papam Cœlestinum delato, Domnus Lotharius excommunicatus fuit, & ejus bona omnia, scilicet Præpo-
(N. 302.) situra Bonnensis, & aliæ multæ quas habebat, aliis personis collata sunt. Lotharius autem excommunicationem diutiùs sustinere

sustinere nolens, ad curiam Romanam transivit ut absolveretur, & ut vel Episcopatum Leodiensem, vel alia bona retineret, quem Dominus Papa absolvere noluit, quousque ille juravit quòd arbitrio Domni Papæ prorsùs staret. Arbitrium autem Domni Papæ fuit quod ille Episcopatui Leodiensi, & omnibus bonis suis quæ habuerat abrenunciavit & abjuravit. Sola autem Præpositura in Confluentiâ ei à Domno Papâ demissa est. Injunctum est etiam ei ut ulteriùs ad ordines vel aliquam dignitatem promoveri non possit. Sicque confusus ex crudelissimo Domni Papæ arbitrio ad terram nativitatis suæ reversus est. Tunc temporis sedes Leodiensis vacabat, cùm multi ad eam anhelarent.

Eodem anno, inter Natale Domini & Quadragesimam, Philippus Rex Francorum in Regis Anglorum terram insurrexit, & quædam castra occupavit. Unde ei à quibusdam proditoribus castrum Gisors, quod præ cæteris affectabat, redditum fuit. Dum Rex in partibus Iherosolymitanis moraretur, frater ejusdem Regis Anglorum Johannes, qui sine terrâ dicebatur, fratri suo & Domino absenti regnum & omnia bona ejus auferre moliebatur.

Anno Domini MCXCIII, Richardus Rex Anglorum, à partibus Iherosolymitanis rediens, ventis sibi contrariis, in terram Ducis Austriæ applicuit, quem Dux Austriæ cepit & captum Domino Imperatori præsentavit, eâ conditione ut proprii corporis malum non pateretur, sed ad redemptionem compelli posset. Qui demùm Rex Angliæ erga Dominum Imperatorem se in pecuniâ redemit, & ipsi Imperatori dono C millia marchas argenti magno pondo, (N. 303.)

& Duci Austriæ L millia marchas dedit, & Domino Imperatori in auxilium exercitûs sui in Apuliam galeas cum hominibus ad illas sufficientibus promisit, & pro promissis & amicitiis inter eos firmandis & tenendis, ipse Rex Angliæ Domino Imperatori multorum nobilium hominum suorum filios dedit obsides; inter quos quidem pueros cùm filius Domini Rogeri de Thœnio, consanguinei Comitis Hanoniensis, in curru deduceretur, quatuor tantummodò annos habens, & per Hanoniam transiret, Dominus Comes eum retinuit & Melbodii in claustro eum honorificè fecit conservari, Dominoque Imperatori mandavit quòd hunc obsidem sibi obsidem fideliter conservaret. Cùm autem ipse Rex Angliæ, finitis omnibus erga Dominum Imperatorem ad propria reverteretur, ipse in transitu suo Coloniensi Archiepiscopo & Simoni Leodiensi Electo, & Duci Lovaniensi & Duci de Lemborch feoda in argento annuatim
(N. 304.) persolvenda dedit, & insuper Duci Lovaniensi quamdam terram in Angliâ, quam Matthæus, Comes Boloniensis, pater uxoris suæ, reclamaverat, in feodo reddidit, ipsique Duci contra Comitem Flandriæ & Hanoniæ & Marchionem Namurcensem auxilium promisit, & omnes infeodati ab eo auxilium ei promiserunt contra Regem Francorum, ita quòd saltem tantam Comiti Flandriæ & Hanoniensi guerram facerent, quòd Comes nequaquam Domino Regi Franciæ auxilium ferre posset. Conventiones tamen eorum in nullâ parte fuerunt observatæ; nec mirum cùm Rex Angliæ nemini unquam vel fidem vel pactum servasset, nec omnes illi nominati cum quibus fœdus firmaverat, conventiones suas observare consuevissent.

Eodem verò anno, dum Rex Angliæ apud Dominum Imperatorem captivus moraretur, Dominus Rex Francorum Rotomagum obſedit civitatem : cum quo fuit Balduinus Comes Flandrenſis & Hanonienſis & Marchio Namurcenſis, cum multis militibus & in propriis expenſis, ſed nihil profecerunt; attamen caſtra multa & fortia & magna occupaverunt, & terram in multis locis devaſtaverunt. In obſidione illâ Balduinus Comes Flandrenſis & Hanonienſis per conſilium Domini Regis conventiones matrimoniorum cum Comite de Nivernis firmavit, ita inquam quòd ipſe Comes Nivernenſis filiam Comitis Yolendem haberet uxorem, Philippus verò Comitis filius, filiam Comitis Nivernenſis quinque annos habentem, quandò ad annos nubiles perveniret, uxorem haberet, & pro eâ Comitatum de Turnurrâ (N. 305.) poſſideret; poſt deceſſum verò ipſius Comitis, totam terram Nivernenſem haberet, quam ipſe Comes ex parte uxoris quam habuerat, tenebat. Sciendum eſt autem quòd Comes ille filius fuit Petri de Curtenai, militis probi, Regis Franciæ patrui, (N. 306.) cui ipſe Dominus Rex Philippus puellam, quæ Comitatum Nivernenſem jure hæreditario tenebat dedit uxorem, de quâ ille ſolam habuit filiam. Deindè ejus uxor mortua eſt. Conceſſum autem erat eidem Comiti quòd, dum viveret, totam terram poſſideret. Matrimonium autem illud eodem anno apud Sueſſionem civitatem infra octavas S. Johannis celebratum fuit, & conventiones ſuper matrimonio Philippi & parvulæ filiæ ipſius Comitis ibidem à multis nobilibus juratæ fuerunt. Deindè Philippus cum ſorore ſuâ in terram Nivernenſem tranſivit, & ibi ab aliis militibus & nobilibus & burgenſibus fidelitates accepit.

Eodem anno, mense Julio, Dux Lovaniensis & Dux de Lemborch, inconsultis & omninò nescientibus complicibus suis qui cum eis contra Dominum Imperatorem juraverant, cum ipso Domino Imperatore pacem & concordiam firmaverunt super controversiâ & rancore quam contra ipsum Dominum Imperatorem pro morte Domni Alberti Episcopi habebant.

Eodem anno, miles quidam probus, Rogerus de Warcoin, filius Rogeri Castellani de Curtraco, adversùs Comitem Flandrensem & Hanoniensem quædam in Flandriâ reclamabat, super quibus cùm ei justitiam Comes offerret, ipse justitiam prosequi contempsit, Comitique dedecus & suis hominibus damna inferre cœpit. Comes verò sustinebat ut ille, habito meliori consilio, dedecus illatum emendaret, & damna restitueret: illius autem semper creverunt maleficia. Undè Comes, congregato exercitu, firmitatem Warcoin succendit, & omnia illius bona devastavit. Ille autem
(N. 307.) per Flandriam & Brabantiam cum paucis occultè equitans, homines Comitis spoliabat rebus suis, & eis multa damna faciebat.

Eodem anno, quidam Leodienses Canonici, mense Octobri, exclusis omnibus illis qui Domno Lothario fidelitatem fecerant, dicentes eos esse excommunicatos, Simonem, filium Ducis de Lemborch, Subdiaconum, XVI annos habentem, tam scientiâ quam ætate minorem, in Episcopum elegerunt, quem Domino Imperatori Aquis palatio præsentaverunt, qui illuc cum paucis venerat insipienter, & illi Duces qui in partibus illis vires magnas habebant, illuc

cum multis ad ipsum accesserunt. Rex autem Anglorum nondùm suam redemptionem persolverat : undè argentum per terram illorum Ducum transire oportebat. Dominus autem Imperator timens vires illorum Ducum, & cupiens argenti sui securum transitum, Simoni Electo gratiam suam inclinavit, & eum regalibus investivit, contradicentibus Alberto de Retest, majore Præposito & Archidiacono, & A. de Cuch, Archidiacono, Ottone de Falconis-Monte Archidiacono, Hugone de Petraponte Archidiacono, multisque Leodiensis Ecclesiæ Canonicis. Simon autem electus, pro gratiâ Domini Imperatoris habendâ, partem suam quam in Trajecto (N. 308.)
de jure Episcopali habebat, scilicet medietatem & villam Berthehem prope Wormaciam, quam Dominus Imperator in vadio à Domno Radulpho Leodiensi Episcopo acceperat, in proprietatem habendas concessit. Castrum quoque Episcopatûs proprium Duraz Duci Lovaniensi, & quasdam villarum Ad- (N. 309.)
vocatias dedit in feodo, & Dux Lovaniensis Gerardo de Loz Comiti ipsum castrum in feodo concessit, quod ipse Comes jam tunc tenebat, quia illud ipse Comes de Loz Duci Lovaniensi subripuerat. Wildrico de Wallaincort castra quæ propriè ad Episcopatum Leodiensem devenire debebant, quæquidem sæpedictus Radulphus Episcopus ei concesserat, & tamen injustè, scilicet Clarum-Montem & Rochefort & Advocatias de Dinant, habenda concessit. Comes autem Flandrensis & Hanoniensis & Marchio Namurcensis hominium Episcopatui Leodiensi debitum ipsi Simoni facere noluit, quia nullius boni spem in eo habebat; pater etenim illius, Henricus Dux de Lemborch, & consobrinus ejus Dux Lova-

nienſis Henricus Comitem Hanonienſem, conſanguineum ſuum, ſemper odio gravi oderant: & ideò Comes illius promotionem formidabat, confidens in profectu prædictorum clericorum Leodienſium, qui de ſaniore parte Capituli in Curiâ romanâ contra Simonem intruſum laborabant. Prædicti etenim Clerici electioni ejuſdem Simonis adverſantes, habito conſenſu & conſilio Domini Imperatoris, & ſuggeſtione Comitis Flandriæ & Hanoniæ adhibitâ, ſcilicet A. de Reteſt, & A. de Chuc, & O. de Falconis-Monte, & H. de Petraponte, Leodienſis Eccleſiæ Archidiaconi, cum quibuſdam Canonicis Curiam romanam adierunt, & contra electionem Simonis laboraverunt. Lotharius quoque, ut ſupra dictum eſt, per arbitrium Domni Papæ, pauper & vilis factus, romanam Curiam adiit, ut aliquam miſericordiam à Domno Papâ obtinens, ad aliquod majus bonum poſſet promoveri: qui Romæ infirmitate oppreſſus, mortuus eſt.

Eodem anno, tempore Hyemali, Theodericus de Bevernâ, Caſtellanus de Dicamudâ, qui in terrâ de Aloſt contra Comitem Flandriæ & Hanoniæ jus reclamabat, undè ipſe Dominus Comes juſtitiam plenariam ei offerebat, ipſum Dominum ſuum ligium diffiduciare præſumpſit, & contra ipſum Comitem, Rogero de Warcoin, qui Comiti & hominibus ſuis inſultus malignos faciebat, & Willelmo de Stinke,
(N. 310.) homini ligio Comitis confœderatus, qui quidem pariter Duci contra Comitem Hanonienſem confœderati ſunt, promittentes ei quòd in Gandavo & Waisâ & terrâ de Aloſt ipſum in brevi tempore Dominum facerent, & circiter

Purificationem B. Mariæ Comiti guerram moverunt in Waisâ. Dux autem in auxilium illorum perfidorum, fuum contra Comitem exercitum commovit, & totam terram igne & prædis devaftans, Theodericus cum prædictis fociis fuis caftrum parvum Comitis, fcilicet Ruplemundæ, occupavit. Comes autem Hollandiæ, Domini Comitis Flandriæ & Hanoniæ homo ligius, illis obligatus eft, non tamen diffiduciato Domino fuo. Comes verò exercitum Hanonienfem contra Ducem commovit, paucofque Flandrenfes in auxilium habere potuit; quidam enim pro guerris à Theoderico & fociis ejus motis terram fuam fanè exire non poterant, quidam verò ex fuggeftione illorum fidem nullam Domino fuo fervabant. Comes autem per fuos Hanonienfes terram Ducis in magnâ parte devaftavit, & Nivellam ufque ad muros fuccendit. Indè Anghien veniens, illud obfidere propofuit: quod quidem ei redditum fuit, quia Engelbertus Dominus caftri requifitum à Duce fuccurfum habere non potuit; unde Dominus Comes & muros & turrim proftravit. In hâc quippe guerrâ tempus quadragefimale erat. Dux autem Burgundiæ, qui Mathildem, Comitis Flandriæ Philippi *viduam*, uxorem habebat, in auxilium Domini Comitis venit. Dominus quoque Rex Francorum milites in fuis propriis expenfis mifit, multofque homines equites & pedites de Atrebato, de Bapalmis, de fancto Audomaro, de Ariâ. Videntes autem Gandavenfes homines Domino fuo Comiti vires magnas fupercrefcere, ad Dominum Comitem in auxilium venire voluerunt. Dominus verò Comes, quia fibi primò defuerant, eorum auxilium fufcipere dedignatus

est. Coadunatis igitur tot hominibus, Dominus Comes Nivellam obsidere proposuit, in quâ Comes de Loz, Comitis Flandrensis & Hanoniensis consanguineus, & Ducis Lovaniensis homo, cum multis militibus & hominibus bellicosis erat. Comes autem in itinere suo turrim de Feslui cepit & prostravit, & turris de Archennâ reddita sibi fuit; quæ non prostrata, Duci postea illæsa in quâdam pace factâ, fuit reddita. Dum autem apud Achennam cum suo exercitu magno pernoctaret Dominus Comes, & in crastino Nivellæ tantos insultus facere proposuisset, quòd eam per vires exercitûs sui capere speraret, tanta supervenit pluvia, quòd homines vel equi vix sustinere poterant. Mirandum est autem quòd manè facto homines, tam Domini Regis Francorum quam ipsius Comitis, tam milites quàm alii pedites & equites (nescitur quo ducti spiritu) non acceptâ licentiâ, ab exercitu recesserunt, ita quòd vix septima pars exercitûs cum Domino Comite remansit. Undè mirabatur Dominus Comes, mirabantur quoque omnes cum eo remanentes, mirabantur etiam ipsi recedentes. Sicque Dominus Comes, licet invitus, retrocessit. Deindè inter ipsum & Ducem & ejusdem Ducis adjutores firmatæ fuerunt treugæ usque post Pascha XV diebus. Quòd igitur Dominus Comes ab insultibus Nivellæ inferendis retrocessit, ex defectu suorum hominum & auxiliatorum, divino miraculo meritis & precibus
(N. 311.) gloriosæ virginis Gertrudis, ipsius fundi Dominæ, prævenienti prorsùs ascribebatur.

Anno verò Domini MCXCIV, Dominus Henricus Imperator usque ad sanctum Trudonem pervenit, ubi & Dominum Comitem

Comitem Flandrensem & Hanoniensem & Marchionem Namurcensem, & Henricum Ducem Lovaniensem ad se venire fecit, & inter eos super pace faciendâ vel treugis longis faciendis vel firmandis plurimùm laboravit, sed nihil profecit. Attamen treugæ demùm inter eos usque in Assumptione B. Mariæ firmatæ fuerunt.

Eodem anno mense Maio, Domina Marghareta Comitissa in Flandriâ graviter ægrotavit, quæ cum de vitâ ejus desperaretur, Montibus se navigio propter sanitatem aeris advehi (N. 312.) fecit, ibique Deo volente convaluit. Deinde mense Julio Balduinus Comes Montibus graviter ægrotavit, ita quòd de vitâ ejus desperabatur; attamen tunc convaluit.

Tempore illo & anno, mense Julio, Henricus Domini Comitis junior filius, miles fieri voluit, cujus voluntati in hoc pater contrarius erat. Ille autem à proposito nolens recedere ad Rainaldum Comitem de Dammartin & de Bolenio transivit, qui eum honorificè in militem ordinavit.

Tempore illo, homines multi in Gandavo & potentes parentelâ, & turribus fortes inter se discordabant, & sæpiùs ad arma conveniebant: undè sæpiùs multi occidebantur, multi quoque vulnerabantur. Dominus autem Comes pro pace inter eos reformandâ laborabat: undè pars quædam in voluntate & consilio Domini Comitis manebat, altera verò pars ejus voluntati acquiescere contemnebat. Cùm autem Dominus Comes super hoc, mense Julio, apud Gandavum moraretur, & ipsi homines, præsente etiam Domino Comite, sæpiùs ad arma conveniebant, Dominus Comes illinc recedere nolebat, timens ne illi qui suæ voluntati erant

contrarii, per Ducem Lovanienſem, & Comitem Hollandenſem, & eorum complices, adversùs eum aliquid mali machinarentur. Dum autem his contentionibus pacificandis Dominus Comes ſatis intentus eſſet; Comes Namurcenſis, qui nunquam fidem vel pactum Comiti Hanonienſi ſervaverat, per vires quorumdam auxiliatorum ſuorum in Comitem Flandrenſem & Hanonienſem & Marchionem Namurcenſem nepotem ſuum cum exercitu inſurrexit: qui per pecuniam ſuam datam Henricum Ducem de Lemborch & ejus filios Henricum & Waleranum milites probos, ſecum habuit, qui Dominum Comitem pro ipſius Comitis Namurcenſis guerris antiquis oderant. Simon quoque Leodienſis Electus in eodem fuit exercitu, Albertus quoque Comes de Danborch & de
(N. 313.) Muſan, & Fredericus Comes de Viennâ, & Gerardus Comes Juliacenſis, multique milites de terrâ Ducis Lovanienſis. Iſti omnes nominati auxilium Ducis Lovanienſis expectabant, cujus treugæ in Aſſumptione B. Mariæ finem capere debebant. Cùm autem iſti prædicti terram Namurcenſem intrarent, & ad obſidionem Namurci intenderent, hoc Domino Comiti apud Gandavum moranti ſæpiùs ſignificabatur. Comes verò ipſis nunciis ad ſe venientibus præcipiebat ut hoc nemini in partibus illis, niſi ſibi ſoli dicerent. Itaque Dominus Comes ex aſtutiâ caſum illum apud ſe reconditum habebat. Prædicti autem Domini, ſcilicet Dux de Lemborch & filii ejus, ſcilicet Simon Leodienſis Electus, Henricus & Walerannus, Comes Namurcenſis & Luſcemborch, Albertus Comes de Danborch & de Muſan, Fredericus Comes de Viennâ, & Gerardus de Juliaco, cum

exercitu suo usque Novillam propè Namurcum pervenerant, ibique quamdam munitionem parvam & debilem obsederunt, quam tandem ceperunt.

Interim autem milites Hanonienses & servientes equites, & quidam pedites electi, apud Namurcum pro custodiâ castri convenerunt. Homines verò Gandavenses voluntati Domini Comitis contrarii, ejus iram diutiùs sustinere non valentes, ejus misericordiæ se submiserunt. Dominus autem Comes acceptis bonis obsidibus, & in castro suo ibidem incarceratis, & omnibus ibidem ad voluntatem suam peractis, versùs Namurcum contrà hostes properavit, & per Hanoniam transiens exercitum plenarium post se venire jussit, & quâdam Dominicâ vigiliâ S. Petri, intrante mense Augusto, Namurcum venit; pudensque quòd illi terram suam intrare præsumpserunt, & ei mala & damna injustè inferre non cessarent, non expectatis hominibus suis invitatis ad hoc, in crastino quâdam die Lunæ, die festo S. Petri, cum paucis militibus contra multos, cum paucis servientibus equitibus contra multos, cum paucis peditibus contra multos bellavit: in quo bello Henricum Ducem de Lemborch, & Henricum filium ejus viriliter se defensantes cepit, cum quibus etiam milites CVIII, exceptis aliis equitibus & peditibus, capti fuerunt; milites autem per quoddam vivarium fugientes circiter XV submersi fueunt. Simon verò Electus & Walerannus frater ejus, & Henricus Comes Namurcensis, & Albertus Comes de Danborch, & Fredericus Comes de Viennâ, in fugam conversi sunt. Sicque Dominus Comes, Deo volente, obtinuit victoriam, rediensque Namurcum,

ibidem Ducem de Lemborch & Henricum filium ejus captos custodiri fecit. In bello autem illo gloriam & laudem probitatis magnam Balduinus filius Domini Comitis, & Nicholaus de Ruminio, & Robertus de Waurin Flandriæ Senescalcus habuerunt. Ex alterâ vero parte præ cæteris laudem habuit Henricus filius Ducis de Lemborch; in casu illo solus de hominibus Domini Comitis occisus est qui cum in obsidione domûs de Novillâ à balistâ cecidit. In bello illo contra Comitem Hanoniensem erant milites CCCC aut plures, & totidem clientes equites, & pedites circiter XX millia. Comes autem in suâ parte habuit milites C & LX, & clientes equites CC, & pedites circiter X millia. Inde Dominus Comes terram Comitis de Danborch ad honorem Musan pertinentem igne concremavit. Inde in Hanoniam revertens, Henricum Ducem de Lemborch in castro suo de Ath à militibus & servientibus detineri & custodiri fecit, Henricum quoque filium ejus in pede vulneratum apud Haismoncasnoit custodiri fecit.

Deindè Dominus Comes eodem tempore scilicet mense Augusto, in campis de Hal cum Duce Lovaniensi per tres
(N. 314.) dies colloquium habuit: qui tandem concordati sunt, pace inter eos firmatâ. Theodericus autem de Savernâ extra pacem Ducis remansit. Rogerus verò de Warcoin cum Domino Comite pacem anteà fecerat, relicto Theoderico. Eodem tempore, Willelmus de Stinke, eorum conjuratus à quodam serviente qui eum oderat in introitu templi interfectus fuit. In pace autem Comitis Flandriæ & Hanoniæ & Marchionis Namurcensis & Domini Ducis Lova-

niensis compositum fuit quod Dux de Lemborch & filii sui in eâdem pace firmatâ & amicitiâ manerent & à captione cum filiis suis Dux de Lemborch super fidem suam per obsides recedere posset; cùm autem aliquis Episcopatum Leodiensem de jure & gratiâ Domini Papæ obtineret, & in Episcopum consecratus esset, & ille Episcopus pro Duce de Lemborch & filiis suis se obsidem apud Dominum Comitem constitueret pro pace tenendâ, Dux de Lemborch & filius ejus Henricus super fide interpositâ liberi essent, & obsides sui apud Dominum Comitem positi liberi redderentur. Indè etiam Dux Lovaniensis apud Dominum Comitem obsidem se constituit. Itaque Dux de Lemborch & Henricus filius ejus posuerunt pro se in captione Domini Comitis obsides pueros suos duos, quorum unus ipsius Ducis filius erat, alter verò filius erat Waleranni filii Ducis. Theodericus autem in Waisâ remanere non audens, munitionem suam de Bevernâ vacuam reliquit, quam Dominus Comes occupavit, & eam custodiri fecit. Theodericus autem per Comitem Hollandensem in insulis prope Flandriam in Waisam Domino Comiti quandoque insultus faciebat. Per prædictam itaque conditionem Henricus Dux de Lemborch, à captione Comitis abire dimissus est. Henricus verò ex infirmitate vulneris in pede apud Haismoncasnoit moram faciebat, sed quia à quam pluribus asserebatur quòd Comes super tam levi tantorum virorum liberatione non sanum habuisset consilium, ipse Comes Henricum apud Haismoncasnoit morantem, justâ occasione habitâ diutiùs detinuit, quia fratres sui, scilicet Simon Leodiensis Electus & Walerannus ho-

minibus Comitis mercatoribus res suas abstulerant, quas reddere nolebant.

Tempore illo Clerici Leodienses prædicti, qui contra Simonem Electum laborabant, scilicet Albertus de Retest, Leodiensis Ecclesiæ major Præpositus & Archidiaconus Leodiensis, Domini Comitis consobrinus, & Albertus de Cuch, & Otto de Falconis-Monte, & Hugo de Petraponte, Leodiensis Ecclesiæ Archidiaconi, omnes Domini Comitis consanguinei, peractis in curià Romanà ad voluntatem suam negotiis suis, ad propria reversi sunt, mense Septembri, quibus concessa est potestas eligendi quem vellent & ubi vellent, executoresque suæ causæ habuerunt Domnum Willelmum Remensem Archiepiscopum, Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, Apostolicæ sedis Legatum, & Domnum Johannem Treverensem Archiepiscopum & ejus suffraganeos, ut illi Domnum Simonem amoverent, quatenùs ille prorsus cederet; quod si facere nollet, eum excommunicarent. Illi autem Domnum Simonem, super hoc satis amonitum nec cedere volentem, excommunicaverunt & ejus complices, quia ejus electio cassata est à summo Pontifice, à quo non electio sed violenta incursio dicebatur.

Eodem anno mense Septembri, sæpèdictus Balduinus Comes Flandrensis & Hanoniensis & Marchio Namurcensis, quia insularum marinarum homines sibi rebellantes debitam ei reverentiam & subjectionem exhibere negabant, instinctu Comitis Hollandensis, qui insularum ipsarum medietatem ab ipso Comite in feodo ligio tenebat, exercitum Flandrensem contra homines illos movit, & in eodem exercitu quosdam

Hanonienses secum habuit; sed ventis sibi contrariis, post longam moram in littore factam transire dubitans, indè ad propria reversus est. Interim ejus uxor Marghareta Comitissa in mansione suâ propè Brugas, quæ Mala dicitur, graviter ægrotavit.

Prædicti Leodienses Canonici de gratiâ summi Pontificis, immò de jure agentes, ad Dominum Comitem Montibus accesserunt, cui soli Comiti à summo Pontifice totius Episcopatûs Leodiensis cura commissa erat, cùm Domnus Papa in illo bonam circa jura ecclesiastica devotionem & prudentiam cognosceret, illiusque vires ad removendos violentorum insultus, quibus Leodiensis ecclesia graviter opprimebatur, satis sufficientes perciperet. Ipsis autem sæpèdictis Præposito & Archidiaconis & eorum sociis Canonicis Leodiensibus potestas eligendi Episcopum servata erat: undè de consilio Domini Comitis diem electioni aptum constituerunt Namurci infrà octavas S. Martini; cui quidem electioni Dominus Comes pro morte Comitissæ uxoris suæ interesse non potuit.

Interim Domina Comitissa Marghareta à sæculo migravit, quæ Brugis in monasterio S. Donatiani sepulta fuit, ubi ipsa tres præbendas Sacerdotibus perpetuò conferendas instituit. Cuidam hospitali in Hanoniâ in territorio de Bossuth centum solidos denariorum Flandrensis monetæ in redditibus de Brugis annuatim habendos, & Capellano ejusdem loci attribuendos perpetuò assignavit. Domui autem leprosorum propè Haimoncasnoit centum solidos ejusdem monetæ in eisdem redditibus assignavit, ut Capellanus loci illius illos habeat. Monasterio quoque dominarum sanctimonialium propè

(N. 315.) Haimoncasnoit, quod Ursinavallis dicitur, decem libras ejusdem monetæ in eisdem redditibus assignavit, ut Sacerdos loci illius illos habeat. Cui in Principatu Flandriæ successit filius ejus primus Balduinus. Sæpèdictus autem Comes Balduinus, qui primò Hanoniam, posteà & Hanoniam & & Namurcum, deinde & Flandriam & Hanoniam & Namurcum possederat, & ea viriliter & prudenter rexerat, defunctâ uxore suâ nobilissimâ Marghaletâ, ex cujus parte Flandriam jure hæreditario tenuerat, in Dominio Comitatûs Hanoniensis & Marchæ Namurcensis mansit, sigilloque suo quod habuerat inscriptum tam pro Flandriâ quam Hanoniâ & Namurco, sicut decuit confracto, sigillum quod habuerat secundum, cui inscriptio erat *Marchionis Namurcensis & Comitis Hanoniensis*, quod quidem reposuerat, sibi reassumpsit, & illud usque in extremum diem vitæ suæ habuit.

Prædicti Leodienses Canonici in unitate ecclesiæ consistentes, penes quos erat electio Episcopalis, in Namurco convenerunt, quia in Leodio vel Hoyo, vel aliis Leodiensis Episcopatûs castris securus eis non patebat aditus, cùm Simon de Lemborch Leodiensis intrusus per vires suas contra Deum & justitiam occupasset, & ad monitionem summi Pontificis cedere nolebat, cùm per judices delegatos à summo Pontifice, scilicet per Treverensem Archiepiscopum, per Trajectensem & Monasteriensem & Metensem & Cameracensem Episcopos, continua in illum excommunicationis sententia promulgaretur, & in illius fautores. Undè sæpedicti viri Leodiensis ecclesiæ, non numero sed merito majores, de justitiâ confidentes, quibus Comitis Balduini promissum auxilium

auxilium grande conferebat solatium, in Ecclesiâ S. Albani constituti, unum de suâ societate virum, satis maturum prudentemque, & tam in temporalibus quam in Ecclesiasticis admodum eruditum, Albertum de Cuch, Diaconum, (N. 316.) Leodiensis Ecclesiæ Archidiaconum, in Episcopum Leodiensem mense Novembri infra octavas S. Martini elegerunt: quorum electio Simoni sæpedicto Leodiensi intruso suisque complicibus nimiùm erat ridiculum. Qui Ecclesias graviter opprimentes, mandatis Apostolicis inobedientes, divinam ultionem non formidantes, de viribus majorum quibus orti erant prorsùs confidentes, Sacerdotes, monachos, & cujuscumque ordinis Clericos captos incarcerabant, & in vinculis detentos & contumeliis affectos ad redemptionem compellebant, & in bonis ecclesiasticis quamplures Archidiaconos, Abbates, Præpositos, Decanos, Canonicos, Presbyteros destituebant & alios instituebant, immò intrudebant. Comes autem Hanoniensis & Marchio Namurcensis Balduinus, sepultâ honorificè in Brugis karissimâ uxore suâ Margharetâ, & dominio Flandriæ ad honorem & utilitatem Balduini filii sui, Comitis novi, ordinato, ad Dominum Albertum Electum accessit Namurcum, & ibidem in monasterio S. Albani sub testimonio multorum, tam Clericorum quam nobilium & ministerialium, & cujuscumque conditionis virorum, debitum ligiumque cum fidelitate eidem Electo fecit hominium; cui post ipsum, de ejus consilio & auxilio promisso, multi tam nobiles quam ministeriales hominia & fidelitates exhibuerunt.

Sciendum est autem quos labores & quantos ipse Comes

ad honorem Dei pro Leodiensis Ecclesiæ relevatione post hanc electionem sustinuerit, & sibi viriliter totum onus assumpserit. Veniens etenim Dinant, castrum fortissimum, multisque hominibus populatum, homines illos ad hoc coegit quòd Domino Alberto novo Electo fidelitatem tanquam Domino suo fecerunt; turrim autem castri superioris in manus ipsius Electi convertit, cùm castrum illud inexpugnabile videretur, & illud vir nobilis & potens Widricus de Walecourt custodire habebat, qui Simoni sæpedicto hominium & fidelitatem fecerat. Halois autem castello in manus etiam Electi redacto, hominibus Hoyensibus mandavit Dominus Comes ut Dominum suum novum Electum ad eos venientem in ipsâ villâ susciperent, eique debitum honorem & fidelitatem exhiberent, cùm Simon sæpedictus castrum superius militibus multis & clientibus ad defensionem sufficientibus & victualibus munivisset. Homines autem multos per dies & in multis inducias à Domino Comite petebant, ut Domno Simoni super fidelitate illi præstitâ competenter renunciare possent, cùm ipsi & Ducis de Lemborch & ejus filiorum, & etiam Ducis
(N. 317.) Lovaniensis, & Comitis de Danborch & Musan vires formidarent, & insultus illorum qui in castro superiori morabantur continuos timerent. Comes autem promittebat eis auxilium & defensionem contra omnes homines, si Dominum novum Electum suscipere vellent. Post multa autem quæsita subterfugia, tandem ipsi homines, Comitis Hanoniensis potentiam ubique terrarum magnam cognoscentes, & de illius constantiâ plurimùm confidentes, constituti in loco inter Mosam fluvium & Bealfort castellum, juraverunt quam

plures illorum potentiores, quòd si Dominus Albertus Electus Hoyum veniret, ipsum honorificè susciperent, & ei fidelitatem facerent, & in castro superiori obsidendo omne quod possent auxilium facerent. Dominus autem Electus eis promisit auxilium contra omnes homines. Comes autem Hanoniensis & Marchio Namurcensis pro parte Domini Electi & suâ eis juravit, quòd si Dominus Electus ab eis susciperetur præstitis ei fidelitatibus, ipse Comes cum eis in ipsâ villâ morando, in viribus suis castrum superius obsideret, & indè nequaquam recederet, nisi capto prius vel sibi reddito ipso castro, & eos contra sæpedictum Simonem & suos tueretur. Unde mirabantur universi audientes & adhuc mirandum est, cùm illud castrum contra vires vel etiam artes hominum inexpugnabile videretur. Itaque Domnus Electus cum fideli suo Comite Hanoniensi Hoyum veniens, fidelitates ab universis hominibus Hoyensibus accepit; sed quia Dominus Electus nullius majoris vel minoris auxilium habere poterat ad arma, nisi illud per solum Comitem Hanoniensem haberet, ipse Comes, congregato undique exercitu, tam à Hanoniâ quam à terrâ Numurcensi, obsidionem castro firmavit post octavas Epiphaniæ: in quo exercitu Dominus Comes milites habuit circiter D, & servientes equites totidem, & pedites (N. 318.) homines XL millia vel plures, qui omnes in Hoyo hospitati sunt aptè, & absque ipsius villæ gravamine vel alicujus clamore; nihil enim alicui rapiebant, neminique molestiam inferebant. Obsessorum autem in castro summus provisor erat & procurator, & totius facti dominium habebat Hellinus de Villâ, miles probus, qui ex Dominio Namurcensi Domino

Comiti Hanoniensi hominio obligatus erat; sed quia familiaris & ministerialis erat Leodiensis Ecclesiæ, indè assumptâ occasione, cùm multa pro custodiâ castri & data essent & promissa Domno novo Electo, qui de jure laborabat & Comiti Hanoniensi contrarius existebat, cùm ipse Hellinus sententiæ in Domnum Simonem latæ & in ejus complices, & in omnes qui ei vel fidelitate vel hominio obligati erant, denunciationem sæpiùs audivisset. Comes equidem continuos castro faciens insultus, cùm difficile sit castro appropinquare, tamen per certas vias in labore nimio locum acquisivit per
(N. 319.) machinam, quæ Manghanellus dicitur arcus, per quam machinam ipsi castro insultus faciebat: unde obsessorum quidam occisi sunt, quidam vulnerati. Et cùm loca castro viciniora
(N. 320.) æqua nequaquam & ad sessionem machinæ, quæ petraria nominatur, apta videbantur, Comes in viribus & artibus suorum petrariæ apparatæ, tam ex lapidum structurâ, quam ex terræ admixtione locum ad hoc aptum composuit. Ordinatâ igitur petrariâ, quia divinum auxilium Comiti pro justitiâ laboranti in actibus suis promptum erat & paratum, Dux Lovaniensis percipiens Comitis Hanoniensis vires prævalere, ad ipsum Comitem Hoyum amicabiliter accessit, rogans Comitem ut ipsum castrum reciperet, & illud & Halois & Dinant & Fossas & Tudinium & Covinum conservaret; ipse quoque Dux Lovaniensis Leodium & Trajectum & Tungras & Franchiemont & Warennam ex parte Comitis Hanoniensis custodiret, à quibus Simonem & suos prorsùs expelleret, hâc interpositâ conditione quòd Domnus Albertus Electus & Simon intrusus ad Curiam romanam super jure Episco-

patûs sine dilatione proficiscerentur & illi eorum, qui super his in causâ obtineret per sententiam vel gratiam romanæ Curiæ, illi & Leodium & omnia castra, universaque bona ad Episcopatum Leodiensem pertinentia, libera redderentur. Ejecto itaque Simone ab omnibus bonis Episcopatûs, qui in viribus tot & tantorum prædictorum Principum & nobilium Electus, & à Domino Imperatore regalibus investitus fuerat, mirabantur universi audientes & videntes quòd tantus nobilis à tanto honoris culmine ejiceretur, ipseque & sui à facie Domini Comitis advenientes semper fugiebant.

Tempore illo & anno, dum hæc tractabantur circa Episcopatum Leodiensem, Constantia Imperatrix Romanorum, quam Salernenses cives malè tradiderant Tancredo Regi, qui sibi Siciliam injustè usurpaverat, à civibus Panormiensibus, licet invito Tancredo, Domino suo Henrico Romanorum Imperatori reddita est, quæ eodem anno mense Decembri peperit filium, eodemque anno ipse Dominus Imperator Romanorum Henricus, defuncto Tancredo, regnum Siciliæ & Ducatum Apuliæ jure adeptus est. (N. 321.)

Eodem anno tempore quadragesimali, Domnus Albertus Leodiensis Electus, & Simon Leodiensis intrusus ad Curiam romanam super lite Episcopatûs iter arripuerunt. Domnus equidem Albertus pro itineribus suis ad Curiam romanam, & pro moris in illâ factis, & pro reditibus à Curiâ illâ, & pro ejectione Simonis & suorum à castris Leodiensis Episcopatûs, & pro custodiâ castrorum ipsorum grandibus expensis factis, debebat Comiti Hanoniensi duo millia CCCC & L marchas argenti magno pondo, (N. 322.)

quas ipse Comes à quibusdam creditoribus mutuò acceperat sub gravi fœnore, cujus fœnoris ipse solus Comes omne gravamen patiebatur in solutione, quòd fœnus ad CC marchas vel ultra fuit computatum, exceptis aliis expensis magnis quas ipse Comes & ejus homines pro promotione Domini Alberti, & super ejectione Simonis à castris Leodiensis Episcopatûs fecerant.

Post longam autem in Curiâ romanâ moram, & grandium expensarum gravamina, Domnus Papa electionem Simonis cassavit, & Domni Alberti electionem confirmavit; sed Simonis nobilitatem considerans, ne ipse à tot & tantis Principibus procreatus à Curiâ romanâ prorsùs confusus recederet, misericorditer circa personam ejus agens, Cardinalem eum Domnus Papa fecit: qui citò post in ipsâ Curiâ infirmitate superveniente decessit, & quam plures de illius societate, & de societate Domni Alberti ibidem mortui sunt. Domnus Albertus graviter febricitans, reditum ad propria arripuit cum plenitudine gratiæ.

(N. 323.) Dominus autem Imperator Romanorum Henricus, subjugato suæ voluntati de jure hæreditario Siciliæ regno, inde in Theutoniam rediit anno Domini MCXCV.

Eodem anno Philippus, Comitis Hanoniensis filius, in festivitate Pentecostes, à Domino Philippo Rege Francorum honorificè miles ordinatus est.

Eodem tempore & anno, Henricus, Henrici quondam Ducis Saxonum filius, illius inquam Henrici quem Dominus Fredericus Imperator Romanus à Ducatu Saxoniæ in majoribus bonis suis exhæredaverat, Conradi Comitis Palatini

Reni filiam duxit in uxorem in detrimentum Domini Imperatoris Henrici: unde postea terram & bona ipsius Comitis Palatini de jure obtinuit, & gratiam Domini Imperatoris sibi acquisivit.

In diebus illis, Balduinus Montensis Castellanus, miles admodum sapiens, à sæculo migravit, qui ecclesiæ B. Waldetrudis pro remedio animæ suæ villam Offias, quam à Domino Comite Hanoniensi in feodo tenebat, in eleemosynam assignavit, ut in ipsâ ecclesiâ perpetuum pro animâ ejus celebretur anniversarium, ita quidem quòd ipsa villa hospitali Iherosolymitano à Montensi ecclesiâ sub annuo censu xx solidorum, in festo S. Martini Montibus persolvendorum, concederetur. Quo Balduino defuncto, filius ejus Henricus hanc eleemosynam per manum Domini Comitis Hanoniensis sæpedicti, & per scriptum & ipsius Comitis sigillum confirmavit. Ecclesia autem Montensis hospitali Iherosolymitano villam prædictam, sicut supradictum est, sub annuo censu contulit: super quoquidem censu pleniùs persolvendo, ad petitionem hospitalis, Dominus Comes Hanoniensis apud Montensem ecclesiam obsidem se constituit. Unde ipsius hospitalis fratres Domino Comiti & prædicto Castellano quarundam missarum celebrationem exhibendam perpetuò promiserunt, de quibus in subsequentibus pleniùs dicemus. (N. 324.)

In diebus illis, Comes Hanoniensis Marchio Namurcensis cum Duce Lovaniensi cum quo longas habuerat discordias, pacem & fœdus indissolubile firmavit. Contigit itaque quòd tempore eodem, anno scilicet Domini MCXCV, ipse Dux Lovaniensis contra Ducem Henricum de Lem-

borch, avunculum ſuum, & contra Comitem de Gelrâ ex illorum exceſſu odium & rancorem habuit: unde utrimque ad guerram convenerunt. Dominus autem Comes Hanonienſis Marchio Namurcenſis & ejus filius Balduinus Comes Flandriæ, ad petitionem Ducis Lovanienſis, ei auxilium contra hoſtes fecerunt, & in magnis viribus cum ipſo Duce Lovanienſi Trajectum ſupra Moſam fluvium tranſierunt: quorum adventum in tantis viribus hoſtes ſuſtinere dubitantes, illorum miſericordiæ ſe prorsùs ſubmiſerunt. Quibus peractis, Dominus Comes Hanonienſis cum filio ſuo Balduino Comite Flandrenſi, & cum Domno Archiepiſcopo Colonienſi Adulpho, & Henrico Duce Lovanienſi ad Dominum Henricum Romanorum Imperatorem profectus eſt, ut pro filio ſuo Comite Flandrenſi apud Dominum Imperatorem efficere mereretur, ut filius ejus à Domino Imperatore quædam feoda, quæ Comites Flandrenſes ab Imperatoribus tenere ſolent, ſine difficultate reciperet. Ve-
(N. 325.) nienteſque in Theutoniam circa Renum apud Argentinam civitatem quæ vulgariter Strabor dicitur, Dominum Imperatorem invenerunt, ibique Balduinus Comes Flandrenſis, Comitis Hanonienſis & Marchionis Namurcenſis filius, à Domino Imperatore debita feoda recepit, & ei hominium cum fidelitate debitum exhibuit; & cùm in terrâ illâ æſtivo tempore etiam indigenis aeris & aquarum corruptio nimiam afferat infirmitatem, tempore illo menſe Auguſto, tanta in partibus illis inoleverat infirmitas, quòd ipſi indigenæ quamplures, relictis civitatibus & domibus ſuis, ad Montana ſecedebant. Unde Dominus Comes Hanonienſis, & Archiepiſcopus

piscopus Coloniensis, & Dux Lovaniensis, multique de eorum comitatu, tam milites quam servientes, nimiâ occupati sunt infirmitate quorum quidam ad festinam mortem indè pervenerunt; sed Dominus Comes Hanoniensis præ aliis Principibus graviore acceptâ infirmitate, ad propria rediit, & cùm languere cœpisset, Montibus propter meliorem aeris sanitatem venit: infirmitas autem illa post languores nimios ipsum Principem potentissimum & prudentissimum ad mortem usque perduxit.

Dum Dominus Comes Hanoniensis Marchio Namurcensis Montibus in castro suo ægrotabat, supervenerunt rumores quòd Domnus Albertus Leodiensis Electus cum plenitudine gratiæ à Curiâ romanâ reditum arripuerat, & Domnus Simon Leodiensis intrusus, Ducis de Lemborch filius, decesserat. Surrexerunt autem quidam pervicosi de Ecclesiâ Leodiensi, illi scilicet qui primò per Domni Alberti Lovaniensis electionem, deindè per Domni Simonis de Lemborch intrusionem in Ecclesiâ Leodiensi graves moverant seditiones, ut in aliquo modo Domni Alberti Electi, à sede apostolicâ confirmati, promotionem impedire possent, vel saltem ei detrimenta vel calumnias inferrent. Fingentesque illum in itinere decessisse, quemdam virum nobilem, Ottonem de Falconis-Monte, ipsius Ecclesiæ Archidiaconum, qui tamen electioni Domni Alberti de Kuch suum præbuerat assensum, in Episcopum Leodiensem elegerunt, venientesque Wormaciam civitatem ad Dominum Imperatorem suum electum Ottonem, ei præsentaverunt. In quorum adventu Domnus Albertus à Curiâ romanâ rediens supervenit, qui

per litteras Apostolicas electionem ejus confirmantes, & per suos fautores in unitate Ecclesiæ consistentes, Domino Imperatori præsentatus, regalia Leodiensis Episcopatûs ab eo sine dilatione & difficultate aliquâ suscepit, cui & Otto & ipsius Ottonis electores in præsentiâ Domini Imperatoris fidelitates exhibuerunt. Albertus autem regalibus à Domino Imperatore investitus, & à Metropolitano suo Coloniensi Archiepiscopo consecratus, infrà Octavas Epiphaniæ Leodium pervenit.

Eodem tempore, cùm Comes Hanoniensis & filius ejus Comes Flandrensis à Curiâ Domini Imperatoris redîssent, Comes Flandrensis de mandato Domini Regis Francorum ad ipsum iter arripuit, in quo itinere infirmitate præventus fuit, ita quod peractis cum Domino Rege negotiis suis, & ab ipso Rege Domino suo monitus ut ad auxilium ejus contra Regem Anglorum veniret, in lecticâ usque Cameracum allatus fuit, ibique per aliquot dies quiescens, Deo volente cœpit convalescere. Inde ad mandatum patris sui Comitis Hanoniensis Montibus ad patrem ægrotantem, corpore adhuc debilis, pervenit, & cum patre moram faciens, plenam ibi recepit sanitatem. Cum autem eundi ad auxilium Domini sui Regis Francorum, qui contra Regem Anglorum guerram habebat ipse Comes Flandriæ se præpararet, & ad hoc tempus instaret; pater ejus Comes Hanoniensis, de
(N. 326.) assensu & laudamento illius, secundo filio suo Philippo terram Namurei post ipsius decessum habendam assignavit; ita quod Philippus terram illam à fratre suo Comite Flandriæ & Hanoniæ post patris decessum in feodo ligio teneret, & ipsa terra Dominio Hanoniensi adderetur, Comes autem

Hanonienfis ipfam terram ab Imperatore teneret. Ad hæc Comes Hanonienfis fapientiffimus ægrotans compofuit cum filio fuo Balduino Comite Flandriæ, ubicumque locorum conftituto ipfo Comite Flandrenfi, quòd omnia quæ ipfe Comes Hanonienfis in eleemofynas diftribuendas & in debita folvenda, & in beneficiis pueris fuis conferendis affignaret, fub Camberonenfis & S. Gifleni Abbatum, & Willelmi fratris fui & Nicholai de Barbencione, fidelis & confanguinei fui, teftimonio, ipfe Comes Flandriæ rata obfervaret, firmiùfque profequeretur: undè Comes Flandrenfis ad ordinationem patris fui, fide interpofitâ tactifque facrofanctis, juramentum fecit, fcriptoque & figillo fuo confirmavit. Inde Comes ipfe Flandrenfis cum militibus multis ad Domini fui Regis Flandriæ auxilium properavit. (N. 327.)

Dominus equidem Comes Hanonienfis Marchio Namurcenfis ægrotans Montibus, Princeps potentiffimus & à fuis amatiffimus, faluti animæ fuæ volens providere, debitorum fuorum folutionem congruè & oportunè ordinavit, filiæque fuæ Sibyliæ, virgini, duo millia marchas argenti affignavit. De debito autem fupradicto quod ei Dominus Albertus Leodienfis Epifcopus, ficut fupradictum eft, debebat, medietatem duobus filiis fuis Philippo fcilicet & Henrico, aliam verò medietatem majori Ecclefiæ Leodienfi affignavit, ut in opus monafterii quod novum reparabatur, converteretur. Puerifque fuis, quorum quofdam non de uxore fuâ, fed de mulieribus nobilibus, genuerat, bona quædam affignavit; fervientibufque fuis de bonis fuis impertiebatur. Res autem fuas mobiles, fcilicet fegetes, equos, veftes & (N. 328.)

hujusmodi, quæ quidem usque ad MCC marchas argenti vel ultra existimabantur, in manus quatuor prædictorum, scilicet Camberonensis & S. Gisleni Abbatum, & Willelmi fratris sui & Nicholai de Barbencione commisit, per eorum dispositionem in eleemosynas distribuendas.

(N. 329.) Et quia Comitum Hanoniensium jus erat in Hanoniâ quoddam de ursis pascendis, & ipsorum ursorum custodibus, quod quidem in detrimentum & gravamen hominum pauperum erat, & idem quoque in tædium hominum divitum vertebatur, iste Comes, misericordiæ respectu, jus illud & consuetudinem prorsûs universis hominibus suis remisit. Quasdam etiam consuetudines, quas ipse Comes in jus suum convertere intendebat in Montibus & in Bincio & in Hai-
(N. 330.) moncasnoit, quæquidem utelagia & mensuragia dicebantur, quia in mensurationibus segetum accipiebantur, prorsùs remisit, & eamdem remissionem scripto & sigillo suo confirmavit.

(N. 331.) De hominibus autem qui se burgenses esse dicebant, & in villis campestribus manentes burgensium libertate gaudebant, unde & ab Ecclesiis & à militibus graves sæpè pro-
(N. 332.) cedebant querimoniæ, ordinavit Dominus Comes, & de consilio nobilium suorum instituit ut nemo burgensis ulteriùs esset, si in burgo non maneret.

De canibus autem suis & venatoribus, qui multa per loca
(N. 333.) in Hanoniâ gistas suas & personia de jure habebant, qui præter jus Abbatias & curtes Abbatiarum in gistis suis opprimere consueverant, ordinavit Dominus Comes & instituit ut ab his Abbatiæ & eorum curtes liberæ permanerent, hoc

excepto quòd si aliqua Ecclesia terram aliquam possideret ex alicujus donatione & venditione, quæ de consuetudine illarum esset terrarum in quibus canes & venatores jus suum habent, ecclesia inde ad valentiam terræ illius jus suum & canibus & venatoribus exsolvet, & ultra hòc non cogetur.

Erga Gerardum de sancto Oberto, fidelem suum, & consobrinum, benignè agens & caritativè, quia ille in Ostrevanno terram quam ejus antecessores Comiti Hanoniensi, hujus Comitis patri, vendiderant, jus reclamabat, villam Riwam propè Cameracum, quam ipse Comes & ejus uxor Marghareta Comitissa sibi acquisierant, ipsi Gerardo in augmentum feodi sui dedit, exceptâ villæ ipsius decimâ, quam ipse Comes & ejus uxor M. capellæ suæ in Valencenis ad institutionem præbendarum contulerant. Gerardus autem Domino Comiti & patri ejus piè remisit quidquid ipsi Comites contra ejus patrem Egidium, & contra se ipsum interceperant, & quocumque modo deliquerant, terram Ostrevannum Domino Comiti Hanoniensi & ejus hæredibus nominatim relinquens. Ad augmentum quoque præbendarum capellæ suæ in Valencenis, Dominus Comes XLII modios segetis ad mensuram Montensem annuatim percipiendos assignavit, conferens ipsi capellæ decimam quam in villâ Tungrâ in Brabantiâ habebat; ita quidem ut si quid de XLII modiis quandoque Canonicis illis defuerit, hoc in decimâ Brainæ Wilhoticæ suppleatur. Hoc itaque scripto & sigillo suo Dominus Comes roboravit. (N. 334.) (N. 335.)

Lobiensi Ecclesiæ decimam in vineâ suâ de Hyum, quam ipsa Lobiensis ecclesia sæpiùs reclamarat, sed nunquam (N. 336.)

habuerat, habendam perpetuò concessit. Unde ipsa ecclesia caritatis intuitu firmavit ipsi Comiti, quòd perpetuum pro animâ ejus cum veneratione anniversarium ipsius Ecclesiæ conventus celebrabit.

Altimontensi Ecclesiæ Dominus Comes nemus quoddam quod injustè per aliquos annos possederat, restituit. Unde ipsa ecclesia caritatis intuitu concessit & firmavit ipsi Comiti, quòd perpetuò pro animâ ejus anniversarium cum veneratione celebrabit. Quod quidem scripto & sigillis Domini Comitis & illius ecclesiæ confirmatum est.

Ecclesiæ S. Dionysii in Brokeroiâ bona sua, ab antecessoribus suis ipsi ecclesiæ cum libertate collata, & incisionem lignorum in nemore de Haurex, scripto & sigillo suo confirmavit.

Alnensi Ecclesiæ Dominus Comes sex boneria terræ dedit apud Triegnies & Offrignies, de bonis quæ ipse Comes à Bernardo de Rochâ acquisierat, remotâ omni Advocatiâ & calumniâ. Ad hoc Alnensis Ecclesia caritatis intuitu firmavit ipsi Comiti, quòd post ejus decessum, perpetuum pro animâ ejus cum veneratione celebrabit anniversarium. Quod
(N. 337.) quidem scripto cyrographisato & sigillo ipsius Comitis, & sigillo ecclesiæ confirmatum est.

Broniensi Ecclesiæ centum solidos denariorum in redditibus suis de Bincio Dominus Comes assignavit, de primis scilicet redditibus in Natali Domini annuatim percipiendos, de quibus viginti solidi in luminare ecclesiæ convertendi sunt: in anniversarium verò ipsius Comitis perpetuò cum veneratione celebrandum XL solidi in refectionem fratrum con-

vertentur; in anniverſarium autem uxoris ſuæ Margharetæ Comitiſſæ in refectionem fratrum convertentur xx ſolidi, & in communione ipſorum, ſcilicet Comitis & Comitiſſæ, nec non & parentum omnium fratrum eccleſiæ memoriam perpetuam in refectionem fratrum xx ſolidi, ſecundâ die Purificationis B. Mariæ amminiſtrabuntur. Quæ quidem ſcripto chyrographiſato & ſigillo ipſius Comitis & ſigillo ipſius Eccleſiæ confirmata ſunt.

Criſpinienſi Eccleſiæ terras ſuas quas apud (*) Sevorch habebat ipſa Eccleſia, quæ Advocatiam Domini Comitis & ejus fratris Henrici, qui villam Sevorch à Domino Comite tenebat, Dominus Comes ab omni talliâ & exactione & angariâ omnique Advocatiâ liberas fecit. Ad hoc ipſa eccleſia caritatis intuitu firmavit Domino Comiti, quòd dum ipſe viveret, quâquâ die miſſa de glorioſâ virgine Mariâ in ipſâ eccleſiâ, in altari ipſius Virginis Mariæ celebraretur; poſt deceſſum verò ipſius Comitis in eodem altari pro animâ ipſius Comitis miſſa quæ pro fidelibus defunctis celebratur, quâquâ die in perpetuum celebrabitur: in quarum miſſarum celebratione orationes pro ipſius Comitis animâ propriæ & ſpeciales, tam in collectis quam in ſecretis & poſtcommunionibus dicentur. Hæc quidem omnia ſcripto cyrographiſato & ſigillo ipſius Comitis, ſigilloque eccleſiæ cum ſigillo Abbatis confirmata ſunt. (N. 238.)

(*) Sebourg.

Ab annis anteà tranſactis circiter xv, effecerat Dominus Comes apud Eccleſiam S. Autberti Cameracenſis ex eleemoſynâ decimæ de Juvis, quod ipſa Eccleſia caritatis intuitu firmavit ipſi Comiti, dum viveret ipſe Comes, quâquâ ſeptimanâ

ter missa de sancto Spiritu seu de gloriosâ virgine Mariâ in Ecclesiâ illâ celebraretur; post ejus verò decessum missa, quam Ecclesiasticus ordo pro fidelibus defunctis celebrari instituit, quâquâ septimanâ ter in perpetuum pro animâ ipsius Comitis & ejus antecessorum & successorum celebrabitur. Quæ quidem scripto cirographisato & sigillo Domini Comitis sigilloque ipsius ecclesiæ confirmata sunt.

Ab annis anteà transactis circiter VII obtinuerat Dominus apud ecclesiam de Bonâ-Spe ex quâdam eleemosynâ per ipsum Comitem & per Henricum Bincensem Castellanum, super quodam terragio & quodam terræ dominio & quibusdam pratis & quodam censu, quod ipsa ecclesia misericordiæ & pietatis intuitu ipsi Comiti confirmavit, quòd quâquâ die dum viveret ipse Comes, missa de beatâ Dei genitrice Mariâ in altari S. Crucis pro salute ipsius Comitis celebraretur : post decessum verò ejus quâquâ die in perpetuum missa quæ pro fidelibus defunctis celebratur, in eodem altari pro ipsius Comitis animâ & antecessorum & successorum suorum salute celebrabitur : in quarum missarum celebratione propriæ & speciales pro ipso Comite, tam in collectis quam in secretis & postcommunionibus, dicentur orationes. Quæ quidem scripto cirographizato, & sigillo ipsius Comitis, & sigillo ejusdem ecclesiæ cum sigillo Abbatis confirmata sunt.

Ab annis anteà transactis circiter VII, effecerat Dominus Comes apud melbodiensem Ecclesiam B. Aldegundis per quasdam eleemosynas ab ipso & ab ejus fideli Gisleno Bellimontis Castellano collatas de bonis quæ ad custodiam turris

Bellimontis

Bellimontis pertinebant, ſcilicet de duabus partibus decimæ de Frocapellâ, & de quatuor ſolidis denariorum & quatuor caponibus in eâdem villâ, & de Molendino in eâdem villâ quod Giſleni molendinum nominatur; quoque x menſuras molituræ quæ Charletti dicuntur, & de tertiâ parte decimæ de Rauceâ, & de duabus partibus minimarum decimarum de Grandirivo & de Suvri & de Montebliard, quod ipſa Eccleſia Domino Comiti conceſſit & firmavit, ut in Eccleſiâ ſuâ, dum Comes viveret, pro ipſius ſalute omni die ſabbati miſſa de glorioſâ Dei genitrice Mariâ, omnique die dominicâ miſſa de Spiritu ſancto celebraretur in altari S. Dionyſii, poſt deceſſum verò ejus, quâque die lunæ & quâque die jovis in eâdem Eccleſiâ, in eodem altari, miſſa quæ ad celebrandum pro fidelibus defunctis ordinata eſt, pro remedio animæ ipſius Comitis & Margharetæ uxoris ejus, & prædeceſſorum ſuorum, ſucceſſorumque omnium perpetuò celebrabitur: in quarum miſſarum celebratione propriæ & ſpeciales tam in collectis quàm in ſecretis & poſtcommunionibus dicentur pro ipſo Comite ſæpèdicto orationes. Hæc quidem ſcripto cirographiſato & ipſius Comitis ſigillo, & ſigillo ejuſdem Eccleſiæ roborata ſunt. In illis etiam diebus Dominus Comes partem quam in nemore de Tiloit propè Melbodium, & partem quam in nemore de Falisâ propè Melbodium habebat, Melbodienſi Eccleſiæ B. Aldegundis in omni jure à dominatione & Advocatiâ omnique jure liberam dedit, & ea ſuper majus altare ipſius Eccleſiæ per ceſpitem & ramum collocavit: cui quidem donationi uxor ejus Marghareta Comitiſſa (N. 339)

& eorum filii Balduinus, Philippus & Henricus manus apposuerunt. In nemore autem de Conisans Dominus Comes pro Advocatiâ tertiam partem tantummodò sibi retinuit. In prædictâ autem nemorum donatione Dominus Comes & ejus uxor Marghareta Comitissa & eorum filii prænominati juraverunt, fide interpositâ tactisque sacrosanctis, quòd hæc beneficia Melbodiensi Ecclesiæ rata & inviolata conservabunt. Ad hæc ipsius Ecclesiæ Abbatissa & conventus, caritatis intuitu, concesserunt & firmaverunt Domino Comiti & Comitissæ quòd post eorum decessum pro animabus ipsorum perpetuum cum veneratione celebrabit anniversarium. Quæ quidem scripto & sigillo Comitis sæpèdicti & ejusdem Ecclesiæ sigillo confimata sunt. In testamento autem suo, in suâ infirmitate ordinato, ipsi Ecclesiæ Melbodiensi Dominus Comes nemus quoddam propè Melbodium, quod per aliquot annos injustè contra ipsam Ecclesiam tenuerat, quod quidem nemus de eleemosynâ dicebatur, liberè restituit, nihil dominationis vel juris in illo sibi retinens, statuens ut ipsius nemoris proventus omnes, tam in fundo
(N. 340.) quàm in cumblo, in vestes dominarum convertantur. Quod quidem ipse Comes scripto & sigillo suo Ecclesiæ confirmavit.

Ab annis anteà transactis circiter LX, Hoelus de Kauren, vir prudentissimus, decimam, quam à Domino Comite Hanoniensi tenebat apud Kauren, assignavit per manum Domini Comitis Cameracensi Ecclesiæ, ut Sacerdos in Ecclesiâ de Kauren institueretur, qui pro salute animarum Domini Comitis & Hoeli divina in perpetuum celebraret. Ipse autem semper ad hæc complenda institui non potest, nisi habito

cujuslibet Domini Comitis Hanoniensis assensu & consilio. (N. 341.)
Hæc quidem scriptis, & tam Domini Comitis Hanoniensis quàm Cameracensis Ecclesiæ sigillis, confirmata fuerunt.

Ab annis quoque anteà præteritis, sæpèdictus Comes Hanoniensis Balduinus Marchio Namurcensis, supradictis patri suo Balduino & Alidi matri suæ in salute & remedio animarum suarum aliquatenùs volens providere, cùm eorum corpora in Montensi Ecclesiâ B. Waldetrudis sepulta essent honorificè, & anniversaria eis ab ipsâ Ecclesiâ, non ex debito sed ex gratiâ exhiberentur & cum veneratione celebrarentur, statuit ipse Comes eorum filius, ut perpetua eis exhiberentur & cum veneratione celebrarentur eorum anniversaria, tam à Dominabus B. Waldetrudis & earum Canonicis, quam à Canonicis S. Germani. Unde ipsi Ecclesiæ B. Waldetrudis sex libras denariorum in censibus terrarum apud villam super Hainam in festo S. Remigii assignavit perpetuò: quos quidem census ipse Comes pro Advocatiâ, quâdam in usus suos proprios & in redditum suum converterat. Denarii autem sex libris supercrescentes in luminare Ecclesiæ S. Germani debent converti. De sex itaque libris denariorum, LX solidi in anniversarium patris qui in superiori choro sepultus fuit ante majus altare convertendi sunt & distribuendi; in anniversarium matris in superiori criptâ S. Johannis Baptistæ sepultæ, LX solidi sunt convertendi & distribuendi. Modus autem distributionis hic est, ut in vigiliis anniversariorum illorum cuique Canonico & cuique Canonicæ beatæ Waldetrudis, & cuique Canonico S. Germani quatuor denarii, in missâ verò sex sunt attribuendi. Cuique etiam

(N. 342.) Presbytero villæ Montensis in monasterio B. Waldetrudis & S. Germani & S. Petri & S. Andreæ, & in capellâ de Bertainmont, & in capellâ leprosorum, & in capellâ Domini Comitis divina celebranti usque ad XVI Sacerdotes, duo denarii in vigiliis, in missâ vero sex sunt amministrandi. Pulsatoribus companarum sex denarii, in luminare duo solidi, in offertorium sex denarii sunt convertendi. Rector scolarum in vigiliis duos denarios, in missâ quatuor denarios habeat. In missâ autem cuique Sacerdoti, exceptis XVI prædictis, & cuique Diacono tres denarii, & cuique Subdiacono duo denarii sunt attribuendi. Cuique autem clerico inferiorem ordinem habenti vel etiam non habenti, si se Clericum esse profiteatur, unus denarius amministrandus est. Si quid autem residui fuerit, illud comuni Ecclesiæ consilio in usus Ecclesiæ convertendum est. Si quis autem Clericus B. Waldetrudis, Canonicus vel Canonica, vel Canonicus S. Germani in vigiliis vel missâ defuerit, nihil portionis habebit, nisi infirmitate detineatur, vel de consilio Ecclesiæ ad negotia Ecclesiæ mittatur. Hoc autem utriusque Ecclesiæ Canonici jurare debent, & dominæ in virtute obedientiæ promittere. Hoc autem scripto cirographizato & sigillo Comitis sæpèdicti, & sigillo B. Waldetrudis confirmata sunt. Hujus autem Comitis filius Balduinus, miles novus, cum Margharetâ uxore suâ hos denarios Ecclesiæ Montensi perpetuò amministrandos juramento præstito firmavit.

Tempore paulò anteà præterito, ipse Dominus Comes Hanoniensis Montensi Ecclesiæ firmaverat quamdam terram in potestate de Comis, quæ ad ipsam Ecclesiam ex eleemosynâ

Alderici devenerat, ab omni Advocatiâ & exactione liberam fecit, ut ipsa Ecclesia terram illam liberè & quietè possideat in perpetuum. Quod quidem scripto & sigillo suo Dominus Comes eidem Ecclesiæ confimavit. Satis autem dictâ infirmitate Dominus Comes detentus, quædam quæ contra Ecclesiam ipsam in ipsius reclamatione sibi usurpaverat, scilicet decimas oblationum de Brainâ Wilhoticâ, tam in burgo quàm in villâ, ipsi Ecclesiæ liberè & absolutè restituit; (N. 343.) & ne ulteriùs Ecclesia super his aliquod pateretur detrimentum, scripto & sigillo suo ea ipsi Ecclesiæ confirmavit. In hujus etiam infirmitatis occupatione, Dominus Comes qui de potestate de Kevi apud Rogerias facto vivario, quasdam terras occupaverat, in quibus Ecclesia Montensis redditutum & censuum pro occupatione vivarii damnum sustinebat, quasdam tallias & exactiones quas in quibusdam terris ipsius Ecclesiæ propriis, in potestate de Kevi apud Rogerias & Alarsart & Horne, & in bonerium unum à Lamberto emptum quandoque exigebat, ipsi Ecclesiæ in eleemosynam & in recompensationem prædictorum reddituum & censuum liberas prorsùs remisit, ut Montensis Ecclesia tam in illis terris quam in aliis quas apud Kevi possidebat, liberâ & quietâ gaudeat possessione. Quod quidem eidem Ecclesiæ scripto & sigillo suo Dominus Comes confirmavit.

Melbodiensi Ecclesiæ S. Petri & S. Quintini terras quasdam arabiles in potestate de Ihi & de Hauai & de Goiniis, quas contra reclamationem ipsius Ecclesiæ & ejus damnum & detrimentum possidebat, & nemus liberè & quietè restituit, ut ipsa Ecclesia de terrâ illâ in pace & ad volunta-

tem ſuam, & de nemore, tam in fundo quàm in cumblo, agat. Ad hoc ipſius Eccleſiæ Canonici in altare S. Jacobi Apoſtoli, fratris S. Johannis Evangeliſtæ, ante chori introitum quâque die in perpetuum miſſam celebrari facient, ita quidem quòd dum viveret Comes, quâque die miſſa de ſancto Spiritu celebraretur; poſt deceſſum verò ipſius, miſſa quæ pro fidelibus defunctis celebranda eſt, quâque die in perpetuum pro animâ ejus celebrabitur: in quarum celebratione miſſarum propriæ & ſpeciales pro ipſius Domini Comitis ſalute, tam in collectis quàm ſecretis & poſtcommunionibus, dicentur orationes. In anniverſarium verò ejus cum veneratione celebrandum pepetuò, XXV ſolidos de ſuis propriis denariis ipſi Canonici inter ſe diſtribuent. Hæc quidem ſcripto & ſigillo ipſius Comitis, & ſigillo ejuſdem Eccleſiæ confirmata ſunt.

In condatenſi Eccleſiâ Dominus Comes altare inſtituit in honore S. Petri Apoſtoli in introitu chori, ad quod Sacerdotem inſtituit, ut ibi dum viveret Dominus Comes, quâquè die Dominicâ miſſa de Spiritu ſancto celebraretur, aliis verò diebus de glorioſâ Dei genitrice Mariâ; poſt deceſſum verò ejus in perpetuum miſſa pro remedio animæ ejus, quam Eccleſiaſticus ordo pro fidelibus defunctis celebrari ſtatuit, celebrabitur: in quarum celebratione miſſarum propriæ & ſpeciales dicentur orationes. Sacerdos autem ad hæc complenda à quolibet Comite Hanonienſi ſemper inſtituetur, ſalvo jure Canonicorum Eccleſiæ in ſuis offertoriis: cui Sacerdoti Dominus Comes Hanonienſis ſæpèdictus aſſignavit XV boneria terræ arabilis apud Wandelaincort. Sacerdos autem

ille continuum ipsi Ecclesiæ in horis conventualibus, tam matutinis quàm missis & aliis horis exhibebit servitium. Ille autem Sacerdos quilibet in sui institutione, tam de complemento missarum quàm de jure Canonicorum conservando, & de peragendo Ecclesiæ in horis conventualibus officio juramentum præstabit. Dominus Comes etiam assignavit eidem Ecclesiæ Condatensi LX solidos denariorum annuatim in censibus Brainæ Wilhoticæ in festo S. Johannis Baptistæ percipiendorum, quos in anniversario ejus Canonici præsentes & anniversarium ejus recolentes, cum veneratione inter se distribuent. Hæc quidem omnia, tam super complemento missarum & super beneficio terræ Sacerdoti assignavit, quàm super anniversario recolendo, scripto cirographizato & sigillo ipsius Domini Comitis Hanoniensis Marchionis Namurcensis, & sigillo ipsius Ecclesiæ confirmata sunt.

In Sonegiensi Ecclesiâ Dominus Comes Hanoniensis Marchio Namurcensis sæpèdictus altare in honore S. Johannis Evangelistæ, in introitu chori in sinistrâ parte, instituit, ut ibi dum viveret ipse Comes, quâque die Dominicâ missa de sancto Spiritu, in aliis verò diebus missa de gloriosâ Dei genitrice Mariâ celebraretur: post decessum verò ipsius quâque die in perpetuum missa quam Ecclesiasticus ordo pro fidelibus defunctis celebrari instituit, in ipso altari pro remedio animæ suæ celebrabitur: in quarum celebratione missarum propriæ & speciales pro ipso Comite dicentur orationes, tam in collectis quàm secretis & postcommunionibus. Sacerdos autem ad hæc complenda, à quolibet Comite Hanoniensi semper instituetur, salvo jure Canonicorum in suis offertoriis. Hic

quoque Sacerdos ipsi Ecclesiæ in matutinis & missis & cæteris horis conventualibus deserviet, cui Sacerdoti Dominus Comes perpetuum beneficium assignavit, ut annuatim habeat in parte decimæ Domini Comitis apud Brainam Wilhoticam xv modios segetis, medietatem scilicet ivernagii & medietatem avenæ. Sacerdos autem quilibet in suâ institutione super missarum complemento, & super servitio continuo Ecclesiæ exhibendo, & super jure Canonicorum conservando præstabit juramentum. Ad hæc Dominus Comes sæpèdictus pro anniversario suo cum veneratione celebrando LX solidos denariorum in censibus suis apud Brainam Wilhoticam in festo S. Johannis annuatim percipiendorum assignavit, quos ipsi Canonici in celebratione anniversarii præsentes inter se distribuent. Hæc quidem, tam de complemento missarum, & de beneficio Sacerdoti assignato, quàm de anniversario recolendo, scripto cirographizato, & ipsius Comitis Hanoniensis Marchionis Namurcensis sigillo, & Sonegiensis Ecclesiæ confirmata sunt.

Hic etiam Comes Hanoniensis Marchio Namurcensis, Montensem Ecclesiam majori amplectens dilectione, & circa illius prosperitatem & tranquillitatem curam gerens diligentiorem & sollicitudinem, quædam quæ ipsi Ecclesiæ de jure Abbatiæ debebat, quæ quidem ipse & ejus antecessores plenariè exsolverant, unde eam ab omni labore & gravamine liberaverant, ne unquam ipsa Ecclesia ejusdem Comitis vel ejus successorum diebus aliquam pateretur molestiam, recognovit & ipsi Ecclesiæ confirmavit, quòd ipse & ejus successores à quibusdam quæ in conventualibus Ecclesiis

clesiis quandoque requiruntur, à Domno Papâ & ejus Cardinalibus & Legatis, & à Domno Archiepiscopo Remensi & ejus Officialibus, & à Domno Episcopo Cameracensi & ejus Officialibus, quæ equidem gistæ vel personia dicuntur, prorsùs debent liberare & si necesse fuerit, eas constagias pro ipsâ Ecclesiâ persolvere, ita quod nunquam hæc nisi à Dominis Comitibus Hanoniensibus requirenda sint. (N. 344.)
Ut autem ipsa Montensis Ecclesia super his gaudeat perpetuâ pace & libertate, Dominus Comes Hanoniensis Balduinus Marchio Namurcensis scripto & sigillo suo eadem confirmavit.

Hic etiam Comes Hanoniensis Marchio Namurcensis, ad consequendum majus animæ suæ remedium, Montibus in monasterio B. Waldetrudis altare in introitu chori, in honore B. Jacobi Apostoli, fratris inquam B. Johannis Evangelistæ, construi ordinavit, disponens & firmans ut ubicumque locorum eum decedere contingeret, corpus ejus in ipsâ Ecclesiâ ante idem altare sepeliretur, & quâque die dum viveret ipse Comes, in eodem altari missa de gloriosâ Dei genitrice Mariâ celebraretur, post ejus verò decessum quâque die in perpetuum missa quam Ecclesiasticus ordo pro fidelibus defunctis celebrari ordinavit, in ipso altari pro remedio animæ ejus celebrabitur: in quarum celebratione missarum propriæ & speciales pro eodem Comite, tam in collectis quàm secretis & postcommunionibus, dicendæ sunt orationes. Sacerdos autem ad hæc complenda à Domino Comite Hanoniensi semper instituetur, salvo jure Canonicorum sancti Germani in suis offertoriis. Et idem

Sacerdos in majoribus sollemnitatibus anni in Ecclesiâ B. Waldetrudis, tam vesperis & matutinis & processionibus & majoribus missis, cum Canonicis S. Germani & eorum Vicariis deserviet : cuiquidem Sacerdoti Dominus Comes assignavit quoque anno xv modios segetis, scilicet medie-
(N. 345.) tatem ivernagii & medietatem avenæ, in parte suâ decimæ apud Lestinas. Sacerdos autem ille in suâ institutione, tam super complemento missarum & jure Canonicorum S. Germani conservando, quàm super Officio Ecclesiastico B. Waldetrudi exhibendo, juramentum præstabit. Super his equidem ordinatum fuit ut si aliqui Sacerdotum jam nominatorum Melbodiensi scilicet, Condatensi & Senogiensi & Montensi quandoque placuerit duas missas in unâ die celebrare, prima pars pro fidelibus defunctis cum prosâ & veneratione celebrabitur. Ad hæc conventus B. Waldetrudis ipsi Domino Principi, suoque Advocato & Abbati, cujus dilectionem & familiaritatem cæteris præferebat, caritatis intuitu concessit & firmavit, quòd post ejus decessum quâque die lunæ ad ipsum altare S. Jacobi, missam conventualem ante horam diei primam cum Sacerdote prædicto, adhibitis Diacono & Subdiacono celebrabit. Diacono autem & Subdiacono ipse Dominus Comes assignavit xx solidos denariorum in censibus suis apud Lestinas in festo S. Andreæ percipiendorum, quos Diaconus & Subdiaconus inter se æqualiter divident. Custos autem ejusdem Ecclesiæ, ejusdem Comitis alumnus & Can-
(N. 346.) cellarius, Gislebertus, ad hæc auxit de personatu custodiæ, ut omnis Ecclesiæ custos quâque die in missâ illâ cerei unius lumen apponat, & quâque die lunæ lumen duorum

Cereorum. Ad anniversarium verò suum cum veneratione perpetuò celebrandum ipse Dominus Comes LX solidos denariorum in censibus suis apud Lestinas in festo S. Andreæ percipiendorum assignavit ipsi Ecclesiæ, qui inter Canonicos & Canonicas B. Waldetrudis, & Canonicos S. Germani & Sacerdotes & Clericos alios distribuentur, eâ distributione & distinctione quâ in anniversariis parentum illius ordinatum est, ut satis prædiximus. Ut autem prædictarum missarum celebrationes non omittantur, & anniversaria perpetuò recolenda non prætermittantur, & ne beneficia ad complementum eorum ordinata, & successoribus ejus aliquatenùs violenter (quod absit) ipse Dominus Comes Hanoniensis (N. 347.) Marchio Namurcensis, sigillo suo cum sigillo B. Waldetrudis & scripto cirographizato ea confirmavit.

Hujus Domini Comitis Hanoniensis Balduini Marchionis Namurcensis sæpèdicti, Balduini Comitis & Alidis Comitissæ filii, militis probissimi, multi nobiles & quidam ministeriales (N. 348.) præcipui fuerunt consiliarii in actibus suis & commilitones in armis, quorum quidam consiliarii tantùm, quidam autem commilitones tantùm aut & Consiliarii & commilitones. Consiliarii quidem fuerunt Eustacius Senior de Ruez, Nicholaus de Barbencione, Hoelus de Kauren, Balduinus Montensis Castellanus, Renerus de Trit, Gossuinus de Tulin. Consiliarii & commilitones fuerunt Willelmus ipsius Comitis frater, Eustacius junior de Ruez, Almannus de Pui, Hugo de Crois, Otto de Transiniis, Walterus de Warini, Walterus de Fontanis, Johannes Cornutus, Nicholaus agnomine Monachus, Renardus de Strepi. Commilitones tantùm &

& quandoque Consiliarii, Johannes de Maucicort, Polius de Vileirs, Gaufridus Melasne, Egidius de Aunoit, Egidius de Frasne, Balduinus de Tœnio, Gerardus ipsius Comitis frater, Balduinus agnomine Karuns, Robertus de Belren, Hugo de Autun, Gerardus & Walterus fratres de Birbaiz, Wido & Fulco de Fontanis fratres prædicti Walteri, Willelmus agnonime Flaons, Richardus de Orcâ, Walterus de Stankircâ, Walterus de Blanden, Walterus de Goi, Willelmus de Unghesus, Libertus de Lissi, Helninus de Turri, Hugo de Aunoit, Sawardus de Marliz, Balduinus de Valencenis, Simon de Melbodio, Willelmus de Ansen, Gossuinus de Waurin, Balduinus de Novâ-Villâ. Hos omnes sæpèdictus Comes in donis equorum & armorum ac vestium, & muneribus argenti honoravit, & quamplures eorum majoribus beneficiis impensis ditavit.

Sæpèdictus Comes Hanoniensis Marchio Namurcensis, primus Balduini Comitis & Alidis Comitissæ filius, Princeps prudentissimus ac potentissimus, bonusque justiciarius, & ab hominibus suis tam majoribus quam minoribus amatissimus, qui cùm annorum esset XXI, defuncto patre suo, ad dominium Comitatûs Hanoniensis pervenerat, & illud annis XXIV & sex hebdomadis viriliter ac potenter tenuerat, & in ipsis annis per VII annos Marchiam Namurcensem & per tres annos Comitatum Flandrensem possederat, qui etiam Comes Jacobi de Avethnis, viri nobilis ac prudentis & admodùm potentis militisque probissimi sibi, rebellantis superbiam represserat, & Ludovici Regis Francorum vires in malum ipsius Jacobi & Rainaldi de Rosoit & Comitis

Retensis paratas removerat, & Comiti Flandriæ & Viromandiæ Philippo ex mutuâ confœderatione contra Jacobum sæpèdictum & contra Radulphum de Coci, & contra suum generum Philippum Regem Francorum multa & magna fecerat auxilia, & rupto fœdere inter ipsum & Comitem Flandrensem & Viromandensem, Regi Francorum contra eumdem Comitem & contra Regem Anglorum grande tulerat auxilium; qui etiam terram & castra sua contra ipsum Comitem Flandrensem & contra Archiepiscopum Coloniensem & Ducem Lovaniensem viriliter ac prudenter tenuerat, & post multa quæ avunculo suo Henrico Comiti Namurcensi & Lusceleborch contra hostes tulerat auxilia, rupto inter eos dilectionis & conditionis fœdere, castra ejus in illius Comitis & Comitis Campaniensis gravamen & detrimentum, & Domini Regis Francorum, & Regis Anglorum, & Theobaldi Comitis Blesensis, & Stephani Comitis, & Ducis Burgundiæ, & Comitis de Bar, & Willelmi Remensis Archiepiscopi, & Philippi Comitis Flandrensis, & Henrici Ducis Lovaniensis, & Philippi Coloniensis Archiepiscopi, & Ottonis Comitis de Ghelrâ, & Henrici Ducis de Lemborch, & Manasseri Comitis Retensis rancorem & calumniam & minas occupaverat, nondum satis certus Domini Imperatoris Romanorum Frederici, & filii ejus Henrici Romanorum Regis; qui etiam defuncto Philippo Comite Flandrensi, Comitatum Flandrensem de jure contra Dominum Regem Francorum & contra Mathildem Reginam ejusdem Comitis Philippi uxorem, & contra Henricum Ducem Lovaniensem sibi detinuerat; qui etiam Simonem de Lemborch,

Clericum, Henrici Ducis de Lemborch filium, Ducis Lovanienſis conſobrinum à majore parte capituli Leodienſis electum & regalibus inveſtitum, à caſtris Epiſcopatûs & omnibus bonis in viribus ſuis, Deo volente, ejecerat, & in Leodienſi Epiſcopatu ad honorem Dei alium inſtituerat, Albertum ſcilicet de Kuc; qui etiam Comes Hanonienſis in paucis hominibus in quibus ſpem boni & dilectionis habuerat, vel cum quibus fœdus firmaverat, Dominis ſcilicet ſuis & vicinis conſanguineiſque majoribus Principibus fidei conſtantiam invenerat, cùm ipſe neminem majorem vel minorem in fide promiſſâ fallere vellet, qui tamen Fredericum
(N. 349.) Romanorum Imperatorem *& filium ejus Henricum Romanorum Regem* in ſuâ promotione ſemper amabiles & propitios invenerat: poſt longos ſatis dictæ infirmitatis languores in Montibus ibidem à ſæculo migravit, anno
(N. 350.) Dominicæ Incarnationis MCXCV, menſe Decembri, XII kal. Januarii, octavâ ſcilicet die ante feſtum Nativitatis Domini. Cujus corpus in Montibus in monaſterio B. Waldetrudis ante altare ſatis dictum B. Jacobi Apoſtoli, ſicut ipſe Comes adhuc vivens ordinaverat, ſepultum fuit honorificè cujus exequiis & ſepulturæ filius ejus Balduinus Comes Flandrenſis, ab expeditione Domini Regis Francorum rediens, interfuit. Interfuerunt etiam alii ejus filii, Philippus & Henricus & Sibylia filia ejus, multique nobiles & cujuſcumque conditionis homines.

(N. 351.) Hæc omnia conſcripta à Giſleberto hujus Comitis Clerico ſcripto commendata ſunt, qui geſta quorumdam Imperatorum & Regum & Comitum Hanonienſium & quorumdam Co-

mitum Flandrensium qui prædecesserant, ex scriptis Ecclesiarum quamplurium collegerat, & his jura B. Waldetrudis ammiscuerat, & hujus Comitis Hanoniensis, Principis illustris actibus tam in prosperitate quam adversitate ferè omnibus interfuerat, quem ejus Dominus Comes Cancellarium suum effecerat, & eum in bonis Ecclesiasticis promoverat, scilicet in Præpositurà S. Germani & B. Waldetrudis custodiâ & præbendâ, & in Sonegiensi & Condatensi & Melbodiensi Ecclesiis præbendis, & in Namurcensi Abbatiâ B. Mariæ, & in Præpositurà & custodiâ & præbendâ S. Albani, & in custodiâ & præbendâ S. Petri Namurcensis.

Balduino Comiti Hanoniensi Marchioni primo Namurcensi, (N. 352.) Principi illustri ac famoso defuncto, successit in Comitatu Hanoniensi Balduinus filius ejus primus, Comes Flandrensis. Hic enim Balduinus Comes, Balduini Comitis & Marghareta Comitissæ filius, ex patris hæreditate Comitatum Hanoniensem, & ex jure matris Comitatum Flandrensem adeptus est. Philippus verò secundus filius, patri in Marchià Namurcensi successit, qui inde fratri suo Comiti Flandrensi & Hanoniensi ligium hominium super omnibus terræ illius bonis & castris tanquam Comiti Hanoniensi fecit, ut ille cum nobilibus Hanoniæ, Domini Comitis Hanoniensis fidelibus, & judicia & testimonia habeat proferre, & Dominus Comes Hanoniensis marchiam illam à Domino Imperatore Romanorum ligiè teneat. Ipse autem Comes Flandrensis & Hanoniensis Henrico fratri suo mille libratas terræ in feodo ligio dedit, de quibus sexcentas libratas in Flandrià, & quadringentas libratas in Hanonià assignavit. Deindè mense Februario ad

Domnum Albertum Leodiensem Episcopum apud Hoyum castrum accessit, & ei ligium pro Hanoniâ cum debitâ fidelitate fecit hominium. Ipse autem Episcopus ibidem ad honorem & petitionem ejusdem Comitis, Godefrido Clerico S. Mariæ in Brugis præposito, & Cameracensis Ecclesiæ Canonico, ipsius Comitis fratri, sed non Germano, Abbatiam & Præposituram Maslinensis Ecclesiæ contulit.

Deindè mense Martio, Maria Comitissa, ejusdem Comitis Flandrensis & Hanoniensis uxor, cum Mathilde Ducissâ Lovaniensi, Henrici Ducis uxore, ipsius Comitis Hanoniensis consobrinâ, iter peregrinationis ad S. Egidium arripuit: quæ Dominæ prosperè incedentes prosperiùs ad propria regressæ sunt, multis beneficiis largisque eleemosynis multa per loca Ecclesiis & pauperibus collatis.

Hic etiam Comes Flandrensis & Hanoniensis omnia supradicta quæ pater ejus & avus Montensi Ecclesiæ confirmaverant, scilicet de Concanbio Brainæ Wilhoticæ, & libertate constagiarum quæ à conventualibus Ecclesiis quandoque requiruntur, & de libertate terrarum de Kevi & de Comis, & de missâ pro animâ patris sui & ejus anniversario, & anniversariis avi sui & aviæ, & de duobus modiis frumenti pro censu molendini, & de eleemosynâ Montensis Castellani Balduini, scriptis & sigillo suo diligenter confirmavit.

Explicit Chronica Hanoniæ.

TABLE ONOMASTIQUE.

A.

B.

D.

G.

H.

I.

Morelmez,

O.

P.

Fin de la Table.

APPROBATION.

D'après l'avis des Commissaires de l'Académie, cet Ouvrage peut être imprimé. Ce 23 d'Avril 1783.

J. DES ROCHES,
Secrét. perpét.

